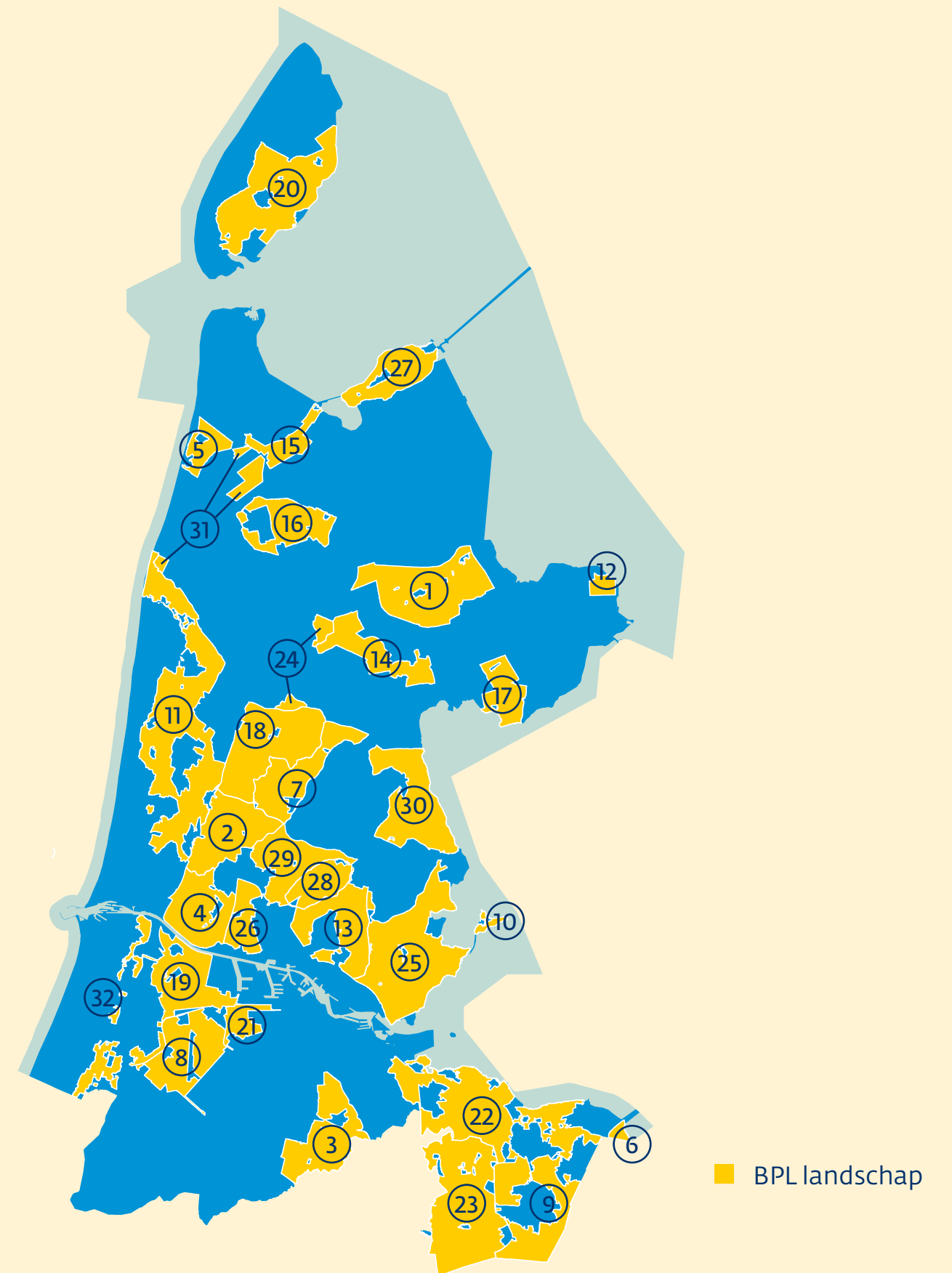

Bijzonder Provinciaal Landschap

32 landschappen

© Foto: Theo Baart

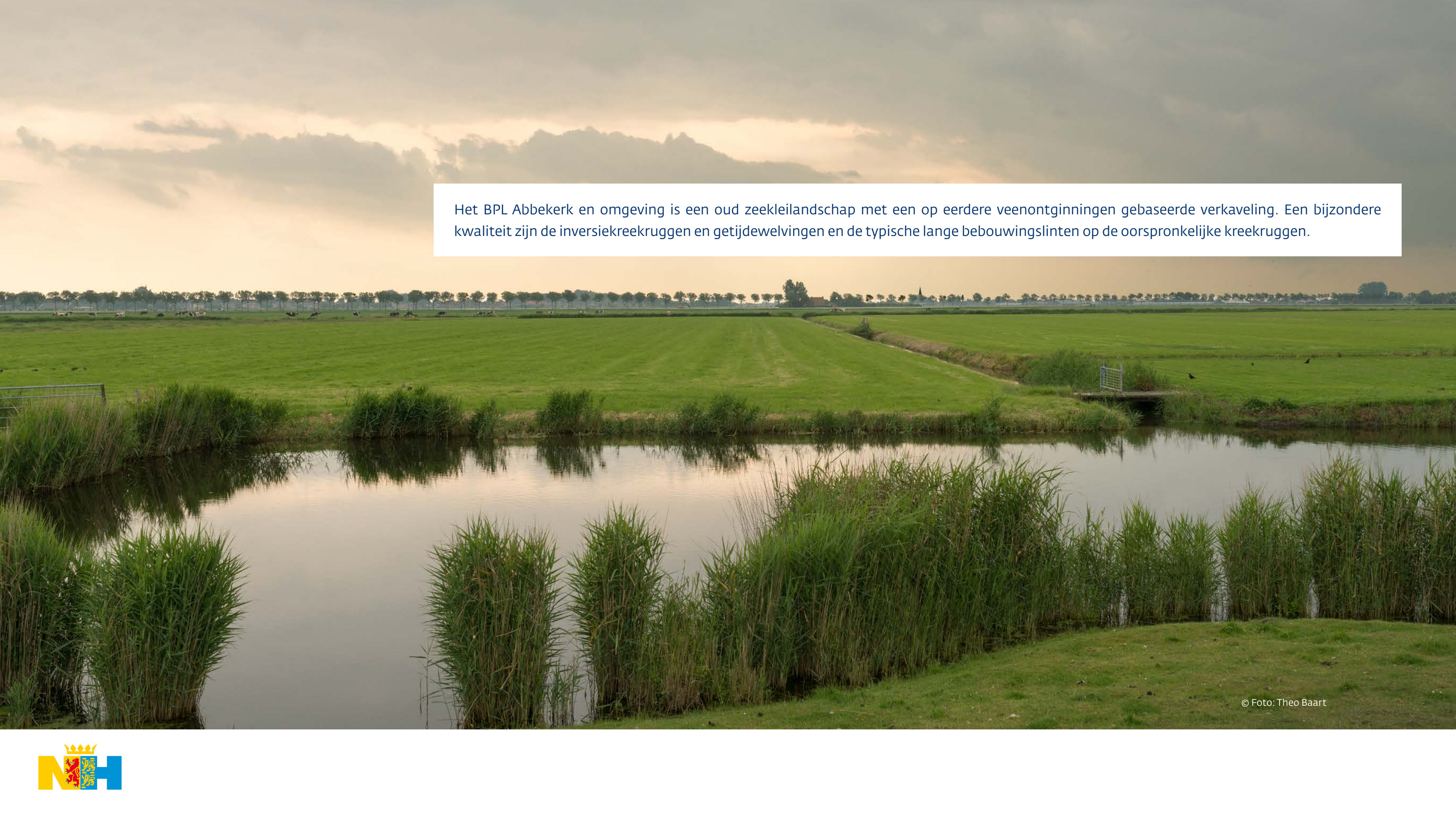
Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Abbekerk en omgeving is een oud zeekleilandschap met een op eerdere veenontginningen gebaseerde verkaveling. Een bijzondere kwaliteit zijn de inversiekreekruggen en getijdewelvingen en de typische lange bebouwingslinten op de oorspronkelijke kreekruggen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Abbekerk en omgeving is het Westfrieze poldergebied rond de kernen Abbekerk en Opperdoes. Het gebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Westfrieze Omringdijk en de N239. Aan de zuidzijde wordt de grens gevormd door de oude bebouwingslinten van Gouwe, Sijbekarspel, Benningbroek, Midwoud, Oostwoud en Veldhuis. Aan de oostzijde ligt de grens op de provinciale weg N240. De snelweg A7 doorsnijdt het gebied in noord-zuid richting. Het BPL Abbekerk en omgeving omvat het beschermd dorpsgezicht van lintdorp Twisk met zijn vele monumenten en het traject van de historische spoorlijn Hoorn – Medemblik (waarover recreanten een rit met een historische stoomtrein kunnen maken). Het BPL vormt een landschappelijke buffer tussen de grootschalige glastuinbouwclusters ten noorden en ten zuiden van dit gebied.

Het landschap van West-Friesland en zo ook het BPL Abbekerk en omgeving vertoont lokaal verschillen door de invloed die de zee ooit op dit gebied had, door ruilverkavelingen en door het huidige agrarisch landgebruik. De mate waarin de verkaveling van het oude veenlandschap nog zichtbaar is en oorspronkelijke waterlopen aanwezig zijn varieert. Hierdoor varieert ook de landschappelijke en cultuurhistorische waarde.

Het overgrote deel van het BPL Abbekerk en omgeving is een geschikt habitat voor weidevogels. Meerdere vochtige graslanden en waterlichamen in de omgeving van Abbekerk zijn opgenomen in het NNN. De waterlopen, oevers en aangrenzende natuurgebieden maken deel uit van een uitgebreid netwerk van natte natuurverbindingen in West-Friesland.

(Het BPL Abbekerk en omgeving maakt deel uit van het ensemble West-Friesland Midden en Oost in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

Abbekerk en omgeving is een oud zeeleilandschap met de karakteristiek van een veenontginningsgebied. De onregelmatige strokenverkaveling staat van oudsher haaks of schuin op de oude lange veenlinten. De basis van de ontginning is bepaald door de licht kronkelende kreekrukken met daarop de bebouwingslinten en kernen. Het reliëf van deze kreekrukken en welvingen is soms nog zichtbaar in het landschap. De kleinschalige droogmakerij De Bennemeer is eveneens goed herkenbaar in het landschap.

Beschrijving

In dit BPL zijn oude kreekrukken, die ontstaan zijn door reliëfinversie, nog deels herkenbaar in het landschap door hoogteverschillen en de aanwezigheid van bebouwingslinten en kernen. Bij een reliëfinversie komt een kreekbedding, waarvan de bodem eerst lager lag dan het omringende land, uiteindelijk hoger dan zijn omgeving te liggen. De noordelijke hoofdtrak van de kreekrug loopt vanaf Hoogwoud via Abbekerk, Twisk en Opperdoes naar Medemblik. De zuidelijke hoofdtrak loopt via Bennebroek richting Hoorn en Enkhuizen.

Interpretatie en toetsing

De kreekrukken zijn landschappelijk, cultuurhistorisch en aardkundig gezien van waarde. Daar waar de kreekrukken zichtbaar of herkenbaar zijn in het landschap moeten de fysieke kenmerken moeten in essentie aanwezig blijven, zodat het verhaal van de ontstaansgeschiedenis herkenbaar blijft. Ruimtelijke ontwikkelingen die afbreuk doen aan de zichtbaarheid of herkenbaarheid van het reliëf zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde
- B. Kreekrukken
- C. Strookvormige verkaveling zeeleipolders
- D. Rationale verkaveling droogmakerij

© Foto: Theo Baart

Abbekerk en omgeving is een oud zeeleilandschap met de karakteristiek van een veenontginningsgebied. De onregelmatige strokenverkaveling staat van oudsher haaks of schuin op de oude lange veenlinten. De basis van de ontginning is bepaald door de licht kronkelende kreekrukken met daarop de bebouwingslinten en kernen. Het reliëf van deze kreekrukken en welvingen is soms nog zichtbaar in het landschap. De kleinschalige droogmakerij De Bennemeer is eveneens goed herkenbaar in het landschap.

Beschrijving

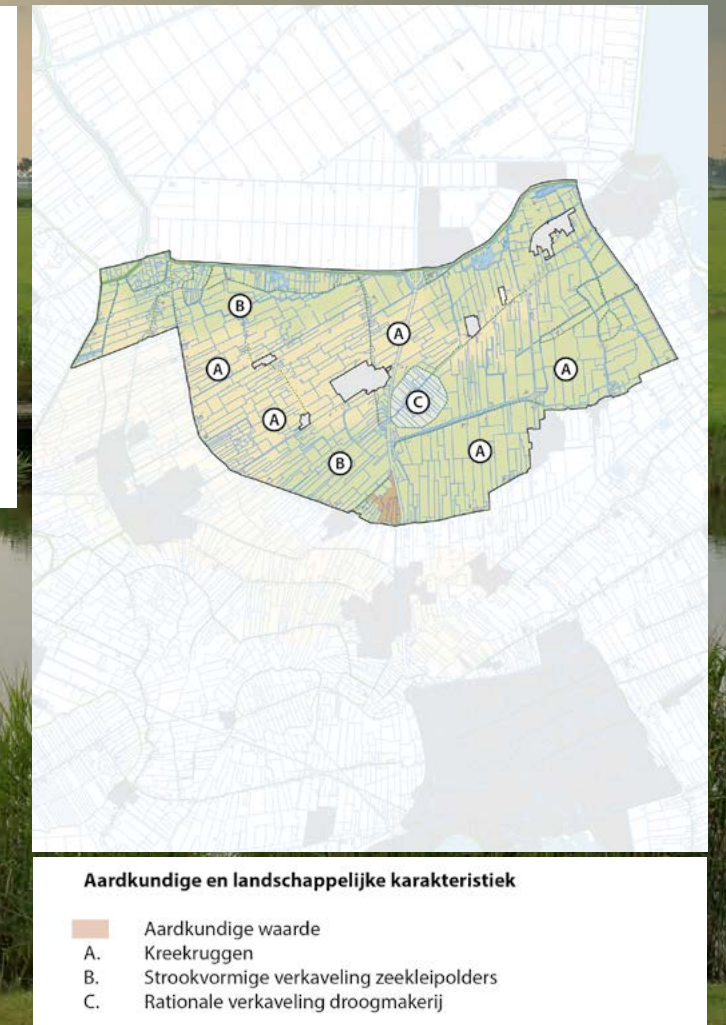
De zeeleipolders in dit BPL hebben, ondanks de ruilverkavelingen, meestal een herkenbaar en soms zelfs nog gaaf verkavelingspatroon, dat de ontstaansgeschiedenis goed laat zien. De strookvormige verkaveling heeft een afwisselende richting haaks of schuin op de ontginningslinten. Het kavelpatroon is ontstaan in de tijd van de ontginning van het veen. Dit veen is nu vrijwel geheel verdwenen.

De kleine droogmakerij Bennemeer heeft grotendeels een rationele opbouw, met de middenas in de lengterichting van de polder. Vanaf deze as zijn de ontginningsblokken zo regelmatig mogelijk uitgezet.

Enkele bredere sloten maken deel uit van een NNN-natuurverbinding, de natuurlijke ecologische verbinding tussen het IJsselmeer, Markermeer en waterrijke natuurgebieden in West-Friesland. De natuurverbinding bestaat uit een netwerk van kleine en grote watergangen inclusief stapstenen. Het ecologisch streefbeeld vanuit NNN bestaat uit natuurlijke oevers met bloemrijke rietruigte. De ecologische functie en bijbehorend streefbeeld passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van de open, waterrijke polder met oude kreekrukken.

Interpretatie en toetsing

Het landschap van het BPL Abbekerk en omgeving is ontstaan op basis van de middeleeuwse veenontginning. Dit patroon is nog steeds herkenbaar. Het maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Het herkenbare en soms nog gave kavelpatroon is van cultuurhistorisch en landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of leiden tot het dempen of wijzigen van sloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

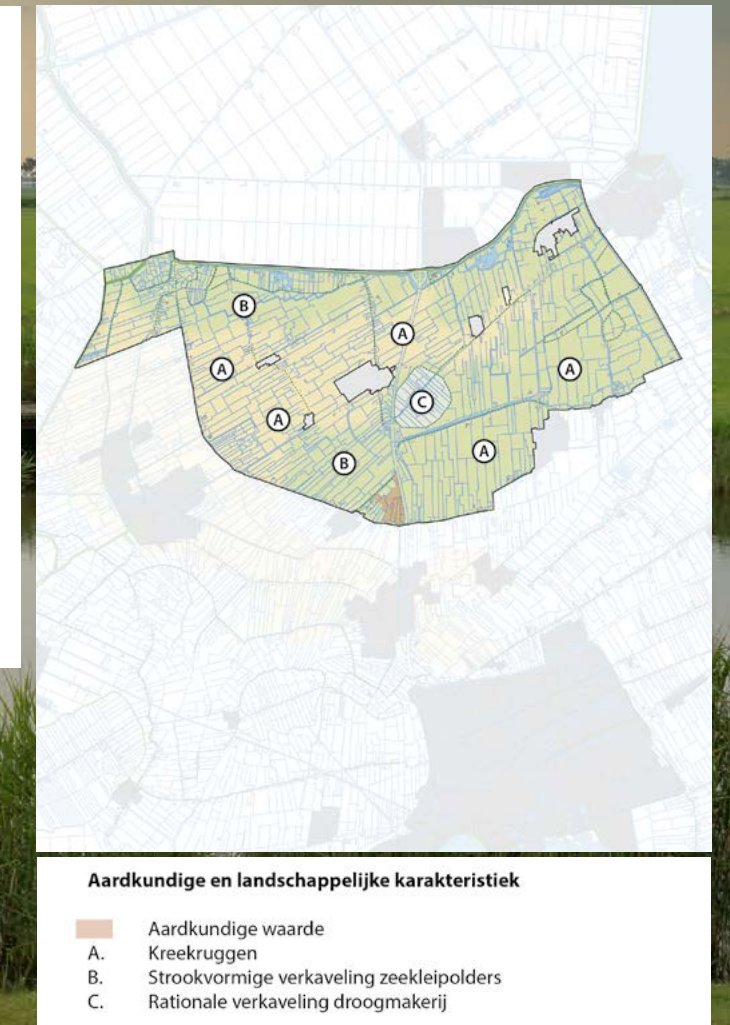
Abbekerk en omgeving is een oud zeeleilandschap met de karakteristiek van een veenontginningsgebied. De onregelmatige strokenverkaveling staat van oudsher haaks of schuin op de oude lange veenlinten. De basis van de ontginning is bepaald door de licht kronkelende kreekrukken met daarop de bebouwingslinten en kernen. Het reliëf van deze kreekrukken en welvingen is soms nog zichtbaar in het landschap. De kleinschalige droogmakerij De Bennemeer is eveneens goed herkenbaar in het landschap.

Beschrijving

Direct ten noordwesten van Benningbroek (tussen de Westerstraat, de Tuinstraat en de A7) ligt een vrijwel intacte reliëfinversie van een fossiele getijderek. De inversiekreekrukken zijn nog enigszins zichtbaar in het veld. Ze steken nog geen 1,5 meter boven het maaiveld uit. De kreek maakte deel uit van het kreekrukkensysteem van Spanbroek–Schellinkhout. De ruggen bestaan uit voormalige wadzanden en liggen te midden van zavels en kleien met venige bovengrond. Ze moeten beschouwd worden als relictten van de gefaseerde kustontwikkeling (en afbraak) in West-Friesland. Enkele percelen zijn geëgaliseerd, waardoor de aardkundige waarde enigszins is afgenomen.

Interpretatie en toetsing

Deze kreekrukken zijn aardkundig gezien van hoge waarde en onvervangbaar. Ze zijn het meest gave deel van een groter systeem van getijdereken en veenontginningsgebied en herinneren aan de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit. Dit doet echter wel de zichtbaarheid van het verschijnsel teniet.

© Foto: Theo Baart

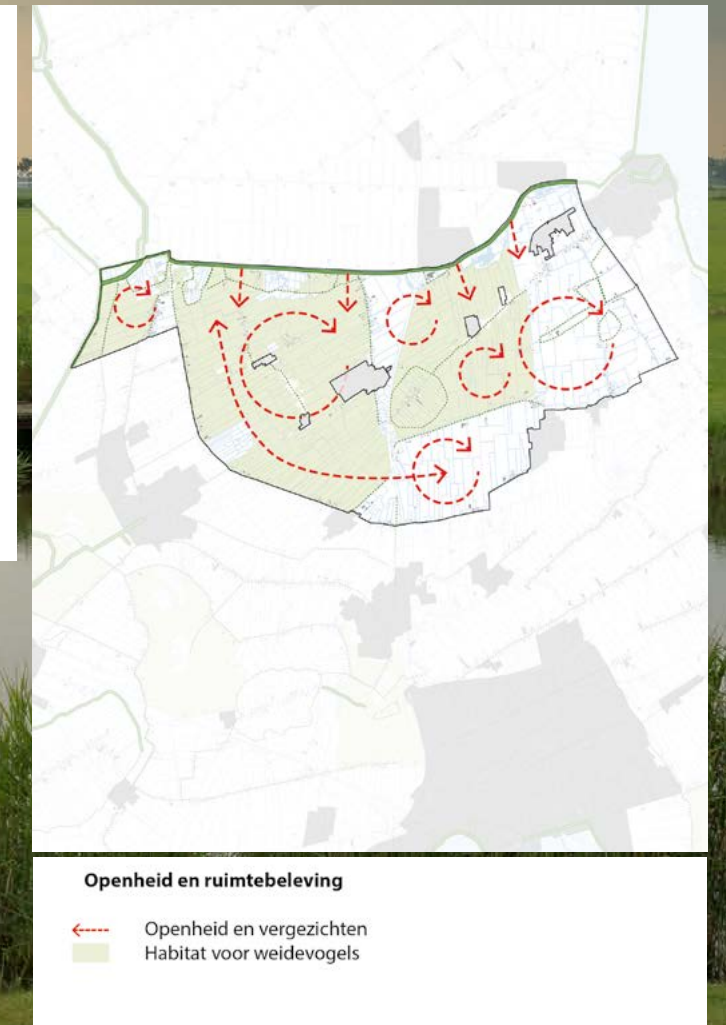
Het BPL Abbekerk en omgeving kenmerkt zich door openheid van het agrarische landschap tussen de linten. De combinatie van deze openheid met de concentratie van de bebouwing in lange linten, beperkte ontwikkeling van (glas)tuinbouw en beperkte verstedelijking maakt dit BPL bijzonder. O.a. de combinatie van openheid en stilte in het gebied vormt een goed habitat voor weidevogels.

Beschrijving

De bebouwingslinten en beplanting in het gebied zorgen voor opdeling van de openheid in meerdere open ruimtes. Vanaf de lange linten bestaan lange zichtlijnen over het polderlandschap. De openheid tussen de linten is vanaf de wegen, wandelpaden en vanuit de stroomtrein goed te ervaren. De Westfriese Omringdijk vormt de begrenzing van de openheid aan de noordzijde. Vanaf de hoger gelegen Westfriese Omringdijk is er vaak zicht op het aanliggende open landschap.

Interpretatie en toetsing

De omvang van het open landschap in dit deel van West-Friesland is aanzienlijk maar ook kwetsbaar. De openheid is van landschappelijke en recreatieve waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Abbekerk en omgeving kenmerkt zich door openheid van het agrarische landschap tussen de linten. De combinatie van deze openheid met de concentratie van de bebouwing in lange linten, beperkte ontwikkeling van (glas)tuinbouw en beperkte verstedelijking maakt dit BPL bijzonder. O.a. de combinatie van openheid en stilte in het gebied vormt een goed habitat voor weidevogels.

Beschrijving

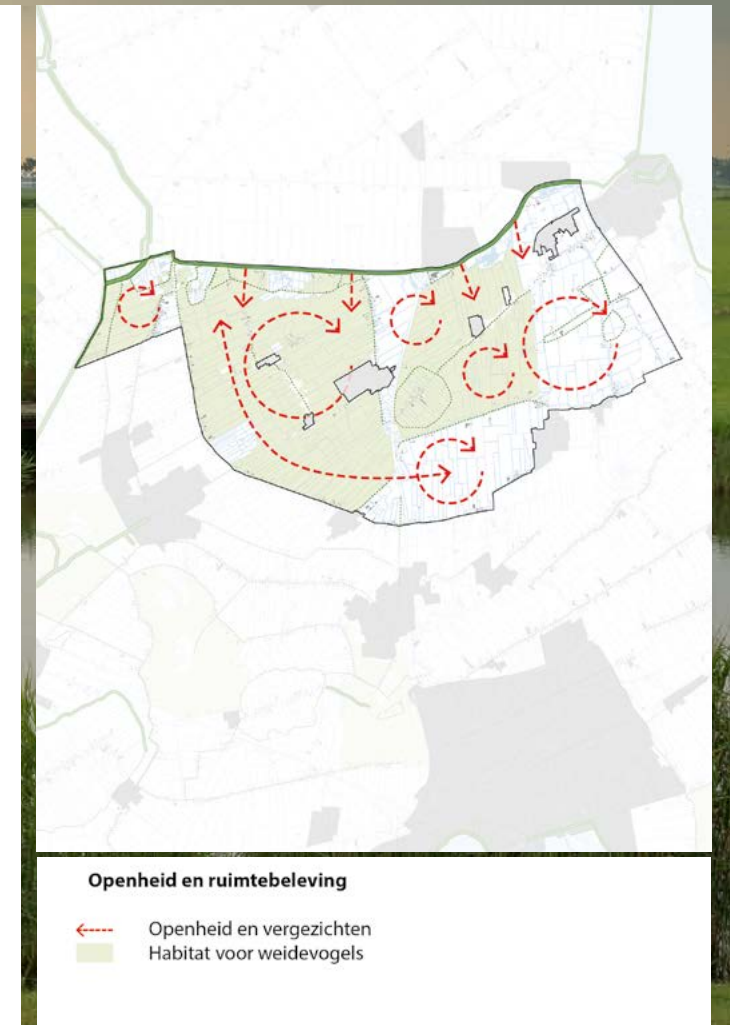
Het merendeel van het BPL Abbekerk en omgeving is een geschikt habitat voor weidevogels. Naast de openheid heeft dit gebied relatief veel hoogteverschillen, en daarmee verschillende gradiënten in de graslanden. De aanwezigheid hiervan in combinatie met de stilte en afstand tot stedelijke bebouwing maakt het aantrekkelijk voor weidevogels. De aanwezigheid van dit weidevogelhabitat buiten de hier aanwezige NNN-gebieden is essentieel voor het functioneren van de weidevogelgebieden binnen deze NNN-gebieden. De kwaliteit van het habitat voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van dit gebied als geheel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

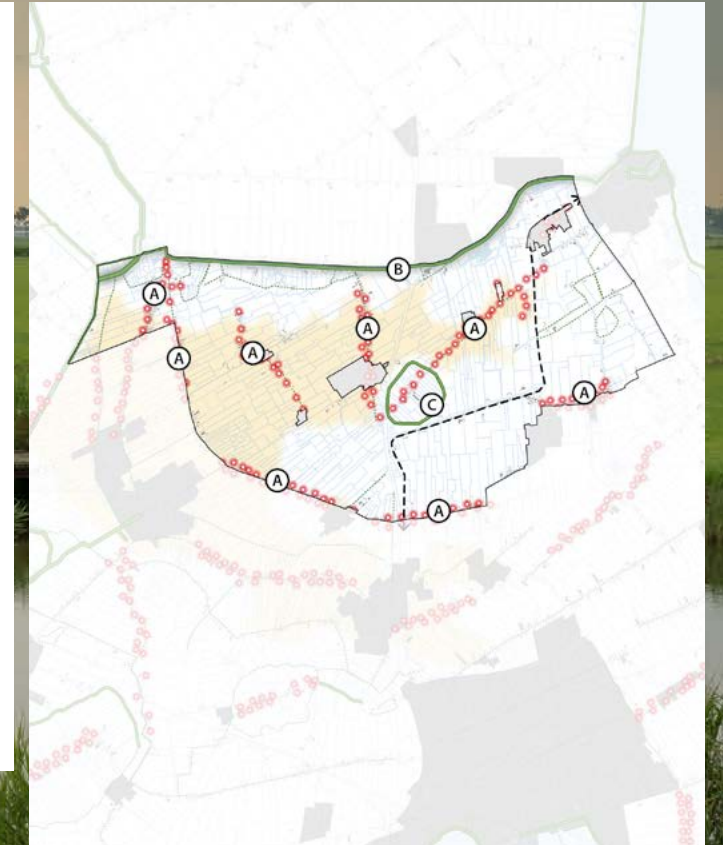
De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Abbekerk en omgeving zijn de lange bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfrieze Omringdijk. Bijzonder in dit landschap is ook de ringdijk en ringsloot van De Bennemeer.

Beschrijving

In de veenontginningen concentreerde de bewoning zich in langgerekte linten. De bebouwingslinten in Abbekerk en omgeving zijn ontstaan op de kreekruggen en hebben daardoor een gebogen en soms grillig verloop. De linten staan als ontginningsbasis haaks op de sloten en de verkaveling. De bebouwing bestaat uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan beide kanten langs de weg. De onderlinge afstand tussen de bebouwing varieert sterk. Vanuit de linten kan de openheid vaak ervaren worden aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door.

Interpretatie en toetsing

De ligging van de bebouwingslinten hangt samen met de ligging van de kreekruggen. Deze lange bebouwingslinten dragen bij aan de identiteit van het gebied en zijn van cultuurhistorische waarde en recreatief belang. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Langgerekte bebouwingslinten op kreekruggen
- B. Westfrieze Omringdijk
- C. Ringdijk en -sloot rond de Bennemeer
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Abbekerk en omgeving zijn de lange bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfrieze Omringdijk. Bijzonder in dit landschap is ook de ringdijk en ringsloot van De Bennemeer.

Beschrijving

Aan de noordzijde wordt dit BPL begrensd door de Westfrieze Omringdijk. De Westfrieze Omringdijk is een continu landschappelijk element in Noord-Holland, maar heeft een samengesteld karakter. Hierdoor zijn er grote verschillen tussen delen van de dijk, zowel in het dwarsprofiel als in het lengteprofiel en de manier waarop het naastgelegen landschap aansluit op de dijk. De Westfrieze Omringdijk is in de omgeving van Abbekerk met haar hoogte en steile profiel een beeldbepalende en continue lijn in het landschap op de (vroegere) grens van water en land.

Interpretatie en toetsing

De Westfrieze Omringdijk is een beeldbepalende structuur in het landschap en is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. De dijk is Provinciaal Monument en heeft eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Langgerekte bebouwingslinten op kreekruggen
- B. Westfrieze Omringdijk
- C. Ringdijk en -sloot rond de Bennemeer
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Abbekerk en omgeving zijn de lange bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfrieze Omringdijk. Bijzonder in dit landschap is ook de ringdijk en ringsloot van De Bennemeer.

Beschrijving

De Bennemeer wordt begrensd door de ringdijk en -sloot rond de droogmakerij. Met name de sloot is een heldere grens met het omliggende landschap en maakt de afwijkende ovale vorm van de Bennemeer zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De ringsloot is van cultuurhistorische waarde. Het benadrukt de grens tussen droogmakerij en omgeving en is onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij de loop van de ringsloot wordt verlegd of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Langgerekte bebouwingslinten op kreekruggen
- B. Westfrieze Omringdijk
- C. Ringdijk en -sloot rond de Bennemeer
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Abbekerk en omgeving zijn de lange bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfriese Omringdijk. Bijzonder in dit landschap is ook de ringdijk en ringsloot van De Bennemeer.

Beschrijving

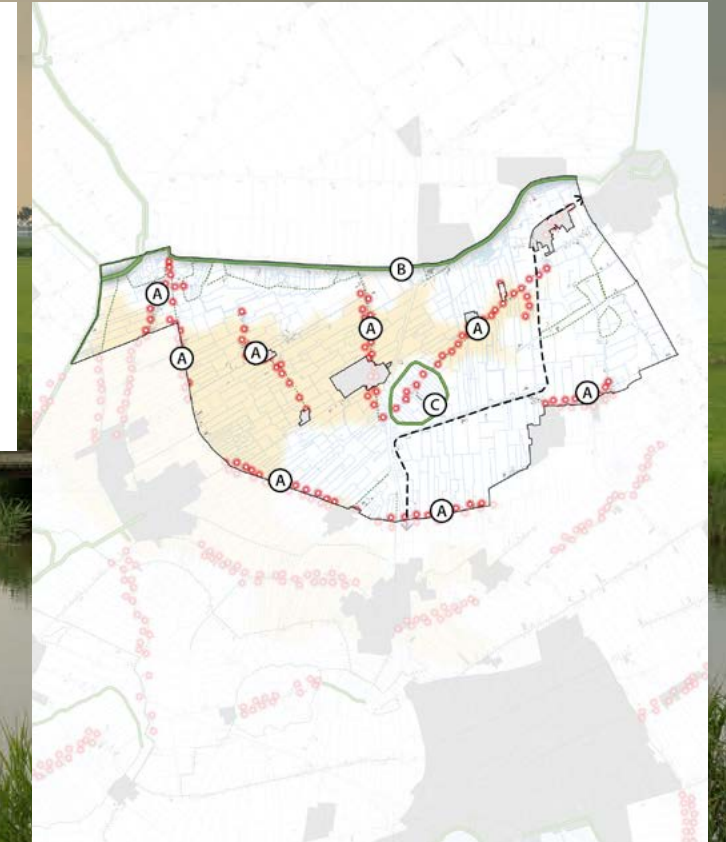
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In de bebouwingslinten van Aartswoud, Gouwe, De Weere, Abbekerk en Twisk en langs de gehele zuidgrens van dit BPL (vanaf Gouwe tot Veldhuis) zijn veel stolpboerderijen aanwezig. Deze stolpboerderijen zijn vanwege hun samenhang een structuur.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Langgerekte bebouwingslinten op kreekruggen
- B. Westfriese Omringdijk
- C. Ringdijk en -sloot rond de Bennemeer
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het BPL Alkmaardermeer en omgeving, ten noorden van Krommenie en ten oosten van Uitgeest, bestaat uit het Alkmaardermeer en Uitgeestermeer met aangrenzende polders, en droogmakerij Starnmeer. Het is een voornamelijk open, waterrijk landschap met een hoge cultuurhistorische waarde. Het gebied heeft een eeuwenlange geschiedenis van eb en vloedwerking, kleiafzetting en inpoldering (Oer-IJ) en veenontginning en -ontwatering. De ontginningsgeschiedenis is nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan het grillige verkavelings- en slotenpatroon van de polders en restanten van kreken en bredere geulen zoals de Crommenije. Aan de (zuid)oostzijde van het gebied is de Stelling van Amsterdam met zijn forten en liniedijk prominent aanwezig in het landschap. De grote openheid van het BPL Alkmaardermeer en omgeving is een bijzondere waarde, voor zowel bewoners en recreanten, als voor weidevogels. In het westelijk deel zijn veel recreatieve voorzieningen; het oostelijk deel is aanzienlijk rustiger. Delen van het gebied zijn ruimtelijk meer verdicht door opgaande beplanting en bebouwing.

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het BPL Alkmaardermeer omgeving wordt aan de westzijde begrensd de bebouwing van Uitgeest en Akersloot en de grens van BPL Noord-Kennemerland, aan de noordzijde door de het Noordhollandsch Kanaal op de grens met droogmakerij de Schermer, aan de oost- en zuidoostzijde door de Knollendamervaart en de bebouwing van Krommenie en aan de zuidzijde door de Hoogedijk en Communicatieweg. Landschappelijk en historisch gezien heeft het gebied veel samenhang met de veenweidepolders in de omgeving. Het (zuid)westelijke deel bestaat uit waterrijke kleipolders en behoort tot het landschap van het Oer-IJ. Bij Groot en Klein Dorregeest, tussen Akersloot en Uitgeest, gaat het gebied over in het strandwallenlandschap. Het Alkmaardermeer en Uitgeerstermeer maakten aanvankelijk deel uit van het Schermeer, dat later grotendeels werd drooggemalen (de Schermer). Ook het Starnmeer maakte deel uit van het stelsel van veenmeren en werd afzonderlijk drooggemalen. In het gebied bevinden zich ook de liniedijk, forten met schootsvelden en inundatievelden van de Stelling van Amsterdam. De Hooge Dijk en Lagendijk zijn Provinciaal Monument. Een groot deel van het poldergebied is NNN. Grotere doorgaande wegen zijn de A9 aan de westzijde, de N203 (parallel aan de spoorlijn) in het zuidelijk deel en de N246, die deels midden in het gebied en deels op de grens met de Schermer ligt.

(Het BPL Alkmaardermeer en omgeving maakt deel uit van het ensemble Assendelft-Krommenie in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

@ Foto Provincie Noord-Holland

@ Foto Provincie Noord-Holland

@ Foto Provincie Noord-Holland

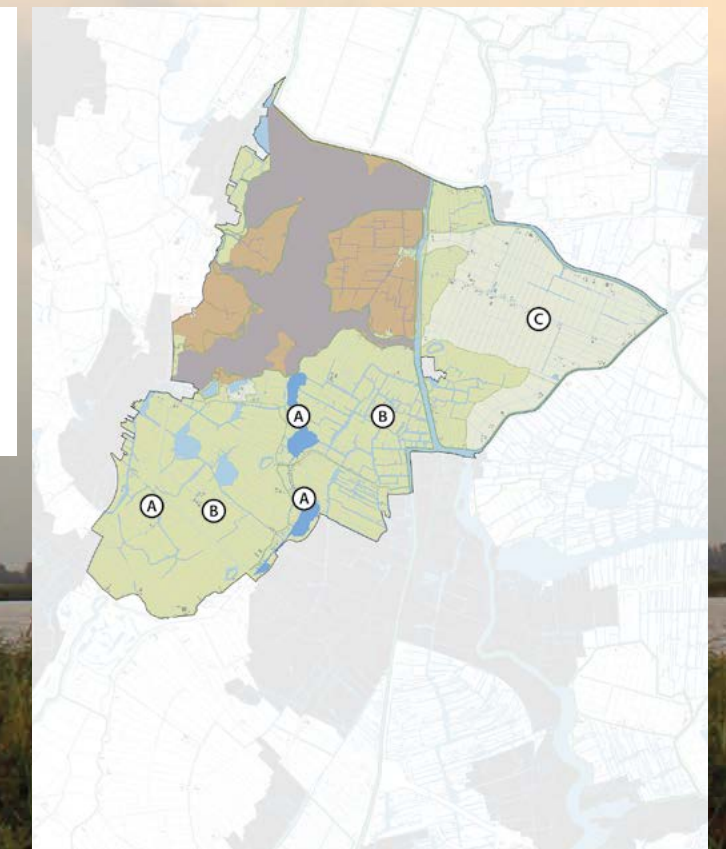
In BPL Alkmaardermeer en omgeving zijn verschillende landschapstypen te onderscheiden: het zuidwestelijke deel met restanten van het Oer-IJ heeft een klei-ondergrond met restanten van kreken, het deel aan de westzijde tussen Akersloot en Uitgeest is een strandwallenlandschap, het deel rond het Almaarder- en Uitgeestermeer is een veenpolder- en veenplassenlandschap en het noordoostelijke deel bestaat uit het droogmakerijenlandschap van de Starnmeerpolder. De veenpolders bestaan uit veen en klei op veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd onregelmatig stroken- en blokverkavelingspatroon. De Starnmeerpolder heeft een rechthoekige verkaveling en rationele indeling. Het hele gebied is grotendeels in gebruik als grasland of voor oever- en watergebonden recreatie.

Beschrijving

Het Alkmaardermeer en de directe aangrenzende terreinen zijn aardkundig van zeer hoge waarde. Het Alkmaardermeer is een natuurlijk meer dat is ontstaan als gevolg van de toenemende overstromingen en de daarmee gepaard gaande erosie van veengebieden in de 13e en 14e eeuw. Via de Crommenije (de Krommenie) stond het IJ in verbinding met het Alkmaardermeer tot in 1357 de Nieuwendam werd gelegd, waardoor verlanding plaatsvond. Het meer heeft moerassige oeverlanden (vlietland) die geleidelijk overgaan naar een veen-weidelandschap. Het meer is niet ontzand of ingepolderd zoals bij de meeste voormalige veenvlakte erom heen wel het geval is. De natuurlijke contouren zijn behouden gebleven. De Crommenije was dus vroeger de verbinding tussen de IJ en het Alkmaardermeer. Deze stroom stond onder brakke invloed en is vergroot door afslag van de oevers. In het gebied van het Weijenbus-Vroonmeer bevinden zich enkele kreekrestanten die zijn ontstaan in de middeleeuwen. De bodems in de deelgebieden zijn te classificeren als veen met dun kleidek: waardveengronden en drechtvaaggronden. De hydrologie wordt gedomineerd door verzoeting. Actieve processen zijn veenvorming en verlanding.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 0,5 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: veenmeer en veenplassen Alkmaardermeer
- A. Brede veensloten en restanten van kreken en geulen
- B. Onregelmatige en regelmatige strook- en blokverkaveling veen- en kleipolders
- C. Regelmatige blokverkaveling droogmakerij

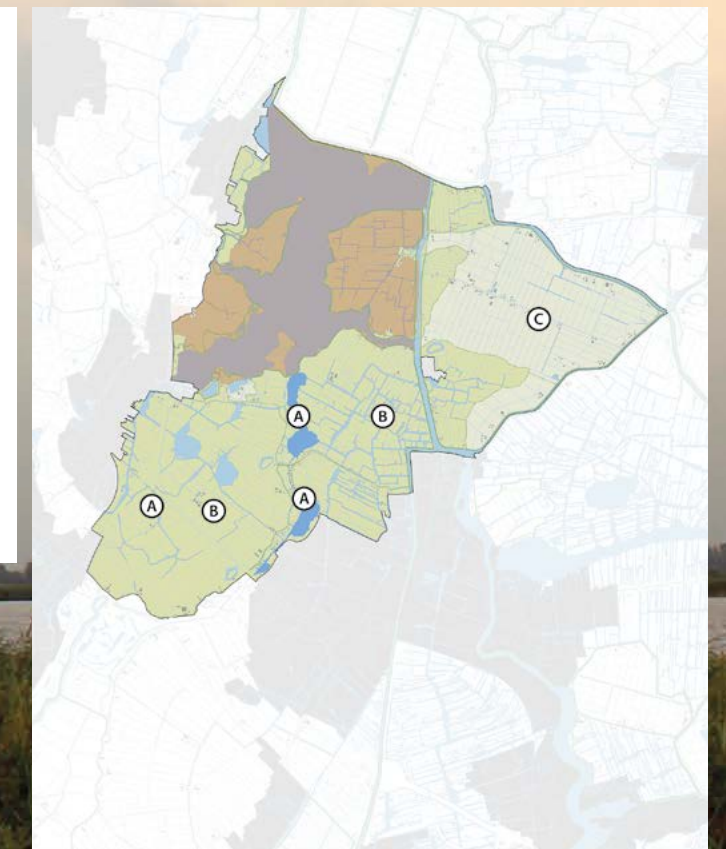
In BPL Alkmaardermeer en omgeving zijn verschillende landschapstypen te onderscheiden: het zuidwestelijke deel met restanten van het Oer-IJ heeft een klei-ondergrond met restanten van kreken, het deel aan de westzijde tussen Akersloot en Uitgeest is een strandwallenlandschap, het deel rond het Almaarder- en Uitgeestermeer is een veenpolder- en veenplassenlandschap en het noordoostelijke deel bestaat uit het droogmakerijenlandschap van de Starnmeerpolder. De veenpolders bestaan uit veen en klei op veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd onregelmatig stroken- en blokverkavelingspatroon. De Starnmeerpolder heeft een rechthoekige verkaveling en rationele indeling. Het hele gebied is grotendeels in gebruik als grasland of voor oever- en watergebonden recreatie.

Beschrijving

In het veenpolderlandschap liggen meerdere brede veensloten zoals de Kijk-sloot en de Indijk. Kenmerkend zijn de grillige oevers en soms brede rietkragen. De Crommenije, Noorderham en Zuiderham zijn restanten van een bredere geul die vroeger het Alkmaardermeer- en Uitgeestermeer verbond met de Wijkermeer en het IJ. Daarnaast komen er meer kreekrestanten voor in het gebied, zoals de Wijde Laan en Slikheining ten zuiden van de N203.

Interpretatie en toetsing

De veensloten in het BPL Alkmaardermeer tonen oorspronkelijke hoofd-afwatering van de veenontginning en volgen de oorspronkelijke loop. De restanten van geulen en kreken tonen de invloed die de zee (via het Oer-IJ en IJ) nog lange tijd had op het gebied. Deze waterlopen zijn onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: veenmeer en veenplassen Alkmaardermeer
- A. Brede veensloten en restanten van kreken en geulen
- B. Onregelmatige en regelmatige strook- en blokverkaveling veen- en kleipolders
- C. Regelmatige blokverkaveling droogmakerij

In BPL Alkmaardermeer en omgeving zijn verschillende landschapstypen te onderscheiden: het zuidwestelijke deel met restanten van het Oer-IJ heeft een klei-ondergrond met restanten van kreken, het deel aan de westzijde tussen Akersloot en Uitgeest is een strandwallenlandschap, het deel rond het Almaarder- en Uitgeestermeer is een veenpolder- en veenplassenlandschap en het noordoostelijke deel bestaat uit het droogmakerijlandschap van de Starnmeerpolder. De veenpolders bestaan uit veen en klei op veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd onregelmatig stroken- en blokverkavelingspatroon. De Starnmeerpolder heeft een rechthoekige verkaveling en rationele indeling. Het hele gebied is grotendeels in gebruik als grasland of voor oever- en watergebonden recreatie.

Beschrijving

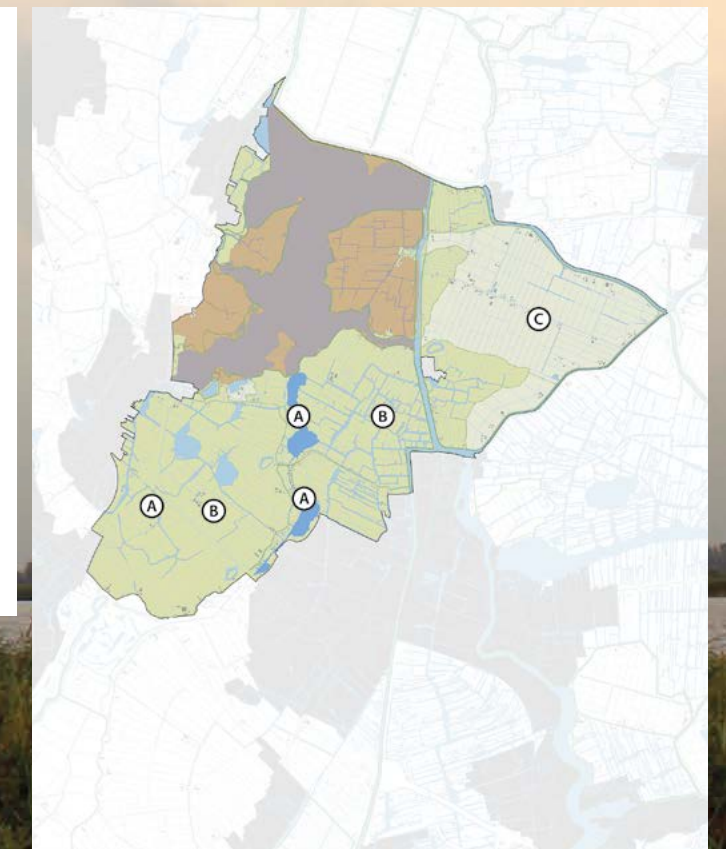
Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de polders in het BPL Alkmaardermeer en omgeving dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het betreft een onregelmatige strookvormige en soms meer grillige, blokvormige verkavelingspatroon. Door de aaneenschakeling van verschillende kleinere polders en de verschillende ontginningsassen heeft de verkaveling verschillende richtingen. Slingerende kreekrestanten bepalen mede de grens van de kavels.

Aan de oostzijde van het gebied ligt droogmakerij Starnmeer. Deze polder heeft een rationele opzet met een middenas (de Middelweg) en een zij-as (Grafdijkerweg). Haaks daarop zijn de relatief smalle, rechthoekige kavels aangelegd. De verkaveling staat in contrast met de verkaveling van de aangrenzende veenpolders zoals de Markerpolder en Oostwouderpolder.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de polders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon in de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de droogmakerij Starnmeer worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: veenmeer en veenplassen Alkmaardermeer
- A. Brede veensloten en restanten van kreken en geulen
- B. Onregelmatige en regelmatige strook- en blokverkaveling veen- en kleipolders
- C. Regelmatige blokverkaveling droogmakerij

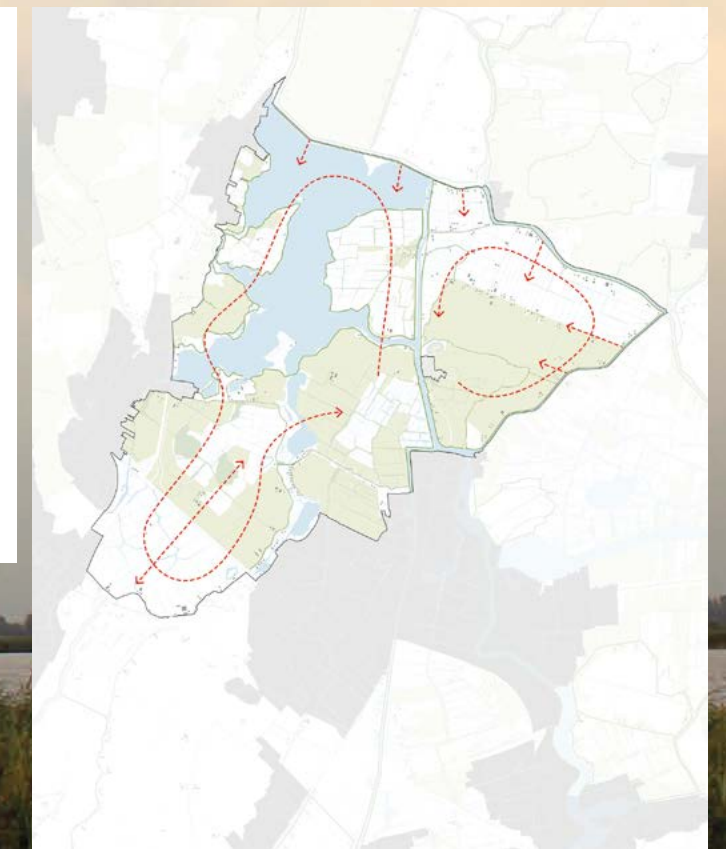
Het water en de polders in BPL Alkmaardermeer en omgeving kenmerken zich door een grote tot zeer grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied van Zaanstad, Beverwijk en Heemskerk vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt de openheid extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Door de meren en waterlopen, in combinatie met de openheid is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: vooral varen, maar ook fietsen en wandelen. Het gebied biedt goede omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de meren, brede waterlopen en natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Het (veen)polderlandschap en droogmakerijenlandschap in het BPL Alkmaardermeer en omgeving heeft grotendeels een open tot zeer open karakter. De grote openheid rond het Alkmaardermeer strekt zich ook verder naar het zuiden uit richting de polders bij Assendelft en in noordelijke richting naar de Schermer. Tussen Uitgeest en Akersloot is het gebied (nog net) verbonden met de open strandvlaktes die zich in noordwestelijke richting achter de duinen uitstrekken. In delen van het gebied is sprake van een meer verdicht landschap, onder meer door opgaande beplanting en de forten van de Stelling van Amsterdam. Op enkele boerderijen midden in het gebied na liggen de meeste boerenerven langs de dijken en randen van het gebied. In de Starnmeerpolder liggen ze langs de ontsluitingswegen en langs de rand. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. Vanuit de linten is sprake van zichtlijnen naar de openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open polderlandschap in het BPL Alkmaardermeer en omgeving is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het water en de polders in BPL Alkmaardermeer en omgeving kenmerken zich door een grote tot zeer grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied van Zaanstad, Beverwijk en Heemskerk vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt de openheid extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Door de meren en waterlopen, in combinatie met de openheid is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: vooral varen, maar ook fietsen en wandelen. Het gebied biedt goede omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de meren, brede waterlopen en natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

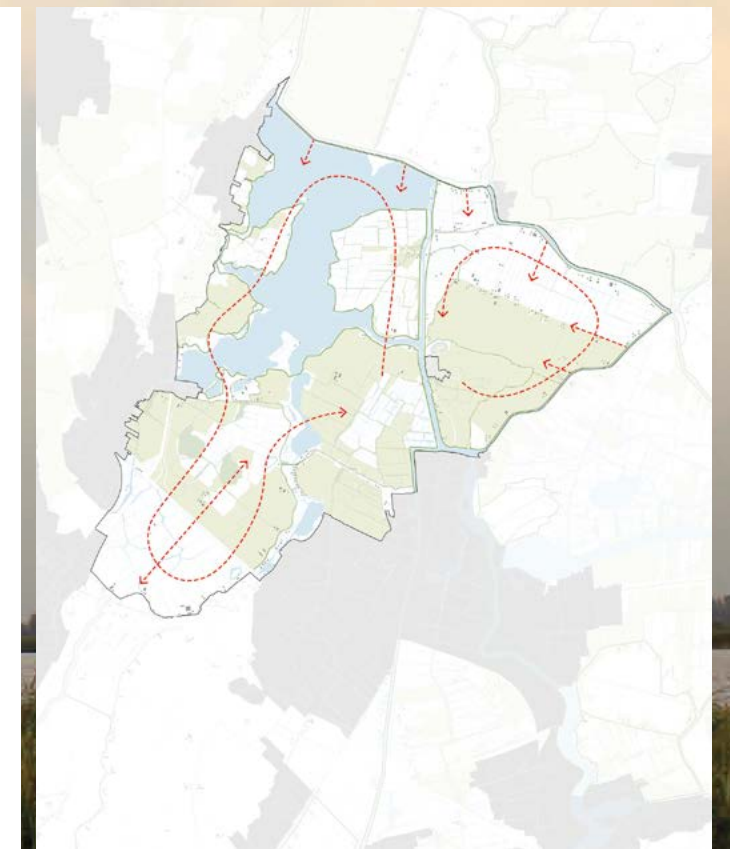
Een groot deel van het BPL Alkmaardermeer en omgeving, ten noorden van de N203, is geschikt habitat voor weidevogels. Ook een groot deel van de Starnmeerpolder is geschikt habitat. Dit gebied met (kruidenrijk) grasland heeft een relatief hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van microreliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met het habitat voor weidevogels in de aangrenzende droogmakerijen en veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

In het gebied komen verschillende en vooral korte bebouwingslinten voor. Het zijn opvallende lijnen met bebouwing en beplanting in de openheid van het gebied. In De Woude ligt een stolpenstructuur. Ook dijken langs het voormalige IJ en de geul van het Oer-IJ zijn belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

In het gebied ligt een aantal middeleeuwse dijken, die het land beschermden tegen het opstuwend water dat via IJ en Wijkermeer, gelegen in de voormalige bedding van het Oer-IJ, binnen stroomden. De Crommenijer vormde in de 12e eeuw een verbinding tussen de toen ontstane Wijkermeer en Langemeer (Uitgeestermeer/Alkmaardermeer). In de 14e eeuw werd de Crommenijer bij Busch en Dam afgedamd. De Hooge Dijk en Lagendijk zijn beeldbepalende en continue lijnen in het landschap. De dijken hebben een grillig tracé. Ze zijn aangelegd bij de bedijking van de voormalige geul van het Oer-IJ. De Hooge Dijk hoort bij de Noorder IJ- en Zeedijken, die doorlopen tot aan de Westfriese Omringdijk bij Schardam. Een deel van de Hooge Dijk is onderdeel van de liniedijk van de Stelling van Amsterdam.

Naast deze wat hogere dijken liggen rond de polders bij het Alkmaardermeer lagere dijken en kades. Bij de Oostwouderpolder en Markerpolder is het hoogteverschil met de droogmakerij zichtbaar.

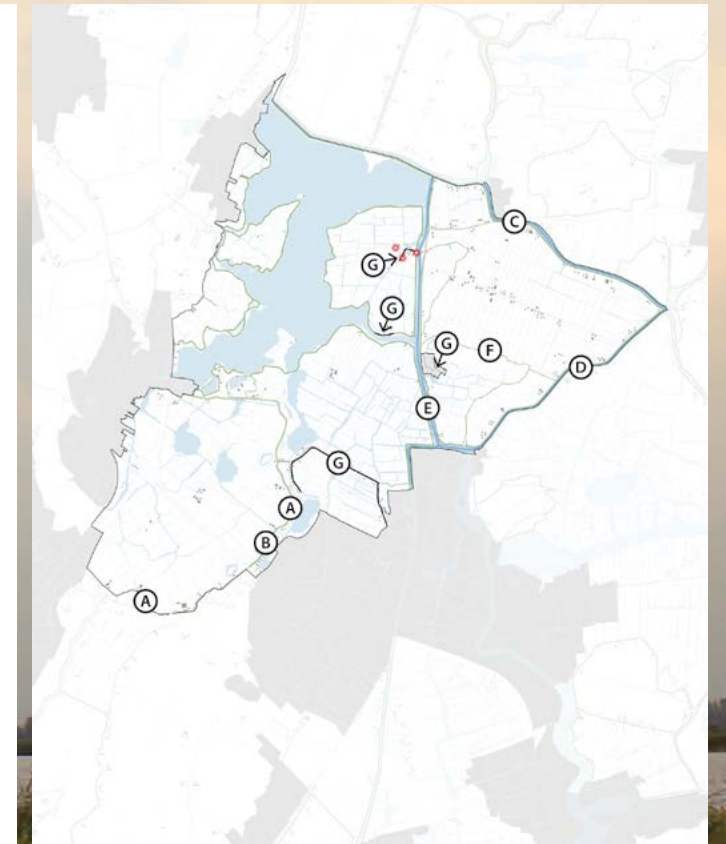
De Hooge Dijk en Lagendijk zijn onderdeel van een NNN-verbinding die het Alkmaardermeer verbindt met de natuur- en recreatiegebieden van Spaarnwoude aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal. De verbinding bestaat zowel uit de dijk zelf als aanliggende waterlopen en heeft als ecologisch streefbeeld een combinatie van een moerasverbinding en een bloemdijk.

Interpretatie en toetsing

De voormalige zeedijken vormen, inclusief restanten van dijkdoorbraken, een beeldbepalende structuur in het landschap en zijn onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Ze zijn uniek en onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

De Hooge Dijk is, net als een dijkje met de Krommenieweg tussen de Lagendijk en Krommeniedijk, Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder de liniedijk, de forten en ook de schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken
- B. Liniedijken
- C. Noordhollandsch Kanaal
- D. Knollendamervaart
- E. Markervaart
- F. Ringsloot
- G. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

@ Foto Provincie Noord-Holland

In het gebied komen verschillende en vooral korte bebouwingslinten voor. Het zijn opvallende lijnen met bebouwing en beplanting in de openheid van het gebied. In De Woude ligt een stolpenstructuur. Ook dijken langs het voormalige IJ en de geul van het Oer-IJ zijn belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

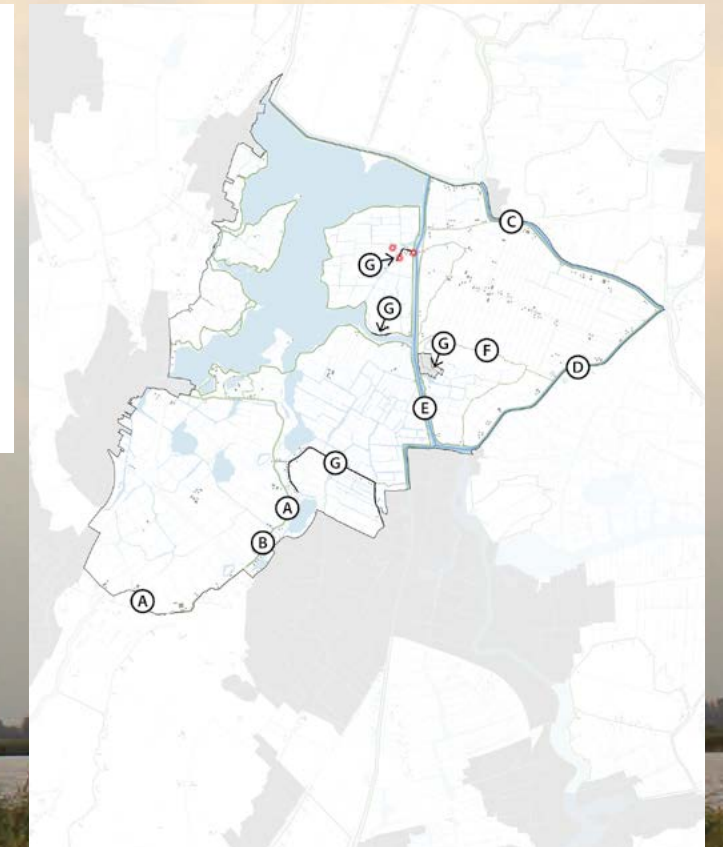
Het Noordhollandsch Kanaal is de noordgrens van het gebied en valt hier samen met de ringvaart van de Schermer. Het heeft ook voor de Starnmeerpolder de functie van ringvaart. Het kanaal komt als ruimtelijke drager ter hoogte van de Schermer vooral tot uiting door erfbeplanting en wegbeplanting langs de N246. Ter hoogte van de Eilandspolder en Starnmeerpolder komt het tot uiting door de erven aan de zuidzijde en bebouwing en erfbeplanting aan de noordzijde.

De Markervaart is een belangrijke waterverbinding die via de Nauernasche Vaart een verbinding vormt met het Noordzeekanaal. De vaart doorsnijdt de veenweidepolders en ligt deels op de grens van de Starnmeerpolder. De vaart is mede herkenbaar door de brede rietoevers en de boom- en struweelbeplanting tussen de vaart en de N246.

De Knollendammervaart is de oostgrens van het gebied en vervult ook de rol van ringvaart voor de Starnmeerpolder. De Oostwouderpolder en Markerpolder zijn niet met een ringvaart maar met een ringsloot gescheiden van de droogmakerij. De vaart komt vooral tot uiting door de brede rietkragen en de beplante erven. Aan de westzijde bij Oostknollendam is de vaart een NNN verbinding tussen het Wormerveld en de Krommenieër-Woudpolder.

Interpretatie en toetsing

De vaarten en kanalen zijn ruimtelijke dragers die (deels) de grens tussen de droogmakerijen en de veenpolders aangeven. De vaarten en kanalen zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Alkmaardermeer en omgeving en de polders daaromheen. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken
- B. Liniedijken
- C. Noordhollandsch Kanaal
- D. Knollendammervaart
- E. Markervaart
- F. Ringsloot
- G. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

@ Foto Provincie Noord-Holland

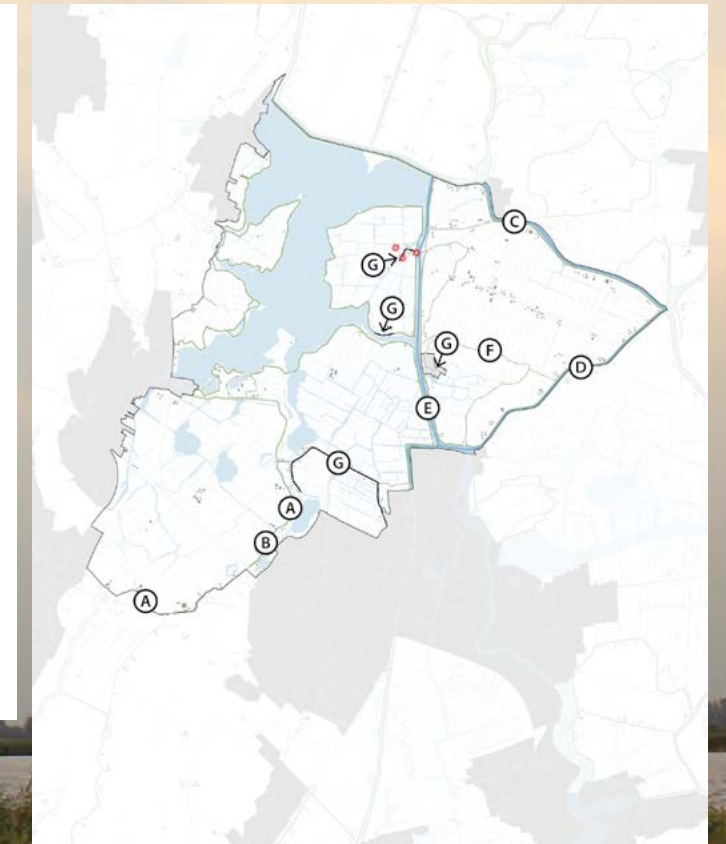
In het gebied komen verschillende en vooral korte bebouwingslinten voor. Het zijn opvallende lijnen met bebouwing en beplanting in de openheid van het gebied. In De Woude ligt een stolpenstructuur. Ook dijken langs het voormalige IJ en de geul van het Oer-IJ zijn belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

In het gebied komt een aantal bebouwingslinten voor. De oost-west lopende lintbebouwing van Krommeniedijk is het langst lint. Dit lint is op een dijk ontstaan. Ten zuiden hiervan ligt een uitloper van het lange lint van Krommenie (Uitweg). Kortere lintbebouwing is te vinden in de (oudste delen) van De Woude, Markenbinnen en Stierop (veenlinten). De bebouwingslinten bestaan uit een rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. De lintbebouwing is karakteristiek voor het gebied en is deels geënt op de ontginningssassen uit de vroege middeleeuwen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar een nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. Bij De Woude en Markenbinnen zijn de laatste decennia kleinere wijken gekomen. De Woude is uitgebreid met een jachthaven met huisjes. Langs de linten is een mix aan functies terecht gekomen.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke bebouwingslinten. De linten zijn cultuurhistorisch van hoge waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijns bebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken
- B. Liniedijken
- C. Noordhollandsch Kanaal
- D. Knollendamervaart
- E. Markervaart
- F. Ringsloot
- G. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

@ Foto Provincie Noord-Holland

In het gebied komen verschillende en vooral korte bebouwingslinten voor. Het zijn opvallende lijnen met bebouwing en beplanting in de openheid van het gebied. In De Woude ligt een stolpenstructuur. Ook dijken langs het voormalige IJ en de geul van het Oer-IJ zijn belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

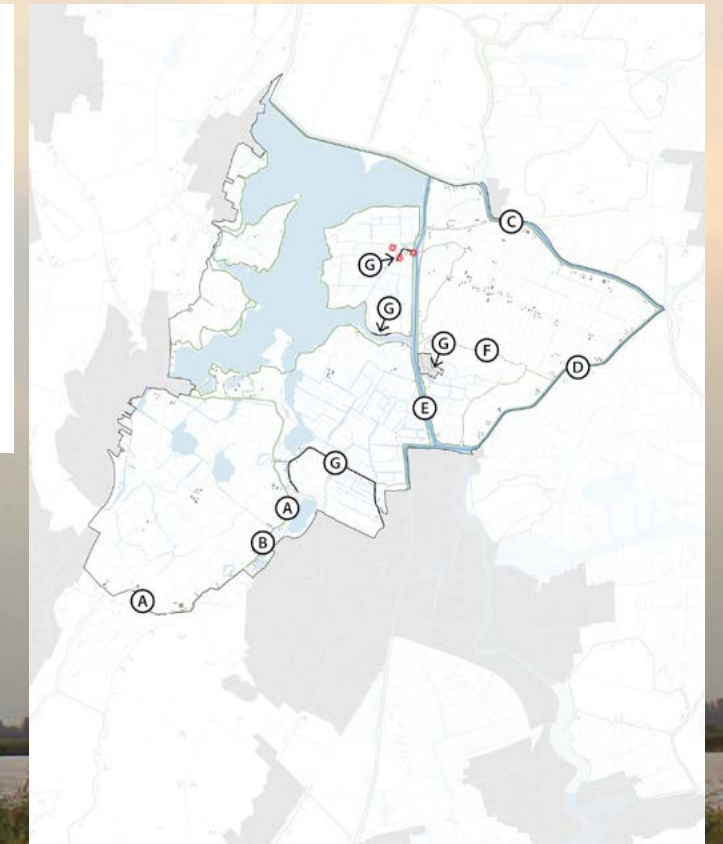
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Alkmaardermeer en omgeving ligt in het dorp De Woude een stolpenstructuur (veenlint).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken
- B. Liniedijken
- C. Noordhollandsch Kanaal
- D. Knollendamervaart
- E. Markervaart
- F. Ringsloot
- G. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

@ Foto Provincie Noord-Holland

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

De Amstelscheg is een van de groene scheggen van Amsterdam. De scheg bestaat uit het polderlandschap rond de veenrivieren Amstel, Waver, Holendracht en Bullewijk en ligt ingeklemd tussen het stedelijke gebied van Amstelveen en Amsterdam Zuidoost. Het gebied bestaat uit hoger gelegen veenrivierenlandschap - inclusief polder de Ronde Hoep met zijn bijzondere sterverkaveling - en lager gelegen droogmakerijen. De Amstel loopt door in de stad en vormt een zeer gewaardeerde recreatieve uitvalsroute.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Amstelscheg wordt aan de noordzijde begrensd door de bebouwing van Amsterdam en de A10 Zuid, aan de oostkant door de A2, aan de zuidkant door het riviertje De Oude Waver, Amstel en de Hollandse Kade ten noorden van Uithoorn en aan de westkant door de Bovenkerkerweg en de bebouwing van Amstelveen. De Amstelscheg is onderdeel van het Groene Hart. Het is een van de groene scheggen van Amsterdam. De Stelling van Amsterdam (UNESCO Werelderfgoed) loopt aan de zuidzijde langs de Oude Waver en de Amstel. De polder de Ronde Hoep heeft een functie als noodoverloop bij ernstige wateroverlast. De kern van polder is NNN. Delen van de Holendrecht, Waver en Molenwetering maken deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze natuurverbinding bestaat uit een netwerk van waterlopen tussen Amstelscheg, Vechtstreek en IJmeer en is een ecologische verbinding met waterrijke natuurgebieden in het Groene Hart.

Het Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteit Amstelscheg (Bestuurlijk Overleg Amstelland 2011) is een ruimtelijk kader voor ontwikkelingen in de Amstelscheg opgesteld in samenwerking tussen provincie en gemeenten. De kernkwaliteiten van het BPL sluiten aan op de beschrijvingen van het Gebiedsperspectief. Het Gebiedsperspectief en Beeldkwaliteitsplan wordt komende jaren herzien.

(Het BPL Amstelscheg maakt deel uit van het ensemble Amstelscheg in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Strookverkaveling in veenpolders, rechthoekige verkaveling in de droogmakerijen

De Amstelscheg is een samenstel van veenontginningen (veenrivierenlandschap) en enkele uitgeveende, lager gelegen (en deels bebouwde) droogmakerijen. Het veenrivierenlandschap is niet afgegraven. Het ligt daardoor hoger en wordt ook wel 'bovenland' genoemd. De rivier de Amstel loopt centraal door het veenrivierenlandschap. Aan de zuidzijde van de snelweg A9 liggen de kleinere veenriviertjes Bullewijk, Oude Waver, de Holendrecht en de Winkel.

Beschrijving

Het veenrivierenlandschap wordt voornamelijk gebruikt als weide. De verkaveling staat haaks op de rivieren. Door de slingerende rivieren zijn er uitwaaiende en toelopende verkavelingspatronen ontstaan. Deze verkavelingspatronen dateren van de vroege Middeleeuwen. Polder de Ronde Hoep is een heldere landschappelijke eenheid en heeft een kenmerkende sterverkaveling. De droogmakerijen hebben een rechthoekige verkaveling en dateren vanaf de 18e eeuw.

Interpretatie en toetsing

Het karakteristieke strokenverkavelingspatroon in polder de Ronde Hoep en het veenlandschap boven Ouderkerk aan de Amstel hangt samen met de loop van de rivieren in het gebied. Het is van zeer hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Polder de Ronde Hoep is van internationale betekenis.

Ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of leiden tot het dempen en wijzigingen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. In de droogmakerijen worden ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling en passen binnen de kavelmaten niet als aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Overwallen van de (oude) Waver
- A. Veenweidelandschap met strookverkaveling
- B. Droogmakerijen met regelmatige verkaveling

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundige waarde: Oeverwallen van De (Oude) Waver

De Amstelscheg is een samenstel van veenontginningen (veenrivierenlandschap) en enkele uitgeveende, lager gelegen (en deels bebouwde) droogmakerijen. Het veenrivierenlandschap is niet afgegraven. Het ligt daardoor hoger en wordt ook wel 'bovenland' genoemd. De rivier de Amstel loopt centraal door het veenrivierenlandschap. Aan de zuidzijde van de snelweg A9 liggen de kleinere veenriviertjes Bullewijk, Oude Waver, de Holendrecht en de Winkel.

Beschrijving

De Waver is een kronkelend veenriviertje en is van oudsher de natuurlijke afwatering van de omliggende veengebieden. De oeverwallen langs deze oude veenloop zijn goed ontwikkeld, gaaf en nog goed zichtbaar. De loop van de Waver en de oeverwallen steken als rug boven de omgeving uit door een proces van "inversie". Hierbij komt de oorspronkelijke loop hoger te liggen dan zijn omgeving, door inklinking van het veen in de Ronde Hoep en de ontvening van het gebied wat nu Mijdrecht heet.

Interpretatie en toetsing

De Waver maakt deel uit van een groter systeem van veenstromen. Het gehele systeem van veenstromen in dit deel van Noord-Holland, is internationaal gezien zeer zeldzaam. De Waver heeft een educatieve en wetenschappelijke waarde.

De aardkundige kernkwaliteit langs de Waver is van zeer hoge waarde en onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 0,5 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: Oeverwallen van de (oude) Waver
- A. Veenweidelandschap met strookverkaveling
- B. Droogmakerijen met regelmatige verkaveling

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundige waarde: Kreegruggen en -beddingen in het landschap

De Amstelscheg is een samenstel van veenontginningen (veenrivierenlandschap) en enkele uitgeveende, lager gelegen (en deels bebouwde) droogmakerijen. Het veenrivierenlandschap is niet afgegraven. Het ligt daardoor hoger en wordt ook wel 'bovenland' genoemd. De rivier de Amstel loopt centraal door het veenrivierenlandschap. Aan de zuidzijde van de snelweg A9 liggen de kleinere veenriviertjes Bullewijk, Oude Waver, de Holendrecht en de Winkel.

Beschrijving

In de Bovenkerkerpolder (benedenland) en in de Duivendrechtse Polder bij de bocht in de Amstel, zijn relictten van de vlechtende rivierbeddingen zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De aardkundige kernkwaliteit van de kreekruggen en beddingen zijn van hoge waarde en onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 0,5 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: Overwallen van de (oude) Waver
- A. Veenweidelandschap met strookverkeveling
- B. Droogmakerijen met regelmatige verkeveling

© Foto: Theo Baart

De Amstelscheg heeft ondanks de ligging tussen twee stadslobben een grote mate van openheid, stilte en uitgestrektheid in de polders. Het gebied is in trek bij recreanten om te fietsen, wandelen en varen. In de randen zijn stedelijke voorzieningen zoals sportvelden en volkstuinen ingepast.

Beschrijving

Aan de noordzijde vormen de verdichte stedelijke randen een groot contrast met het relatief open landschap. Er is sprake van afwisseling van open weidegebieden en groene randen. Van noord naar zuid wordt de scheg breder en komt de stad op steeds grotere afstand van de Amstel te liggen. De maten van de open ruimten worden groter en het gevoel in het landelijke buitengebied te zijn neemt toe. In de openheid is de lintbebouwing langs de veenrivieren goed zichtbaar.

De Amstel is de belangrijkste lijn van waaraf de openheid wordt beleefd en ligt los van de wanden van de Amstelscheg.

De polder de Ronde Hoep heeft een grote openheid. Deze openheid is alleen vanaf de randen te beleven. De Bovenkerkerpolder is een open droogmakerij met graslanden en verspreid liggende boerderijen langs de Bovenkerkerweg. De randen van deze ruimte worden bepaald door de bebouwing van Amstelveen en Uithoorn en de verdichte rand bovenland langs de Amstel.

In de randen van de scheg zijn terreinen met stedelijk recreatieve voorzieningen zoals sportvelden, volkstuinen en een golfbaan opgenomen in het BPL. Ze vormen een onderdeel van het groene karakter van de scheg.

Ouderkerk aan de Amstel ligt als losse bebouwingskern in de scheg en is een ruimtelijke verdichting in het gebied. Aan de zuidkant van de kern loopt de A9 dwars door de scheg en deelt deze door zijn verhoogde ligging en beplanting.

Interpretatie en toetsing

De openheid is van bijzondere betekenis. De waarde van authentiek en voor stedelingen goed toegankelijk polderlandschap in de Metropoolregio Amsterdam is groot en neemt toe.

De openheid in de Bovenkerkerpolder en de polder Ronde Hoep is het meest kwetsbaar voor aantasting. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn hier al snel een aantasting van de kernkwaliteit. Alleen in de zuid- en westrand van de Bovenkerkerpolder zijn ruimtelijke ontwikkelingen voorstelbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen die erin resulteren dat de Amstel niet meer los van de wanden van de Amstelscheg ligt zijn in ieder geval een aantasting van de kernkwaliteit. Nieuwe ontwikkelingen moeten bestaande zichtlijnen vanaf de Amstel te respecteren. Om deze reden zijn nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen langs de Amsteldijk een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen op terreinen met stedelijk recreatieve functie ten behoeve van deze voorziening zijn mogelijk mits de ontwikkeling landschappelijk is ingepast.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Openheid
- Habitat voor weidevogels

Openheid en ruimtebeleving

Openheid

© Foto: Theo Baart

De Amstelscheg heeft ondanks de ligging tussen twee stadslobben een grote mate van openheid, stilte en uitgestrektheid in de polders. Het gebied is in trek bij recreanten om te fietsen, wandelen en varen. In de randen zijn stedelijke voorzieningen zoals sportvelden en volkstuinen ingepast.

Beschrijving

Bijna de gehele Amstelscheg heeft een functie voor weidevogels. De Bovenkerkerpolder aan de zuidwestzijde, Polder de Ronde Hoep en Holendrecht- en Bullewijkpolder in het centraal-zuidelijke deel, en de Middelpolder en Duivendrechtse polder in het noorden vormen met name een geschikt habitat voor weidevogels. Het centrum van de polder Ronde Hoep is onderdeel van het NNN.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Openheid
Habitat voor weidevogels

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers

Veenrivieren en dijken

De dijken langs de rivieren liggen verhoogd in het landschap. De rivier de Amstel verbindt de stad met het buitengebied en is met zijn dijken de belangrijkste (recreatieve) drager. Langs de Amstel ligt de meeste bebouwing. Buitenplaatsen zijn vooral aan de westzijde van de rivier gesitueerd, agrarische bebouwing meer aan de oostzijde. Rondom de Waver, de Bullewijk en de Holendrecht is minder bebouwing.

Beschrijving

De bochtige veenrivieren zijn historische structuren die van oudsher zorgen voor afwatering van het veengebied. Ze vormen belangrijke ruimtelijke dragers voor de bebouwing (o.a. boerderijen en buitenplaatsen) in het gebied en zijn samen met de dijken duidelijk zichtbare en continue lijnen in het landschap. Soms zijn ze voorzien van beplanting (geriefhout). Daarnaast zijn het lijnen waar vanaf het landschap beleefd wordt en hebben zij een recreatieve functie.

De Amstel met zijn begeleidende dijken is de belangrijkste ruimtelijke drager, de karakteristiek verschilt ten noorden en ten zuiden van Ouderkerk aan de Amstel.

Delen van de Holendrecht en de Waver maken deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze natuurverbinding bestaat uit een netwerk van waterlopen tussen Amstelscheg, Vechtstreek en IJmeer en vormt ecologische verbinding met waterrijke natuurgebieden in het Groene Hart. Het ecologisch streefbeeld vanuit NNN bestaat uit een natte verbinding tussen waterrijke besloten veengebieden, bestaande uit bloemrijke (riet)ruigtes, moerassen en open water.

Interpretatie en toetsing

De veenrivieren en dijken zijn beeldbepalend zijn voor de Amstelscheg en van zeer hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde. De ruimtelijke kwaliteit van deze dragers is kwetsbaar door de grote stedelijke en recreatieve druk. Ruimtelijke ontwikkelingen die de kwaliteit van het groene en kleinschalige karakter van de dragers verminderen of de loop wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Veenrivieren en dijken
- B. Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder
- C. Kalfjeslaan
- D. Legmeerdijk met Bovenkerkerweg
- E. Hollandse Dijk

© Foto: Theo Baart

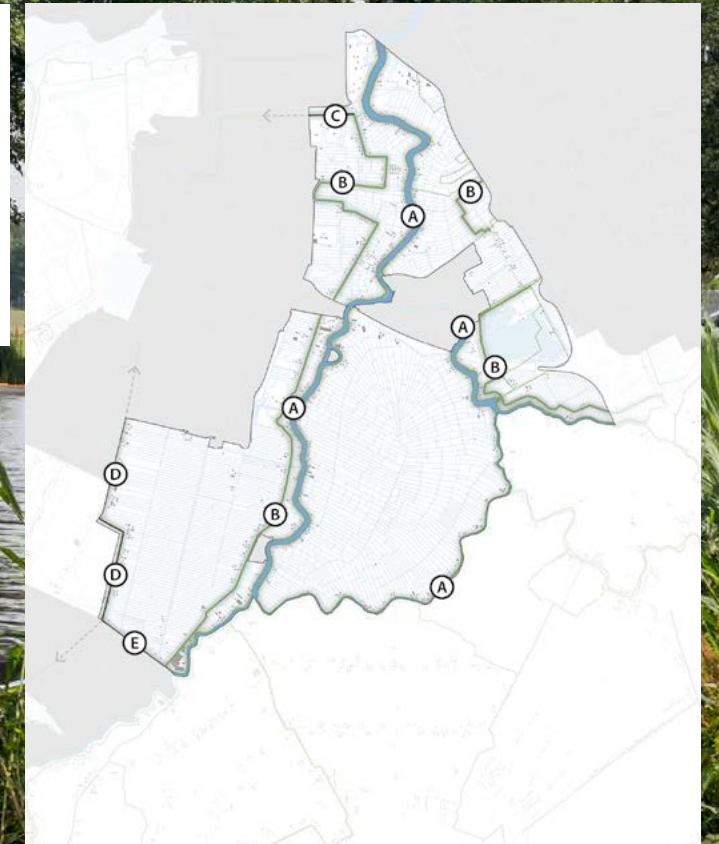
De dijken langs de rivieren liggen verhoogd in het landschap. De rivier de Amstel verbindt de stad met het buitengebied en is met zijn dijken de belangrijkste (recreatieve) drager. Langs de Amstel ligt de meeste bebouwing. Buitenplaatsen zijn vooral aan de westzijde van de rivier gesitueerd, agrarische bebouwing meer aan de oostzijde. Rondom de Waver, de Bullewijk en de Holendrecht is minder bebouwing.

Beschrijving

Aan de oostkant van de Bovenkerkerpolder ligt een verdichte rand bovenland langs de Amstel. Deze rand is intact gebleven tijdens verveningen. Men was bang voor overstroming en de turf langs de rivieren was van mindere kwaliteit. Dit soort randen komt ook voor in de Middelpolder en langs de Holendrecht. Het hoogteverschil tussen bovenland en de droogmakerij ontstond door vervening en later inpolderen van de polder en is goed zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

Het hoogteverschil toont de ontstaansgeschiedenis van het landschap en heeft een historisch en educatieve waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het hoogteverschil nivelleren of de zichtbaarheid van dit hoogteverschil verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Veenrivieren en dijken
- B. Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder
- C. Kalfjeslaan
- D. Legmeerdijk met Bovenkerkerweg
- E. Hollandse Dijk

Ruimtelijke dragers

Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder

© Foto: Theo Baart

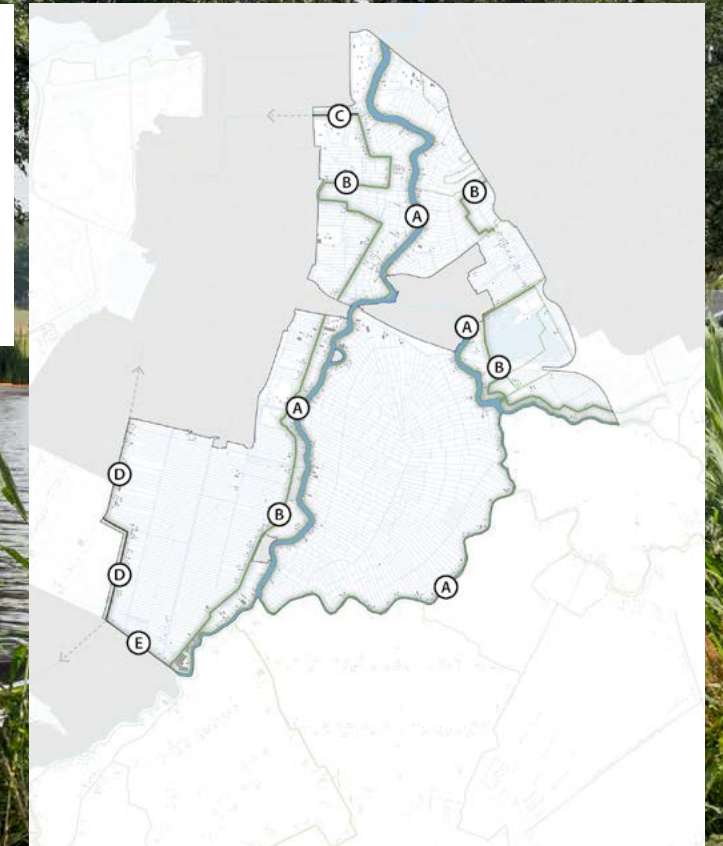
De dijken langs de rivieren liggen verhoogd in het landschap. De rivier de Amstel verbindt de stad met het buitengebied en is met zijn dijken de belangrijkste (recreatieve) drager. Langs de Amstel ligt de meeste bebouwing. Buitenplaatsen zijn vooral aan de westzijde van de rivier gesitueerd, agrarische bebouwing meer aan de oostzijde. Rondom de Waver, de Bullewijk en de Holendrecht is minder bebouwing.

Beschrijving

De Kalfjeslaan is ontstaan als loopveld tussen turfwinningen. De Kalfjeslaan is tegenwoordig een groenstructuur tussen de bebouwing van Buitenveldert en Amstelveen. Een deel ervan is opgenomen in het BPL. Het heeft een recreatieve en ecologische betekenis.

Interpretatie en toetsing

De Kalfjeslaan heeft een hoge cultuurhistorisch waarde en is ecologisch als verbindingzone van betekenis. Ontwikkelingen die het kenmerkende profiel van de Kalfjeslaan zelf en de beleving van de laan wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Veenrivieren en dijken
- B. Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder
- C. Kalfjeslaan
- D. Legmeerdijk met Bovenkerkerweg
- E. Hollandse Dijk

Ruimtelijke dragers

Kalfjeslaan

© Foto: Theo Baart

De dijken langs de rivieren liggen verhoogd in het landschap. De rivier de Amstel verbindt de stad met het buitengebied en is met zijn dijken de belangrijkste (recreatieve) drager. Langs de Amstel ligt de meeste bebouwing. Buitenplaatsen zijn vooral aan de westzijde van de rivier gesitueerd, agrarische bebouwing meer aan de oostzijde. Rondom de Waver, de Bullewijk en de Holendrecht is minder bebouwing.

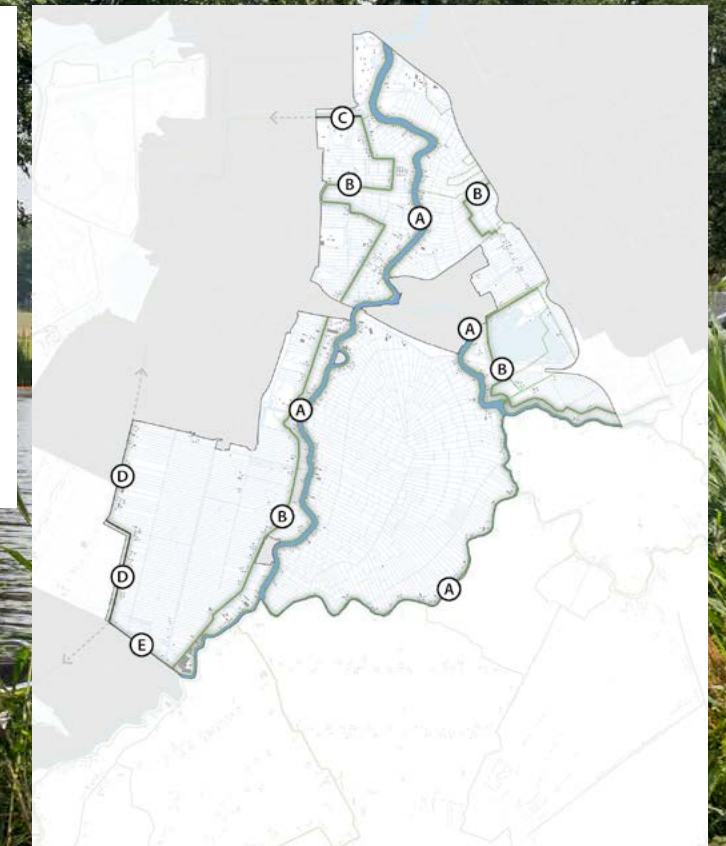
Beschrijving

De Bovenkerkerweg ligt tussen Uithoorn en de Zijdelweg op een dijk die de Noorder Legmeer en de Bovenkerkerpolder scheidt. In de Legmeer vindt op grote schaal bedrijfsmatige ontwikkeling plaats. De dijk heeft haar landelijk en kleinschalig karakter nog behouden. Ze heeft een kenmerkend profiel en toont de hoogteverschillen tussen beide droogmakerijen.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die binnen de berm-slotten van de dijk plaatsvinden zijn een aantasting. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

De beleving van de hoogteverschillen aan beide zijden van de dijk moet mogelijk blijven.

Ruimtelijke dragers

- A. Veenrivieren en dijken
- B. Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder
- C. Kalfjeslaan
- D. Legmeerdijk met Bovenkerkerweg
- E. Hollandse Dijk

Ruimtelijke dragers

Legmeerdijk met Bovenkerkerweg

© Foto: Theo Baart

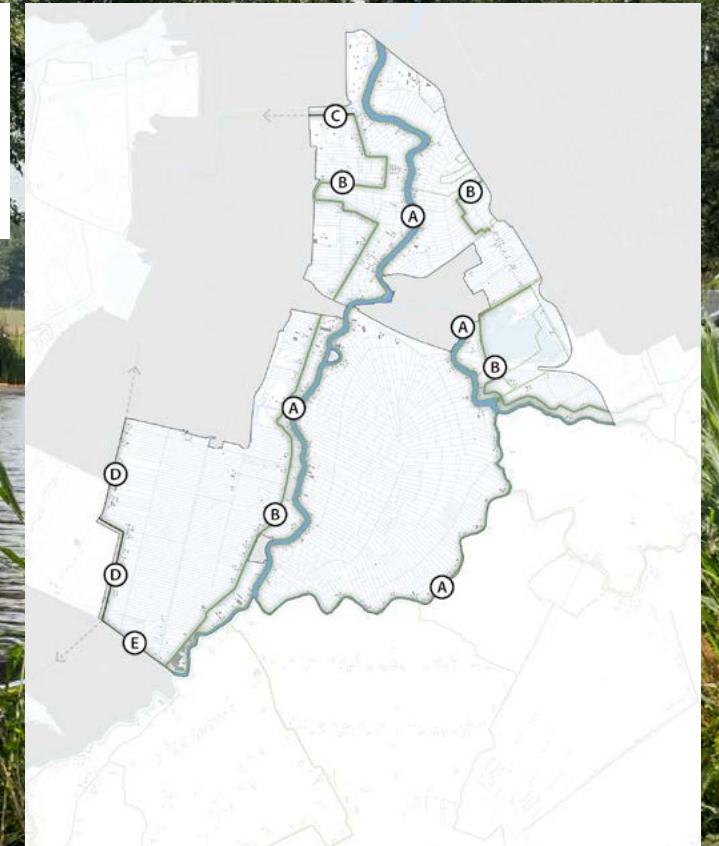
De dijken langs de rivieren liggen verhoogd in het landschap. De rivier de Amstel verbindt de stad met het buitengebied en is met zijn dijken de belangrijkste (recreatieve) drager. Langs de Amstel ligt de meeste bebouwing. Buitenplaatsen zijn vooral aan de westzijde van de rivier gesitueerd, agrarische bebouwing meer aan de oostzijde. Rondom de Waver, de Bullewijk en de Holendrecht is minder bebouwing.

Beschrijving

De Hollandse Dijk is een landscheiding tussen de gewesten Holland en Utrecht. Uit de 17e eeuw. Ze vormt een scherpe begrenzing van het stedelijk gebied van Uithoorn.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die afbreuk doen aan het rechte lengteprofiel van de dijk worden beschouwd als een aantasting.

Ruimtelijke dragers

- A. Veenrivieren en dijken
- B. Randen bovenland Bovenkerkerpolder, Holendrecht en Middelpolder
- C. Kalfjeslaan
- D. Legmeerdijk met Bovenkerkerweg
- E. Hollandse Dijk

Ruimtelijke dragers

Hollandse Dijk

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Assendelft en omgeving is een voornamelijk open tot zeer open veen- en deels kleipolderlandschap ten noorden van het Noordzeekanaal. Het gebied heeft een eeuwenlange geschiedenis van eb en vloedwerking, kleiafzetting, inpoldering en dijkdoorbraken (Oer-IJ en IJ) en veenvorming, veenontginning en -ontwatering. De ontginningsgeschiedenis is nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan het verkavelings- en slotenpatroon van de veenweidepolders en de kronkelige dijken langs de voormalige geul van het Oer-IJ. Aan de westzijde van het gebied is de Stelling van Amsterdam met zijn forten, liniedijk en accessen prominent aanwezig in het landschap. De grote openheid van het BPL Assendelft en omgeving is een bijzondere waarde voor bewoners en recreanten. Deze openheid wordt extra benadrukt door het contrast met het nabijgelegen stedelijke gebied van Zaanstad, Beverwijk en Heemskerk. Delen van het gebied rond de Stelling van Amsterdam en aan de oostzijde zijn ruimtelijk meer verdicht door opgaande beplanting. Assendelft is een beeldbepalend bebouwingslint.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Assendelft en omgeving wordt aan de westzijde begrensd door de A9, aan de noordzijde door de Communicatieweg, de Hoogedijk/Busch en Dam (tevens liniedijk Stelling van Amsterdam) en de bebouwing van Saendelft, aan de oostzijde door de Nauernasche Vaart en aan de zuid- en zuidwestzijde door het Noordzeekanaal en de Assendelver Zeedijk. Landschappelijk en historisch gezien is het oostelijk deel van BPL Assendelft en omgeving (ten oosten van de Groenedijk/Assendelver Zeedijk) één samenhangend geheel met BPL Westzaan en omgeving en de andere veenweidepolders ten oosten van Zaanstad. Het westelijk deel bestaat uit kleirijke polders (onder andere de Wijkermeerpolder) en behoort tot het landschap van het Oer-IJ. Hier bevinden zich ook de liniedijk, forten met schootsvelden en accessen en inundatievelden van de Stelling van Amsterdam. Een beperkt deel van het poldergebied is NNN: natuurgebied Noorderveen aan de noordoostzijde, een paar gebieden aan de zuidoostzijde en een strook tussen de liniedijk en de A9. Grotere doorgaande wegen liggen alleen langs de randen: de A9 aan de westzijde, de N203 aan de noordzijde en de N246 (deels N8) aan de oost- en zuidzijde.

(Het BPL Assendelft en omgeving maakt deel uit van het ensemble Assendelft-Krommenie in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

In BPL Assendelft en omgeving in hoofdlijnen twee landschapstypen te onderscheiden: het veenpolderlandschap in het oostelijk deel en de zeekleipolders van het laatst overgebleven deel van het voormalig IJ en Wijkermeer in het westelijk en zuidwestelijke deel. De veenpolders bestaan uit onvergraven en deels vergraven veen, met in meer naar het westen klei op veen. Het onregelmatige strookverkavelingspatroon is sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd. Het veenpolderlandschap is voornamelijk in gebruik als grasland (veenweide). De polders die ontstonden door inpoldering van de voormalige geul van het Oer-IJ en van het IJ hebben een kleiondergrond en een onregelmatige blokverkaveling. Ze zijn in gebruik als akkerland en grasland.

Beschrijving

In het veenpolderlandschap ligt ten westen van Assendelft een brede veensloot: de Delft met in het verlengde daarvan de Binnendelft. Kenmerkend zijn de grillige oevers en brede rietkragen. Ten oosten van Assendelft ligt de smallere veensloot Kaaik. Ter hoogte van de kleine droogmakerij Vlietpolder vormt de Kaaik een restant van een kreek, waardoor de waterloop een grilliger verloop heeft. De Kaaik doet hier ook dienst als 'ringsloot' van deze droogmakerij. Ook aan de zuidoostzijde, bij Nauerna, zijn kreekrestanten herkenbaar in het slotenpatroon. In de kleipolders tussen de Aagtendijk/Hooge dijk en de Groene Dijk ligt waterloop De Kil. Dit is een laatste restant van de geul die nog lange tijd onder invloed stond van het water vanuit het IJ en de verbinding was richting het Alkmaardermeer.

Interpretatie en toetsing

De brede en smallere veensloten het BPL Assendelft omgeving tonen de historische hoofdafwatering van de veenontginning en volgen de oorspronkelijke loop. De kreekrestanten in de veenpolders en in de kleipolders tonen de invloed die de zee (via het Oer-IJ en IJ) nog lange tijd had op het gebied. Deze waterlopen zijn onvervangbaar. De (grillige) structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten en restanten van kreek en geulen
- B. Onregelmatige en regelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Onregelmatige en regelmatige blokverkaveling IJ-polders
- D. Regelmatige strookverkaveling uitgeveende (Assendelfter) Veenpolder

In BPL Assendelft en omgeving in hoofdlijnen twee landschapstypen te onderscheiden: het veenpolderlandschap in het oostelijk deel en de zeekleipolders van het laatst overgebleven deel van het voormalig IJ en Wijkermeer in het westelijk en zuidwestelijke deel. De veenpolders bestaan uit onvergraven en deels vergraven veen, met in meer naar het westen klei op veen. Het onregelmatige strookverkevelingspatroon is sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd. Het veenpolderlandschap is voornamelijk in gebruik als grasland (veenweide). De polders die ontstonden door inpoldering van de voormalige geul van het Oer-IJ en van het IJ hebben een kleiondergrond en een onregelmatige blokverkeveling. Ze zijn in gebruik als akkerland en grasland.

Beschrijving

Het verkevelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de veenweidepolders in het BPL Assendelft en omgeving dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkevelingspatroon is voornamelijk zuidoost-noordwest georiënteerd, al zijn er ook afwijkende delen zoals rond de Vlietpolder. Aan de westzijde, in de Zuiderpolder/Assendelverveld heeft de polder een meer uitwaaiierend verkevelingspatroon en zijn de kavels in de loop van de tijd deels samengevoegd en daardoor breder en rechthoekiger.

In het veenpolderlandschap liggen twee droogmakerijen: de grotere (Assendelver) Veenpolder en de kleine Vlietpolder. De eerste is drooggemaakt na de uitgebreide turfwinning die hier in de eerste helft van de 19e eeuw plaatsvond. De polder is rationeel ingedeeld en heeft een regelmatig strookverkevelingspatroon. De Vlietpolder is al eerder drooggemaakt en kent een onregelmatige blokverkeveling. De polders liggen 1 tot 1,5 meter dieper dan de aangrenzende veenpolders.

De polders die ontstonden door bedijking van de Buitenlanden in Wijkermeer en Kil hebben een onregelmatige blokverkeveling. De in de 19e eeuw ingepolderde Wijkermeerpolder heeft van oorsprong een meer rationele indeling

met een rechthoekig verkevelingspatroon haaks op het Noordzeekanaal. De Nauernasche Polder had dat ook, maar hier is de verkevelingspatroon verdwenen door het gronddepot.

Interpretatie en toetsing

Het verkevelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Hetzelfde geldt voor de verkeveling in de uitgeveende en drooggemaakte Veenpolder en de Vlietpolder. Ontwikkelingen die het verkevelingspatroon in de veenweidepolders en droogmakerijen wijzigen, of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de kleipolders worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkeveling niet als aantasting beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten en restanten van kreken en geulen
- B. Onregelmatige en regelmatige strookverkeveling veenweidepolders
- C. Onregelmatige en regelmatige blokverkeveling IJ-polders
- D. Regelmatige strookverkeveling uitgeveende (Assendelver) Veenpolder

De polders in BPL Assendelft en omgeving hebben een grote tot zeer grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied van Zaanstad, Beverwijk en Heemskerk vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid en waterlopen is het gebied aantrekkelijk om te varen, fietsen en wandelen. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft grotendeels een open tot zeer open karakter. Vooral ten westen van Assendelft het landschap zeer open en strekt het zich ook verder in noordelijke richting uit richting het Alkmaardermeer en de strandvlakten achter de duinen. In delen van het gebied is het landschap meer verdicht, onder meer door opgaande beplanting in natuurgebieden (Noorderveen) en het golfterrein in de Stellingzone. In de veenweidepolders en kleipolders zelf is slechts incidenteel sprake van opgaande weg- of andere beplanting. Op enkele boerderijen midden in het gebied na, liggen de meeste boerenerven langs de dijken en randen van het gebied. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. Vanuit de linten zijn in beperkte mate zichtlijnen naar de openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open polderlandschap het BPL Assendelft en omgeving is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke verdichting die het gevolg is van natuurontwikkeling, in aansluiting op reeds bestaande beplante percelen met natuurwaarden (Noorderveen), wordt niet als aantasting gezien.

Openheid en ruimtebeleving

← Open ruimte en vergezichten

© Foto: Theo Baart

Het bebouwingslint van Assendelft, dat het gebied globaal van noord naar zuid west doorsnijdt, is de belangrijkste ruimtelijke drager in het gebied. In het zuidelijk deel van Assendelft (Zuidereinde) is een stolpenstructuur. Daarnaast zijn de dijken langs het voormalige IJ in de geul van het Oer-IJ belangrijke ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Nauernasche Vaart en de Ringdijk- en Vaart van de (Assendelver) Veenpolder.

Beschrijving

In het gebied ligt een aantal middeleeuwse dijken, die het land beschermden tegen het opstuwende Zuiderzee water dat via IJ en Wijkermeer, gelegen in de voormalige bedding van het Oer-IJ, binnen stroomden. De Crommenije vormde in de 12e eeuw een verbinding tussen de toen ontstane Wijkermeer en Langemeer (Uitgeestermeer/Alkmaardermeer). Toen in de 14e eeuw de Crommenije werd afgedamd (bij Busch en Dam) werd het zuidelijke deel van de Crommenije 'Kil' genoemd. De Assendelver Zeedijk is een onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, die doorlopen tot aan de Westfriese Omringdijk bij Schardam. De Groenedijk ligt in het verlengde van de Assendelver Zeedijk. Aan de andere kant van de geul ligt de Hooge Dijk, die meer naar het zuiden overgaat in de Sint Aagtendijk. Dwars op de voormalige geul, die hier dus de Kil heet, ligt de in 1718 aangelegde dam, de 'Nieuwendijk', voorheen 'Nieuwe Overdijking'. Evenwijdig aan De Hoogedijk en Sint Aagtendijk liggen tussen de forten de liniedijken van de Stelling van Amsterdam die rond 1900 zijn aangelegd. Tussen Fort Sint Aagtendijk en Fort Zuidwijkermeer ligt ook een liniedijk (Vuurlinie), die extra opvalt door de bomenrijen aan de voet van de dijk. Door de hoogte van de dijken zijn ze beeldbepalende en continue lijnen in het landschap. De dijken hebben, mede door een aantal dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde, een grillig tracé. De Braak en Buitenhuiserbraak bij de Assendelver Zeedijk zijn nog goed zichtbare restanten van dijkdoorbraken en zijn onlosmakelijk verbonden met deze kernkwaliteit.

Het westelijk deel van de Assendelverzeedijk en de Groene Dijk is onderdeel van een NNN-verbinding die de natuur- en recreatiegebieden van Spaarnwoude aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal met het Alkmaardermeer verbindt. De verbinding bestaat zowel uit de dijk zelf als aanliggende waterlopen en heeft als ecologisch streefbeeld vanuit NNN een combinatie van een moerasverbinding en een bloemdijk.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de dijken zijn uniek en onvervangbaar. De Sint Aagtendijk, een deel van de Hooge Dijk, de Groene Dijk, Nieuwendijk en de Assendelverzeedijk zijn Provinciaal Monument, met eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit. De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder de liniedijk, de forten en ook de accessen en schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken (provinciaal monument)
- B. Liniedijken
- C. Nauernasche Vaart
- D. Ringdijk- en vaart (Assendelver) Veenpolder
- E. Ringdijk Vlietpolder
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het bebouwingslint van Assendelft, dat het gebied globaal van noord naar zuid west doorsnijdt, is de belangrijkste ruimtelijke drager in het gebied. In het zuidelijk deel van Assendelft (Zuidereinde) is een stolpenstructuur. Daarnaast zijn de dijken langs het voormalige IJ in de geul van het Oer-IJ belangrijke ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Nauernasche Vaart en de Ringdijk- en Vaart van de (Assendelver) Veenpolder.

Beschrijving

De Nauernasche Vaart is de oostgrens van het gebied en ligt op de voormalige ontginningsgrens tussen de veenweidepolders rond Assendelft en polder Westzaan. De vaart heeft een functie voor de scheepvaart en voor de afwatering van aangrenzende polders, ook de meer noordelijk gelegen veenpolders en de Schermer. De loop van de vaart wordt geaccentueerd door hoger gelegen dijk aan weerszijden en de wegbeplanting langs de N246 (N8) die afwisselend aan de oost- en westzijde van de vaart ligt.

Interpretatie en toetsing

De Nauernasche Vaart is een ruimtelijke dragers die de grens tussen de polders rond Assendelft en Polder Westzaan benadrukt. De vaart is onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Assendelft en omgeving en de meer naar het noorden gelegen polders. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken (provinciaal monument)
- B. Liniedijken
- C. Nauernasche Vaart
- D. Ringdijk- en vaart (Assendelver) Veenpolder
- E. Ringdijk Vlietpolder
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het bebouwingslint van Assendelft, dat het gebied globaal van noord naar zuid west doorsnijdt, is de belangrijkste ruimtelijke drager in het gebied. In het zuidelijk deel van Assendelft (Zuidereinde) is een stolpenstructuur. Daarnaast zijn de dijken langs het voormalige IJ in de geul van het Oer-IJ belangrijke ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Nauernasche Vaart en de Ringdijk- en Vaart van de (Assendelver) Veenpolder.

Beschrijving

Droogmakerij de Veenpolder heeft rondom water. Dit bestaat deels uit water dat al voor de droogmaking aanwezig was: aan de westzijde veenwaterloop de Delft, aan de oostzijde de Nauernasche Vaart. Aan de zuidwest- en noordzijde werden de Bloksloot en Sluissloot voor de afwatering richting Nauernasche Vaart gebruikt. De ringdijk bestaat uit de Veenpolderdijk aan de westzijde, de dijk met de Zuiddammerweg aan de zuidwestzijde, de dijk aan de zuidzijde waarop de N246 ligt, de Vaartdijk langs de Nauernasche Vaart en de dijk langs de Communicatieweg. De dijk is een contrasterende lijn die de grens tussen de dieper gelegen droogmakerij en het aangrenzende hoger gelegen veenweidegebied markeert. Deze is vooral vanuit de polder, maar ook vanaf de randen zichtbaar.

Rond (een deel van) de kleinere droogmakerij Vlietpolder is waterloop de Kaaik doorgetrokken en heeft deze de functie van ringsloot. De opgaande beplanting op de ringdijk accentueert hier de grens van de polder nog eens extra.

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en –vaarten (en –sloten) zijn ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Assendelft en omgeving. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken (provinciaal monument)
- B. Liniedijken
- C. Nauernasche Vaart
- D. Ringdijk- en vaart (Assendelver) Veenpolder
- E. Ringdijk Vlietpolder
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het bebouwingslint van Assendelft, dat het gebied globaal van noord naar zuid west doorsnijdt, is de belangrijkste ruimtelijke drager in het gebied. In het zuidelijk deel van Assendelft (Zuidereinde) is een stolpenstructuur. Daarnaast zijn de dijken langs het voormalige IJ in de geul van het Oer-IJ belangrijke ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Nauernasche Vaart en de Ringdijk- en Vaart van de (Assendelver) Veenpolder.

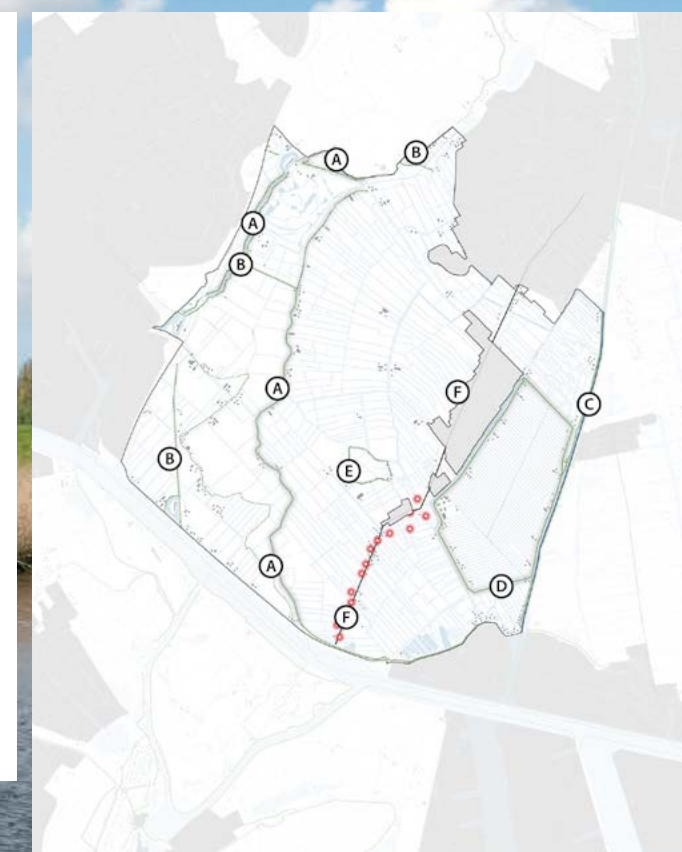
Beschrijving

Het bebouwingslint van Assendelft, met de delen Noordeinde, het centrale Kerkbuurt en Zuideinde, bestaat uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. De langgerekte, dichte lintbebouwing is karakteristiek voor het gebied en is geënt op de secundaire ontginningsas uit de vroege middeleeuwen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar een nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. In Zuideinde is aan de zuidoostkant van het lint sprake van een sloot tussen de weg en de erven. Het centrale deel van Assendelft (Delftbuurt) en het Noordeinde (Saendelft) zijn door nieuwbouwwijken uitgebreid tot grotere woongebieden. Ook elders zijn kleine buurtjes of woonstraten aan de achterzijde van het lint gekomen. Op delen is langs de linten een mix aan functies terecht gekomen die zich aan de achterzijde soms verder in het veenweidegebied uitstrekken: naast melkveehouderijen gaat het ook om bedrijventerreinen, kassen en volkstuincomplexen.

Langs de Nauernasche Vaart ligt aan de noordoost van het gebied een korter bebouwingslint. Ook bij Nauerna, aan de zuidoostzijde van het gebied is sprake van lintbebouwing.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in een karakteristiek langgerekte bebouwingslint en enkele kortere bebouwingslinten. De linten zijn cultuurhistorisch van hoge waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken (provinciaal monument)
- B. Liniedijken
- C. Nauernasche Vaart
- D. Ringdijk- en vaart (Assendelver) Veenpolder
- E. Ringdijk Vlietpolder
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het bebouwingslint van Assendelft, dat het gebied globaal van noord naar zuid west doorsnijdt, is de belangrijkste ruimtelijke drager in het gebied. In het zuidelijk deel van Assendelft (Zuidereinde) is een stolpenstructuur. Daarnaast zijn de dijken langs het voormalige IJ in de geul van het Oer-IJ belangrijke ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Nauernasche Vaart en de Ringdijk- en Vaart van de (Assendelver) Veenpolder.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Assendelft en omgeving ligt in het zuidelijk deel van de lintbebouwing van Assendelft (Zuideinde) een stolpenstructuur (veenlint).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Zeedijken (provinciaal monument)
- B. Liniedijken
- C. Nauernasche Vaart
- D. Ringdijk- en vaart (Assendelver) Veenpolder
- E. Ringdijk Vlietpolder
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Callantsoog ligt in de Kop van Noord-Holland tegen de duinen aan en omvat het voormalig eiland Callantsoog en het aandijkingen-landschap eromheen. De zee is dichtbij omdat de duinreep hier zeer smal is. De grens tussen de hoge duinen en de polders is scherp. De polders hebben een overwegend open en relatief kleinschalig karakter. Het landschap bevat nog veel sporen van het oude eiland Callantsoog en informatie over het ontstaan van de polders eromheen. Er zijn enkele nollen aanwezig. Het meest zuidelijke deel van polder Het Koe gras hoort ook bij dit BPL en kent een grotere maatvoering en openheid. Deze polder vormt samen met delen van de kleinere aandijkingspolders een goed habitat voor weidevogels. Het gebied heeft tegenwoordig naast een agrarische en natuurfunctie ook een recreatieve functie. Recreatieve bebouwing en -voorzieningen en beplanting zorgen lokaal voor verdichting van het landschap.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Callantsoog ligt ten noordwesten van het kustdorp Callantsoog. Het gebied omvat het voormalig eiland Callantsoog met de bijbehorende kleinschalige polders (Zandpolder, Jewelpolder en Uitlandsche polder) en een deel van de aandijkingspolder Het Koegras. Het gebied wordt aan de westzijde begrensd door de duinen. Aan de noord- en oostzijde liggen de open polderlandschappen van de Zijpe- en Hazepolder en polder het Koegras. Aan de oostzijde ligt de grens op de Zijperzeedijk en voor een klein deel op het Noordhollandsch Kanaal. De Scheidingsvliet is de noordgrens. De agrarische gronden in dit BPL maken grotendeels onderdeel uit van een bollenconcentratiegebied. Delen van de polders behoren tot het NNN. De Nollen van Abbestede en Kooibosch-Luttickduin zijn N2000.

(Het BPL Callantsoog maakt deel uit van het ensemble Zijpe- en Hazepolder in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Contouren voormalig eiland Callantsoog en nollen

Het BPL Callantsoog ligt tegen het jonge duinlandschap aan en omvat het oorspronkelijke eiland Callantsoog en het aandijkingenlandschap eromheen. In het polderlandschap zijn nog steeds enkele nollen aanwezig. De polders hebben een overwegend open en kleinschalig karakter met een blokverkaveling. Polder het Koegras heeft een grotere maatvoering en openheid. Enige beslotenheid concentreert zich in het centrum van het BPL Callantsoog, door de aanwezigheid van de nollen met hun begroeiing in combinatie met woon- en recreatiebebouwing en beplanting.

Beschrijving

Ten oosten van de huidige kern Callantsoog ligt een kleinschalig aandijkingenlandschap. In de hoogteverschillen en natuurlijke begroeiing zijn de contouren van het voormalige eiland Callantsoog en de nollen (oude aanstuivingen van lage zandduinen die geleidelijk begroeiden) nog herkenbaar.

Interpretatie en toetsing

Het voormalig eiland Callantsoog en de nollen zijn onder invloed van zee en wind gedurende een lange periode ontstaan en cultuurhistorisch van hoge waarde. Dit authentieke glooiende landschap is kwetsbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor ophogingen of afvlakkingen van het reliëf of de zichtbaarheid van het reliëf verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Voormalig eiland van Callantsoog
- B. Nollen
- C. Polder het Koegras met rechthoekige structuur
- D. Oude(re) polders met een meer kleinschalig karakter

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Contrast tussen oude polders en jonge polder

Het BPL Callantsoog ligt tegen het jonge duinlandschap aan en omvat het oorspronkelijke eiland Callantsoog en het aandijkingenlandschap eromheen. In het polderlandschap zijn nog steeds enkele nollen aanwezig. De polders hebben een overwegend open en kleinschalig karakter met een blokverkaveling. Polder het Koegras heeft een grotere maatvoering en openheid. Enige beslotenheid concentreert zich in het centrum van het BPL Callantsoog, door de aanwezigheid van de nollen met hun begroeiing in combinatie met woon- en recreatiebebouwing en beplanting.

Beschrijving

De Helmweg/Noordschinkeldijk ligt op de grens tussen de oude polders rondom Callantsoog en de jongere polder Het Koegras. Het verschil tussen de oude polders en de jongere polder Het Koegras is vanaf de Helmweg/Noordschinkeldijk goed zichtbaar in de verkaveling en het reliëf. De Koegraspolder heeft een grofmazige, rechthoekige structuur (ook wel orthogonale structuur genoemd). De oude polders rondom het voormalige eiland Callantsoog hebben een meer kleinschalig karakter met een fijnmazige structuur.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis is terug te zien in het verschil in maat en kavelvorm tussen de oude polders en jongere polder. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verschil in kavelstructuur tussen de oude polders en de jongere polder in hoge mate nivelleren zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Voormalig eiland van Callantsoog
- B. Nollen
- C. Polder het Koegras met rechthoekige structuur
- D. Oude(re) polders met een meer kleinschalig karakter

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving
Zicht vanaf duinen en dijken

De polders in dit BPL zijn overwegend open. De duinen en dijken rondom Callantsoog zijn belangrijk in de beleving van het gebied en begrenzen de openheid aan de randen van de polders. Het zicht op de hoge duinenrij zorgt voor een heldere oriëntatie binnen (en buiten) het gebied.

Beschrijving
Vanaf de duintoppen en dijken is er zicht over de polders en de Noordzee. Deels zijn de duinen openbaar toegankelijk. Vanaf de Helmweg/ Noord-schinkeldijk, de dijk tussen de kleinschalige polders en de polder Koegras is open zicht naar beide richtingen op het polderlandschap. Hetzelfde geldt voor de Zijperdijk/ Zuidschinkeldijk.

Interpretatie en toetsing
Ruimtelijke ontwikkelingen die het zicht vanaf de duinen of dijken op het open polderlandschap verstoren of belemmeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

De polders in dit BPL zijn overwegend open. De duinen en dijken rondom Callantsoog zijn belangrijk in de beleving van het gebied en begrenzen de openheid aan de randen van de polders. Het zicht op de hoge duinenrij zorgt voor een heldere oriëntatie binnen (en buiten) het gebied.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

Grote delen van het BPL Callantsoog zijn habitat voor weidevogels. Dit habitat bestaat uit een combinatie van open grasland, bouwland (bollenteelt), open water en vochtige duinvalleien. In het gebied broeden en foerageren verschillende weidevogelsoorten. Het weidevogelhabitat heeft een open en uitgestrekt karakter en is essentieel voor het functioneren van de weidevogelgebieden binnen het NNN.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Zicht vanaf duinen en dijken
Habitat voor weidevogels

De randen van de polders hebben ruimtelijk een uitgesproken karakter. Ze zijn door hun hoogte belangrijke ruimtelijke dragers in dit BPL.

Beschrijving

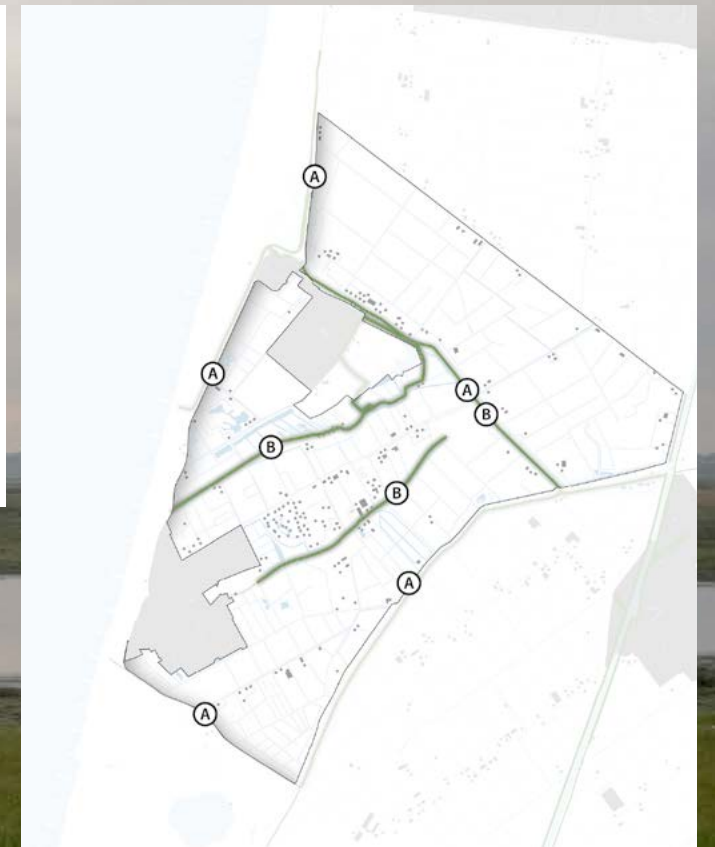
De hoge duinenrij vormt een duidelijke ruimtelijke structuur aan de westzijde met een scherpe grens naar de polders. Ook de dijk tussen de Koegraspolder en de oudere, kleinschalige polders (Helmweg/Noordschinkeldijk) is zichtbaar hoger gelegen dan beide polders. Hetzelfde geldt voor de Zijperdijk/Zuidschinkeldijk.

Interpretatie en toetsing

De duinen en dijken vormen een duidelijke begrenzing van de polders en zijn belangrijk voor de beleving van dit gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit wanneer zij de structuren zelf wijzigen of de zichtbaarheid van de structuren verstoren. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

Duinen en dijken als hoge randen van de polders

Ruimtelijke dragers

- A. Duinen en dijken als hoge randen van de polders
- B. Oude ontginningsdijken en wegen in de polder

© Foto: Theo Baart

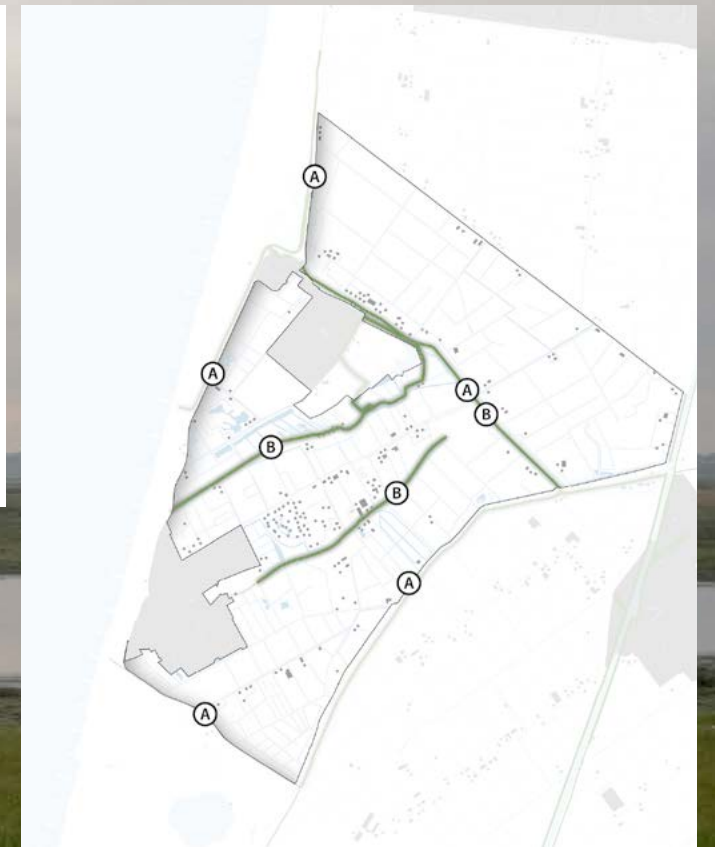
De randen van de polders hebben ruimtelijk een uitgesproken karakter. Ze zijn door hun hoogte belangrijke ruimtelijke dragers in dit BPL.

Beschrijving

In het BPL Callantsoog liggen diverse oude dijken en wegen. Deze structuren laten de ontginningsgeschiedenis vanaf het einde van de middeleeuwen zien.

Interpretatie en toetsing

De oude ontginningsdijken in het BPL Callantsoog zijn van cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van de kernkwaliteit als zij de structuren zelf wijzigen of de zichtbaarheid van de structuren verstoren. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Duinen en dijken als hoge randen van de polders
- B. Oude ontginningsdijken en wegen in de polder

Ruimtelijke dragers

Oude ontginningsdijken en wegen in de polder

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL De Kampen ligt ten noordoosten van Blaricum, aan de oostkant van rijksweg A6 en kenmerkt zich door een zeer grote openheid. De openheid in het BPL wordt alleen onderbroken door een boerenerf en een kleine kwekerij aan de zuidwestzijde en wat opgaande beplanting aan de noordzijde. Langs de A27 ligt een talud dat het verkeer deels aan het oog onttrekt. Daarachter liggen de beplanting en bebouwing van Blaricum en de Blaricummermeent.

© Foto: Theo Baart

Het BPL De Kampen wordt aan de noordwestzijde begrensd door rijksweg A27, aan de noordoostzijde door het Gooimeer en aan de zuidzijde door de Gooyergracht. Deze Gooyergracht is de grens tussen Noord-Holland en Utrecht. Ten zuiden van de Gooyergracht ligt (buiten het BPL) de Meentdijk met een aantal restanten van dijkdoorbraken. Aan de westkant van het gebied is het geluidscherm en de beplanting langs de A27 en de bebouwing van de Blaricummermeent zichtbaar. Het gebied maakt ruimtelijk onderdeel uit van Eemland, dat door het vrijwel ontbreken van opgaande beplanting een van de grootste open graslandgebieden van Nederland is. Rivier de Eem mondt iets ten oosten van het gebied uit in het Eemmeer. Aan de zuidkant begrenzen de beplanting en bebouwing bij Eemnes de openheid. Verder naar het zuiden is de beboste stuwwal van het Gooi goed zichtbaar. Aan de noordzijde gaat de openheid vrijwel naadloos over in de openheid van het Eemmeer. In het gebied zelf ligt slechts één boerderij/manege en is sprake van een aantal kavelontsluitingswegen. De oostelijk helft van het gebied is onderdeel van het NNN.

(Het BPL De Kampen maakt deel uit van het ensemble Het Gooi uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke
karakteristiek

Het BPL De Kampen hoort bij het voormalig Zuiderzeelandschap. In de ondergrond zijn restanten van kreekgeulen aanwezig. Wat betreft aardkundige en landschappelijke karakteristiek zijn geen kernwaarden benoemd. De verkaveling is van relatief recente datum en wordt daarom niet als kernkwaliteit gezien.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

A. Landschap voormalige Zuiderzee

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimte en vergezichten

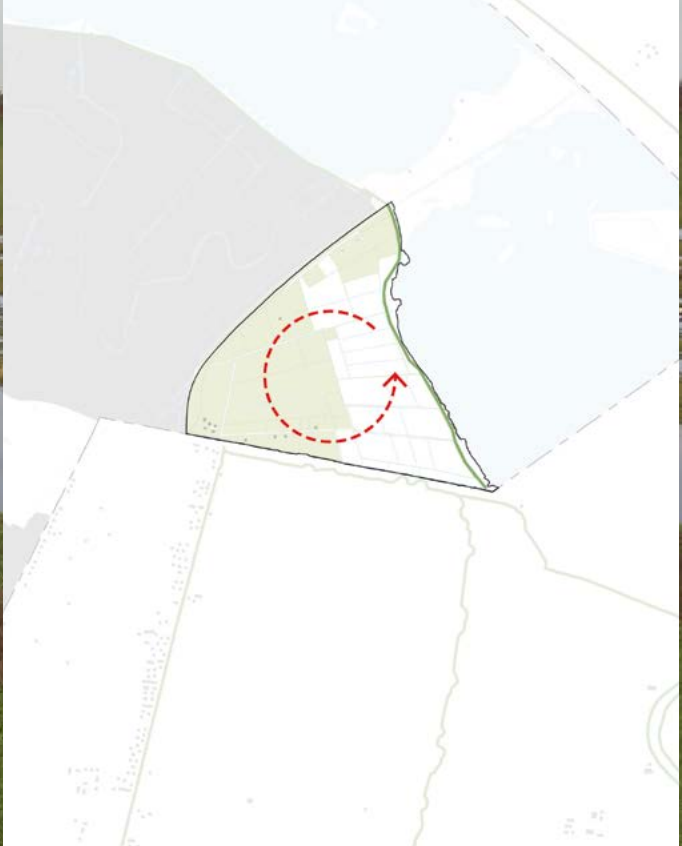
Het BPL De Kampen heeft een zeer open karakter. De recreatieve gebruiksmogelijkheden van het gebied zijn mede door de doodlopende wegen beperkt, maar het gebied is via een aantal verharde wegen toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels.

Beschrijving

Het BPL De Kampen heeft een zeer open karakter. De openheid zet zich voort in de aangrenzende polders van Eemland. Deze openheid vormt een groot contrast met het de beboste stuwwal van het Gooi en de beplante en bebouwde omgeving van Blaricum/Blaricummermeent en Eemnes (provincie Utrecht). Daardoor wordt de openheid extra benadrukt en gewaardeerd. De openheid in het gebied zelf wordt alleen onderbroken door een boerenerf en een kleine kwekerij aan de zuidwestzijde van het gebied en wat opgaande beplanting aan de noordzijde.

Interpretatie en toetsing

Het open polderlandschap het BPL De Kampen is van grote waarde. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- ▭ Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

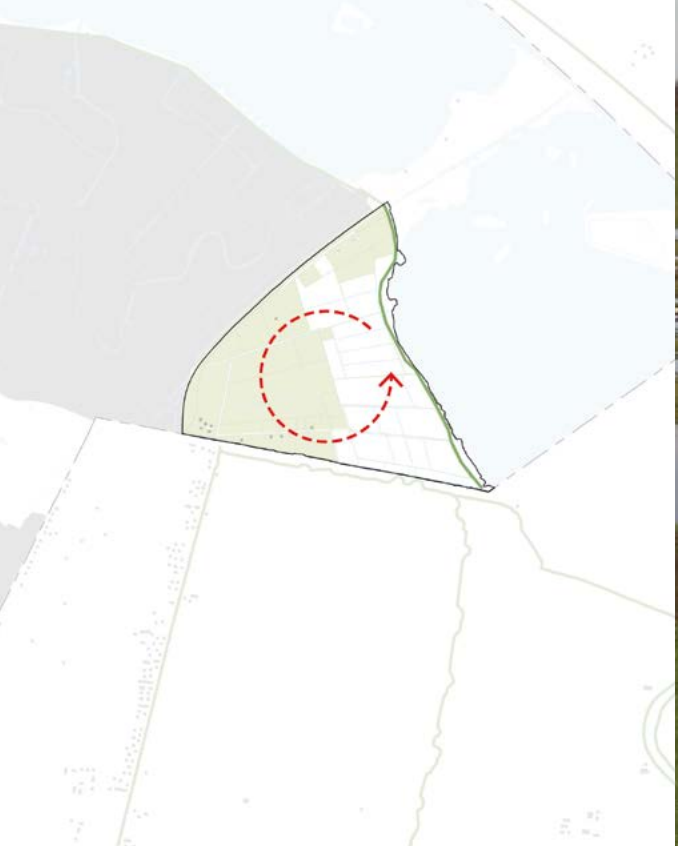
Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Het BPL De Kampen heeft een zeer open karakter. De recreatieve gebruiksmogelijkheden van het gebied zijn mede door de doodlopende wegen beperkt, maar het gebied is via een aantal verharde wegen toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels.

Beschrijving
Het hele BPL De Kampen is geschikt als habitat voor weidevogels. Dit gebied met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een relatief hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van microreliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met het habitat voor weidevogels in de omgeving.

Interpretatie en toetsing
Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.
Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.
Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

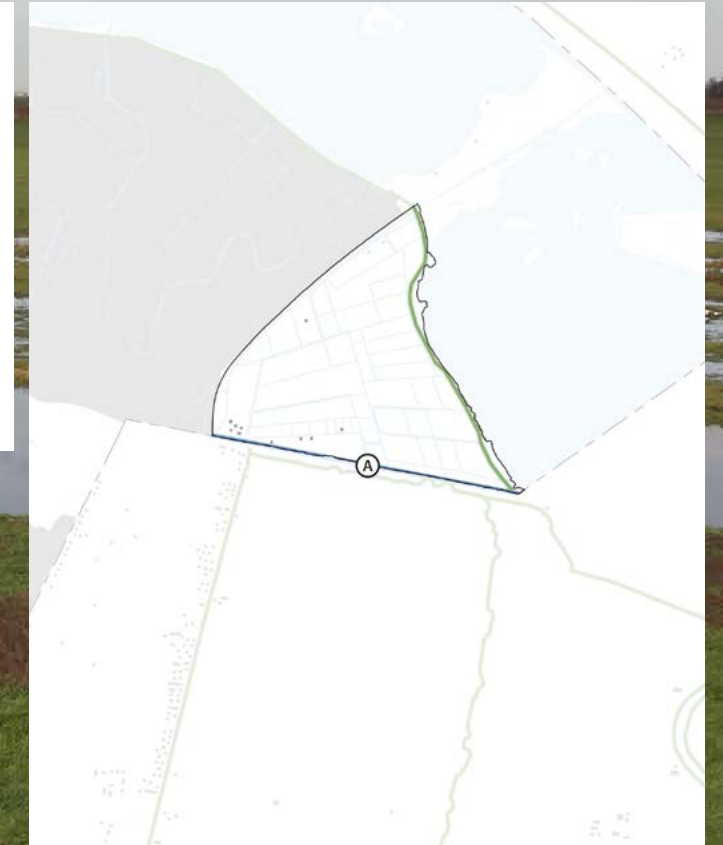
In BPL De Kampen is de Gooyergracht een ruimtelijke drager. De Meentdijk met zijn restanten van dijkdoorbraken aan de zuidzijde is ook een ruimtelijke drager, maar deze valt net buiten het BPL. De kade langs het Eemmeer is te laag om als ruimtelijke drager te gelden.

Beschrijving

De Gooyergracht is de brede afwateringssloot aan de zuidkant van het BPL De Kampen en ligt op de grens met de provincie Utrecht. De waterloop ligt ter plekke van een voormalige kreek, wat nog te zien is aan het enigszins grillige verloop van deze waterloop.

Interpretatie en toetsing

De Gooyergracht is onlosmakelijk verbonden met de ontstaans- en ontginningsgeschiedenis van het BPL De Kampen en toont door zijn grillige verloop deels nog de natuurlijke afwatering van het gebied via een voormalige kreek. De waterloop is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

A. Gooyergracht

Ruimtelijke dragers
Gooyergracht

© Foto: Theo Baart

©Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

©Foto: Theo Baart

Het BPL Eilandspolder is een open en waterrijk veenpolderlandschap tussen de droogmakerijken Schermer en Beemster in. Het gebied heeft een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn nog goed afleesbaar in het landschap aan de onregelmatige stroken- en blokverkaveling en brede sloten van de veenweidepolders en de soms grillige restanten van veenstromen. In het gebied liggen drie kleinere droogmakerijen: de Noordeindermeerpolder, Polder De Graftermeer en de Sapmeerpolder. De grote openheid van het BPL Eilandspolder is een bijzondere waarde, zowel bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Kenmerkend zijn de lintdorpen langs ontginningsassen, wegen en dijken.

©Foto: Theo Baart

Het BPL Eilandspolder bestaat uit twee delen: de Eilandspolder en Polder Mijzen. Het gebied wordt aan de westzijde begrensd door de ringdijk en ringvaart van droogmakerij de Schermer, aan de noordzijde door de Ursemmervaart en daarachter de Westfriese Omringdijk, aan de oostzijde door de ringdijk en ringvaart van droogmakerij de Beemster en aan de zuidzijde door het Noordhollandsch Kanaal met daarachter de ringdijk van de Starnmeerpolder. Landschappelijk en historisch gezien is het BPL Eilandspolder één samenhangend geheel met de andere veenweidepolders in de omgeving. Het zuidoostelijke deel van het BPL, met de als inundatiegebied bedoelde delen van de polder en het schootsveld van fort Spijkerboor, is UNESCO Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Een groot deel van het poldergebied valt onder NNN en Naturazoo. Het grootste deel van het gebied is niet ontsloten voor autoverkeer; de kavels zijn hier alleen per boot bereikbaar. Grotere doorgaande wegen liggen ten zuiden van Schermerhorn (N243) en aan de zuidzijde van het BPL Eilandspolder (N244).

(Het BPL Eilandspolder maakt deel uit van het ensemble Schermer-Beemster in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

©Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Natuurlijke veenwaterlopen

Het landschap van het BPL Eilandspolder wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Het bestaat uit grotendeels onvergraven veen met een onregelmatig, vaak sinds de middeleeuwen onveranderd verkavelingspatroon. Op een aantal plekken is het gebied dooraderd met brede, grillige, natuurlijke veenwaterlopen en plassen. In dit veenpolderlandschap liggen drie kleinere droogmakerijen: Noordeindermeerpolder, Polder De Graftermeer en de Sapmeerpolder. Deze hebben een (relatief) regelmatige, rechthoekige verkaveling. Zowel het veenpolderlandschap als de droogmakerijen zijn in gebruik als grasland.

Beschrijving

De natuurlijke veenwaterlopen dooraderen het veenpolderlandschap. Voorbeelden zijn de Lei, de Meermolensloot, de Knie en de Drift in de Eilandspolder en de Gouw en de Leet in Polder Mijzen. Het Zwet, waar het lintdorp Schermhorn langs is ontstaan, is de natuurlijke scheiding tussen de Eilandspolder en Polder Mijzen. Het was aanvankelijk de verbinding tussen de Schermeer (later Schermer) en de Beemster. De veenwaterlopen zijn karakteristiek vanwege hun natuurlijk gevormde, grillige, bredere en soms smallere loop met rietkragen.

Een deel van de waterlopen aan de zuidoostzijde, waaronder de Koksloot, is onderdeel van een NNN-natuurverbinding die de verbinding is tussen de Eilandspolder en het (BPL) Wormer en Jisperveld. De verbinding bestaat uit de waterloop en oevers en dient als migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden. Het ecologisch streefbeeld vanuit NNN bestaat uit een netwerk van natuurlijke oevers met kruidenrijke moerasvegetatie langs watergangen met een rijke waterplantenvegetatie.

Interpretatie en toetsing

De soms grillige veenwaterlopen in het BPL Eilandspolder tonen de natuurlijke afwatering van het veen en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige en rechthoekige verkaveling droogmakerijen

©Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders en regelmatige en rechthoekige verkaveling droogmakerijen

Het landschap van het BPL Eilandspolder wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Het bestaat uit grotendeels onvergraven veen met een onregelmatig, vaak sinds de middeleeuwen onveranderd verkavelingspatroon. Op een aantal plekken is het gebied dooraderd met brede, grillige, natuurlijke veenwaterlopen en plassen. In dit veenpolderlandschap liggen drie kleinere droogmakerijen: Noordeindermeerpolder, Polder De Graftermeer en de Sapmeerpolder. Deze hebben een (relatief) regelmatige, rechthoekige verkaveling. Zowel het veenpolderlandschap als de droogmakerijen zijn in gebruik als grasland.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en het hieraan gekoppeld slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkavelingspatroon heeft een veelheid aan kavelrichtingen door de verschillende ontginningsassen, met vaak een natuurlijke basis. In het oostelijk deel van de Eilandspolder ontstond als gevolg turfwinning een systeem van uitgeveende sloten en legakkers.

De drie kleinere droogmakerijen Noordeindermeerpolder, Sapmeerpolder en de Graftermeerpolder vormen met hun rechthoekige verkaveling en diepere ligging een contrast met de veenweidepolders. De Noordeindermeerpolder en Graftermeerpolder hebben een middenas met haaks daarop één of meerdere dwarswegen en een (onregelmatige) blokverkaveling. De Sapmeerpolder is door zijn geringe omvang vanaf de rand ontgonnen en heeft geen ontginningsas. De droogmakerijen zijn door hun ringdijk en ringvaart duidelijk afgebakende ruimtelijke eenheden.

Het contrast in verkavelingspatroon tussen de veenweidepolders en droogmakerijen, in combinatie met verschillen in hoogteligging van het maaiveld, draagt bij aan de unieke landschappelijke kwaliteit van het BPL Eilandspolder.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het is van hoge cultuurhistorische waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de droogmakerijen worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige en rechthoekige verkaveling droogmakerijen

©Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Openheid en vergezichten

De veenweidepolders en droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging relatief dichtbij het stedelijk gebied vormt deze openheid, samen met die van de aangrenzende grotere droogmakerijen, een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra benadrukt en gewaardeerd. Daarnaast is stilte een kenmerk van het BPL Eilandspolder. Door de openheid, stilte, de fraaie lintdorpen en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik. Het gebied wordt gebruikt om te varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft een zeer open karakter. De bebouwing en beplanting in de lintdorpen en op incidentele erven zijn een onderbreking van de openheid. In de veenweidepolders zelf is nauwelijks opgaande weg- of andere beplanting. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die hierdoor mogelijk zijn. Vanuit de linten is regelmatig sprake van zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Eilandspolder is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

De veenweidepolders en droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging relatief dichtbij het stedelijk gebied vormt deze openheid, samen met die van de aangrenzende grotere droogmakerijen, een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra benadrukt en gewaardeerd. Daarnaast is stilte een kenmerk van het BPL Eilandspolder. Door de openheid, stilte, de fraaie lintdorpen en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik. Het gebied wordt gebruikt om te varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Bijna heel het BPL Eilandspolder is een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met het habitat in de aangrenzende droogmakerijen en veenweidepolders verderop.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers
Ringdijken en -vaarten

De bebouwingslinten in het BPL Eilandspolder zijn belangrijke ruimtelijke dragers. Een aantal stolpen bij De Rijp, Schermerhorn en Oostmijzen hoort bij een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken en -vaarten rond de droogmakerijen in en aan de randen van het gebied, de Ursemmervaart aan de noordzijde, met aan de zuidzijde daarvan de Mijzerdijk en aan de noordzijde de Walingsdijk.

Beschrijving

De ringdijken en -vaarten om de droogmakerijen aan de rand van het gebied zijn de kenmerkende en contrasterende lijnen tussen de droogmakerijen en het hoger gelegen veenweidegebied. Vooral vanuit de droogmakerijen zijn de dijken goed zichtbaar. Andersom is vanaf de ringdijken goed zicht mogelijk over de dieper gelegen droogmakerijen. De ringdijken van de drie kleinere droogmakerijen zijn, afgezien van het hoogteverschil, wat minder opvallend. Hier is geen sprake van een ringvaart, maar van een ringsloot.

De ringdijk van de Beemster aan de westzijde wordt extra benadrukt door de begeleidende bomerij. De ringdijk van de Schermer aan de oostzijde heeft geen boombeplanting. Beide ringvaarten hebben rietoevers. Het deel van de Schermerringvaart langs Polder Mijzen is een NNN verbinding.

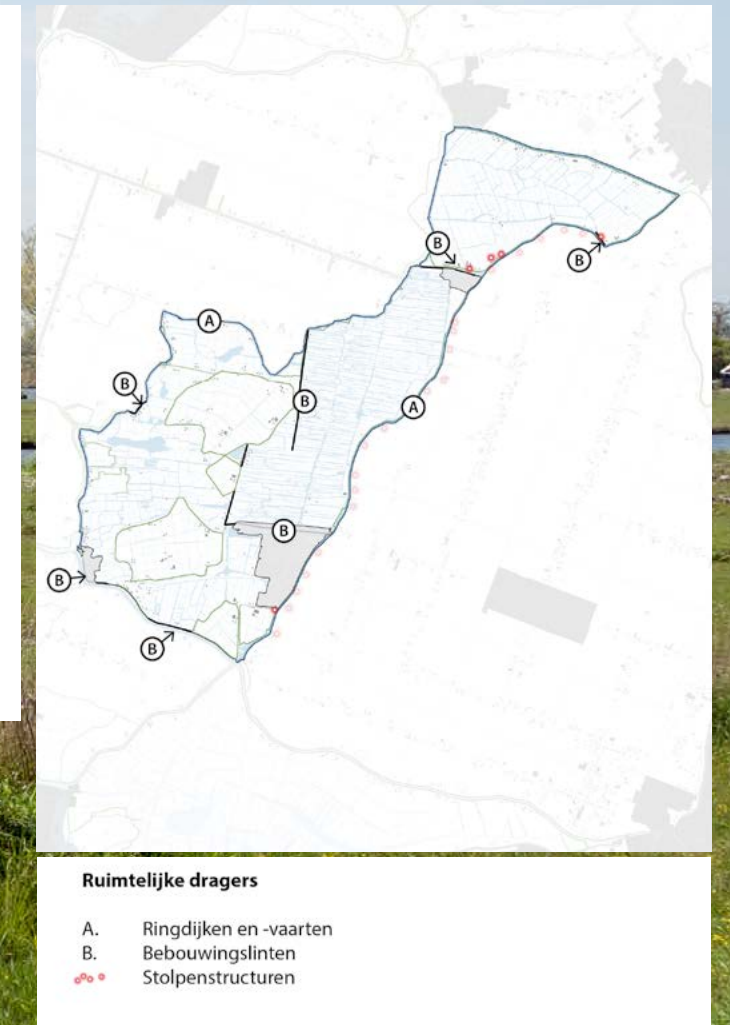
Aan de noordkant van het gebied wordt de Ursemmervaart begeleid door de Walingdijk (deel van de Westfrieze Omringdijk) aan de noordzijde en de Mijzerdijk aan de zuidzijde. Rietoevers zorgen voor een extra accent. De vaart is aan de west- en oostzijde van het gebied een NNN-verbinding.

Het Noordhollandsch Kanaal is de zuidgrens van het gebied en valt hier samen met de ringvaart van de Starnmeerpolder. Deze komt als ruimtelijke drager vooral tot uiting door de erven aan de zuidzijde en de bebouwing en erfbeplanting aan de noordzijde. De noordzijde kent meer bebouwing dan de zuidzijde.

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en -vaarten zijn ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Eilandspolder. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkenprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkenprofiel niet aangetast worden.

De Westfrieze Omringdijk is Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

De bebouwingslinten in het BPL Eilandspolder zijn belangrijke ruimtelijke dragers. Een aantal stolpen bij De Rijp, Schermerhorn en Oostmijzen hoort bij een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken en -vaarten rond de droogmakerijen in en aan de randen van het gebied, de Ursemmervaart aan de noordzijde, met aan de zuidzijde daarvan de Mijzerdijk en aan de noordzijde de Walingsdijk.

Beschrijving

De bebouwingslinten zijn kenmerkende opgaande structuren in het landschap. Ze bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. Er is sprake van langere bebouwingslinten in de polder (polderlinten Schermerhorn, Grootchermer en het aan elkaar gegroeide Graft en De Rijp) en een aantal kortere bebouwingslinten die voornamelijk langs de ringdijken liggen (dijklinten Oostmijzen, Driehuizen en West- en Oost-Graftdijk). Noordeinde is een korter lint in de openheid van het veenpolderlandschap. De linten verschillen onderling van karakter wat betreft bebouwing en mate van dichtheid. Zo staan in De Rijp en Schermerhorn de dorpswoningen op smalle kavels dicht op elkaar en is vanaf de weg nauwelijks zicht op het achtergelegen open polderlandschap. West- en Oost-Graftdijk bestaan oorspronkelijk uit een éénzijdig lint langs de kanaaldijk. Grootchermer bestaat deels uit een éénzijdig en deels uit een tweezijdig lint. De bebouwingslinten zijn geënt op de ontginningsassen uit de vroege middeleeuwen van waaruit het veengebied is ontgonnen. Delen van de linten zijn uitgebreid tot kernen of hebben meerdere schuren of andere functies gekregen aan de achterzijde. Hierdoor loopt de bebouwing soms tot ver in het open poldergebied door. De Rijp is beschermd dorpsgezicht.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke, langgerekte en kortere bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringdijken en -vaarten
- B. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

©Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuur

De bebouwingslinten in het BPL Eilandspolder zijn belangrijke ruimtelijke dragers. Een aantal stolpen bij De Rijp, Schermerhorn en Oostmijzen hoort bij een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken en -vaarten rond de droogmakerijen in en aan de randen van het gebied, de Ursemmervaart aan de noordzijde, met aan de zuidzijde daarvan de Mijzerdijk en aan de noordzijde de Walingsdijk.

Beschrijving

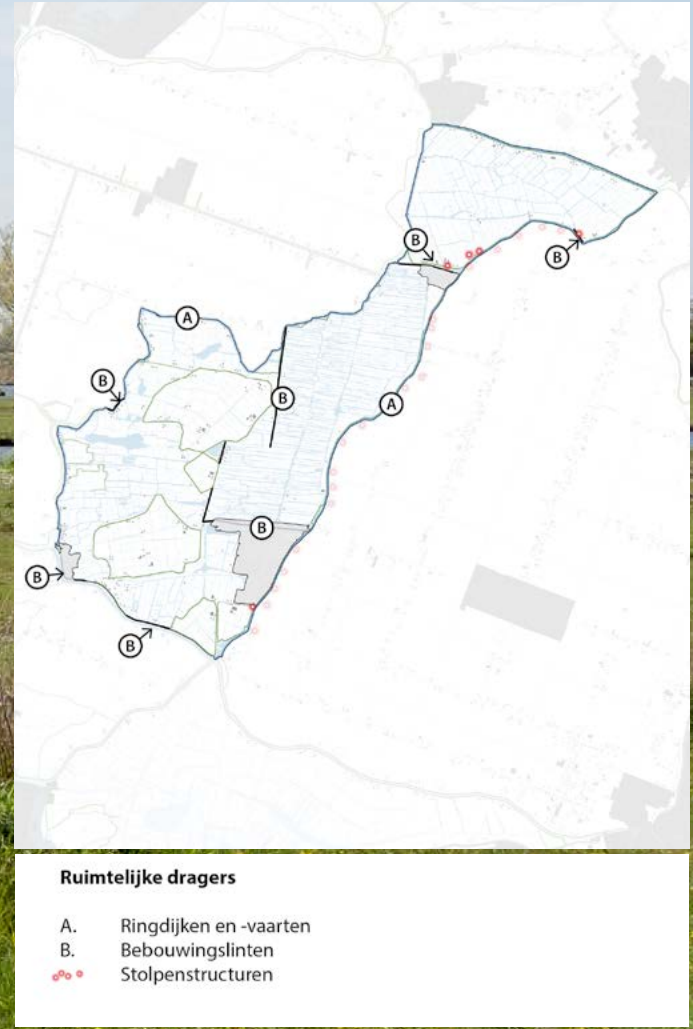
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In de Beemster ligt langs de westelijke ringvaart een lange stolpenstructuur (dijklint). Een aantal stolpen in BPL Eilandspolder hoort hierbij. Het gaat om stolpen aan de oostzijde van het gebied bij De Rijp, Schermerhorn en Oostmijzen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

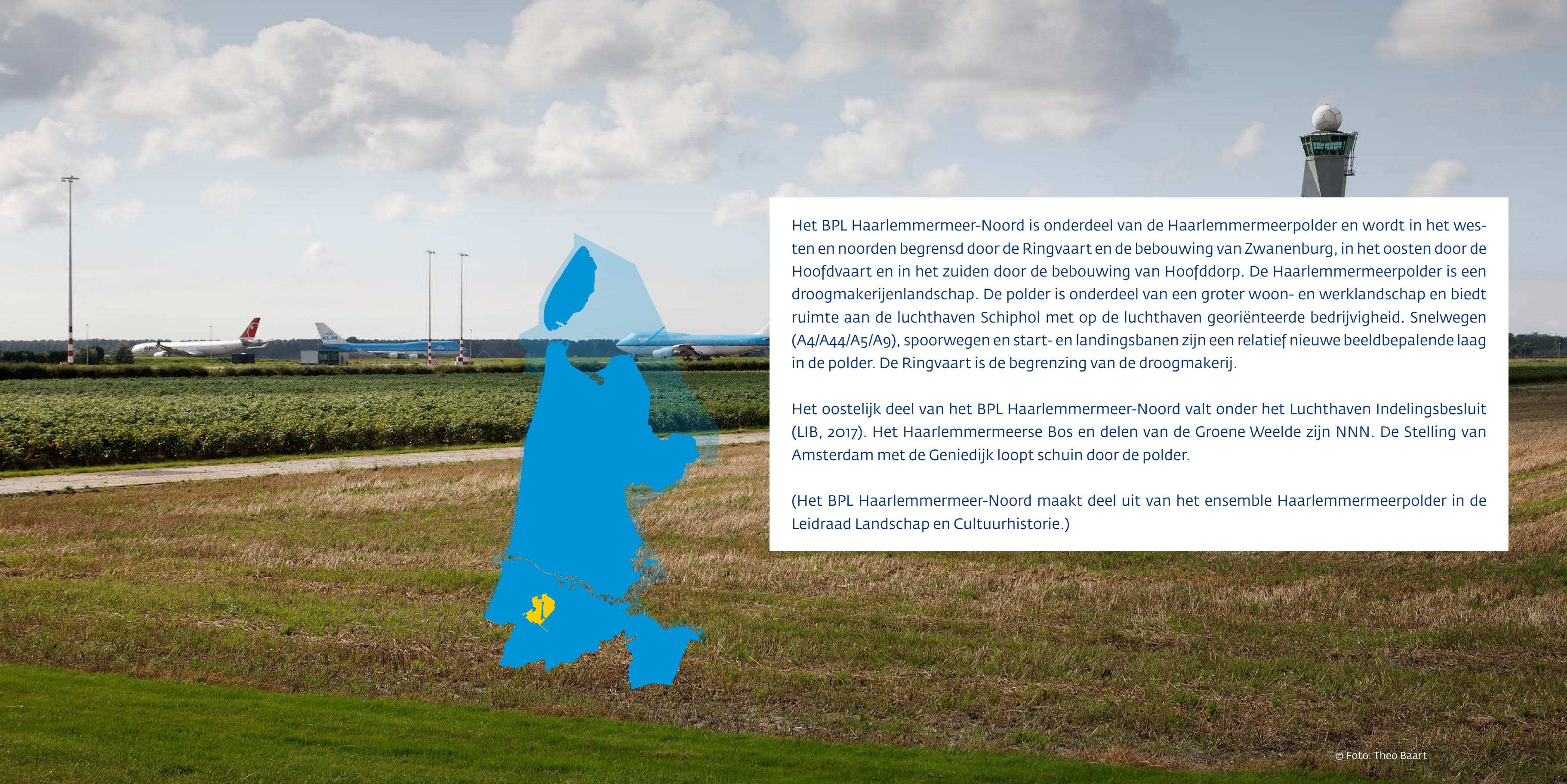
1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Haarlemmermeer-Noord is het noordwestelijke deel van de Haarlemmermeerpolder en vormt een belangrijke open ruimte tussen Haarlem, Hoofddorp en Amsterdam. Deze droogmakerij heeft een rechthoekige opbouw en verkaveling en wordt begrensd door de Ringvaart. Aan de noordwestzijde van het gebied liggen wat hoger gelegen restanten van venige bovenlanden, die herkenbaar zijn aan een onregelmatiger verkavelingspatroon. De Vijfde baan van Schiphol ligt middenin het gebied.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Haarlemmermeer-Noord is onderdeel van de Haarlemmermeerpolder en wordt in het westen en noorden begrensd door de Ringvaart en de bebouwing van Zwanenburg, in het oosten door de Hoofdvaart en in het zuiden door de bebouwing van Hoofddorp. De Haarlemmermeerpolder is een droogmakerijenlandschap. De polder is onderdeel van een groter woon- en werklandschap en biedt ruimte aan de luchthaven Schiphol met op de luchthaven georiënteerde bedrijvigheid. Snelwegen (A4/A44/A5/A9), spoorwegen en start- en landingsbanen zijn een relatief nieuwe beeldbepalende laag in de polder. De Ringvaart is de begrenzing van de droogmakerij.

Het oostelijk deel van het BPL Haarlemmermeer-Noord valt onder het Luchthaven Indelingsbesluit (LIB, 2017). Het Haarlemmermeerse Bos en delen van de Groene Weelde zijn NNN. De Stelling van Amsterdam met de Geniedijk loopt schuin door de polder.

(Het BPL Haarlemmermeer-Noord maakt deel uit van het ensemble Haarlemmermeerpolder in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige verkaveling
bovenlanden

De Haarlemmermeerpolder is een droogmakerij met een rechtlijnige ruimtelijke opbouw en rechthoekige verkaveling. Enkele veenbovenlanden zijn opgenomen in de polder.

Beschrijving

De Ringvaart werd bij aanleg door de grillige oever van het Haarlemmermeer gegraven. Bij Vijfhuizen en Lijnden werden landtongen veenland ingesloten in de droogmakerij. Deze 'bovenlanden', zijn in de polder te herkennen door onregelmatige verkaveling, die afwijkt van de rechthoekige verkaveling elders in de polder.

Bij Vijfhuizen is het gebied goed bewaard gebleven door de aanwezigheid van een eendenkooi en een beschermingscirkel van 800 meter. Dit gebied is opgenomen in het NNN. De Kromme Spieringweg werd bij aanleg van de droogmakerij om deze eendenkooi heen gelegd.

Bij Lijnden is de smalle veenverkaveling nog herkenbaar. Op andere plekken is het bovenland minder goed herkenbaar door de vele bebouwing.

Interpretatie en toetsing

De afwijkende verkaveling en bijbehorende waterhuishouding van de bovenlanden is cultuurhistorisch waardevol omdat deze de ontstaansgeschiedenis van de polder zichtbaar maken.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de aanwezige hoogteverschillen significant wijzigen zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Eendenkooien hebben een landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. Bij eendenkooien moet voldoende beplanting aanwezig blijven om de beslotenheid te behouden en de functie leesbaar te houden. Ook de openheid rond de eendenkooi moet in stand blijven. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan, is er sprake van aantasting van deze kernkwaliteit. Het dempen van de kooiplas is eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Onregelmatige verkaveling bovenlanden
- B. Rechthoekige opbouw en verkaveling droogmakerij
- C. Groengebieden met recreatieve functies

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Rechthoekige opbouw en verkaveling droogmakerij

De Haarlemmermeerpolder is een droogmakerij met een rechtlijnige ruimtelijke opbouw en rechthoekige verkaveling. Enkele veenbovenlanden zijn opgenomen in de polder.

Beschrijving

De Haarlemmermeerpolder heeft een consequente rechthoekige opbouw. Het polderraster wordt gevormd door zes tochten haaks op de Hoofdvaart en vijf tochten evenwijdig eraan.

De afstand tussen de polderlinten is twee kilometer. Deze maat wordt opgedeeld door de tochten, zodat de kaveldiepte 1000 meter bedraagt. De oorspronkelijke kavelbreedte was 200 meter met om de drie kilometer een dwarsweg. Ondanks aanpassingen is het verkavelingspatroon nog steeds bepalend voor het landschap en de organisatie van het grondgebruik in de polder.

Interpretatie en toetsing

De rechthoekige opbouw en verkaveling van de polder is nog steeds goed zichtbaar en heeft een belangrijke cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de kenmerkende vaarten, tochten, linten en dwarswegen en het onderliggend verkavelingspatroon respecteren worden niet beschouwd als een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Onregelmatige verkaveling bovenlanden
- B. Rechthoekige opbouw en verkaveling droogmakerij
- C. Groengebieden met recreatieve functies

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Groengebieden binnen de polderstructuur

De Haarlemmermeerpolder is een droogmakerij met een rechtlijnige ruimtelijke opbouw en rechthoekige verkaveling. Enkele veenbovenlanden zijn opgenomen in de polder.

Beschrijving

In het BPL Haarlemmermeer-Noord is een aantal groengebieden aangelegd met recreatieve en vrijetijd functies, waaronder Big Spotters Hill. De groengebieden zijn ontworpen binnen de structuur van de polder en liggen om het open middengebied rondom de vijfde baan volgens het concept van het 'Groene Carré'.

Het Haarlemmermeerse Bos en delen van de Groene Weelde zijn NNN. Langs de Drie Meerenweg (N205) is in de IJtocht een ecologische zone aangebracht.

Interpretatie en toetsing

De groengebieden zijn aangelegd om de leefomgeving in de snel verstedelijkende Haarlemmermeerpolder te verbeteren en zijn deels aangelegd met compensatiegelden voor de vijfde baan van Schiphol aangelegd. De gebieden zijn niet onvervangbaar maar de totale oppervlakte en recreatieve kwaliteit mogen niet minder worden. Ook ruimtelijke ontwikkelingen die recreatieve en ecologische aansluiting tussen de gebieden verminderen worden als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Onregelmatige verkaveling bovenlanden
- B. Rechthoekige opbouw en verkaveling droogmakerij
- C. Groengebieden met recreatieve functies

© Foto: Theo Baart

De Haarlemmermeerpolder is voor een belangrijk deel verstedelijkt en daardoor ruimtelijk verdicht. Delen van de polder hebben echter nog steeds een open tot zeer open karakter.

Beschrijving

Het BPL Haarlemmermeer-Noord is een grote open ruimte tussen Haarlem, Hoofddorp en Amsterdam. Het gebied direct rond de landingsbanen van de luchthaven is nog grotendeels open. Dit is deels het gevolg van de geluids- en veiligheidscontouren van de luchthaven.

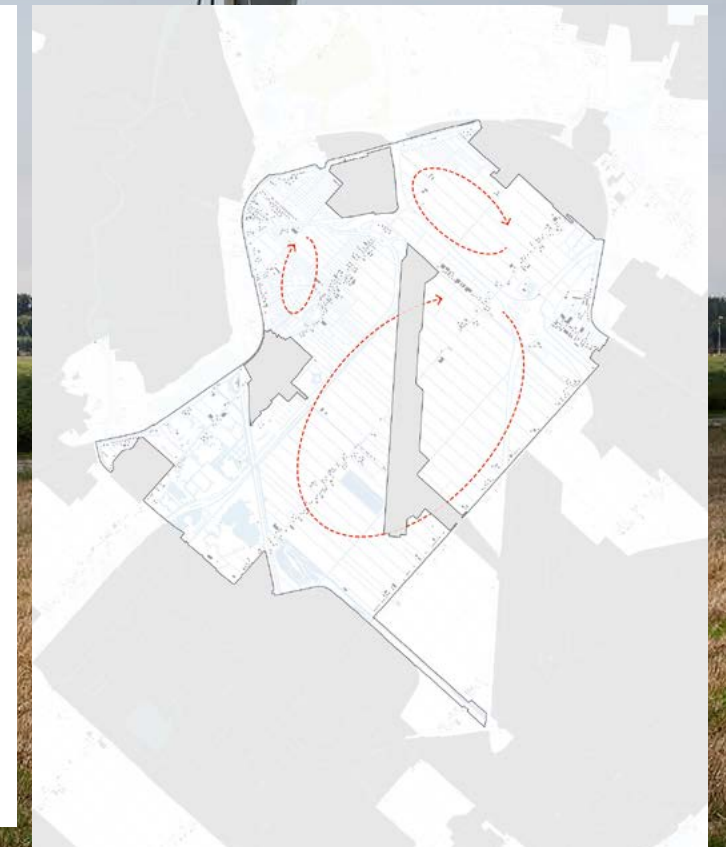
Ten zuiden van Zwanenburg ligt een aaneengesloten open ruimte, die door de hoger gelegen A9 van de rest van de polder wordt gescheiden.

Interpretatie en toetsing

De open ruimte in het BPL Haarlemmermeer-Noord vormt een groot contrast met de meer verdichte verstedelijkte omgeving en is op regionale schaal van belang. De belevingswaarde van de openheid en de grote maten van de droogmakerij is daarom groot.

Ruimtelijke ontwikkelingen buiten de bebouwingslinten leiden tot verdichting en verrommeling van het open en vlakke landschap en zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Voor de open gebieden geldt dat ruimtelijke ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld installaties voor opwekking van zonne-energie of teelt van energiegewassen geen aantasting zijn als zij onder de 1.5 m (ooghoogte) blijven en grootschalig en eenduidig van karakter zijn.

Openheid en ruimtebeleving

← Open ruimte met grote maten

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimtes met grote maten

© Foto: Theo Baart

In BPL Haarlemmermeer-Noord liggen meerdere kenmerkende structuren: de Ringvaart en -dijk, de vaarten en tochten, de Geniedijk en lange polderlinten met dwarswegen.

Beschrijving

De Ringvaart/ringdijk is een beeldbepalende structuur voor de gehele droogmakerij. Deze verbindt een reeks dijkdorpen en buurtschappen en is een contrastrijke overgang tussen verschillende landschapstypen.

De ringdijk biedt een afwisselende beleving van doorzichten naar de polder en heeft een visuele samenhang met de Ringvaart. De Ringvaart heeft een recreatieve functie en is geliefd bij wielrenners.

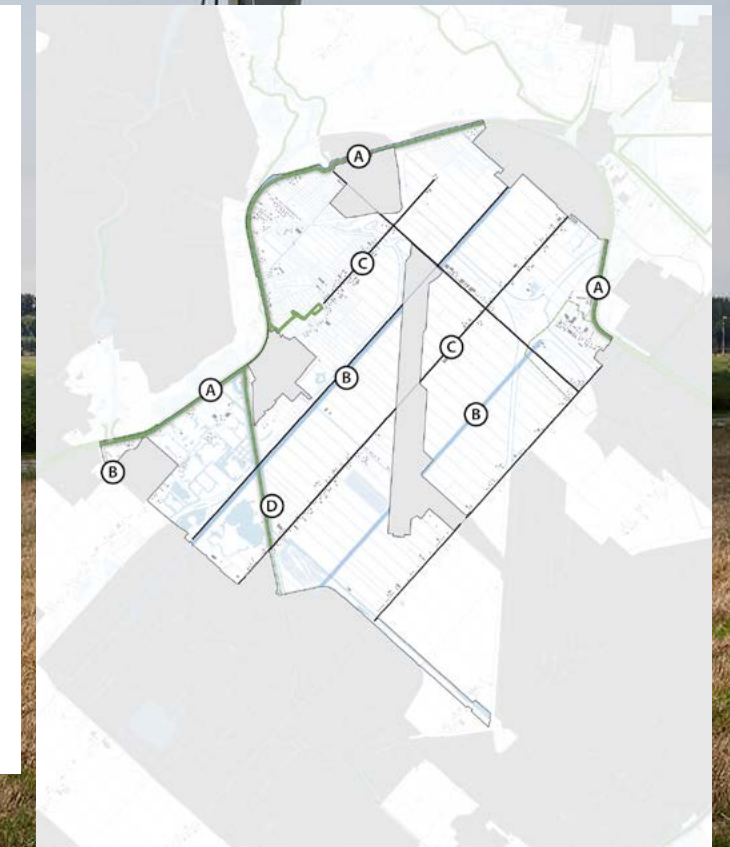
Aan de ringdijk staan aan het eind van de poldervaarten de historische gemalen van de droogmakerij.

Interpretatie en toetsing

De ringvaarten en ringdijken zijn waterstaatkundig, ruimtelijk en cultuurhistorisch waardevol voor Noord-Holland. Ze tonen de omtrek van de vroegere meren en zijn een omlijsting van de geometrische indeling van de droogmakerijen.

Het dwarsprofiel van de Ringvaart/ringdijk is kenmerkend en specifiek voor de Haarlemmermeerpolder. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de historische waardevolle gemalen en de relatie tussen Ringvaart, gemaal en poldervaart verstoren vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringvaart/Ringdijk Haarlemmermeerpolder
- B. Hoofdvaart, Kruisvaart en tochten
- C. Lange polderlinten met dwarswegen
- D. Geniedijk

Ruimtelijke dragers
Ringvaart en ringdijk
Haarlemmermeer

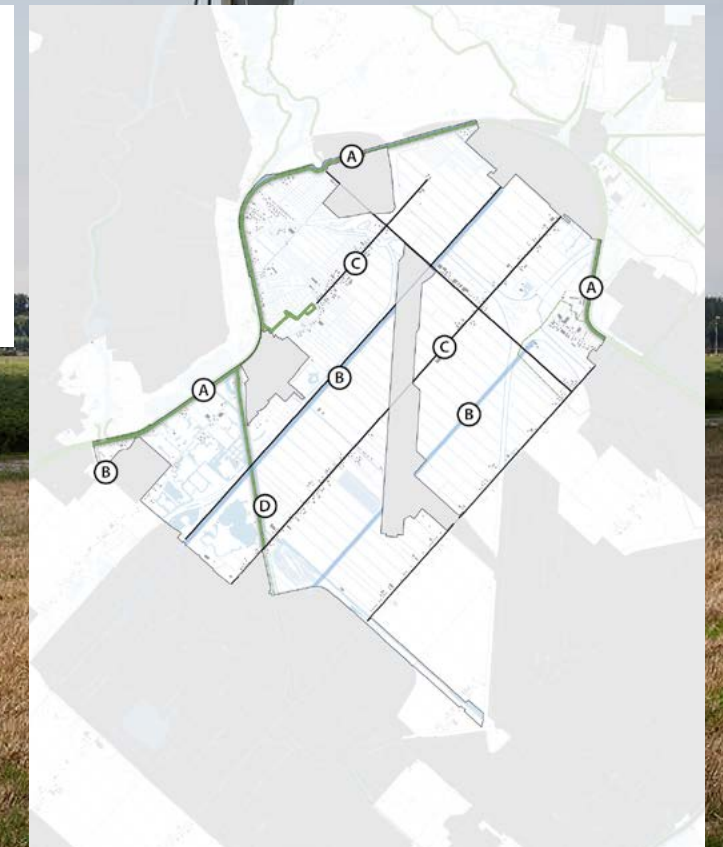
In BPL Haarlemmermeer-Noord liggen meerdere kenmerkende structuren: de Ringvaart en -dijk, de vaarten en tochten, de Geniedijk en lange polderlinten met dwarswegen.

Beschrijving

De Hoofdvaart (in de lengterichting) en haaks daarop de Kruisvaart vormen het assenkruis van de droogmakerij. Parallel aan deze lijnen liggen de tochten en polderwegen als onderdeel van de rechthoekige structuur. De Hoofdvaart is door de eenduidige opgaande beplanting de meest zichtbare drager.

Interpretatie en toetsing

De vaarten en tochten behoren tot de hoofdstructuur van de droogmakerij en zijn cultuurhistorisch waardevol. Ruimtelijke ontwikkelingen die het continue lineaire karakter van de waterlopen wijzigen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringvaart/Ringdijk Haarlemmermeerpolder
- B. Hoofdvaart, Kruisvaart en tochten
- C. Lange polderlinten met dwarswegen
- D. Geniedijk

Ruimtelijke dragers

Hoofdvaart, Kruisvaart en tochten

© Foto: Theo Baart

In BPL Haarlemmermeer-Noord liggen meerdere kenmerkende structuren: de Ringvaart en -dijk, de vaarten en tochten, de Geniedijk en lange polderlinten met dwarswegen.

Beschrijving

Langs de Hoofdvaart en langs de parallel daaraan lopende polderwegen werden aan beide zijden de boerderijen gebouwd. De afstand tussen deze polderlinten is twee kilometer met dwarswegen om de drie kilometer. De dwarswegen zijn in principe onbebouwd. Langs de Schipholweg (vroeger Spaarnwouder Dwarsweg) was echter ter hoogte van Boesingheliede al kort na de ontginning sprake van bebouwing. Deze weg was voor de komst van de A9 een belangrijke verbindingsweg tussen Haarlem en Amstelveen.

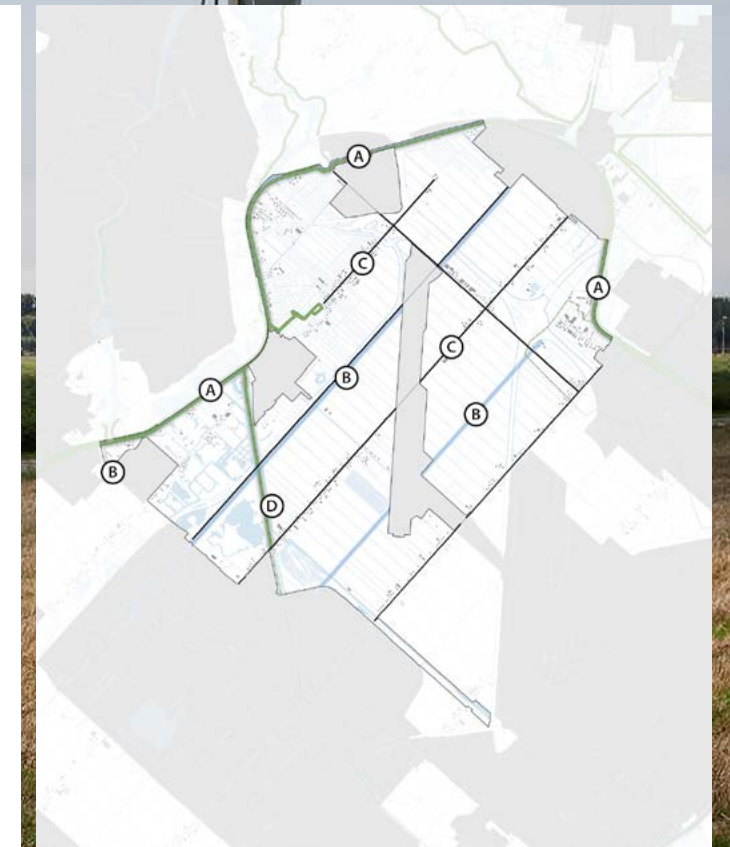
Interpretatie en toetsing

De lange polderlinten en dwarswegen behoren net als de vaarten en tochten tot de cultuurhistorisch waardevolle hoofdstructuur van de droogmakerij. Ruimtelijke ontwikkelingen die de karakteristiek van het orthogonale raster van wegen en bebouwing verminderen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen in de linten zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

Lange polderlinten met onbebouwde dwarswegen

Ruimtelijke dragers

- A. Ringvaart/Ringdijk Haarlemmermeerpolder
- B. Hoofdvaart, Kruisvaart en tochten
- C. Lange polderlinten met dwarswegen
- D. Geniedijk

© Foto: Theo Baart

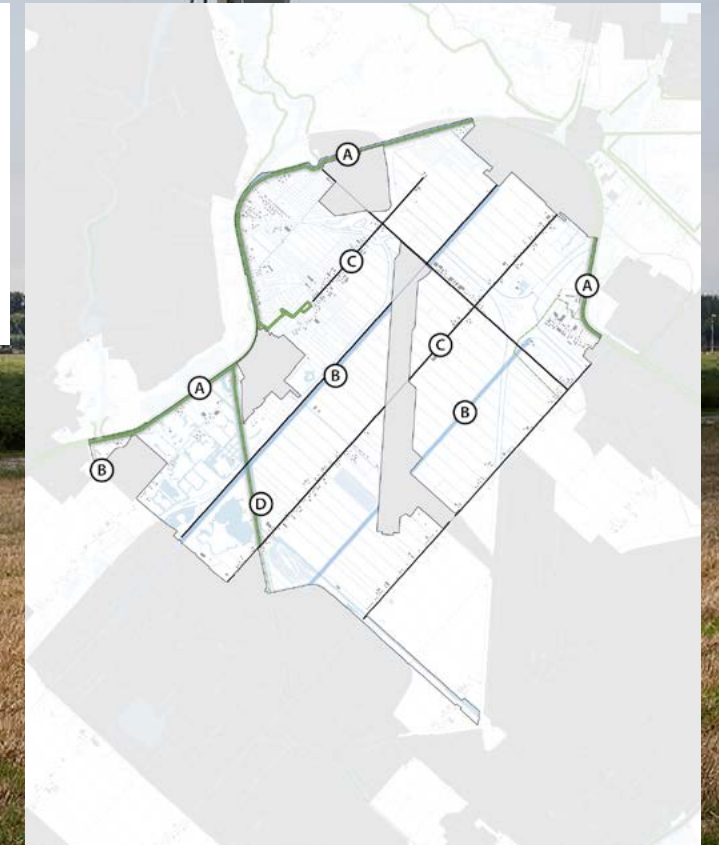
In BPL Haarlemmermeer-Noord liggen meerdere kenmerkende structuren: de Ringvaart en -dijk, de vaarten en tochten, de Geniedijk en lange polderlinten met dwarswegen.

Beschrijving

Schuin door de polder loopt de markante Geniedijk met ondersteunende forten bij 'accessen' ter hoogte van Vijfhuizen, Hoofddorp en Rijssenhout. De Geniedijk heeft een karakteristiek dwarsprofiel met een voor- en achtersloot. De Geniedijk maakt onderdeel uit van de Stelling van Amsterdam.

Interpretatie en toetsing

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder de liniedijk (Geniedijk), de forten en ook de schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringvaart/Ringdijk Haarlemmermeerpolder
- B. Hoofdvaart, Kruisvaart en tochten
- C. Lange polderlinten met dwarswegen
- D. Geniedijk

Ruimtelijke dragers

Geniedijk

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het Gooi is een stuwwallenlandschap met bos- en heidegebieden, zanderijen en restanten van engen. Deze variatie in landschapstypen maakt het een aantrekkelijk gebied om te verblijven. De rustige bos- en heidegebieden zijn een contrast met de nabijgelegen stedelijke gebieden. De gaafheid van de zichtbare relictten uit de voorlaatste ijstijd en van de bewoningsgeschiedenis vanaf de prehistorie zijn een bijzondere kwaliteit van dit gebied.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Het Gooi wordt aan de noordzijde begrensd door het Gooimeer en het stedelijk gebied van Huizen. De oostgrens wordt gevormd door de begrenzing van de stuwwal, de kernen Blaricum en Laren en de Erfgooiersgracht (provinciegrens). Aan de zuidzijde is ook de provinciegrens aangehouden. Aan de westzijde wordt de grens gevormd door de 's-Gravelandsche vaart en de kernen Hilversum en Bussum. Tussen Loosdrecht en Hilversum is de gemeentegrens aangehouden.

De stuwwal van het Gooi is een uitloper van de Utrechtse Heuvelrug en is het brongebied voor grondwaterstromen die in de Vechtstreek aan de oppervlakte komen. Het gebied heeft hoge archeologische en cultuurhistorische waarden als gevolg van de lange historie. Verschillende elementen hebben de status van rijksmonument. De Vesting Naarden maakt onderdeel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en is beschermd stadsgezicht. De Nieuwe Hollandse Waterlinie staat op de nominatie om UNESCO Werelderfgoed te worden. De schootsvelden van de vesting Naarden vallen binnen dit BPL. Bijna het gehele niet stedelijke gebied in het Gooi is onderdeel van het NNN. De natuurgebieden in het Gooi sluiten aan op de andere natuurgebieden van de Utrechtse Heuvelrug. De zuidoever van het Gooimeer en de Naardermeent zijn N2000.

Het gebied wordt doorsneden door de A1, meerdere provinciale wegen zoals de Crailoseweg N257, de Laarderweg N255 en de Vreelandseweg N201 en door de spoorlijn Amsterdam – Amersfoort. Het gebied is een geliefd woongebied en aantrekkelijk voor recreatie. Vanwege het bosrijke karakter van de villa- en buitenwijken in het Gooi, loopt het bosgebied geleidelijk over in de bebouwde kom.

(Het BPL Het Gooi is onderdeel van het ensemble Het Gooi van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Gooi bestaat uit een stuwwallenlandschap met bos- en heidegebieden. De stuwwallen met grote hoogteverschillen en een scherpe rand naar het Gooimeer zijn duidelijk herkenbaar in het landschap. Met 36,4 meter is de Tafelberg het hoogste punt van Het Gooi. Door het landbouwsysteem van de potstal ontstonden heidevelden, engen, brinken, meenten en schaapsdriften. Door zandwinning en de ontwikkeling van landgoederen ontstonden trekvaarten, zanderijen, buitenplaatsen, lanen en bossen. Vanuit militair strategische overwegingen ontstond de vesting Naarden met schootsvelden en vooruitgeschoven verdedigingswerken.

Beschrijving

Het Gooi is één van de meest reliëfrijke gebieden in Noord-Holland. Het heeft een complex geheel van pleistocene afzettingen uit de ijstijden en de perioden erna.

In Het Gooi liggen een aantal hoge (12,5–30m) stuwwalresten. De stuwwallen en de eromheen gelegen sandrs (spoelzand-/ smeltwaterwaaiers, hoogte 5-12,5m) zijn ongeveer 150.000 jaar geleden ontstaan. In een latere ijstijd is dekzand afgezet, ongeveer 15.000 tot 10.000 jaar geleden.

In het holoceen ontstonden heidevelden en landduinen met stuifduinen. Er liggen verspreid een aantal bijzondere verschijnselen: dekzandruggen met typische verstuvingsverschijnselen, landduinen met actief stuifzand, wasmeren, groeves en leemkuilen (Oostermeent en Leemkuil Bikbergerbos). Ook bijzonder in dit gebied is een 4-5m hoge klif in de stuwwal aan het Gooimeer, die is ontstaan door afslag van de Zuiderzee.

De bodems in de verschillende deelgebieden hebben één ding gemeen: het zijn allemaal kalkloze zandgronden die in verschillende stadia van bodemontwikkeling verkeren. Het complex van de stuwwal, bestaande uit grove zanden en grind functioneert als een infiltratiegebied. De begroeiing bestaat uit heidevegetatie, naald en loofbos.

Interpretatie en toetsing

De vorming van de ondergrond van Het Gooi is het resultaat van geologische processen tijdens de voorlaatste ijstijd. Dit gebied herbergt een complex aan verschijnselen die hieraan gerelateerd zijn en aan de klimaatsopwarming erna. Het geeft daarmee informatie over de klimaats- en ontstaansgeschiedenis van het gebied. De grote verscheidenheid en relatieve gaafheid van de verschijnselen maakt het gebied bijzonder. De aardkundige waarde is zeer hoog, van nationaal belang en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de klifkust wijzigen of de herkenbaarheid van het hoogteverschil zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundig waarde: stuwwallen
- A. Klifkust
- B. (restanten van) Engen met uitwaaiende schaapsdriften en verbindingswegen
- C. Zanderijen
- D. Landgoederen 's-Gravenland

© Foto: Theo Baart

Het Gooi bestaat uit een stuwwallenlandschap met bos- en heidegebieden. De stuwwallen met grote hoogteverschillen en een scherpe rand naar het Gooimeer zijn duidelijk herkenbaar in het landschap. Met 36,4 meter is de Tafelberg het hoogste punt van Het Gooi. Door het landbouwsysteem van de potstal ontstonden heidevelden, engen, brinken, meenten en schaapsdriften. Door zandwinning en de ontwikkeling van landgoederen ontstonden trekvaarten, zanderijen, buitenplaatsen, lanen en bossen. Vanuit militair strategische overwegingen ontstond de vesting Naarden met schootsvelden en vooruitgeschoven verdedigingswerken.

Beschrijving

Het landschap van BPL Het Gooi bestaat uit een aantal met elkaar verbonden stuwwallen met omliggende gronden. Dit stuwwallenlandschap kent veel hoogteverschillen, overgangen en daarmee diverse landschapstypen. Het werd al vroeg bewoond.

Het overwegend hoger gelegen bos- en heidegebied van Het Gooi is groot en aaneengesloten door natuurverbindingen. Het landschap is afwisselend en bestaat uit droge en vochtige heide, dennen-, eiken- en beukenbos met enkele zandverstuivingen en vennen. Het gebied is grotendeels aangewezen als NNN-gebied.

Veelal op de flank van de stuwwal zijn restanten van engen te vinden, waaronder de Laarder Eng, de Naarder Eng, Huizer Eng en Blaricumer Eng (Warandepark). Dit landschap is een kleinschalig landschap van bossages, houtsingels, wallen en akkers. De engen zijn restanten van een agrarische historisch landbouwsysteem dat eeuwenlang gefunctioneerd heeft tot de invoering van de kunstmest. De engen staan niet op zichzelf maar hebben historische samenhang met de heidevelden, brinken en meenten.

Aan de noordzijde van dit BPL is een 4 tot 5 meter hoge klifkust zichtbaar. Deze is ontstaan door afslag langs de voormalige Zuiderzee. Aan de noordwestzijde van de stuwwallen liggen restanten van (buitendijkse) hooilanden

aan de voormalige Zuiderzee (Naardermeent). Aan de oostzijde is een heldere overgang naar het lagergelegen veenweidegebied van Eemland. In het westen is de overgang naar het veengebied meer geleidelijk.

Interpretatie en toetsing

Het BPL Het Gooi is landschappelijk en cultuurhistorisch van waarde en gedeeltelijk zelfs van hoge tot zeer hoge waarde. Door de vroege bewoning is het stuwwallandschap ook van grote archeologische waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de landschappelijke karakteristiek van aaneengesloten bossen en heidevelden negatief beïnvloeden zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de aard en oppervlakte van de engen wijzigen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de fysieke kenmerken van de klifkust van het Gooi in essentie wijzigen of de zichtbaarheid van de klifkust verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundig waarde: stuwwallen
- B. Klifkust (restanten van) Engen met uitwaaiende schaapsdriften en verbindingswegen
- C. Zanderijen
- D. Landgoederen 's-Gravenland

© Foto: Theo Baart

Het Gooi bestaat uit een stuwwallenlandschap met bos- en heidegebieden. De stuwwallen met grote hoogteverschillen en een scherpe rand naar het Gooimeer zijn duidelijk herkenbaar in het landschap. Met 36,4 meter is de Tafelberg het hoogste punt van Het Gooi. Door het landbouwsysteem van de potstal ontstonden heidevelden, engen, brinken, meenten en schaapsdriften. Door zandwinning en de ontwikkeling van landgoederen ontstonden trekvaarten, zanderijen, buitenplaatsen, lanen en bossen. Vanuit militair strategische overwegingen ontstond de vesting Naarden met schootsvelden en vooruitgeschoven verdedigingswerken.

Beschrijving

In Het Gooi komen zanderijen voor in 's Graveland, bij Bussum en Naarden en in omgeving van Valkeveen/De Limieten. Bij Hilversum en Huizen liggen een paar grotere (industriële) afgravingen (Zanderij Crailoo, Groeve Oostmeent).

De zanderijen zijn ontstaan door menselijk ingrijpen in het reliëf: het zand werd weggegraven en de bodem werd vlak met een specifieke waterhuishouding. De zanderijen zijn vaak open ruimten in een bosachtige omgeving met een steilrand als begrenzing. De zanderijen boden kansen voor de ontwikkeling van landgoederen, buitenplaatsen en natuur.

De landgoederenzone van 's-Graveland is een doorontwikkeling van een zanderij en heeft een heldere rechthoekige en lineaire opbouw. De landgoederenzone is een fraai voorbeeld van een ontginning volgens renaissance-ideeën en vormt een gaaf cultuurhistorisch-landschappelijke geheel van lanen, bossen, parken, landhuizen, zichtassen en zanderijvaarten.

Interpretatie en toetsing

De zanderijen zijn veelal onderdeel van het NNN. De zanderijen Oud-Valkeveen en de Limieten zijn geen onderdeel van het NNN. Ze hebben een cultuurhistorisch zeer hoge waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de landschappelijke kenmerken wijzigen of de kwaliteit van de zanderijen verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

De landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de landgoederenzone 's-Graveland is eveneens zeer hoog vanwege de gaafheid en samenhang van de onderdelen (beschermd dorpsgezicht). Ruimtelijke ontwikkelingen die de kwaliteit van de landgoederen verminderen of de ruimtelijke opbouw ervan wijzigen worden gezien als een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de samenhang tussen de landgoederen onderling en de omgeving verminderen worden eveneens gezien als een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundig waarde: stuwwallen
- A. Klifkust
- B. (restanten van) Engen met uitwaaiende schaapsdriften en verbindingswegen
- C. Zanderijen
- D. Landgoederen 's-Graveland

© Foto: Theo Baart

Het Gooi kenmerkt zich door de beslotenheid in de bosgebieden met daarbinnen open ruimtes op de heidevelden, zandverstuivingen, zanderijen en de engen. Vanuit de open ruimtes is er nauwelijks zicht op de nabijgelegen stedelijke bebouwing. Het dichte bosgebied is een contrast met de open veenweidegebieden van de Vechtstreek en Eemland en met de openheid van het Gooimeer. De overgang naar het Gooimeer en het Eemland is abrupt. De overgang naar het veenweidegebied in de Vechtstreek is geleidelijker.

Beschrijving

De afwisseling tussen de open ruimtes en de besloten bosgebieden in Het Gooi is een bijzondere kwaliteit. Samen vormen zij het 'illusieland': de bos en heidevelden van het Gooi geven de indruk van een aaneengesloten, ongerept, doorlopend bos- en heidegebied, ondanks de verstedelijking in Het Gooi. Tussen de kernen liggen groene zones en het bosgebied loopt op veel plekken over in het groen van de kernen. Het systematisch zorgvuldig inpassen van bebouwing in de bosgordel heeft geleid tot het nagenoeg ontbreken van visuele aanwezigheid van bebouwing.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die het contrast tussen besloten bosgebied en open ruimtes in hoge mate verminderen of het groene karakter van deze zones tussen de kernen verminderen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die het ongerepte en groene karakter van het 'illusieland' verminderen zijn ook een aantasting van deze kernkwaliteit. Dit geldt bijvoorbeeld voor grootschalige bebouwing die boven de boomgrens uitsteekt en zichtbaar is vanuit de open ruimtes van de heidevelden of voor bebouwing die niet goed is ingepast in de groene randen rond de kernen.

Openheid en ruimtebeleving

- A. 'Illusieland' van open heidevelden en dichte bosranden
- B. Halfopen engen
- C. Schootsvelden vesting Naarden
- D. Langgerekte ruimten en zichtlijnen landgoederenzone 's Gravenland

© Foto: Theo Baart

Het Gooi kenmerkt zich door de beslotenheid in de bosgebieden met daarbinnen open ruimtes op de heidevelden, zandverstuivingen, zanderijen en de engen. Vanuit de open ruimtes is er nauwelijks zicht op de nabijgelegen stedelijke bebouwing. Het dichte bosgebied is een contrast met de open veenweidegebieden van de Vechtstreek en Eemland en met de openheid van het Gooimeer. De overgang naar het Gooimeer en het Eemland is abrupt. De overgang naar het veenweidegebied in de Vechtstreek is geleidelijker.

Beschrijving

De engen vormen een kleinschalig landschap van bossages, houtsingels, wallen en akkers. Ze zijn vanouds op de kernen gericht; zichtbaarheid van bebouwing (kerktoren) is onderdeel van het beeld. Omdat de open ruimten van de engen op de flanken van de stuwwal liggen is het mogelijk het reliëf te beleven.

Interpretatie en toetsing

Veel van de engen zijn onderdeel van het NNN, de overige vallen binnen het BPL. Ruimtelijke ontwikkelingen in de openheid van de engen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die het zicht op het reliëf van de stuwwal of het zicht op de kerktoren verstoren, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- A. 'Illusielandschap' van open heidevelden en dichte bosranden
- B. Halfopen engen
- C. Schootsvelden vesting Naarden
- D. Langgerekte ruimten en zichtlijnen landgoederenzone 's Gravenland

© Foto: Theo Baart

Het Gooi kenmerkt zich door de beslotenheid in de bosgebieden met daarbinnen open ruimtes op de heidevelden, zandverstuivingen, zanderijen en de engen. Vanuit de open ruimtes is er nauwelijks zicht op de nabijgelegen stedelijke bebouwing. Het dichte bosgebied is een contrast met de open veenweidegebieden van de Vechtstreek en Eemland en met de openheid van het Gooimeer. De overgang naar het Gooimeer en het Eemland is abrupt. De overgang naar het veenweidegebied in de Vechtstreek is geleidelijker.

Beschrijving

De vesting Naarden maakte deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In de open schootsvelden rond de vesting werd zand afgegraven om inundatie mogelijk te maken. Delen van de schootsvelden raakten vanaf de jaren '50 bebouwd, in de jaren '70 werd de A1 om de vesting geleid. Vanaf de A1 is de vesting van Naarden over de resterende open schootsvelden goed zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De vesting Naarden valt binnen de voorgenomen begrenzing van het UNESCO Werelderfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie. De schootsvelden zijn onlosmakelijk deel van (het functioneren en beleving van) de vesting. Ruimtelijke ontwikkelingen in de openheid van de schootsvelden of die afbreuk doen aan de groene inkadering van de vesting zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- A. 'Illusielandschap' van open heidevelden en dichte bosranden
- B. Halfopen engen
- C. Schootsvelden vesting Naarden
- D. Langgerekte ruimten en zichtlijnen landgoederenzone 's Gravenland

© Foto: Theo Baart

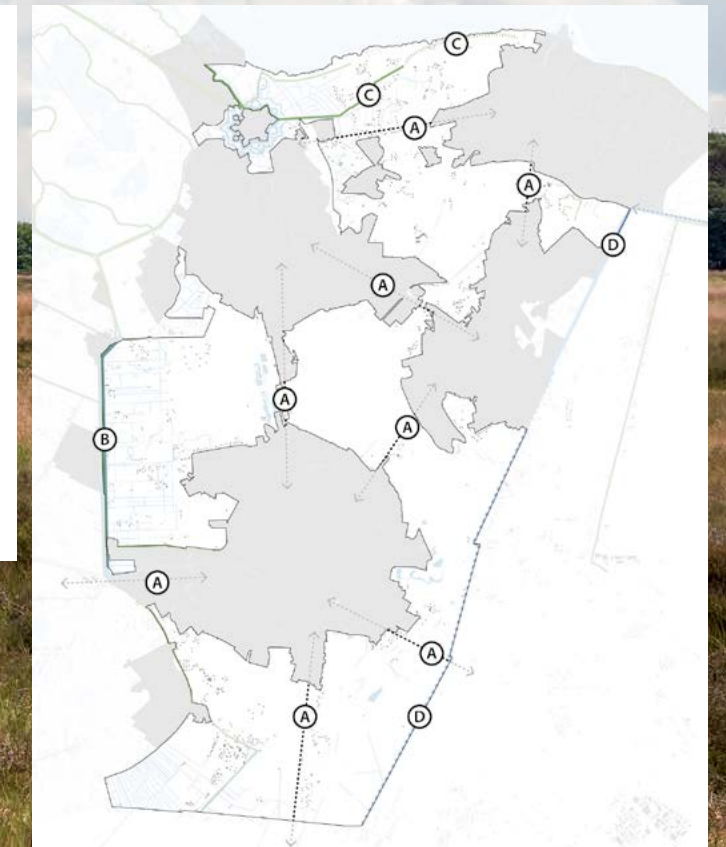
De belangrijkste ruimtelijke dragers in Het Gooi zijn de historische wegen, de 's-Gravelandsche Vaart en de Zuiderzeedijk.

Beschrijving

Oude verbindingswegen, schaapsdriften en doodwegen vormen een radiaal stelsel, dat veelal vanuit de dorpskern uitwaaiert. Dit is kenmerkend is voor hogere zandgronden. De oude verbindingswegen zijn meestal beplant. Vanaf de wegen kan het hoogteverschil in het Gooi (Huizerweg, Naarderweg) vaak goed beleefd worden. De Gooyersgracht is de historische grens tussen de provincies Noord-Holland en Utrecht.

Interpretatie en toetsing

Veel wegen in het Gooi zijn zeer oud. Ze zijn van hoge tot zeer cultuurhistorische waarde. Sommige schaapsdriften zijn onveranderd gebleven. Van andere wegen is de oorspronkelijke staat en herkenbaarheid aangetast door stedelijke en infrastructurele ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit als zij de cultuurhistorische waarde (verder) verminderen. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn ook een aantasting van deze kernkwaliteit wanneer zij belevingsaspecten zoals reliëf, continuïteit en profiel, niet in acht nemen.

Ruimtelijke dragers

- A. Radiale wegstructuur
- B. 's Gravelandse Vaart
- C. Zuiderzeedijk en klifkust
- D. Gooyersgracht

© Foto: Theo Baart

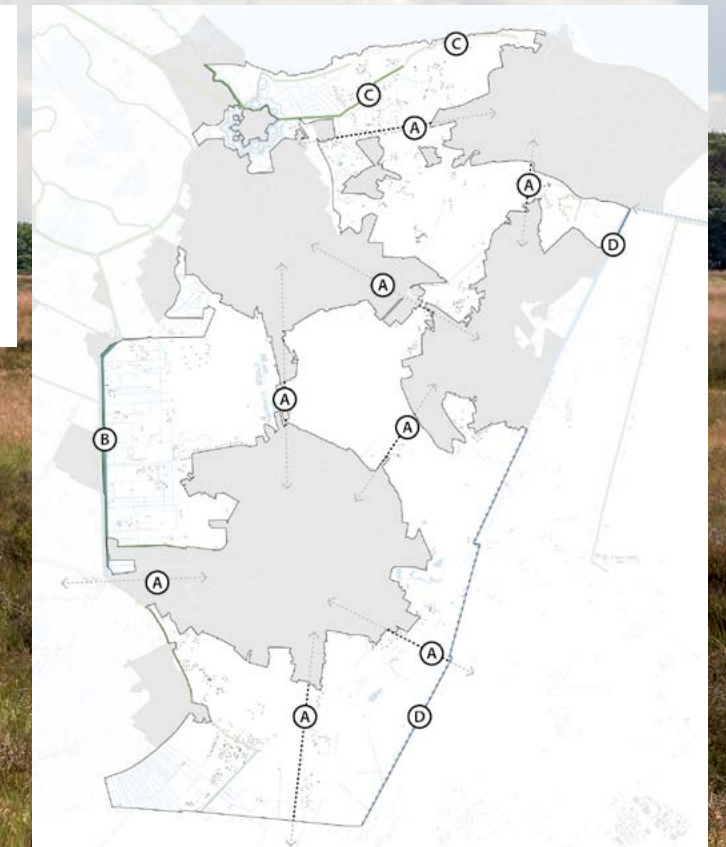
De belangrijkste ruimtelijke dragers in Het Gooi zijn de historische wegen, de 's-Gravelandsche Vaart en de Zuiderzeedijk.

Beschrijving

De 's-Gravelandsche vaart is een oude trekvaart en verbindt 's Graveland met Amsterdam. In dit BPL valt het 's Gravelandse deel van de vaart. De vaart is de ontginningsbasis van 's Graveland en is een herkenbare lijn in het landschap.

Interpretatie en toetsing

De 's-Gravelandsche vaart heeft aan de basis gelegen van de ontwikkeling van 's-Graveland en is van cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continuïteit en zichtbaarheid van de lijn verminderen zijn een aantasting van deze kwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Radiale wegstructuur
- B. 's-Gravelandse Vaart
- C. Zuiderzeedijk en klifkust
- D. Gooyersgracht

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in Het Gooi zijn de historische wegen, de 's-Gravelandsche Vaart en de Zuiderzeedijk.

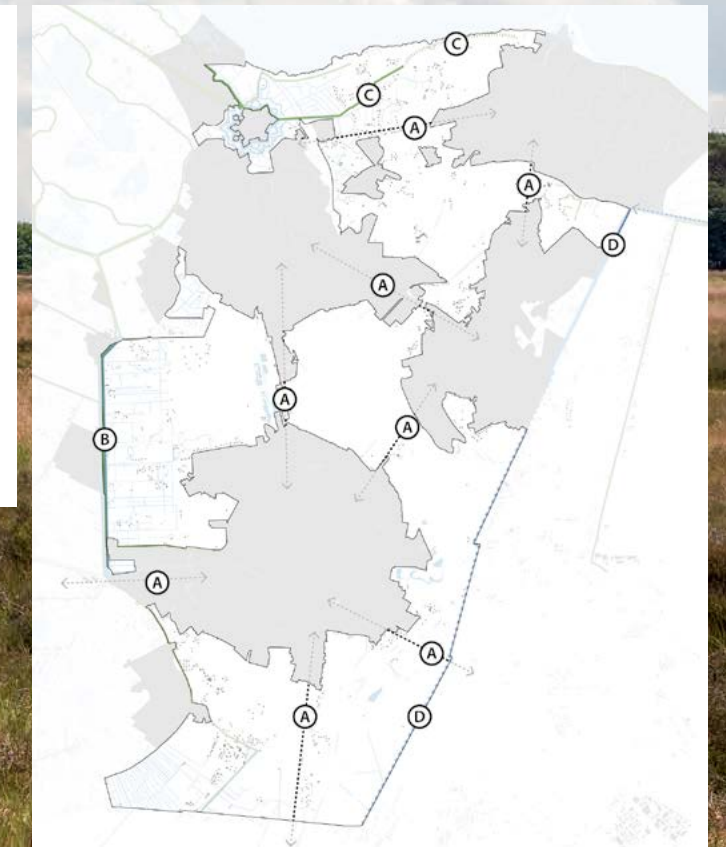
Beschrijving

De Zuiderzeedijk loopt in het BPL Het Gooi als Oostdijk van de vesting Naarden in oostelijke richting. De dijk gaat vervolgens over in de hogere gronden van de stuwwal. Door erosie van de Zuiderzee is hier een 4-5 m. hoge 'klifkust' ontstaan. Ten oosten van de haven van Huizen manifesteert de dijk zich weer en is hier onderdeel van het stedelijk gebied. Oorspronkelijk was de Huizer Meent slechts bedijkt met een lage zomerkade. Bebouwing van de meent maakte een hogere dijk noodzakelijk. Met haar karakteristieke steile profiel is dijk een herkenbare en continue lijn in het landschap.

Interpretatie en toetsing

De Zuiderzeedijk is een herkenbare cultuurhistorische structuur die nog steeds een waterkerende functie heeft. Ruimtelijke ontwikkelingen die de dijk wijzigen of de herkenbaarheid van de dijk verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de klifkust wijzigen of de herkenbaarheid van het hoogteverschil zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Radiale wegstructuur
- B. 's-Gravelandse Vaart
- C. Zuiderzeedijk en klifkust
- D. Gooyersgracht

© Foto: Theo Baart

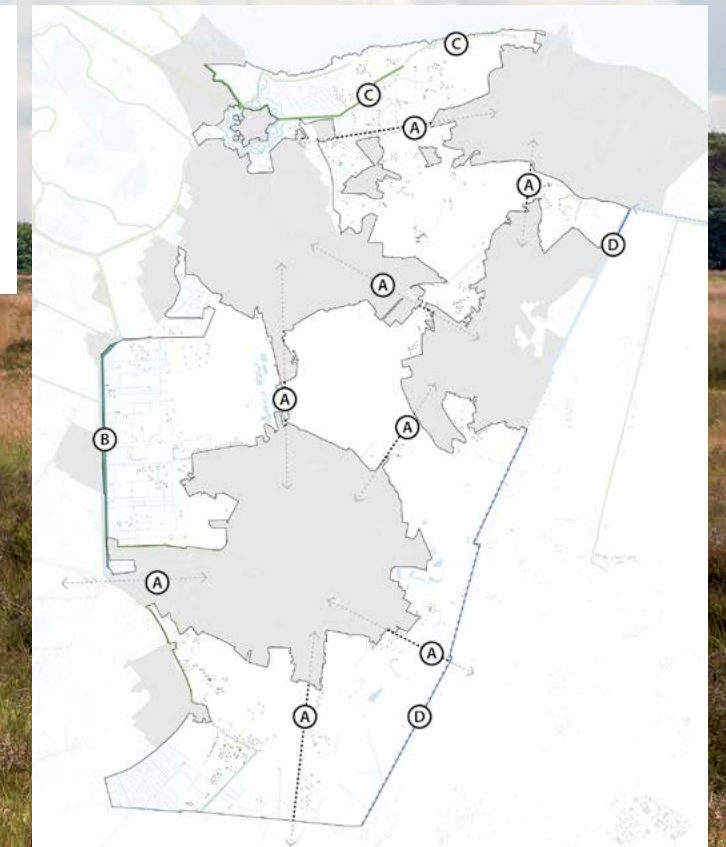
De belangrijkste ruimtelijke dragers in Het Gooi zijn de historische wegen, de 's-Gravelandsche Vaart en de Zuiderzeedijk.

Beschrijving

De Gooyersgracht is een historische grenslijn. De grens van Holland en Utrecht rond het Gooi was omstreden en in de middeleeuwen aanleiding voor diverse oorlogen.

Interpretatie en toetsing

Deze rechte 'gracht' (sloot) heeft historische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de gracht wijzigen of de herkenbaarheid ervan verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Radiale wegstructuur
- B. 's-Gravelandse Vaart
- C. Zuiderzeedijk en klifkust
- D. Gooyersgracht

© Foto: Theo Baart

© Foto Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

@ Foto Provincie Noord-Holland

Marken is een voormalig eiland in het Markermeer, voor de kust van Waterland. Het heeft een hoge tot zeer hoge cultuurhistorische waarde. Sinds 1957 is het eiland via een dijk met wegverbinding (N518) verbonden met het vasteland. Kenmerkend voor Marken zijn de werven: buurtschapjes met dicht op elkaar staande houten woningen op hoger gelegen terpen. Buiten de werven heeft het eiland een open karakter en is het in vooral gebruik als weidegebied. Kenmerkend is de onregelmatige blokverkaveling, waarin nog restanten van de oorspronkelijke veenontginningen zichtbaar zijn. Een opvallend gebouw is de buitendijks gelegen vuurtoren aan de oostzijde van Marken, in de volksmond 'het Paard van Marken'.

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het BPL Marken wordt als eiland begrensd door een dijk. De dijk wordt op dit moment verder versterkt. Het eiland is weliswaar met een dijk verbonden met het vasteland, maar wordt verder volledig omgeven door open water. Aan de noord, oost en zuidzijde van Marken ligt de openheid van het Markermeer. Aan de westzijde grenst Marken aan de Gouwzee, een ondiepe binnensee tussen het eiland en de kust van Waterland. Een klein deel aan de zuidkant van Marken is NNN.

(Het BPL Marken maakt deel uit van het ensemble Waterland in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

@ Foto Provincie Noord-Holland

© Foto Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige blokverkaveling en restanten van veenverkaveling in zeekleipolders

Marken is een restant van een veenpolderlandschap, waarvan de oorspronkelijke veenbodem is afgedekt met zeeklei. De kleiafzettingen waren het gevolg van de talrijke overstromingen en hebben er tegelijkertijd voor gezorgd dat het Marken behouden is gebleven. Het open poldergebied wordt gekenmerkt door een onregelmatige blokverkaveling, waarin nog restanten van de oorspronkelijke veenontginningen en grillige kreekrestanten zichtbaar zijn. Het eiland is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde.

Beschrijving

De open polders op Marken hebben een gaaf en herkenbaar verkavelingspatroon, dat bestaat uit een onregelmatige blokverkaveling, met brede sloten. De bodem bestaat uit kleiafzettingen op veen. De oorspronkelijke strokenverkaveling van de veenontginningen is nog zichtbaar in de ondiepe greppels die de kavels onderverdelen.

Interpretatie en toetsing

Het kenmerkende, eeuwenoude verkavelingspatroon is grotendeels onveranderd gebleven en laat de geschiedenis van het landschap van Marken zien. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Onregelmatige blokverkaveling en restanten van veenverkaveling zeekleipolders

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het landschap op Marken heeft een open karakter. De openheid wordt versterkt door de nog grotere openheid van het Markermeer en de Gouwzee. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. Deze kernkwaliteit hangt nauw samen met de goede omstandigheden voor weidevogels in de nabijgelegen veenpolders. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

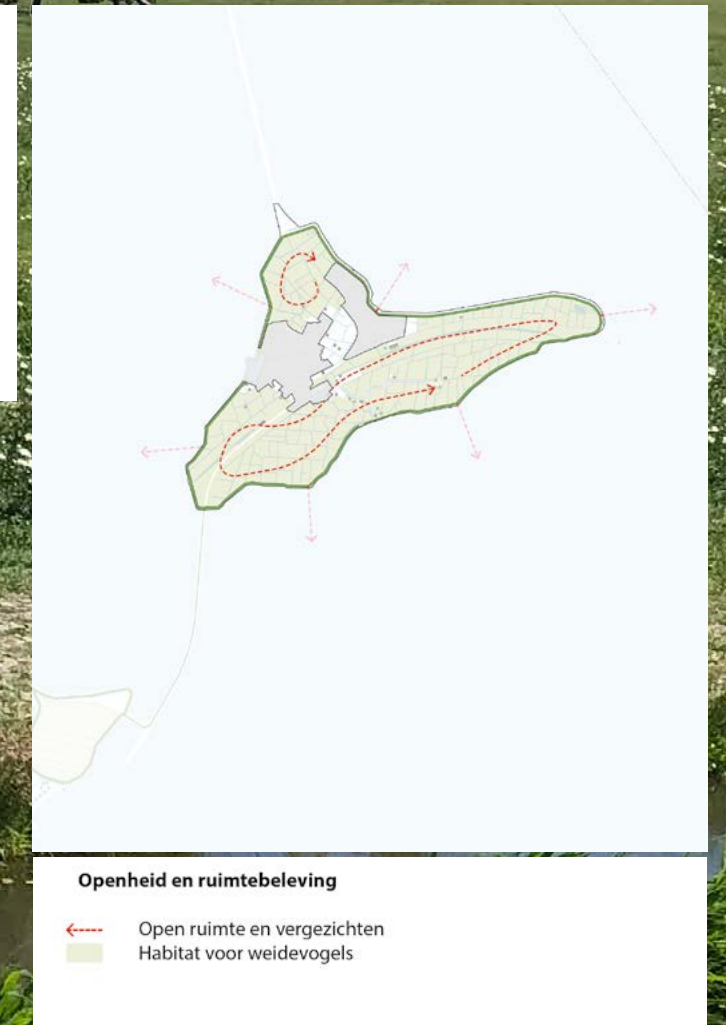
Open ruimte met vergezichten

Beschrijving

Marken heeft een zeer open karakter. De openheid wordt alleen onderbroken door de bebouwing en beplanting van de werven en buurten en door beplante erven. De waarde van de openheid ligt in de doorlopende open ruimten en de relatie met de openheid van het Markermeer en de Gouwzee. Vanaf de dijk rond het eiland is de openheid van het eiland en de weidsheid van het water extra goed te ervaren. Door woningbouwontwikkeling (waaronder de Minnebuurt) is de laatste decennia een deel van de openheid verdwenen.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Marken is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid.

@ Foto Provincie Noord-Holland

Het landschap op Marken heeft een open karakter. De openheid wordt versterkt door de nog grotere openheid van het Markermeer en de Gouwzee. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. Deze kernkwaliteit hangt nauw samen met de goede omstandigheden voor weidevogels in de nabijgelegen veenpolders. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

Bijna het hele eiland Marken is een geschikt habitat voor weidevogels. De combinatie van openheid, de hoge grondwaterstand, de aanwezigheid van plas-draszones in de extensief beheerde graslanden, het microreliëf en de rust maken het grootste deel van het eiland tot een geschikt broed- en leefgebied voor weidevogels. Met name de zuidwesthoek en het oostelijke deel van het eiland behoren tot de belangrijkste hotspots voor grutto's en tureluurs in Laag Holland. De kwaliteit van het weidevogelkerngebied hangt sterk samen met de aanwezigheid van nabijgelegen weidevogelkerngebieden en NNN-gebieden in Zeevang en Waterland.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

@ Foto Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers van Marken zijn de werven, de dijk rond het eiland en de restanten van het Goudriaankanaal.

Beschrijving

De oorspronkelijke bebouwing op Marken is geconcentreerd in buurtschappen op historisch aangelegde 'werven'. Werven zijn verhogingen (terpen) in het landschap, opgebouwd uit veen- en kleiplaggen. De werven werden aangelegd voor de bescherming van de bewoners tegen hoog water. Daarnaast vormden de werven een stevige basis in het omringende inklinkende veenlandschap. Van de oorspronkelijke tientallen werven zijn er nog maar zeven bewoonde werven over. Alle werven, ook de restanten van verdwenen werven, zijn van grote archeologische waarde. De werven zijn ook nu nog opvallende ophogingen in het open landschap. De buurtschappen op Marken zijn veelal nog vernoemd naar de 'werf' waar ze op zijn gerealiseerd (Wittewerf, Grotewerf, Rozewerf, Moeniswerf).

Interpretatie en toetsing

De werven zijn van grote historische en landschappelijke waarde. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de roerige ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van Marken. Ze staan symbool voor de strijd tegen het water. Ruimtelijke ontwikkelingen die de huidige werven en de niet meer bebouwde restanten van de werven wijzigen tasten deze kernkwaliteit aan.

Openheid en ruimtebeleving

- A. Werven
- B. Dijk rond het eiland
- C. Goudriaankanaal

Ruimtelijke dragers

Werven

De belangrijkste ruimtelijke dragers van Marken zijn de werven, de dijk rond het eiland en de restanten van het Goudriaankanaal.

Beschrijving

De dijk die Marken omgeeft is geen opvallend hoge dijk, maar vormt wel een duidelijke begrenzing van het eiland. Oorspronkelijk was er sprake van een lage kade, die jaarlijks overstroomde. Later heeft de dijk een grotere waterkerende functie gekregen. Op dit moment wordt gewerkt aan de dijkverzwaring.

Interpretatie en toetsing

De dijk van Marken maakt onderdeel uit van ontstaansgeschiedenis van Marken en benadrukt de contour van het eiland. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

Dijk rond het eiland

Openheid en ruimtebeleving

- A. Werven
- B. Dijk rond het eiland
- C. Goudriaankanaal

@ Foto Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers van Marken zijn de werven, de dijk rond het eiland en de restanten van het Goudriaankanaal.

Beschrijving

Het Goudriaankanaal, of eigenlijk de nog zichtbare restanten van de poging om dit kanaal te realiseren, is een belangrijk structurerend element op Marken. Het gebogen tracé van het kanaal is zichtbaar in het bredere water van de Zuidervaart en Oostervaart en in verschillende kavelgrenzen- en sloten. Het Goudriaankanaal zou, in aansluiting op het tracé tussen Durgerdam en de Waterlandse Zeedijk ten noorden van Uitdam, dwars over het eiland worden aangelegd. Dit kanaal was bedoeld als alternatieve vaarroute voor het steeds verder dichtslibbende IJ. In 1826 werd begonnen met de aanleg, maar in 1828 werden de werkzaamheden om financiële redenen alweer gestaakt.

Interpretatie en toetsing

De relictten van het Goudriaankanaal zijn in het huidige landschap nog zichtbaar en geven uiting aan de geschiedenis van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het water wordt gedempt of de oevers worden vergraven zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

Goudriaankanaal

Openheid en ruimtebeleving

- A. Werven
- B. Dijk rond het eiland
- C. Goudriaankanaal

@ Foto Provincie Noord-Holland

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland grenst aan de duinen van de Noordzeekust en bestaat uit een brede zone van langgerekte strandwallen en -vlakten. In de vlakten liggen zeer oude polders en enkele oude droogmakerijen. Het gebied heeft een bijzonder hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Het maakt onderdeel uit van de kustvorming van Nederland, iets dat nog steeds goed afleesbaar is in het landschap. Minder zichtbaar maar ook aanwezig, zijn de invloeden van het Oer-IJ. Een bijzondere kwaliteit van het gebied is de sterke afwisseling tussen de openheid van de strandvlakten en de beslotenheid van de strandwallen en de duinzoom. Vanwege de landschappelijke kwaliteit en nabijheid van zee en duinen is het gebied een zeer gewaardeerde woonomgeving en in trek bij recreanten.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland loopt vanaf Uitgeest en Heemskerk aan de zuidzijde tot aan de Hondsbossche Zeewering aan de noordzijde. Het BPL wordt aan de westzijde begrensd door de duinen. Aan de noordoostkant grenst het aan het Noordhollandsch Kanaal. Aan de zuidoostkant grenst het aan het BPL Alkmaardermeer en omgeving. Meer dan de helft van de oppervlakte van het BPL Noord-Kennemerland is habitat voor weidevogels. Een aantal gebieden in de strandvlakten, strandwallen en duinzoom is onderdeel van het NNN. Delen van de duinzoom vallen onder N2000, evenals een groot deel van de Harger- en Pettemerpolder. Enkele oude dijken in de strandvlakten zijn Provinciaal Monument. Een klein deel van het BPL ten westen van Uitgeest behoort tot de inundatievelden van De Stelling van Amsterdam en is vanuit UNESCO beschermd. Delen rondom Egmond zijn bollenconcentratiegebied. Door het gebied lopen een aantal provinciale wegen, zowel in noord-zuid richting als in oostwest-richting. Aan de oostzijde wordt het gebied doorsneden door de A9. Ook loopt de spoorlijn Uitgeest-Castricum-Heiloo-Alkmaar door dit BPL.

(Het BPL Noord-Kennemerland maakt deel uit van het ensemble Noord-Kennemerland in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland bestaat uit een brede zone van strandwallen en -vlakten en een aantal kleinere droogmakerijen. Het landschap heeft als gevolg van de kustvormende processen een noord-zuid gerichte opbouw. Het bestaat uit hoger gelegen, zandige strandwallen, afgewisseld met lage, nattere strandvlakten. Het landschap is afwisselend met herkenbare landschappelijke overgangen op korte afstand van elkaar. In de strandvlakten en droogmakerijen is het landschap open met grote stukken natuur. De strandwallen zijn meer besloten door bossen, beplanting en bebouwing.

Beschrijving

De noord-zuid gerichte strandwallen zijn nog steeds herkenbaar in het landschap. Door het kronkelige verloop van de wegen over de strandwallen en de bebouwing met vrij veel beplanting is het landschap kleinschalig en meer besloten dan op de strandvlakten. De strandwal langs de duinen heeft samen met de duinzoom een kleinschalig landschap van afwisselend open en beboste ruimten, hagen, singels en bebouwing. Naast bewoning vindt er bollenteelt en veeteelt plaats op de geestgronden (duinzand vermeng met aangevoerde klei en/of veengrond). Op de strandwallen liggen enkele cultuurhistorisch waardevol buitenplaatsen en landgoederen.

Interpretatie en toetsing

Het karakteristieke landschap van Noord-Kennemerland met afwisseling van strandvlakten en strandwallen, is onder invloed van de zee en het Oer-IJ in duizenden jaren is ontstaan. De strandwallen en de strandvlakten zijn van hoge tot zeer hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen die een inbreuk zijn op het kleinschalige of bosrijke karakter van de strandwal en duinzoom, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die doorzichten verkleinen of blokkeren zijn ook een aantasting van de kernkwaliteit. Daarnaast moet de karakteristieke overgang van duinzoom/strandwal naar de lager gelegen strandvlakten in stand worden gehouden en herkenbaar blijven. Oude landgoederen en bosgroeiplaatsen zijn onvervangbaar.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Duinzoom Egmond-Binnen
- A. Verdichte kleinschalige strandwallen
- B. Grillige verkaveling strandvlakten
- C. Kleine droogmakerijen in de strandvlakte

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland bestaat uit een brede zone van strandwallen en -vlakten en een aantal kleinere droogmakerijen. Het landschap heeft als gevolg van de kustvormende processen een noord-zuid gerichte opbouw. Het bestaat uit hoger gelegen, zandige strandwallen, afgewisseld met lage, nattere strandvlakten. Het landschap is afwisselend met herkenbare landschappelijke overgangen op korte afstand van elkaar. In de strandvlakten en droogmakerijen is het landschap open met grote stukken natuur. De strandwallen zijn meer besloten door bossen, beplanting en bebouwing.

Beschrijving

De strandvlakten hebben een grillige en onregelmatige verkaveling en een open karakter. Het verkavelingspatroon heeft een directe relatie met de ontstaansgeschiedenis van dit gebied en is grotendeels gaaf en herkenbaar. Het gebied ten westen van Alkmaar, tussen de jonge duinen en de dichtbebouwde middelste strandwal, geldt als een van de mooiste polderlandschappen van Noord-Holland. Het bestaat uit een afwisseling van kleinere zandige afzettingen, laaggelegen graslanden, kleine droogmakerijen, zoals het Egmondermeer en Bergermeer. Het gebied heeft een hoge tot zeer hoge cultuurhistorische waarde door de duinrellen en kronkelende kreken, de kaden en dijken, de onregelmatige en kleinschalige blokverkaveling en de vele molens. Het oorspronkelijke laatmiddeleeuwse verkavelingspatroon is hier nog vrijwel geheel intact. De kleine droogmakerijen hebben een strokenverkaveling loodrecht op de wegen. Ook in de Verenigde Harger en Pettemerpolder zijn het middeleeuwse kavelpatroon, de waterlopen en de dijken goed bewaard gebleven. In de strandvlakte tussen de twee oostelijke strandwallen, ten oosten van Heiloo en tussen Castricum en Uitgeest, zijn de oorspronkelijke verkavelingsstructuur en de kreken (of dieën) eveneens intact en herkenbaar. Ten noorden van Castricum is o.a. de Schulpvaart een herkenbaar restant van de Oer-IJ binnendelta. In deze zuidelijke polders maken de duinrellen, kwel-

zones, een aantal watergangen en de bloemrijke rietruigtes en moerassen deel uit van verschillende ecologische verbindingzones.

Interpretatie en toetsing

Het karakteristieke landschap van Noord-Kennemerland met afwisseling van strandvlakten en strandwallen is onder invloed van de zee en het Oer-IJ in duizenden jaren ontstaan. In de strandvlakten is sinds de late middeleeuwen de aanwezigheid van duinrellen, kreken (of dieën), dijken en het verkavelingspatroon veelal onveranderd gebleven. Dat maakt deze polders van hoge tot zeer hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de waterlopen, dijken of het kavelpatroon significant wijzigen, zijn in ieder geval een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Duinzoom Egmond-Binnen
- A. Verdichte kleinschalige strandwallen
- B. Grillige verkaveling strandvlakten
- C. Kleine droogmakerijen in de strandvlakte

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland bestaat uit een brede zone van strandwallen en -vlakten en een aantal kleinere droogmakerijen. Het landschap heeft als gevolg van de kustvormende processen een noord-zuid gerichte opbouw. Het bestaat uit hoger gelegen, zandige strandwallen, afgewisseld met lage, nattere strandvlakten. Het landschap is afwisselend met herkenbare landschappelijke overgangen op korte afstand van elkaar. In de strandvlakten en droogmakerijen is het landschap open met grote stukken natuur. De strandwallen zijn meer besloten door bossen, beplanting en bebouwing.

Beschrijving

Ten westen van Egmond-Binnen, grenzend aan de duinen tussen Egmond en Castricum, is een landschap ontstaan met een rijk occupatieverleden. In deze zone is de aardkundige waarde plaatselijk zeer hoog. Zeer bijzonder is het duidelijk uit een vroegere duinvormingsperiode stammende, ontkalkte nollengebied bij Egmond-binnen; het Vennewater. Dit gebied valt grotendeels maar niet volledig binnen NNN.

Interpretatie en toetsing

De aardkundige kernkwaliteit in de zone ten westen van Egmond-Binnen is van zeer hoge waarde en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Duinzoom Egmond-Binnen
- A. Verdichte kleinschalige strandwallen
- B. Grillige verkaveling strandvlakten
- C. Kleine droogmakerijen in de strandvlakte

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland kenmerkt zich door het contrast tussen de openheid in de strandvlakten en beslotenheid op de strandwallen. In enkele gebieden is de stilte een belangrijk kenmerk. Dit maakt grote delen tot een geschikt habitat voor weidevogels. De openheid in combinatie met het nabijgelegen duingebied maken het gebied aantrekkelijk voor wandel- en fietsrecreatie.

Beschrijving

De strandvlakten zijn langgerekte zones van afwisselende breedte met een open landschap en vergezichten tussen de meer verdichte strandwallen. Er is over het algemeen slechts zeer verspreid bebouwing langs de ontsluitingswegen. In sommige delen is zelfs helemaal geen bebouwing aanwezig. De open strandvlaktes zorgen voor een mooi contrast met de meer besloten strandwallen en bieden zicht op het jonge duinlandschap. Tussen Camperduin en Petten loopt dit open landschap helemaal door tot aan de Hondsbosche Zeewering, waardoor er vanaf de N9 lange vergezichten naar de kust zijn. Ook vanaf de A9 zijn de strandvlakten goed zichtbaar. De openheid en de lange zichtlijnen in de strandvlakten van Noord-Kennemerland zijn een unieke kwaliteit, zeker in vergelijking met de binnenduinrand van Zuid-Kennemerland.

In de duinzoom en op de strandwallen zijn naast de beslotenheid juist de (soms historische) open ruimtes, doorzichten en zichtlijnen een kwaliteit.

De polders ten noorden van Camperduin en ten zuiden van Bergen worden gekenmerkt door stilte. Samen met de stille duingebieden vormen deze gebieden een groot aangesloten stiltegebied. Het stiltegebied is bijzonder door het contrast met de stedelijke gebieden ten oosten van de duinen. De stilte is van belang voor weidevogels en van waarde voor (extensieve vormen van) recreatie.

Interpretatie en toetsing

Het contrast tussen open strandvlakten en meer besloten strandwallen en duinzoom is een bijzondere waarde in Noord-Kennemerland.

De beslotenheid in met name de duinzoom en de bospercelen op de strandwallen, evenals doorzichten en zichtlijnen naar de open strandvlakten, moeten intact blijven.

De openheid en vergezichten in de strandvlakten en de vergezichten vanaf de strandwallen, A9, N9 en langs het Noordhollandsch Kanaal zijn onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen in de strandvlakten of (verdere) verdichting door nieuwe bebouwing in de strandvlakten of langs de N9 of ten westen van het Noordhollandsch Kanaal zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering hierop zijn bijv. fietspaden, omdat deze niet van invloed zijn op de openheid.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Noord-Kennemerland kenmerkt zich door het contrast tussen de openheid in de strandvlakten en beslotenheid op de strandwallen. In enkele gebieden is de stilte een belangrijk kenmerk. Dit maakt grote delen tot een geschikt habitat voor weidevogels. De openheid in combinatie met het nabijgelegen duingebied maken het gebied aantrekkelijk voor wandel- en fietsrecreatie.

Beschrijving

Verspreid over de strandvlakten liggen meerdere grote gebieden die een geschikt habitat voor weidevogels zijn. In het noorden zijn dit de Harger- en Petteempolder, Groetepolder en Grootdammpolder. In het centrale deel zijn dit de Bergermeerpolder, Monniken- Raven- en Robonsbospolder, Bovenpolder, Egmondermeer, Geestmolenpolder, Zuidermeerpolder, Sammerpolder en Polder het Maaewater. In het zuiden zijn dit de Limmerpolder en de Castricumerpolder en Heemskerkernoordbroekpolder.

De polders bestaan grotendeels uit grasland. Een groot deel daarvan wordt extensief beheerd. De polders zijn open, weids en stil en daarmee geschikt voor weidevogels. In de polders komen zones voor met zoete en brakke kwel vanuit de duinen. De oude graslanden hebben gradiënten van zand naar klei en van droog naar nat, veel microreliëf en een rijk bodemleven. Hierdoor zijn ze jaarrond broed- en foerageergebied voor grote aantallen vogels, waaronder de grutto. De kwaliteit van het habitat voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van de strandvlakten van Noord-Kennemerland als geheel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Noord-Kennemerland zijn de stolpenstructuren, de historische wegen op de strandwallen en in de strandvlakten, oude dijken en kades, het Noordhollandsch Kanaal en de Hondsbossche Zeewering in samenhang met de Slaperdijk en Hargervaart.

Beschrijving

Op de strandwallen liggen in noord-zuid richting wegen die sterk samenhangen met het omringende landschap. De Herenweg en de Kennemerstraatweg zijn de belangrijkste noord-zuid georiënteerde wegen. Langs deze wegen wisselen bebouwing, erven, landgoederen en opgaande beplanting elkaar af. Ze zijn een belangrijke doorgaande regionale verbindingroute. Deze wegen liggen deels in de kernen, die buiten het BPL vallen.

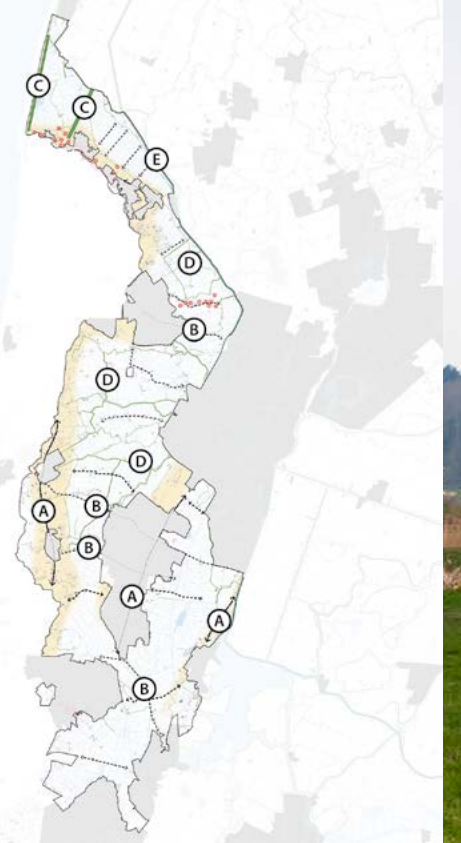
De Herenweg ligt op de westelijke strandwal. Deze weg loopt voor het merendeel langs de bosrand van de duinvoet. De bebouwing vormt samen met de opgaande beplanting een (besloten) ruimte. De wisselende perspectieven vanuit de bosrand en duinrand naar de polder met doorzichten en weidse uitzichten zijn kenmerkend voor de weg. Dit maakt de route aantrekkelijk voor recreatie.

De Kennemerstraatweg ligt op de flank van de middelste strandwal en verbindt Alkmaar met Heiloo. De weg wordt grotendeels begeleid door beplanting. De weg ligt afwisselend in open en besloten gebieden.

In oost-west richting liggen door de strandvlakten verbindingswegen tussen de kustplaatsen en de oostelijke kernen. De wegen kronkelen door het landschap, de waterlopen en verkaveling veelal volgend. Vanaf de wegen is de openheid van de strandvlakten goed beleefbaar.

Interpretatie en toetsing

De historische wegen met bebouwing op de strandwallen zijn belangrijke structurerende elementen. Met name het doorgaande karakter van de wegen en de afwisselende beleving van en uitzichten over het landschap zijn van waarde. De wegen in de strandvlakten zijn veelal van hoge cultuurhistorische en, in combinatie met de openheid eromheen, landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen bij het (historische) karakter van de weg of de beleving van de openheid of beslotenheid vanaf de weg verminderen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Doorgaande noord-zuid georiënteerde wegen op strandwallen
 - B. Oost-west georiënteerde wegen in strandvlakten
 - C. Stelsel Hondsbossche Zeewering – Slaperdijk – Hargervaart
 - D. Oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten
 - E. Noordhollandsch Kanaal
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Noord-Kennemerland zijn de stolpenstructuren, de historische wegen op de strandwallen en in de strandvlakten, oude dijken en kades, het Noordhollandsch Kanaal en de Hondsbossche Zeewering in samenhang met de Slaperdijk en Hargervaart.

Beschrijving

Het stelsel van de parallel aan elkaar gelegen Hondsbosche Zeewering, Slaperdijk en Hargervaart in de Harger- en Pettemerpolder laat een geschiedenis van zeewering en inpoldering zien. De Slaperdijk en westelijk gelegen oude Hargervaart zijn in de middeleeuwen aangelegd en nog steeds herkenbaar in het landschap. Ook de 'oude' Hondsbossche Zeewering is vanuit de Hargerpolder goed zichtbaar. Ten oosten van de Slaperdijk ligt de huidige Nieuwe Hargervaart en de passantenhaven, een van de oudste "vakantiehavens" in Nederland. De haven heeft een weids uitzicht over de polders.

Interpretatie en toetsing

Het stelsel van parallel aan elkaar gelegen structuren (waterlopen en dijken) is van zeer hoge cultuurhistorische waarde en onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit wanneer zij de structuren zelf wijzigen of de zichtbaarheid van de structuren verstoren. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Doorgaande noord-zuid georiënteerde wegen op strandwallen
 - B. Oost-west georiënteerde wegen in strandvlakten
 - C. Stelsel Hondsbossche Zeewering - Slaperdijk - Hargervaart
 - D. Oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten
 - E. Noordhollandsch Kanaal
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Noord-Kennemerland zijn de stolpenstructuren, de historische wegen op de strandwallen en in de strandvlakten, oude dijken en kades, het Noordhollandsch Kanaal en de Hondsbossche Zeewering in samenhang met de Slaperdijk en Hargervaart.

Beschrijving

In de strandvlakten van dit BPL liggen verschillende oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten. Ze laten een geschiedenis van bedijking, ontginning en ontsluiting van de strandvlakten en meren zien.

Enkele dijken zijn Provinciaal Monument: de Klaassendijk-Evendijk, de Oosterdijk-Baakmeerdijk, deKogendijk, het Wiertdijkje, De Voert en de Zanddijk.

Interpretatie en toetsing

De dijken en kades zijn van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijk- of kadeverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare profiel niet aantasten.

De dijken die Provinciaal Monument zijn hebben eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Doorgaande noord-zuid georiënteerde wegen op strandwallen
- B. Oost-west georiënteerde wegen in strandvlakten
- C. Stelsel Hondsbossche Zeewering – Slaperdijk – Hargervaart
- D. Oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten
- E. Noordhollandsch Kanaal
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Noord-Kennemerland zijn de stolpenstructuren, de historische wegen op de strandwallen en in de strandvlakten, oude dijken en kades, het Noordhollandsch Kanaal en de Hondsbossche Zeewering in samenhang met de Slaperdijk en Hargervaart.

Beschrijving

Het Noordhollandsch Kanaal begrenst de open strandvlakten aan de oostzijde en is een continue lijn in het landschap. Aan de westzijde van het kanaal loopt de N9. Het ontbreken van bebouwing en beplanting op grote delen aan de westzijde van kanaal en N9 (voor het deel grenzend aan dit BPL) is een kwaliteit. Aan de oostzijde van het kanaal wordt de ruimte op grote delen begrensd door beplanting en aaneengesloten bebouwingslinten (met o.a. stolpboerderijen). Op enkele plekken is zicht op het oostelijk gelegen polderlandschap.

Interpretatie en toetsing

Het Noordhollandsch Kanaal benadrukt in het noordoosten de ruimtelijke grens van de strandvlakten. Het contrast tussen beide oevers (open aan de westzijde, besloten aan de oostzijde) draagt hieraan bij. Ruimtelijke ontwikkelingen aan de westzijde van het kanaal en N9 (voor het deel grenzend aan dit BPL) nivelleren het verschil in karakter aan weerszijden van het kanaal en zijn daarom een aantasting van de kernkwaliteit. Een uitzondering hierop zijn bijv. fietspaden, omdat deze niet van invloed zijn op de openheid.

Ruimtelijke dragers

- A. Doorgaande noord-zuid georiënteerde wegen op strandwallen
- B. Oost-west georiënteerde wegen in strandvlakten
- C. Stelsel Hondsbossche Zeewering – Slaperdijk – Hargervaart
- D. Oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten
- E. Noordhollandsch Kanaal
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Noord-Kennemerland zijn de stolpenstructuren, de historische wegen op de strandwallen en in de strandvlakten, oude dijken en kades, het Noordhollandsch Kanaal en de Hondsbossche Zeewering in samenhang met de Slaperdijk en Hargervaart.

Beschrijving

Op de strandwallen, langs de duinzoom en langs de oostkant van het Noordhollandsch Kanaal staan meerdere stolpen. Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Doorgaande noord-zuid georiënteerde wegen op strandwallen
 - B. Oost-west georiënteerde wegen in strandvlakten
 - C. Stelsel Hondsbossche Zeewering - Slaperdijk - Hargervaart
 - D. Oude dijken en kades langs ringsloten, tochten en vaarten
 - E. Noordhollandsch Kanaal
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Provincie Noord-Holland

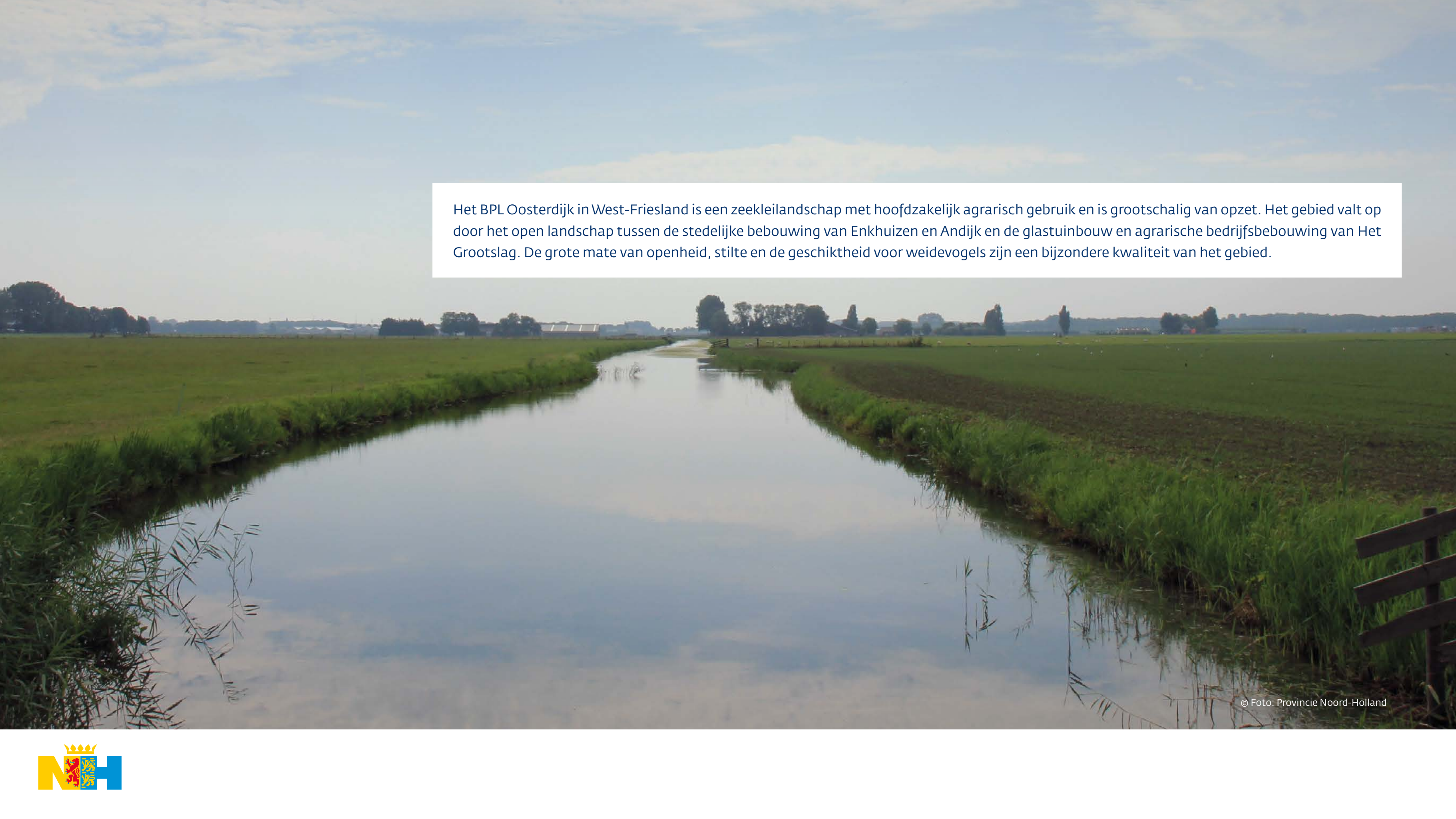
Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Oosterdijk in West-Friesland is een zeekleilandschap met hoofdzakelijk agrarisch gebruik en is grootschalig van opzet. Het gebied valt op door het open landschap tussen de stedelijke bebouwing van Enkhuizen en Andijk en de glastuinbouw en agrarische bedrijfsbebouwing van Het Grootslag. De grote mate van openheid, stilte en de geschiktheid voor weidevogels zijn een bijzondere kwaliteit van het gebied.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Oosterdijk bestaat uit het oostelijke deel van Polder Het Grootslag. Het gebied ligt tussen de IJsselmeerkust en de bebouwing van Enkhuizen en Andijk. De Noordoostgrens ligt op de Westfriesse Omringdijk. Aan de zuidzijde loopt de grens over de weg Elsenburg. Aan de westzijde begrenst de Veilingweg het gebied.

Het BPL Oosterdijk is onderdeel van polder Het Grootslag. In deze polder zorgt de agrarische sector (o.a. fruitteelt, glastuinbouw, bollenbroei en zaadveredeling) voor veel dynamiek in het landschap. Het historische (vaar)landschap is in polder Het Grootslag veelal niet meer zichtbaar doordat landwegen veel van de vaarwegen hebben vervangen en door de aanwezigheid van omvangrijke bouw kavels en grote gebouwen. Het BPL Oosterdijk valt hierbinnen op doordat de bebouwing in dit gebied nog beperkt is en er een grote mate van rust en openheid is.

Het buitendijkse land is afwisselend in gebruik voor recreatie of natuur. Langs de dijk liggen tussen de wegen Rikkert en Elsenburg enkele gebieden die opgenomen zijn in het NNN. Deze gebieden zijn verbonden via een natte natuurverbinding met andere natuurgebieden in West-Friesland. In de noordoosthoek van de Westfriesse Omringdijk ligt Vuurtoren De Ven (rijksmonument) als een opvallend historisch wit gebouw in dit open landschap.

(Het BPL Oosterdijk en omgeving maakt deel uit van het ensemble West-Friesland Oost in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Hoofdstructuur van vaarsloten

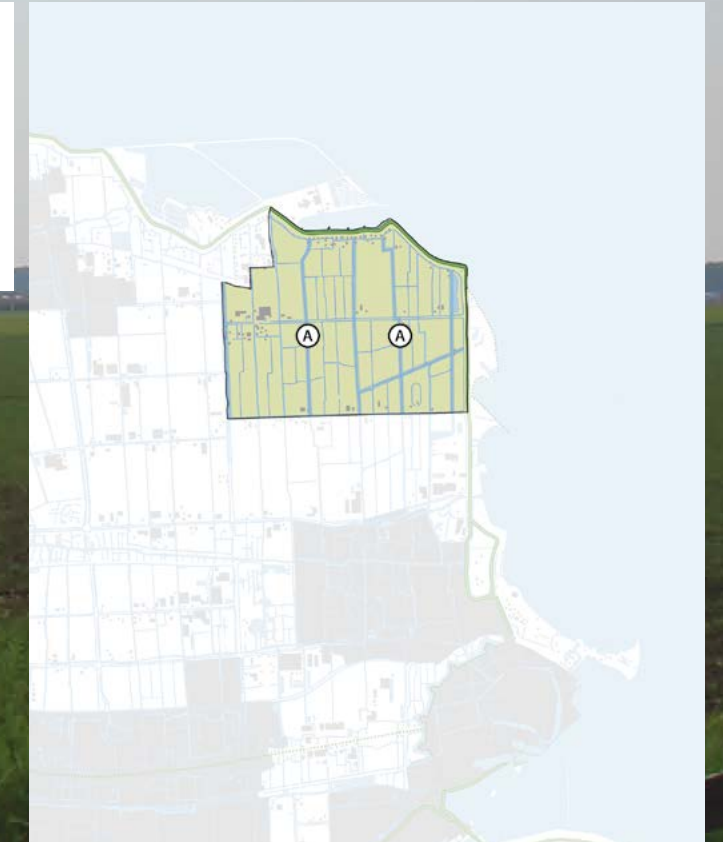
Het BPL Oosterdijk is een oud zeeleilandschap met een nieuwe grootschalige opzet. De oorspronkelijke karakteristiek is verloren gegaan als gevolg van de ruilverkavelingen maar de hoofdstructuur met vaarsloten is behouden.

Beschrijving

Het BPL Oosterdijk heeft een historische hoofdstructuur van parallel aan elkaar gelegen hoofdvaarsloten in noord-zuid richting. Een enkele hoofdsloot loopt in oost-west richting. De sloten herinneren aan de ontginningsgeschiedenis en het eens waterrijke karakter van de polder.

Interpretatie en toetsing

De oude hoofdvaarsloten zijn van landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de hoofdvaarsloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

A. Hoofdstructuur van vaarsloten

© Foto: Provincie Noord-Holland

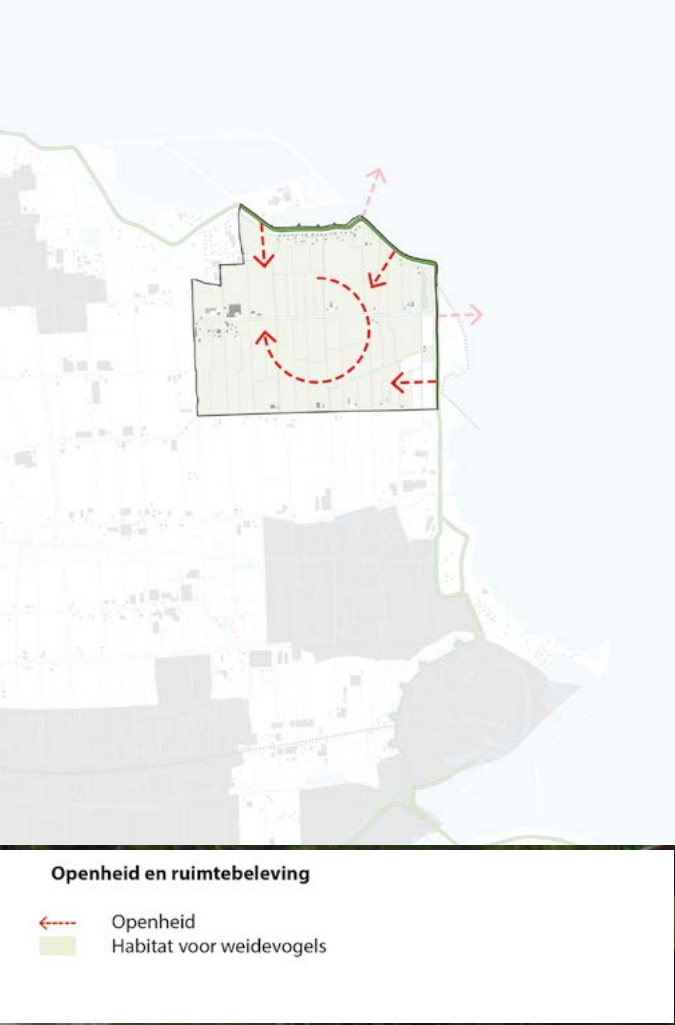
Het BPL Oosterdijk is een open landschap met verspreide bebouwing langs de ontsluitingswegen. Het open karakter wordt enigszins beperkt door deze agrarische bebouwing, maar vrijwel overal is het open landschap te ervaren. Vanwege de afwezigheid van grootschalige infrastructuur, de afstand tot het stedelijk gebied en de nabijheid van het IJsselmeer is stilte een kwaliteit. Dit zorgt in combinatie met de openheid voor goede omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

Openheid

Beschrijving
In het BPL Oosterdijk is in tegenstelling tot het overig deel van polder Het Grootslag de openheid grotendeels bewaard gebleven. De Rikkert en Elzenburg zijn de ontsluitingswegen waarlangs de erven liggen. De afstand tussen de bebouwing varieert en is meestal ruim. Hierdoor is vanaf de ontsluitingswegen vrijwel overal zicht op het open landschap.
Vanaf de Westfriese Omringdijk is een weids zicht over het IJsselmeer aan de ene kant en het open landschap van Oosterdijk aan de andere kant.

Interpretatie en toetsing
De openheid in combinatie met rust (stilte) en ligging nabij het IJsselmeer is van landschappelijke en recreatieve waarde, maar ook kwetsbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting langs de ontsluitingswegen zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Oosterdijk is een open landschap met verspreide bebouwing langs de ontsluitingswegen. Het open karakter wordt enigszins beperkt door deze agrarische bebouwing, maar vrijwel overall is het open landschap te ervaren. Vanwege de afwezigheid van grootschalige infrastructuur, de afstand tot het stedelijk gebied en de nabijheid van het IJsselmeer is stilte een kwaliteit. Dit zorgt in combinatie met de openheid voor goede omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

Het grootste deel van BPL Oosterdijk is geschikt habitat voor weidevogels. Het is deels grasland en deels bouwland. Door de grote mate aan rust vormt het een belangrijk broedgebied voor weidevogels. De kwaliteit van het habitat wordt mede bepaald door de nabijheid van het IJsselmeer en de buitendijkse graslanden. Deze vormen rust- en foerageergebied tijdens de trek en in de winterperiode. In het hele BPL Oosterdijk is stilte een kwaliteit. Deze stilte is positief voor weidevogels.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Ruimtelijke dragers

Westfrieze Omringdijk

De belangrijkste ruimtelijke drager in dit gebied is de Westfrieze Omringdijk.

Beschrijving

Het BPL Oosterdijk wordt aan de noordoostzijde begrensd door de Westfrieze Omringdijk. De Westfrieze Omringdijk is een continu landschappelijk element in Noord-Holland, maar heeft een samengesteld karakter. Hierdoor zijn er grote verschillen tussen delen van de dijk, zowel in het dwarsprofiel als in het lengteprofiel en de manier waarop het naastgelegen landschap aansluit op de dijk. De Westfrieze Omringdijk is in de omgeving van Oosterdijk met haar hoogte en steile dijkprofiel een beeldbepalende en continue lijn in het landschap op de (vroegere) grens van water en land. Vanaf de dijk is er zicht naar zowel het open Westfrieze landschap als naar het IJsselmeer. De dijk is een belangrijke recreatieve verbinding.

Het oostelijke deel van de dijk vormt de aansluiting op een NNN-natuurverbinding, de natte ecologische verbinding tussen het IJsselmeer, Markermeer en waterrijke natuurgebieden in West-Friesland. De natuurverbinding bestaat uit een kleinschalig netwerk, met watergangen met natuurlijke oevers met bloemrijke rietruigte als ecologisch streefbeeld vanuit NNN.

Interpretatie en toetsing

De Westfrieze Omringdijk is een beeldbepalende structuur in het landschap en is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. De dijk is Provinciaal Monument en heeft eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

A. Westfrieze Omringdijk

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Oostzaner- en Ilperveld is een open en waterrijk veenpolderlandschap tussen de stedelijke bebouwing van Amsterdam, Zaandam en Purmerend. Het heeft een zeer hoge cultuurhistorische waarde. Het gebied kent een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de strokenverkaveling van de veenweidepolders en de natuurlijke, grillige veenstromen. In grote delen van het gebied is eerder sprake van water met eilanden dan van veenweidekavels. De grote openheid is een bijzondere waarde, zowel voor bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs ontginningsassen en wegen. Aan de oostzijde liggen langs het Noordhollandsch Kanaal verspreide erven.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Oostzaner- en IJperveld wordt aan de noordwestzijde begrensd door de ringvaart van de Wijde Wormer en de bebouwing van Purmerend, aan de oostzijde door het Noordhollandsch Kanaal en de N235. Aan de zuidzijde wordt het gebied begrensd door de A10 (met daarachter het stedelijk gebied van Amsterdam) en de bebouwing van Landsmeer en Oostzaan en aan de zuidwestzijde door de A7 en de A8 (met daaraan grenzend het stedelijk gebied van Zaandam). Het in het midden van het gebied gelegen natuur- en recreatiegebied Het Twiske, dat oorspronkelijk ook een open veenweidepolder was, valt buiten het BPL. De opgaande beplanting van het Twiske is wel een belangrijke ruimtelijke begrenzing van de openheid. Landschappelijk en historisch gezien is het BPL Oostzaner- en IJperveld één samenhangend geheel met de omliggende veenweidegebieden. Aan de noordwestzijde ligt droogmakerij de Wijde Wormer. Grote delen van het poldergebied, met name aan de west- en oostzijde, behoren tot NNN en Natura2000. De nattere delen, het Oostzanerveld en IJperveld zijn niet ontsloten voor autoverkeer. De kavels zijn hier alleen per boot bereikbaar. Grotere doorgaande wegen begrenzen het gebied, maar ontbreken in het gebied zelf. Wel loopt de spoorlijn Zaandam-Hoorn aan de noordwestzijde door de veenweidepolders.

(Het BPL Oostzaner- en IJperveld maakt deel uit van het ensemble Wormerland-Oostzaan in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Natuurlijke veenwaterlopen

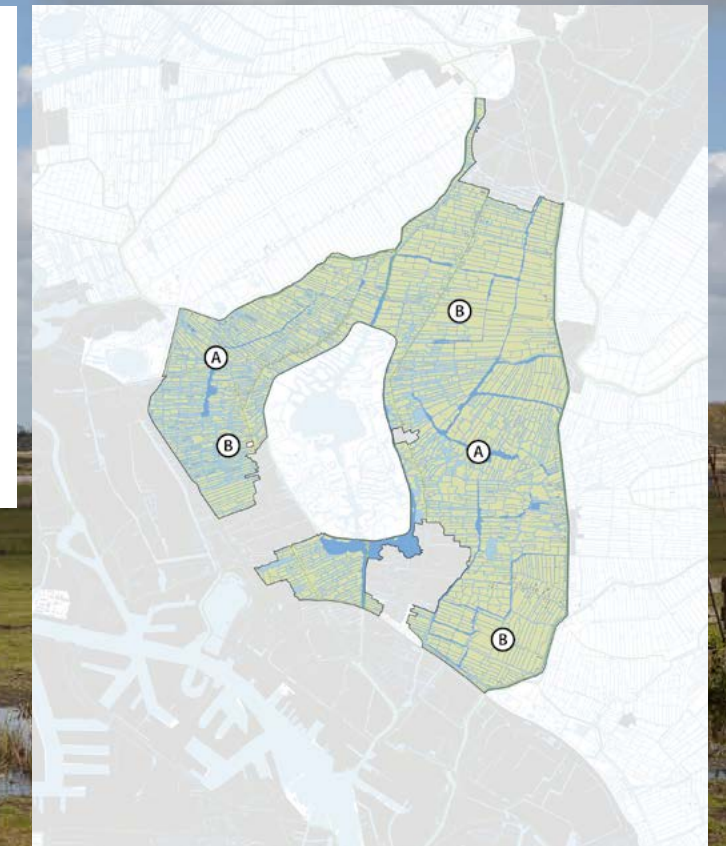
Het landschap van het BPL Oostzaner- en IJperveld wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Op een aantal plekken is het gebied dooraderd met brede, grillige, natuurlijke veenwaterlopen. Een aantal plassen is ontstaan als gevolg van turfwinning. Grote delen van het gebied hebben een fijnmazig patroon met een afwisseling van bredere sloten met eilandjes van trilveen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide).

Beschrijving

De natuurlijke veenwaterlopen dooraderen het veenpolderlandschap. Voorbeelden zijn de Dorre IJp en Nieuwe Gouw. Ze zijn karakteristiek door hun natuurlijk gevormde, grillige en brede loop met rietkragen. Voor een deel zijn ze onderdeel van NNN-verbindingen: waterloop Twiske ten noorden van het gelijknamige recreatiegebied en de waterloop in het verlengde van waterloop de Burgt, ten noorden van de Dorre IJp, richting Purmerend en de ringvaart van de Wijde Wormer.

Interpretatie en toetsing

De grillige veenwaterlopen in het BPL Oostzaner- en IJperveld tonen de natuurlijke afwatering van het veen en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige natuurlijke structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkeveling veenweidepolders

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

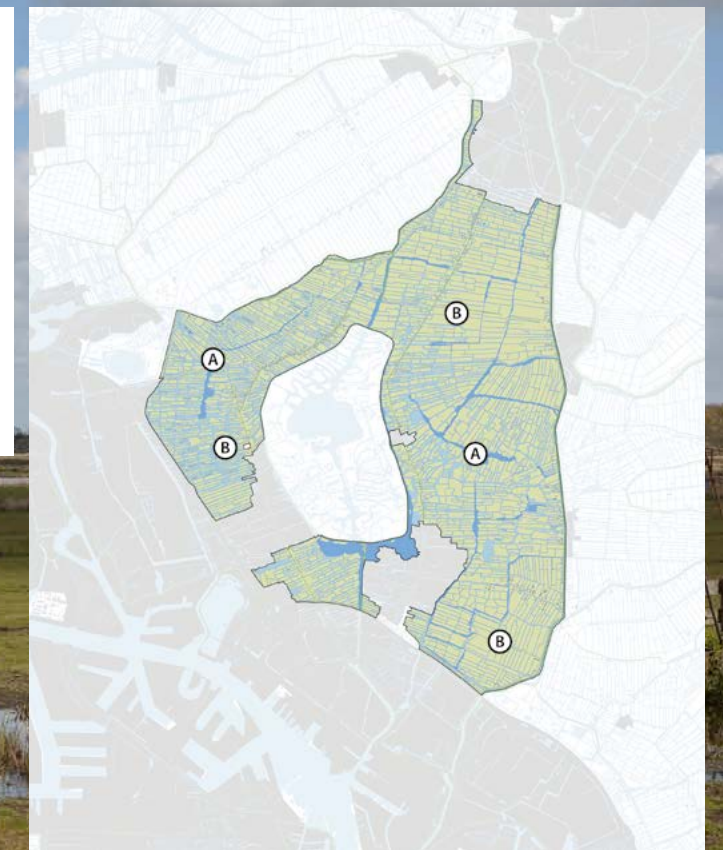
Het landschap van het BPL Oostzaner- en IJperveld wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Op een aantal plekken is het gebied dooraderd met brede, grillige, natuurlijke veenwaterlopen. Een aantal plassen is ontstaan als gevolg van turfwinning. Grote delen van het gebied hebben een fijnmazig patroon met een afwisseling van bredere sloten met eilandjes van trilveen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide).

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkavelingspatroon heeft door de verschillende ontginningsassen, die vaak een natuurlijke basis hadden in de grillige veenstromen, een veelheid aan kavelrichtingen en -vormen.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

© Foto: Theo Baart

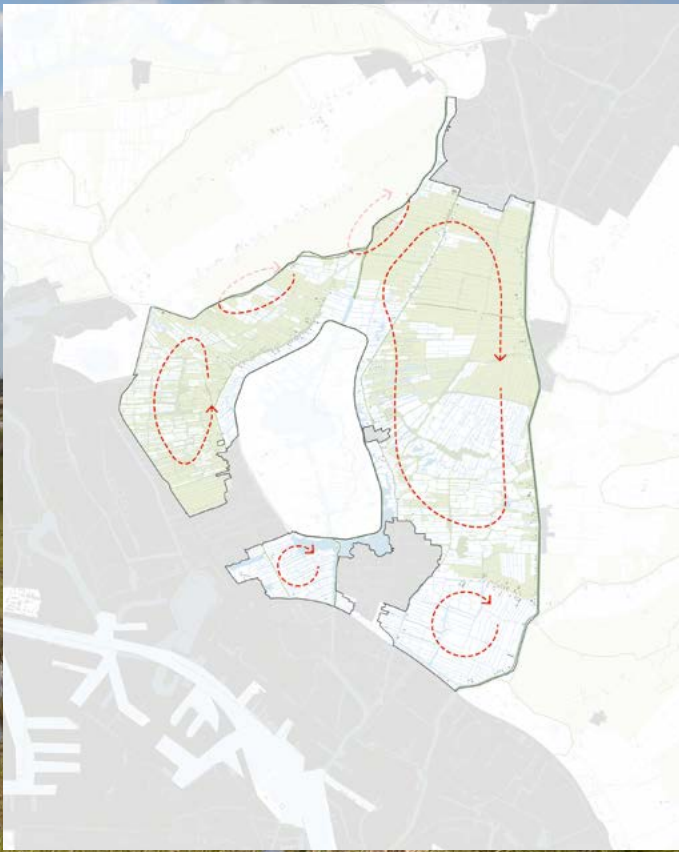

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied is deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk en kwaliteit van het BPL Oostzaner- en Ilperveld. Mede door de openheid, stilte en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk om te varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving
Open ruimte en vergezichten

Beschrijving
Het veenpolderlandschap heeft een zeer open karakter. De bebouwing en beplanting in de lintdorpen en op incidentele erven zorgen voor onderbreking van de openheid. In de veenweidepolders zelf is nauwelijks opgaande beplanting. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die hierdoor mogelijk zijn. Vanuit de linten zijn op veel plekken zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing
Het open weidegebied in het BPL Oostzaner- en Ilperveld is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar, omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied is deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk en kwaliteit van het BPL Oostzaner- en Ilperveld. Mede door de openheid, stilte en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk om te varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving
Het grootste deel van het BPL Oostzaner- en Ilperveld is een geschikt habitat voor weidevogels en is weidevogelkerngebied met agrarisch natuurbeheer. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met de weidevogelkerngebieden in de aangrenzende veenpolders en droogmakerij de Wijde Wormer.

Interpretatie en toetsing
Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.
Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.
Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

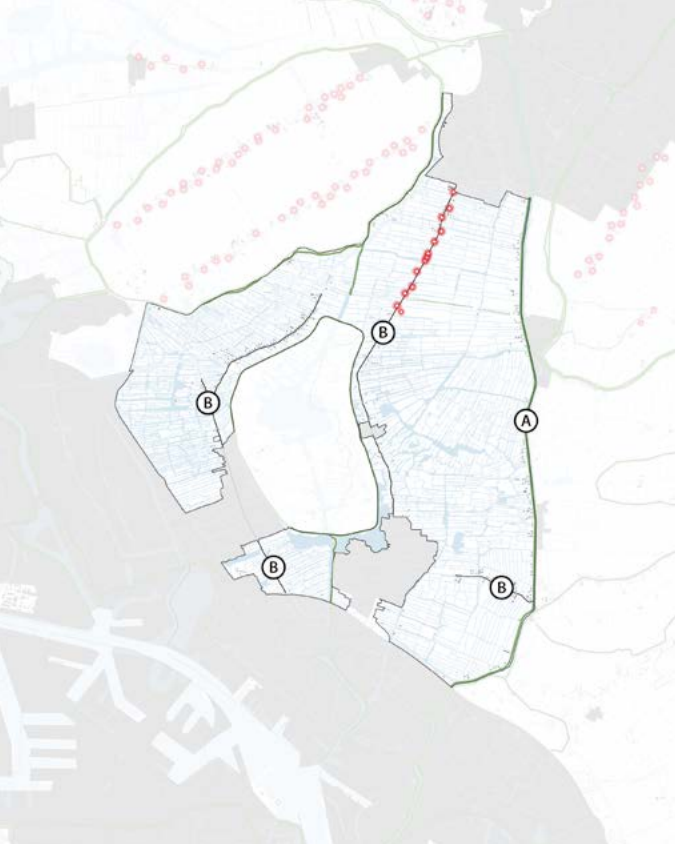

Ruimtelijke dragers
Noordhollandsch Kanaal

De zeer langgerekte bebouwingslinten die de openheid van het gebied overwegend in noord-zuidrichting doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Bij Purmerland is het bebouwingslint een stolpenstructuur. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting. Het Noordhollandsch Kanaal is ook een ruimtelijke drager.

Beschrijving
Het Noordhollandsch Kanaal is de oostgrens van het BPL Oostzaner- en Ilperveld en komt als ruimtelijke drager vooral tot uiting door de aanwezige laanbeplanting tussen kanaal en provinciale weg aan de oostzijde en de beplante erven aan beide zijden van het kanaal. Het kanaal vormt een begrenzing, maar door de relatief transparante beplanting en het zicht tussen de erven door, is er hier en daar sprake van een doorzicht richting het veenweidegebied aan de andere zijde van het kanaal (BPL Waterland).

Interpretatie en toetsing
Het Noordhollandsch Kanaal benadrukt aan de oostzijde de ruimtelijke grens van het gebied. Ook het doorzicht richting het veenweidegebied aan de oostzijde is een kwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er nog voldoende doorzichten blijven bestaan.

Ruimtelijke dragers
A. Noordhollandsch Kanaal
B. Langgerekte bebouwingslinten
Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De zeer langgerekte bebouwingslinten die de openheid van het gebied overwegend in noord-zuidrichting doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Bij Purmerland is het bebouwingslint een stolpenstructuur. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting. Het Noordhollandsch Kanaal is ook een ruimtelijke drager.

Ruimtelijke dragers

Langgerekte bebouwingslinten

Beschrijving

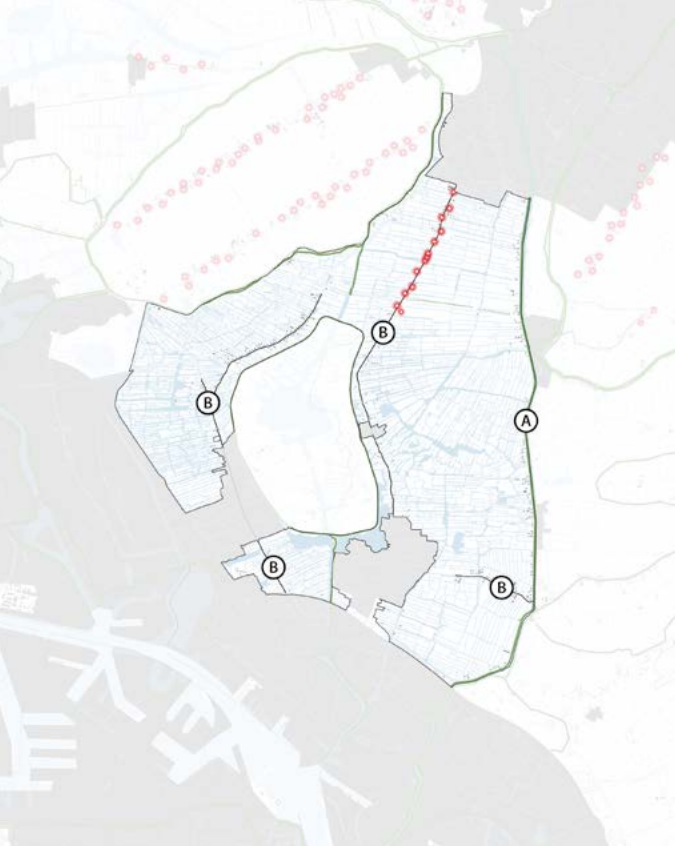
De zeer langgerekte bebouwingslinten in het BPL Oostzaner- en IJperveld bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme één of beide zijden van de weg. Deze langgerekte bebouwingslinten zijn karakteristiek voor het gebied en zijn geënt op de ontginningssassen uit de vroege middeleeuwen van waaruit het veengebied is ontgonnen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar de nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. De karakteristieke houten woningen (Zaans groen, blauw en grijs) en de stolpen zijn onderdeel van de ontstaansgeschiedenis van het landschap.

Langs delen van de linten zijn uitbreidingswijken ontstaan, met name in Landsmeer en Oostzaan. Op andere delen is langs de linten een mix aan functies terecht gekomen die zich aan de achterzijde soms tot ver in het veenweidegebied uitstrekken. Het lint van Oostzaan gaat over in dat van Noordeinde en de Heul, waar het eindigt. Bij Noordeinde zit een afsplitsing richting de Haal, waar de dichtheid van het lint verder afneemt. Het lint van Den IJp wordt richting Purmerland ook wat minder dicht.

In het veenpolderlandschap is de relatie tussen de wegsloot en het lint belangrijk. Deze sloot was de basis voor de verkaveling. Op diverse plekken, met name in Den IJp en Landsmeer is deze relatie nog goed zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke zeer langgerekte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Noordhollandsch Kanaal
- B. Langgerekte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De zeer langgerekte bebouwingslinten die de openheid van het gebied overwegend in noord-zuidrichting doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Bij Purmerland is het bebouwingslint een stolpenstructuur. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting. Het Noordhollandsch Kanaal is ook een ruimtelijke drager.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, zijn deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Oostzaner- en Ilperveld is in de lintbebouwing van (een deel van) Den IJp en Purmerland sprake van een stolpenstructuur (veenlint).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Noordhollandsch Kanaal
- B. Langgerekte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Opmeer-Wognum maakt onderdeel uit van een oud zeeleilandschap met wisselende verkavelingspatronen en lange bebouwingslinten. In dit BPL liggen ook twee kleine droogmakerijen, het Berkmeer en het Baarsdorpermeer. De openheid en de geschiktheid voor weidevogels zijn bijzondere kwaliteiten in dit gebied.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Opmeer-Wognum ligt als een aaneengesloten gebied ten zuiden van de kernen Opmeer en Wognum, midden in West-Friesland. Het bestaat volledig uit agrarisch landschap, met daarin gelegen bebouwingslinten en ontsluitingswegen. Het landschap is ontstaan vanuit de ontginning van een groot veenpakket in West-Friesland en het droogmalen van enkele meren. Ten zuiden van het gebied loopt de spoorlijn Alkmaar - Hoorn. Verspreid in dit deel van West-Friesland zijn enkele graslanden en waterstructuren opgenomen in het NNN. De waterlopen, oevers en aangrenzende natuurgebieden maken deel uit van een uitgebreid netwerk van natte natuurverbindingen in Noord-Holland Noord.

(Het BPL Opmeer-Wognum maakt deel uit van het ensemble West-Friesland Midden in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Verkaveling zeekleipolders en regelmatige verkaveling in droogmakerijen

Het BPL Opmeer-Wognum is een oud zeekleilandschap met twee kleinere droogmakerijen. Het zeekleigebied heeft de karakteristiek van een veenontginningsgebied. Het wordt gekenmerkt door een wisselend kavelpatroon. De droogmakerijen hebben ieder een eigen opvallende verkaveling.

Beschrijving

Het gebied kent een lange geschiedenis van zee-invloeden, veenontginning en -oxidatie en drooglegging. Strookvormige verkaveling en onregelmatige blokvormige verkaveling wisselen elkaar af. De kavelrichting verschilt per deelgebied. De oorspronkelijke karakteristieke verkavelingspatronen zijn vaak nog goed herkenbaar.

De droogmakerij Berkmeer valt hierbinnen op door een rechtlijnig verkavelingspatroon met een duidelijke centrale as in de lengterichting van de polder; de Middeltocht. Bebouwing is geconcentreerd aan de rand van deze droogmakerij, langs de ringdijk en ringsloot.

Ook droogmakerij Baarsdorpermeer heeft een ringdijk en een ringsloot als grens met het omliggende gebied. Hier is de bebouwing geconcentreerd in een centraal lint in de droogmakerij. Van hieruit is een meer strookvormige regelmatige verkaveling ontstaan.

Interpretatie en toetsing

De historische verkaveling is nog goed herkenbaar en soms nog gaaf in dit BPL. Het maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. De verkaveling is daarom van cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of leiden tot het dempen of wijzigen van sloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Verkaveling zeekleipolders
- B. Regelmatige verkaveling droogmakerijen

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Opmeer-Wognum wordt gekenmerkt door de grote mate van openheid. De openheid en de afwisseling door de aanwezigheid van de verschillende linten, elk met een eigen karakter, maken het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil en (extensief) agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

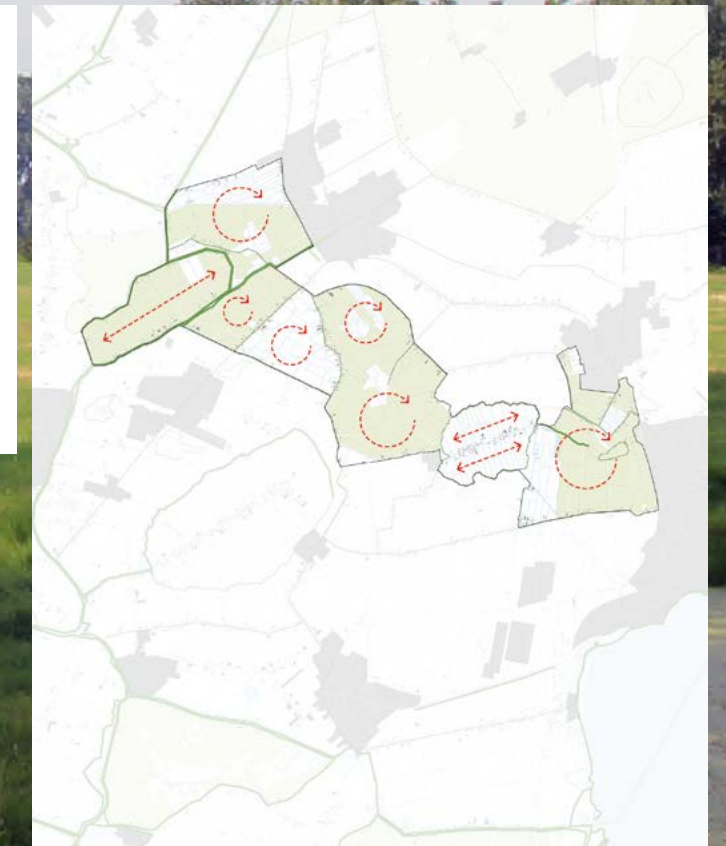
Open ruimtes

Beschrijving

Door de aanwezigheid van de bebouwingslinten en erf- of wegbeplanting wordt het landschap opgedeeld in meerdere open ruimtes. Vanaf de lange linten zijn er soms lange zichtlijnen over het polderlandschap. Vanaf de dijken en verbindingswegen tussen de linten is de openheid vaak aan weerszijden goed te ervaren. De droogmakerijen kennen geen hoge ringdijk en vormen daarom geen ruimtelijke begrenzing. De waarde van de openheid in dit gebied ligt in het ontbreken van grootschalige aaneengesloten bebouwing en in de variatie in de ruimtelijke opbouw met telkens andere vergezichten en horizon.

Interpretatie en toetsing

De openheid is van landschappelijke en recreatieve waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimtes
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Opmeer-Wognum wordt gekenmerkt door de grote mate van openheid. De openheid en de afwisseling door de aanwezigheid van de verschillende linten, elk met een eigen karakter, maken het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil en (extensief) agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

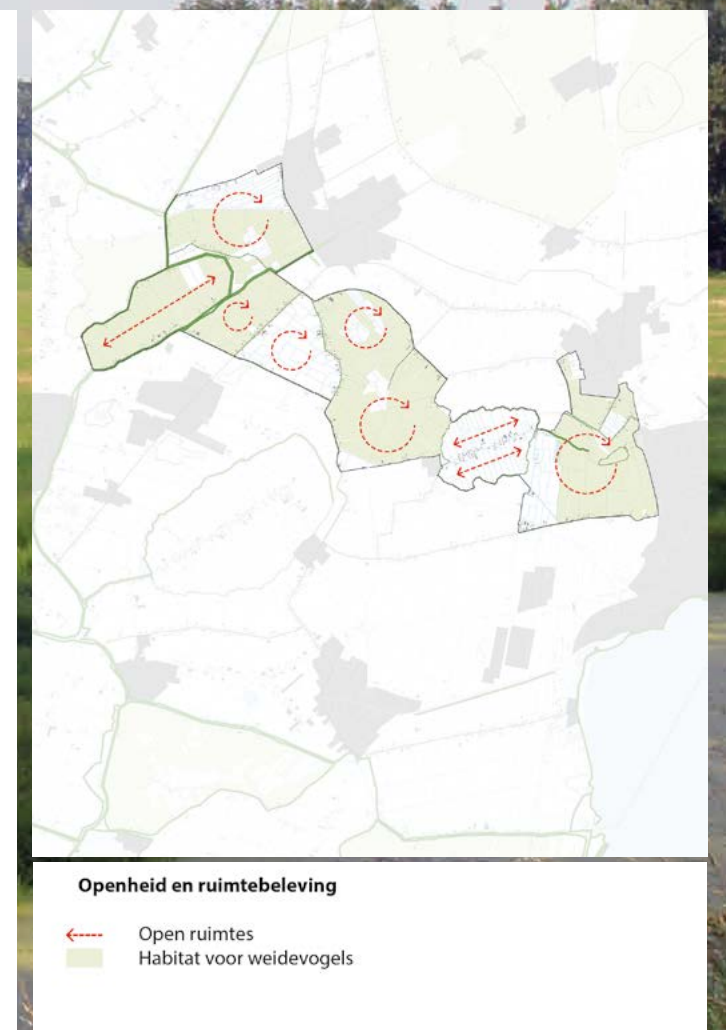
Verspreid in het BPL Opmeer-Wognum liggen drie grote gebieden die een geschikt habitat voor weidevogels zijn. Hier liggen ook enkele graslandreservaten van het NNN, welke van groot belang zijn voor weidevogels. De variatie in de bodemsamenstelling zorgt voor structuurrijk grasland met een gevarieerd bodemleven en vegetatie. Dit maakt, in combinatie met de openheid, het gebied aantrekkelijk voor weidevogels. De kwaliteit van de gebieden voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van West-Friesland als geheel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste dragers in het BPL Opmeer-Wognum zijn de ringdijken van de droogmakerijen en de linten die het landschap opdelen, waarin vele oude stolpen te vinden zijn.

Beschrijving

De droogmakerijen Berkmeer en Baarsdorpermeer hebben beiden een ringdijk. In de Berkmeer is de ontsluiting van oudsher hierop gelegen. Het kronkelige dijkje van de Baarsdorpermeerpolder is een recreatieve route. De ringdijken markeren de randen van de droogmakerijen. Hoewel ze niet heel hoog zijn, zijn de dijken wel goed herkenbaar. Het zijn heldere lijnen in het landschap waar vanaf goed zicht is op het landschap binnen en buiten de dijk.

Interpretatie en toetsing

De ringdijken zijn onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van de droogmakerijen. Ze zijn van zeer hoge cultuurhistorische waarde en belangrijk voor de beleving van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die het dijkprofiel wijzigen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringdijken droogmakerijen
- B. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Ringdijken droogmakerijen

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste dragers in het BPL Opmeer-Wognum zijn de ringdijken van de droogmakerijen en de linten die het landschap opdelen, waarin vele oude stolpen te vinden zijn.

Beschrijving

De bebouwing concentreerde zich van oudsher op de kreekrug ten noorden van dit BPL, tussen Opmeer en Wognum. Van hieruit liepen twee lange linten naar het zuiden, richting Obdam en Avenhorn. Een enkel lint, zoals dat van Bobeldijk, ligt parallel aan de oude kreekruggen. Het centrale lint van het Baarsdorpermeer heeft ook deze richting. De linten hebben over het algemeen een open karakter, zodat de openheid van het omliggende gebied goed te ervaren is vanuit de linten.

Interpretatie en toetsing

De linten zijn het resultaat van de ontginningsgeschiedenis. Zij zijn van (hoge) cultuurhistorische waarde en dragen bij aan de identiteit van het gebied. Het zicht op het open polderlandschap vanaf de linten is eveneens waardevol. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringdijken droogmakerijen
- B. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste dragers in het BPL Opmeer-Wognum zijn de ringdijken van de droogmakerijen en de linten die het landschap opdelen, waarin vele oude stolpen te vinden zijn.

Beschrijving

In vrijwel alle bebouwingslinten in het BPL Opmeer-Wognum zijn stolpboerderijen aanwezig. Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument. Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringdijken droogmakerijen
- B. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Oude Veer bevat een oude getijdengeul met enkele vertakkingen van kreken, omgeven door open landerijen van de Anna Paulowna-polder. Het Oude Veer is aardkundig van zeer hoge waarde. Het water, de rietoevers en het plaatselijk aanwezige groen langs het Oude Veer maken de oude getijdengeul tot een zichtbare en waardevolle landschappelijke structuur in het verder overwegend open polderlandschap.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Oude Veer ligt in de kop van Noord-Holland. Het wordt aan de noordzijde begrensd door het Balgzandkanaal (Van Ewijcksluis) en het Amstelmeer. Aan de westzijde begrenst de N249 langs de Van Ewijcksvaart grotendeels het BPL en aan de oostkant zijn de Veerweg en de Zwinweg de grens. De zuidgrens wordt gevormd door de dijk van de Anna-Paulownapolder. Ten zuiden van het dorp Anna Paulowna gaat het Lage Oude Veer over in het Hoge Oude Veer of Boezem van de Zijpe. Dit water loopt door tot het dorpje Oudesluis waar de voormalige kreek overgaat in de Grote Sloot. Tot het BPL behoren naast het Lage en Hoge Oude Veer nog twee voormalige getijdenkreeken met omliggend landerijen: het Boersmanzwin is een aftakking van het Hoge Oude Veer in zuidwestelijke richting en het Razend Zwin is een aftakking van het Lage Oude Veer in oostelijke richting (tot de Veersloot). Het Kruiszwijn is een westelijke aftakking van het Lage Oude Veer, maar valt net als landgoed Hoenderdaell, door de vele aanpassingen die hier zowel in de ondergrond als in het landschap zijn aangebracht, niet in dit BPL.

Het Oude Veer is onderdeel van de 'Waterspin', een groter stelsel van waterlopen dat zich vanuit het Amstelmeer in verschillende richtingen uitstrekt. De uitlopers van de waterspin zijn het Oude Veer, het Waardkanaal, het Amstelmeerkanaal en het Balgzandkanaal. Het Klein Meer en het Lotmeer, respectievelijk ten westen en ten oosten van het Lage Oude Veer, zijn vergelijkbare, maar kleinere getijdengeulen die onderdeel uitmaakten van het krekensysteem van de Oude Veer maar vallen buiten dit BPL.

Het Lage Oude Veer, de noordwestelijke oeverlanden en de gronden ten noorden van het Kruiszwijn zijn onderdeel van het NNN. De Anna-Paulownapolder ten westen van het Oude Veer is bollenconcentratiegebied. Ten noorden van dit BPL ligt het Balgzand, dat onderdeel is van het N2000-gebied en UNESCO Werelderfgoed Waddenzee.

(Het BPL Oude Veer maakt deel uit van het ensemble Koegras-Anna Paulownapolder in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie).

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundige waarde:
krekensysteem Oude Veer

Het Oude Veer is de kern van een voormalig getijdengebied. De centrale getijdengeul met uitlopers en verschillende krekken zijn nog grotendeels intact en herinneren aan de tijd voor de aandijking, toen het gebied nog onder invloed van het getij stond.

Beschrijving

Het Oude Veer is een voormalig getijdensysteem met ingepolderde kwelders en slikken. De centrale erosiegeul, uitlopers ervan en een paar voormalige getijdekrekken zijn nog intact

De krekken bestaan uit afzettingen van zand. Plaatselijk hebben de krekken, door tijdelijke veenvorming, ook veenlagen. Naast de geul van het Oude Veer zijn de hoger gelegen zavelig oeverwallen gevormd. Daarachter lagen de kleiige gronden.

Het Kruiswin is omgeven door natuurontwikkeling (noordzijde) en bebouwing (zuidzijde) waardoor de aardkundige waarde van deze kreek is afgenomen. De ondergrond onder de overige bestaande bebouwing in het gebied wordt ook als minder waardevol beschouwd.

Interpretatie en toetsing

Het Oude Veer is een representatief voorbeeld van een voormalig getijdensysteem met een centrale getijdengeul met oeverwallen en kreekvertakkingen. Het is kenmerkend en typerend voor de ontstaansgeschiedenis van dit deel van Noord-Holland. De historische en natuurlijke vorm is nog gaaf. De krekken met zeer oude afzettingen van zeelei zijn zeer zeldzaam in Noord-Holland en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde en landschap krekensysteem Oude Veer
- A. Rechthoekige polderkaveling

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Landschap krekensysteem Oude Veer

Het Oude Veer is de kern van een voormalig getijdengebied. De centrale getijdengeul met uitlopers en verschillende krekken zijn nog grotendeels intact en herinneren aan de tijd voor de aandijking, toen het gebied nog onder invloed van het getij stond.

Beschrijving

Het grillige krekensysteem van het Oude Veer is een bijzonder en afwijkend landschap in het grootschalige aandijkingenlandschap van de kop van Noord-Holland.

Het Oude Veer wordt door een dam gedeeld in het Hoge Oude Veer en het Lage Oude Veer. Het Lage Oude Veer is aan de zuidzijde dichtgegroeid met riet. Beplantingen langs het Oude Veer maken de kreek al van verre zichtbaar. Het slingerend verloop en de rietoevers versterken het beeld.

Het Lage Oude Veer is onderdeel van een NNN-natuurverbinding tussen de natuurgebieden langs de Waddenzeekust en de vastelandsduinen. De natuurverbinding is een raamwerk (droog en nat) en migratieroute voor algemene natuurkwaliteit in de regio. Het streefbeeld vanuit NNN bestaat uit brede watergangen met (riet)ruigtes en bloemrijke grasdijken in agrarisch gebied. De ecologische functie en het bijbehorend streefbeeld passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van de krekken van het Lage Oude Veer.

Interpretatie en toetsing

Het krekensysteem van het Oude Veer is van landschappelijke waarde. De herkenbaarheid van het Oude Veer is gebaat bij het kunnen zien van beide delen als een geheel.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de natuurlijke vorm van de krekken wijzigen of de continuïteit van de Oude Veer onderbreken zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die verdere verdichting langs de dam veroorzaken, zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de krekken in het open landschap verminderen zijn eveneens een aantasting van deze kwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de krekken benadrukken, bijvoorbeeld het aanbrengen van beplanting en ecologische oevers, worden niet beschouwd als een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde en landschap krekensysteem Oude Veer
- A. Rechthoekige polderverkeveling

© Foto: Theo Baart

**Aardkundige en landschappelijke
karakteristiek**

Contrast tussen rechthoekige
polderverkaveling en grillig
krekensysteem

Het Oude Veer is de kern van een voormalig getijdengebied. De centrale getijdengeul met uitlopers en verschillende krekens zijn nog grotendeels intact en herinneren aan de tijd voor de aandijking, toen het gebied nog onder invloed van het getij stond.

Beschrijving

De aandijking Anna Paulownapolder werd ingedeeld volgens een min of meer noord-zuidgeoriënteerde rechthoekige verkaveling. De rechte lijnen van de verkaveling contrasteert met grillige krekensysteem.

Interpretatie en toetsing

Het contrast tussen de kronkelige lijnen van de voormalige wadkrekens en de rechthoekige verkaveling in de Anna Paulownapolder is een kwaliteit. Het maakt het landschap van vóór de bedijking van de Anna Paulownapolder afleesbaar in het huidige polderlandschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die het onderscheid tussen beiden verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde en landschap krekensysteem Oude Veer
- A. Rechthoekige polderverkaveling

© Foto: Theo Baart

In het aandijkingenlandschap waar het Oude Veer deel van uitmaakt, is een zeer grote mate van openheid een belangrijk kenmerk. De kreek van het Oude Veer valt op door zijn bossages en rietoevers in het open landschap.

Beschrijving

De zeer grote mate van openheid van het aandijkingenlandschap waar het Oude Veer deel van uitmaakt, wordt begrensd door dijken en bomenrijen in de verte. Tussen de linten is de ruimte open en zijn er lange zichtlijnen.

Interpretatie en toetsing

De grote openheid en de lange zichtlijnen tussen de linten van de Anna Paulownapolder is een kwaliteit van dit gebied. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving
← Openheid aandijkingenlandschap

Openheid en ruimtebeleving
Openheid aandijkingenlandschap

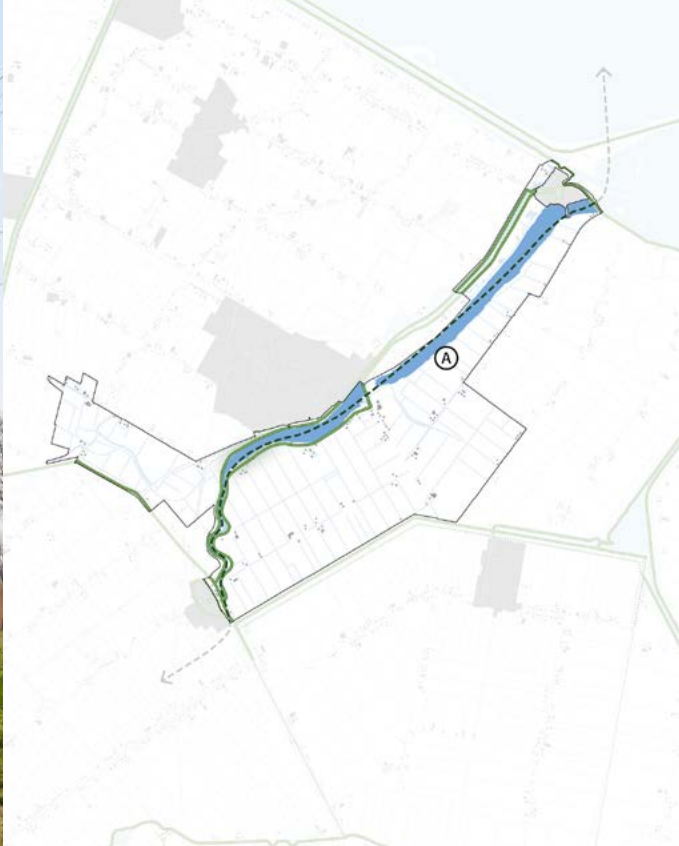

© Foto: Theo Baart

Het Lage Oude Veer zelf is de belangrijkste drager in dit gebied (zie onder aardkundige en landschappelijke kernkwaliteit). De Molenvaart is een belangrijke oost-west drager in de polder maar geen onderdeel van het BPL Oude Veer, net als de linten Middenweg en Veerweg/Zwinweg.

Openheid en ruimtebeleving

Ruimtelijke dragers

Ruimtelijke dragers

A. Oude Veer als landschappelijke drager en ecologische verbinding

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Schagen ligt centraal in de Kop van Noord-Holland, binnen de Westfriese Omringdijk en is hier één van de oudste cultuurlandschappen. Het is een zeekleilandschap met een kleinschalige onregelmatige blokverkaveling die ondanks de ruilverkavelingen behouden is gebleven. Op sommige plekken is de regelmatige strokenverkaveling van vroegere veenontginningen zelfs nog herkenbaar. De terpen, linten, stolpen, het kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn, de Westfriese Omringdijk en het open grasland vormen samen een landschap van bijzondere cultuurhistorische en recreatieve waarde, met tevens een groot areaal geschikt habitat voor weidevogels.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Schagen ligt in het noordwesten van West-Friesland. Het ligt rond de kern Schagen en loopt uit naar het oosten tot aan Kolhorn en Lutjewinkel. Aan de noord- en westzijde wordt het gebied begrensd door de West-Friese omringdijk. De westgrens wordt gevormd door de Oudedijk en de Tolkerdijk. De zuidzijde van het gebied vormt de overgang van het oude zeeleilandschap naar het meer grootschalige, ruilverkavelde landschap in de polder De Schagerwaard en Moerbekerpolder. De zuidgrens volgt grotendeels de Hoogsloot. De oostgrens volgt het Kanaal Alkmaar-Kolhorn. Door het gebied lopen de provinciale wegen N245, N248 en N241, de spoorlijn van Alkmaar naar Den-Helder en het Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn. Verschillende vochtige graslanden in dit deel van West-Friesland zijn onderdeel van het NNN. In het gebied ligt het (provinciaal) beschermde dorpsgezicht Barsingerhorn. De Westfriese Omringdijk, de Oudedijk, het Schagerwiel en de Heerenweg van Barsingerhorn naar Kolhorn zijn provinciale monumenten. Kolhorn is een (rijks)beschermde dorpsgezicht.

(Het BPL Schagen maakt deel uit van het ensemble West-Friesland West in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Blokvormige onregelmatige verkaveling en slotenpatroon

Het BPL Schagen is een oud zeekeilandschap met deels een historische, kleinschalige en onregelmatige blokverkaveling. Het landschap heeft daarbij ook de karakteristiek behouden van de oorspronkelijke veenontginning. Voormalige getijdegeulen zijn in het landschap herkenbaar als relatief hooggelegen kreekkruggen. Historische bewoningsconcentraties zijn als lange linten of hoger gelegen terpen zichtbaar in het landschap.

Beschrijving

Door ruilverkavelingen is het oorspronkelijke onregelmatige blokvormige kavelpatroon in delen van dit BPL geleidelijk minder zichtbaar geworden. Maar in enkele delen is het oorspronkelijke verkavelingspatroon juist nog heel duidelijk aanwezig. Soms zijn zelfs de nog oudere opstreckende veenontginningskavels te herkennen. De sloten en waterlopen verschillen sterk in onderlinge breedte. Het wegenpatroon is, net als het slotenpatroon, tamelijk bochtig. De bebouwingslinten liggen vaak op de kreekkruggen.

Interpretatie en toetsing

Het BPL Schagen heeft deels nog steeds een gaaf en herkenbaar verkavelings- en slotenpatroon dat de ontginningsgeschiedenis vanaf de vroege middeleeuwen goed laat zien. Het is daarmee van zeer hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Dit geldt met name in het polderlandschap direct rond de kern Schagen. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Blokvormige onregelmatige verkaveling en slotenpatroon
- B. Terpen

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Terpen

Het BPL Schagen is een oud zeeleilandschap met deels een historische, kleinschalige en onregelmatige blokverkaveling. Het landschap heeft daarbij ook de karakteristiek behouden van de oorspronkelijke veenontginning. Voormalige getijdegeulen zijn in het landschap herkenbaar als relatief hooggelegen kreekruigen. Historische bewoningsconcentraties zijn als lange linten of hoger gelegen terpen zichtbaar in het landschap.

Beschrijving

In het BPL Schagen is nog een aantal terpen aanwezig. Terpen zijn verhogingen in het landschap, opgebouwd uit veen- en kleiplaggen. De terpen werden aangelegd als een stevige basis voor bebouwing in het inklinkende veenlandschap en als bescherming tegen hoog water. Er is een tiental terpen overgebleven. Ze zijn nog steeds zichtbaar als ophogingen in het open landschap. Op een deel van de terpen is nog bebouwing aanwezig.

Interpretatie en toetsing

De terpen zijn cultuurhistorisch van zeer hoge waarde. Ze hebben een relatie met de ontginningsgeschiedenis van het gebied en zijn niet vervangbaar. De fysieke kenmerken moeten in essentie aanwezig blijven, zodat het verhaal van de ontstaansgeschiedenis herkenbaar blijft. Ontwikkelingen die zorgen voor ophogingen of afvlakkingen van het reliëf of de zichtbaarheid van het reliëf verminderen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Blokvormige onregelmatige verkaveling en slotenpatroon
- B. Terpen

© Foto: Theo Baart

Het BPL Schagen kenmerkt zich door de openheid van de polders. De openheid is echter opgedeeld door bebouwing en infrastructuur. De open ruimtes, in combinatie met een hoog waterpeil en extensief agrarische beheer, zorgen voor ideale omstandigheden voor weidevogels. De Westfriese Omringdijk biedt op veel plekken goed zicht over het landschap.

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimtes

Beschrijving

De bebouwing van Schagen, de bebouwingslinten en beplanting, de spoorlijn, het kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn en de provinciale wegen knippen de openheid op in meerdere open ruimtes. De openheid is vrijwel overal goed beleefbaar. De Westfriese Omringdijk begrenst de openheid aan de noordzijde. Vanaf de hoger gelegen Westfriese Omringdijk is er vaak zicht op het aanliggende landschap (zie ook ruimtelijke dragers).

Interpretatie en toetsing

De openheid is in combinatie met het cultuurhistorische landschap van grote waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten of aan de randen van de open ruimtes zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimtes
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Het BPL Schagen kenmerkt zich door de openheid van de polders. De openheid is echter opgedeeld door bebouwing en infrastructuur. De open ruimtes, in combinatie met een hoog waterpeil en extensief agrarische beheer, zorgen voor ideale omstandigheden voor weidevogels. De Westfriese Omringdijk biedt op veel plekken goed zicht over het landschap.

Beschrijving

In het BPL Schagen liggen twee grote gebieden die een geschikt habitat voor weidevogels zijn. Dit is het grootste gedeelte van polder Neskaag ten noorden van het Kanaal Schagen-Kolhorn en de Weerepolder in het zuidoosten. De open graslanden op kleibodems variëren in mate van vochtigheid. Delen van de polders maken onderdeel uit van het NNN en worden beheerd als vochtig weidevogelgrasland en kruidenrijk- en faunarijk grasland. Vooral het Schagerwad is van groot belang als broedgebied voor weidevogels. Ten oosten van het Schagerwad is een groot plas-drasgebied aangelegd. Dit trekt grote aantallen weidevogels aan zoals grutto en tureluur. De kwaliteit van het habitat voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van het BPL Schagen als geheel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug. Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimtes
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers

Westfriese Omringdijk

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schagen zijn de bebouwingsstructuren en de vaarten en dijken.

Beschrijving

Aan de noord- en westzijde wordt BPL Schagen begrensd door de Westfriese Omringdijk. De Westfriese Omringdijk is een continu landschappelijk element in Noord-Holland, maar heeft een samengesteld karakter. Hierdoor zijn er grote verschillen tussen delen van de dijk, zowel in het dwarsprofiel als in het lengteprofiel en de manier waarop het naastgelegen landschap aansluit op de dijk.

De Westfriese Omringdijk heeft in de omgeving van Schagen een sprekende vorm met veel ruime bochten, steile hellingen en scherpe grenzen naar het aangrenzende land. De dijk vormt in dit BPL met haar hoogte en steile profiel een beeldbepalende en continue lijn in het landschap op de (vroegere) grens van water en land. De dijk is tevens een doorgaande (recreatieve) route die goed zicht biedt op het open landschap. Vanaf de Westfriese Omringdijk is het verschil tussen het oude zeekeilandschap binnen de dijk en de nieuwere aandijkingen buiten de dijk goed te zien. Langs het oostelijke deel van de dijk loopt een NNN-natuurverbinding, zie ook kernkwaliteit Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn.

Interpretatie en toetsing

De Westfriese Omringdijk is een beeldbepalende structuur in het landschap en is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. De dijk is Provinciaal Monument en heeft eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Westfriese Omringdijk
- B. Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schagen zijn de bebouwingsstructuren en de vaarten en dijken.

Beschrijving

Het kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn ligt aan de noordzijde van het gebied. Het kanaal en de hieraan gelegen N248 zijn door hun rechte karakter en hogere ligging een duidelijke doorgaande lijn in het landschap.

Langs het kanaal ligt een NNN-natuurverbinding. Dit is een ecologische verbinding tussen natuurgebieden langs de Waddenzeekust en de vastelandsduinen. Langs het kanaal liggen oeverlanden en enkele grotere natuurgebieden. Het ecologisch streefbeeld vanuit het NNN bestaat uit brede watergangen, natuurlijke oevers met (riet)ruigtes en bloemrijke grasdijken in agrarisch gebied. De ecologische functie en bijbehorend streefbeeld passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van het brede kanaal, nabijgelegen dijken en open gebied.

Interpretatie en toetsing

Het Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn is een drager met een structurerend karakter, vanaf waar de openheid van het landschap goed te zien is. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continuïteit van de lijnvoering verminderen of de zichtbaarheid van de drager verminderen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Westfriese Omringdijk
- B. Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schagen zijn de bebouwingsstructuren en de vaarten en dijken.

Beschrijving

In het BPL Schagen liggen enkele oude linten (o.a. De Weere, Nes en Barsingerhorn) waarlangs de bebouwing is geconcentreerd. Met de ruilverkavelingen zijn enkele boerderijen verplaatst vanuit het lint naar achterliggende percelen.

Met name het bebouwingslint Barsingerhorn, gelegen aan de Heerenweg van Barsingerhorn naar Kolhorn, is een kenmerkende drager in het landschap. Barsingerhorn is een beschermd provinciaal dorpsgezicht en de Heerenweg een provinciaal monument. Het lint vormde de ontginningsbasis en staat haaks op de sloten en de achterliggende verkaveling. Vanuit dit lint kan op enkele plekken tussen de bebouwing door de openheid van het gebied ervaren worden. Met name aan de noordzijde van het lint zijn er ruime doorzichten naar het achterliggende landschap.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke bebouwingslinten. De bebouwingslinten dragen bij aan de identiteit van het gebied en zijn van zeer hoge cultuurhistorisch waarde en recreatief belang.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Westfriese Omringdijk
- B. Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schagen zijn de bebouwingsstructuren en de vaarten en dijken.

Beschrijving

O.a. in de bebouwingslinten van De Weere, Nes en Barsingerhorn staan veel stolpboerderijen. Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Westfriese Omringdijk
- B. Kanaal Stolpen-Schagen-Kolhorn
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Schellinkhout en omgeving is een oud zeeleilandschap waarin de fijnmazige, strookvormige verkaveling van de vroegere veenontginning met lange bebouwingslinten nog zichtbaar is. De openheid in combinatie met de stilte is een bijzondere kwaliteit in dit gebied en is van belang voor weidevogels.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Schellinkhout en omgeving ligt ten oosten van Hoorn. Het bestaat uit de agrarische gebieden rond Schellinkhout, Wijdenes en Oosterblokker. De Westfriesse Omringdijk begrenst dit BPL aan de zuidzijde. Het gebied is ontstaan door de ontginning van het grote veenpakket van West-Friesland, binnen de Westfriesse Omringdijk. De landschappelijke opbouw vertoont overeenkomsten met de rest van West-Friesland, maar de openheid en kleinschalige verkaveling is hier meer dan in vele andere delen in het oosten van West-Friesland in stand gebleven. Het gebied wordt doorsneden door de spoorlijn Hoorn – Enkhuizen en de N506. Langs de Westfriesse Omringdijk (Zuiderdijk) liggen enkele gebieden die zijn opgenomen in het NNN.

(Het BPL Schellinkhout en omgeving maakt deel uit van het ensemble West-Friesland Oost in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Fijnmazige, strookvormige verkaveling

Het BPL Schellinkhout en omgeving is een oud zeeleilandschap met de karakteristiek van een veenontginningsgebied. De basis van de ontginning is bepaald door de licht kronkelende kreekkruggen (hoger gelegen voormalige kreekbeddingen, restanten van getijdegeulen) met daarop de bebouwingslinten en kernen.

Beschrijving

Het BPL Schellinkhout en omgeving heeft een herkenbaar verkavelingspatroon gebaseerd op de oorspronkelijke veenontginningen. De strookvormige verkavelingsstructuur heeft afwisselende richtingen waarin de opstreckende veenontginningskavels nog doorschijnen. Van oudsher staat de onregelmatige strokenverkaveling haaks of schuin op de oude lange veenlinten.

Interpretatie en toetsing

Het landschap in dit BPL is ontstaan op basis van de middeleeuwse veenontginningen. Dit patroon is nog steeds herkenbaar. Het verkavelingspatroon van de polders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Dat maakt de verkaveling van zeer hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de polders wijzigen of leiden tot het dempen of wijzigen van sloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

A. Fijnmazige, strookvormige verkaveling

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Schellinkhout en omgeving kenmerkt zich door openheid van het landschap. De openheid en stilte maakt het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil, de stilte en het extensieve agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

Openheid

Beschrijving

De aanwezigheid van bebouwingslinten en erf- of wegbeplanting deelt de open ruimte op in meerdere delen. De bebouwing in de linten Schellinkhout, Wijdenes en Oosterleek is tweezijdig en redelijk gesloten. Tussen de bebouwing zijn wel doorzichten. Langs overige wegen ligt de bebouwing sterk verspreid. De open ruimtes zijn daardoor goed beleefbaar; vanaf de linten, in het gebied zelf en vanaf de Westfriese Omringdijk. De waarde van de openheid zit ook in het ontbreken van grootschalige bebouwing in contrast met de verstedelijkte omgeving.

Interpretatie en toetsing

De combinatie van openheid en stilte is van landschappelijke en recreatieve waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Openheid
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Schellinkhout en omgeving kenmerkt zich door openheid van het landschap. De openheid en stilte maakt het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil, de stilte en het extensieve agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

Een groot deel van dit BPL, het gebied ten zuiden van de Blokdijk, is een geschikt habitat voor weidevogels. Het bestaat uit graslanden en een klein deel bouwland. Grenzend hieraan ligt een NNN-gebied: De Uiterdijk in het zuidwesten is een restant van een groter buitendijks gebied en een rust-, broed- en foerageergelegenheid voor weidevogels. De Nek, gelegen in de zuidelijke binnendijkse punt, is eveneens NNN. Het totaal aan het binnendijks en buitendijks habitat zorgt voor een robuust weidevogelgebied. De kwaliteit hiervan wordt mede bepaald door het Markermeer en de stilte die in dit BPL als een bijzondere kwaliteit geldt.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

← Openheid
Habitat voor weidevogels

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schellinkhout en omgeving zijn de bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfriese Omringdijk.

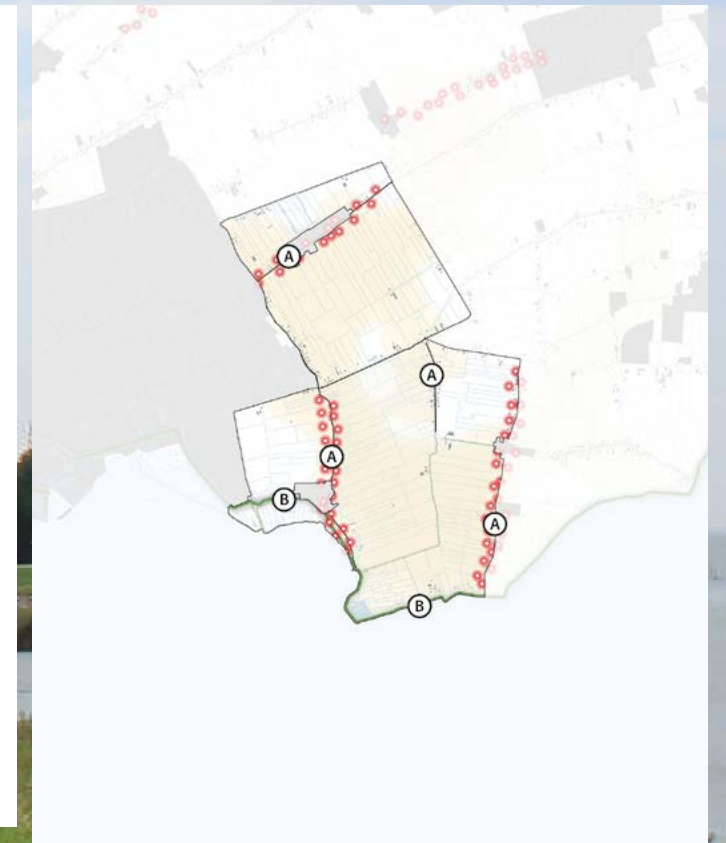
Beschrijving

Ten tijde van de veenontginningen concentreerde de bewoning zich in lange linten, met op iedere kavel een boerderij. De linten van Schellinkhout, Wijdenes en Oosterblokker volgen de oude hoger gelegen kreekruggen en hebben daardoor een grillig verloop. Dwars op de linten liggen de verkavelingsloten. Vanuit de linten kan de openheid op verschillende plekken ervaren worden aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door.

Interpretatie en toetsing

De linten zijn het resultaat van de ontginningsgeschiedenis. Zij zijn van cultuurhistorische waarde en dragen bij aan de identiteit van het gebied. Het zicht op het open polderlandschap vanaf de (niet geheel dichtbebouwde) linten is eveneens waardevol.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten op kreekruggen
- B. Westfriese Omringdijk
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten op kreekruggen

© Foto: Provincie Noord-Holland

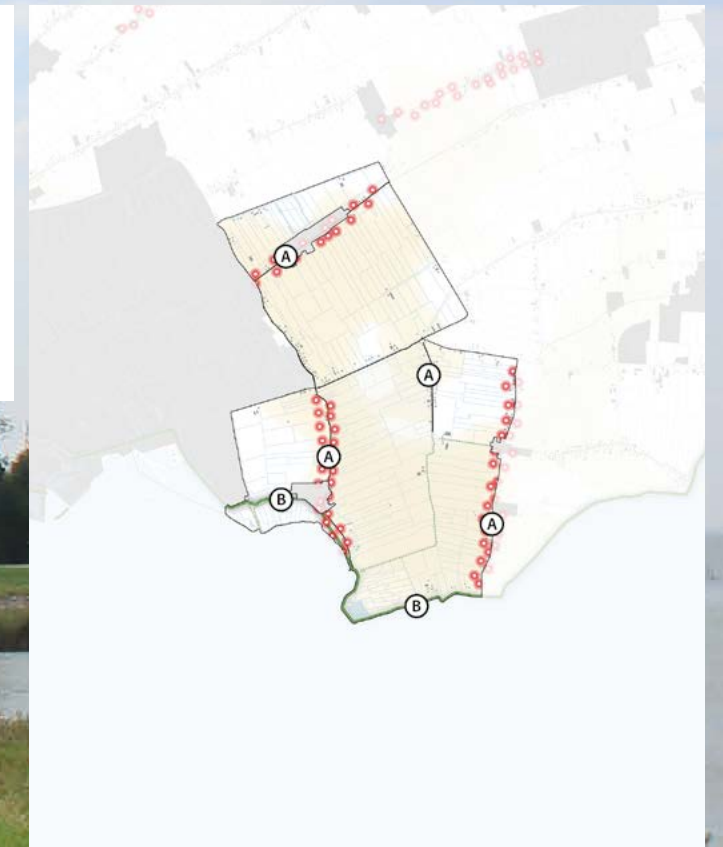
De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schellinkhout en omgeving zijn de bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfriese Omringdijk.

Beschrijving

Het BPL Schellinkhout en omgeving wordt aan de zuidzijde begrensd door de Westfriese Omringdijk. De Westfriese Omringdijk is een continu landschappelijk element in Noord-Holland, maar heeft een samengesteld karakter. Hierdoor zijn er grote verschillen tussen delen van de dijk, zowel in het dwarsprofiel als in het lengteprofiel en de manier waarop het naastgelegen landschap aansluit op de dijk. De Westfriese Omringdijk is in de omgeving van Schellinkhout met haar hoogte en steile dijkprofiel een beeldbepalende en continue lijn in het landschap op de (vroegere) grens van water en land. Het grillige tracé en de kleine meertjes langs de dijk zijn tastbare restanten van doorbraken van de dijk in het verleden. Aan de zuidoostzijde van het gebied ligt de weg (Zuiderdijk) boven op de dijk, waardoor deze route recreatief aantrekkelijk is met uitzicht naar twee zijden.

Interpretatie en toetsing

De Westfriese Omringdijk is een beeldbepalende structuur in het landschap en is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. De dijk is Provinciaal Monument en heeft eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten op kreekkruggen
- B. Westfriese Omringdijk
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Westfriese Omringdijk

© Foto: Provincie Noord-Holland

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

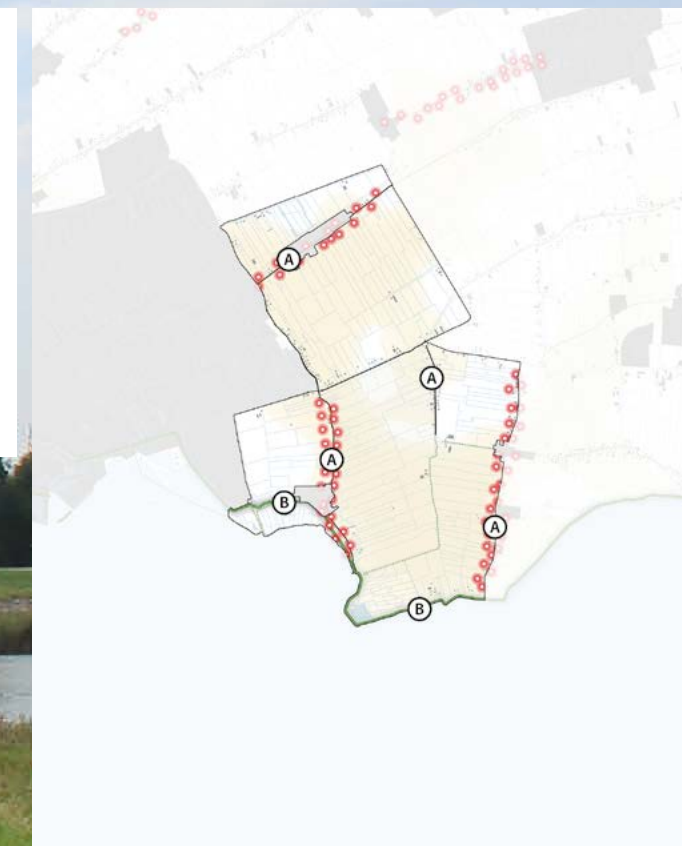
De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Schellinkhout en omgeving zijn de bebouwingslinten met stolpenstructuren en de Westfriese Omringdijk.

Beschrijving

O.a. in de bebouwingslinten van Schellinkhout, Wijdenes, Oosterblokker staan veel stolpboerderijen. Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument. Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten op kreekkruggen
- B. Westfriese Omringdijk
- Stolpenstructuren

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

De Schermer is van oorsprong een binnenmeer dat in de 17e eeuw door bemaling is omgevormd tot een droogmakerij. Het landschap is groot-schalig, zeer open en heeft een karakteristieke geometrische opzet. De kenmerkende binnenboezemvaarten, de Noorder- en Zuidervaart, zijn de hoofdassen van waaruit de droogmakerij verder is ingedeeld. De rechthoekige langgerekte verkaveling is zeer regelmatig en strekt zich uit zover het oog reikt.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Schermer ligt centraal in Noord-Holland. De droogmakerij wordt in het noorden begrensd door de Schermerringvaart en de Westfrieze Omringdijk, in het oosten door de Schermerringvaart en daarachter de Eilandspolder, in het zuiden door het Noordhollandsch Kanaal en Alkmaardermeer en in het westen door het Noordhollandsch Kanaal dat overgaat in het Kanaal Alkmaar-Kolhorn. Rondom de droogmakerij ligt een gesloten stelsel van ringdijken langs de ringvaart en het kanaal. De dijken scheiden het dieper gelegen land in de droogmakerij van het water en het land erbuiten. De Westfrieze Omringdijk, die langs de noordzijde van de ringvaart loopt, is een provinciaal monument. De Schermer maakte onderdeel uit van het voormalig Nationaal landschap Laag Holland. De Schermer is vrijwel volledig in agrarisch gebruik. Langs het Noordhollandsch kanaal loopt de N244. Deze gaat ongeveer ter hoogte van het Kanaal Alkmaar-Kolhorn over in de N242. Dwars door de Schermer loopt langs de Noordervaart de N243.

(Het BPL Schermer deel uit van het ensemble Schermer-Beemster in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Geometrische opzet en verkavelingspatroon

De Schermer kenmerkt zich door de geometrische opzet met rechte vaarten, tochten en wegen. De Noorder- en Zuidervaart zijn de hoofdassen waaraan ontwatering, ontsluitingswegen en de verkaveling zijn opgehangen. De verkaveling is opvallend regelmatig.

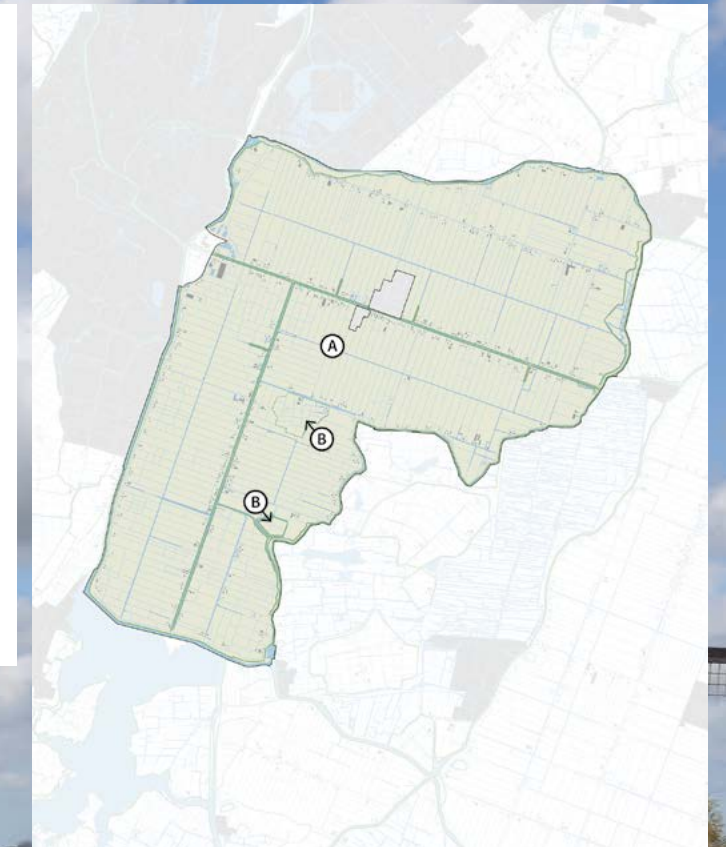
Beschrijving

De geometrische opzet en het rechthoekige verkavelingspatroon is 400 jaar na realisatie van het oorspronkelijke plan nog altijd onveranderd. De verkaveling is langgerekt en de kavels staan haaks op de vaarten en tochten. In het noorden zijn de kavels overwegend noordoost-zuidwest georiënteerd, in het zuiden is de richting overwegend zuidoost-noordwest. De Schermer is zo ontgonnen dat het merendeel van de kavels even groot is (10,5 hectare). Deze kavels hebben overwegend een lengte van 850 meter en een breedte van 120 meter. De grootschalige opzet zorgt voor de hoge landbouwkundige kwaliteit van de Schermer. De Matten en de Blokkers waren twee eilanden in het voormalige Schermeer en wijken qua vorm af van de rest van de droogmakerij. Op deze eilandjes is de verkaveling onregelmatig en blokvormig. Met name de verkaveling van de Matten is nog authentiek.

Interpretatie en toetsing

De geometrische opzet en de indeling van de droogmakerij met lange assen en het rechthoekige verkavelingspatroon laat de ontginningsgeschiedenis van de Schermer in de Gouden Eeuw zien. Dit patroon is 400 jaar nagenoeg onveranderd gebleven. Dat maakt de indeling van de Schermer uniek en van zeer hoge cultuurhistorische waarde. De blokverkaveling van de Matten is eveneens van hoge waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen die de geometrische indeling van vaarten, tochten en ontsluitingswegen of het verkavelingspatroon (van de Schermer inclusief de Matten) wijzigen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Geometrische opzet en verkavelingspatroon
- B. Voormalig eiland

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Openheid en vergezichten

Het BPL Schermer heeft een grootschalig en zeer open landschap. De openheid is vrijwel overal goed te beleven.

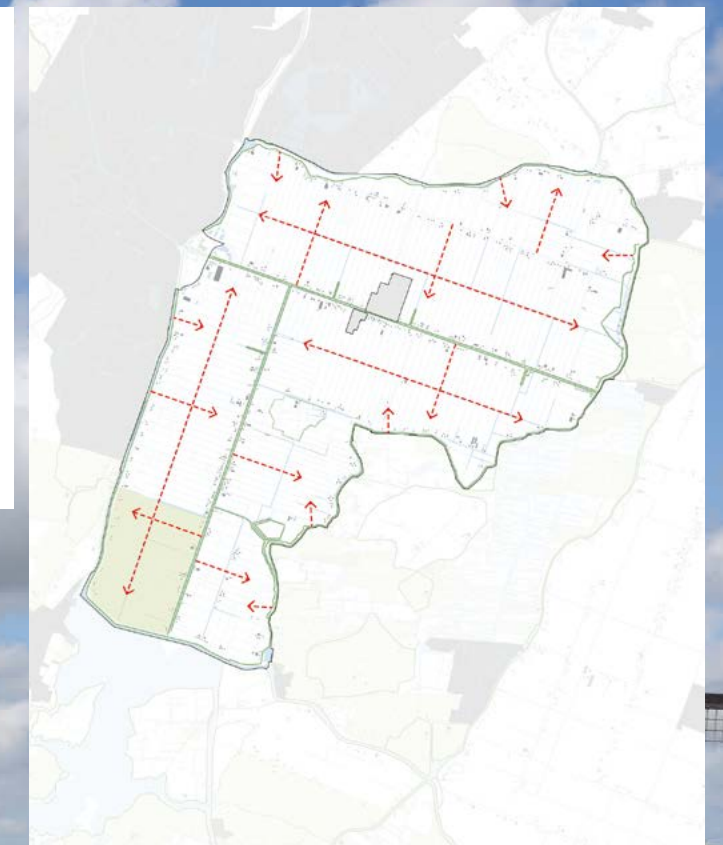
Beschrijving

De Schermer is zeer open en weids. Beplanting en bebouwing staan langs de hoofdassen (Noorder- en Zuidervaart) van de droogmakerij. Alleen deze hoofdassen delen de enorme ruimte op. De dwarswegen door de droogmakerij zijn vrij van beplanting.

De bebouwingslinten aan weerszijde van de Noorder- en Zuidervaart en de overige bebouwingslinten in de Schermer zijn niet dicht; de erven met bebouwing en beplanting liggen grotendeels als losse groene eenheden langs het lint. Hierdoor is de openheid vrijwel overal goed zichtbaar en beleefbaar. Er zijn brede vergezichten over de tochten.

Interpretatie en toetsing

De openheid van de Schermer is van bijzondere waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Openheid en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het BPL Schermer heeft een grootschalig en zeer open landschap. De openheid is vrijwel overal goed te beleven.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

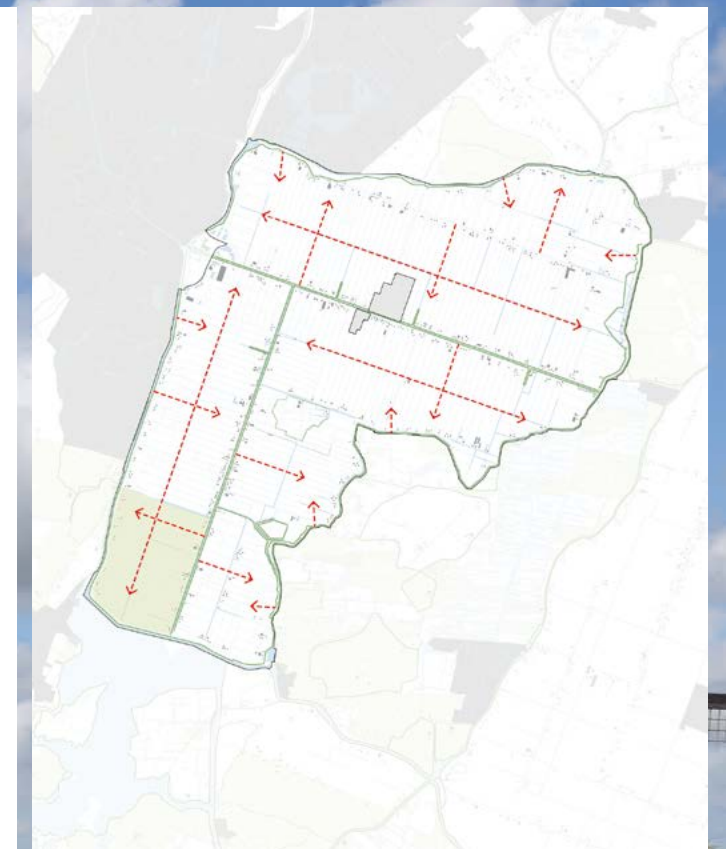
De openheid maakt het gebied aantrekkelijk voor weidevogels. Met name de zuidwestelijke hoek van de Schermer is een habitat voor weidevogels. Dit deel van de droogmakerij heeft een hoog grondwaterpeil, een hoge mate van openheid, extensief agrarisch gebruik en een beperkte mate van verstoring. Het open landschap van de Schermer als geheel en de aanwezigheid van weidevogelhabitat en NNN-gebieden in de omgeving (o.a. Eilandspolder, Hempolder, Klaas Hoorn- en Kijfpolder en Limmerpolder) bepalen mede de kwaliteit van het habitat voor weidevogels in dit BPL.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

← Openheid en vergezichten
Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

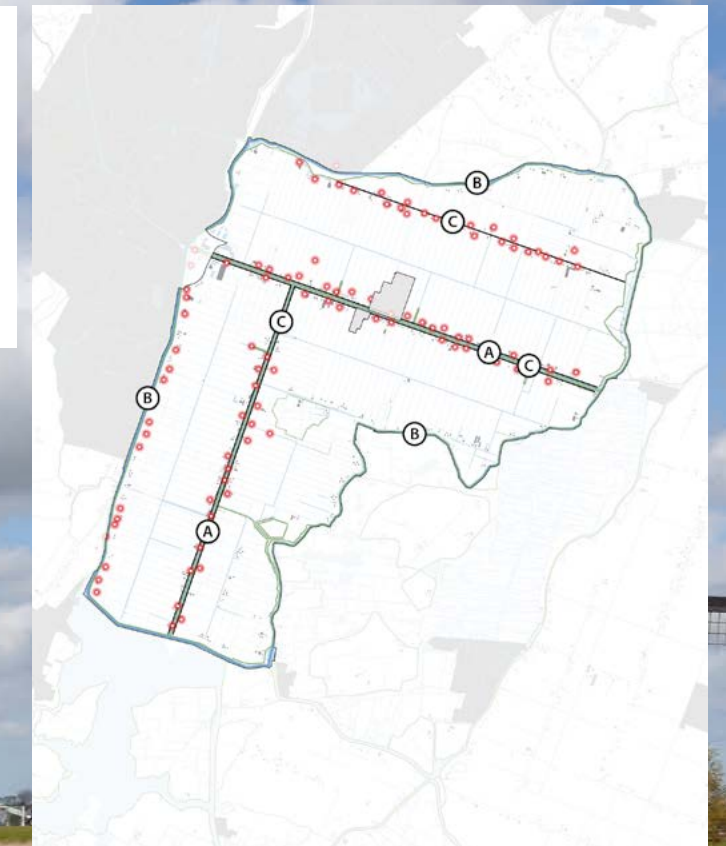
De Schermer heeft een heldere hiërarchische opbouw. De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de ringvaarten en kanalen, de ringdijk rond de droogmakerij en de Noorder- en Zuidervaart met bijbehorende bebouwingslinten in de droogmakerij. Samen vormen zij een helder raamwerk. Hierbinnen is de droogmakerij verder opgedeeld door middel van ontsluitingswegen, waterlopen en lintbebouwing. In de linten is een groot aantal stolpen aanwezig, vaak met zorgvuldig ontworpen erven.

Beschrijving

De lange en rechte Noorder- en Zuidervaart zijn beeldbepalend in de Schermer. De Schermer heeft als enige van de 17e eeuwse droogmakerijen deze zogenaamde 'binnenboezem'. De waterlopen met de karakteristieke beplanting (langs grote delen staan hoge populieren) en vele stolpen aan weerszijden zijn bijzondere en herkenbare assen.

Interpretatie en toetsing

De dragers Noorder- en Zuidervaart, met de karakteristieke beplanting en stolpen aan weerszijden, zijn van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continue lijn of het profiel van de vaarten wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Noorder- en Zuidervaart
- B. Ringdijk en -vaart
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Noorder- en Zuidervaart

© Foto: Theo Baart

Ruimtelijke dragers

Ringdijk en -vaart

De Schermer heeft een heldere hiërarchische opbouw. De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de ringvaarten en kanalen, de ringdijk rond de droogmakerij en de Noorder- en Zuidervaart met bijbehorende bebouwingslinten in de droogmakerij. Samen vormen zij een helder raamwerk. Hierbinnen is de droogmakerij verder opgedeeld door middel van ontsluitingswegen, waterlopen en lintbebouwing. In de linten is een groot aantal stolpen aanwezig, vaak met zorgvuldig ontworpen erven.

Beschrijving

De ringdijk- en vaart markeren samen de randen van de droogmakerij.

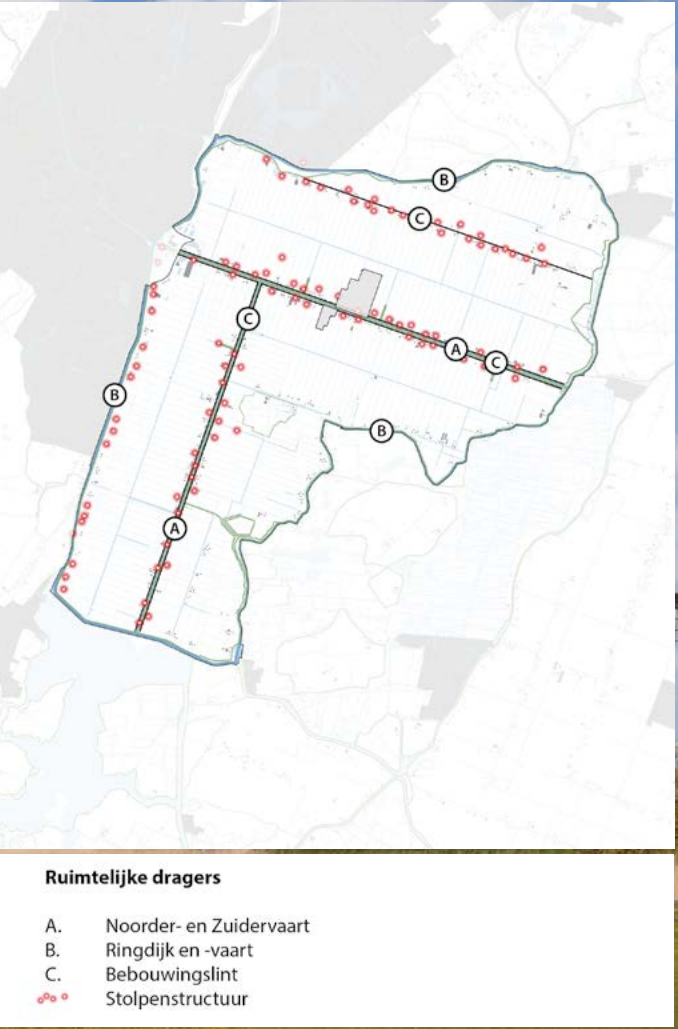
De ringvaart had en heeft nog steeds een dubbele functie: afwatering en scheepvaart. De noordelijke ringvaart was onderdeel van de 17e eeuwse trekvaart tussen Alkmaar en Hoorn, die op zijn beurt deel uitmaakte van een uitgebreid trekvaartenstelsel waar steden als Haarlem en Edam ook mee verbonden waren. Aan de zuid- en westzijde ontstond het Noordhollandsch Kanaal/ Kanaal Alkmaar-Kolhorn.

De slingerende ringdijk rond de Schermer, gelegen tussen de ringvaart/ het kanaal en het lager gelegen land, is onbeplant en is een heldere, autonome en beeldbepalende lijn in het landschap.

De Schermerringvaart maakt aan de noordzijde, noordoostzijde en zuidzijde van de Schermer onderdeel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze verbinding bestaat uit de ringvaart zelf en uit de aangrenzende oeverlanden. De verbinding is een migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden rond Alkmaar en Heerhugowaard. Het ecologisch streefbeeld bestaat uit water- en moerasverbindingen met bloemrijke (riet)ruigtes, boezemrietland en nat (schraal)grasland en geen of beperkt opgaande beplanting. De ecologische functie en bijbehorend streefbeeld passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van de ringvaart met oeverlanden.

Interpretatie en toetsing

De dijk is met name aan de noord- en oostzijde een beeldbepalende lijn in het landschap en is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van de droogmakerij. Het element is van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

© Foto: Theo Baart

De Schermer heeft een heldere hiërarchische opbouw. De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de ringvaarten en kanalen, de ringdijk rond de droogmakerij en de Noorder- en Zuidervaart met bijbehorende bebouwingslinten in de droogmakerij. Samen vormen zij een helder raamwerk. Hierbinnen is de droogmakerij verder opgedeeld door middel van ontsluitingswegen, waterlopen en lintbebouwing. In de linten is een groot aantal stolpen aanwezig, vaak met zorgvuldig ontworpen erven.

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

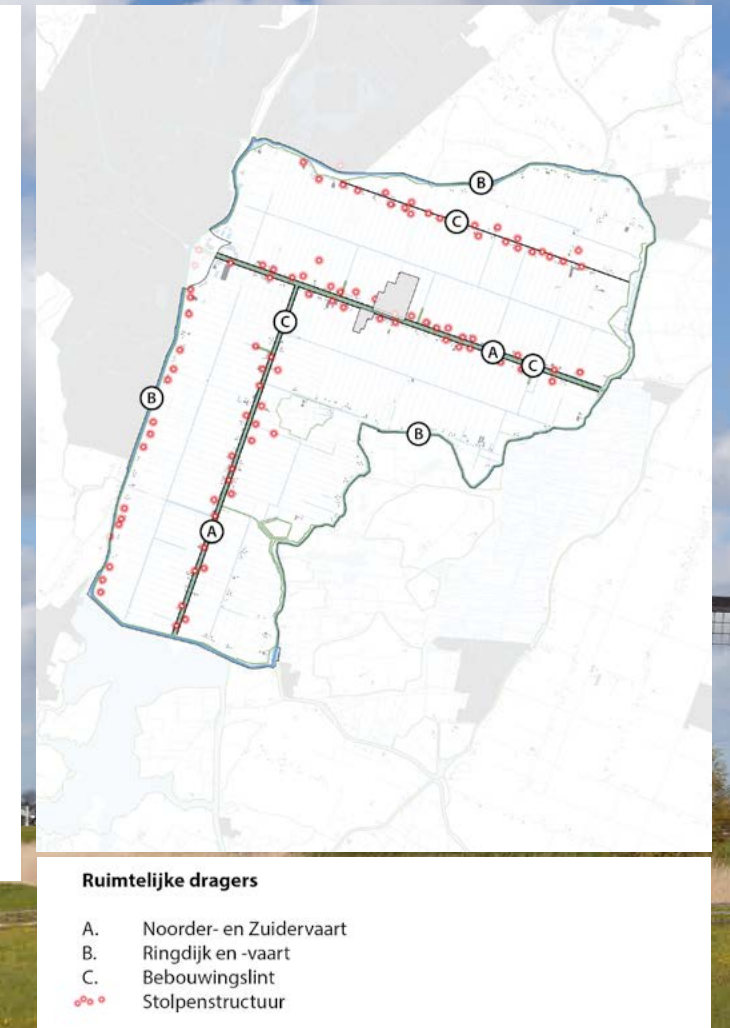
Beschrijving

Bebouwingslinten komen in de Schermer slechts voor langs de hoofdassen, de lengtewegen (Lange Molenweg en Laanweg) en aan de voet van de ringdijk. De wegen dwars op de hoofdassen zijn vrij van bebouwing. De linten bestaan uit één rechte rij van losse groene erven in een onregelmatig ritme aan beide kanten langs de weg en vaart. Tussen deze erven zijn open ruimtes met doorzichten de droogmakerij in. Kenmerkend voor de Schermer zijn de 'watercarrés' rond de erven. Dit is een sloot rondom het erf waarbinnen een (dubbele) bomenrij staat met een (stolp)boerderij.

Interpretatie en toetsing

De linten en de architectuur van de bebouwing en erfopbouw zijn kenmerkend voor de 17e eeuw. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

De waarde van de watercarrés ligt in het samenspel van de sloot, de bomen, het erf en de boerderij. Deze watercarrés zijn vervangbaar mits ze in dezelfde vorm worden hersteld.

© Foto: Theo Baart

De Schermer heeft een heldere hiërarchische opbouw. De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de ringvaarten en kanalen, de ringdijk rond de droogmakerij en de Noorder- en Zuidervaart met bijbehorende bebouwingslinten in de droogmakerij. Samen vormen zij een helder raamwerk. Hierbinnen is de droogmakerij verder opgedeeld door middel van ontsluitingswegen, waterlopen en lintbebouwing. In de linten is een groot aantal stolpen aanwezig, vaak met zorgvuldig ontworpen erven.

Beschrijving

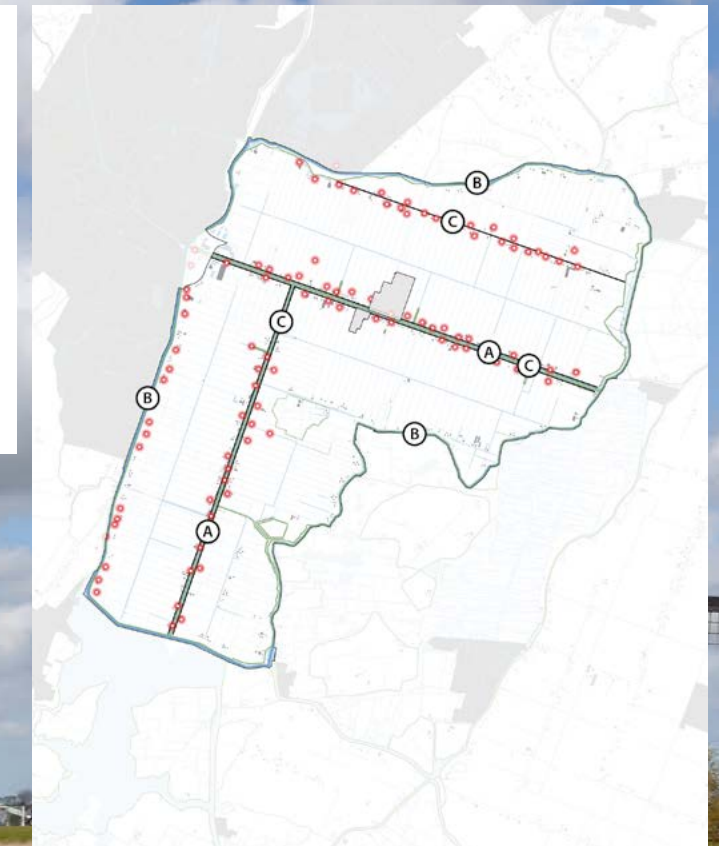
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In de bebouwingslinten (o.a. langs de Noordervaart, Zuidervaart en Lange Molenweg) en langs de randen van de Schermer liggen stolpenstructuren.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Noorder- en Zuidervaart
- B. Ringdijk en -vaart
- C. Bebouwingslint
- Stolpenstructuur

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Spaarnwoude en omgeving is een voornamelijk open (veen)polderlandschap tussen Haarlem en Amsterdam. De ontstaans- en ontginningsgeschiedenis is goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de bochtige veenrivieren (Binnen- en Buiten) Liede en Spaarne, het verkavelings- en slotenpatroon van de veenweidepolders en de Spaarndammerdijk die door het gebied loopt. De Stelling van Amsterdam is met zijn forten en liniedijk ter hoogte van Spaarndam, Penningsveer en Haarlemmerliede prominent aanwezig in het landschap. De openheid van het gebied is een bijzondere waarde, zowel voor bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Delen van het gebied rond de A9, rond de forten van de Stelling van Amsterdam en in de polders tussen Haarlem en de Ringvaart van de Haarlemmermeer zijn meer verdicht door opgaande beplanting. De recreatiegebieden Oosterbroek, Buitenhuizen en Houtrak (recreatiegebied Spaarnwoude), kennen een afwisseling van besloten bosgebieden, golfterreinen en open ruimtes.

© Foto: Theo Baart

Aan de zuid- en zuidoostzijde wordt het BPL Spaarnwoude en omgeving begrensd door de Ringvaart van de Haarlemmermeer en de spoorlijn Haarlem-Amsterdam. Aan de noordoost- en noordzijde wordt het gebied begrensd door het Noordzeekanaal en het Westelijk Havengebied van Amsterdam. De bebouwing van Velsbroek, Haarlem en Heemstede vormt de westelijke begrenzing. Het dorp Spaarnwoude ligt op een oostelijk gelegen strandwal. Het IJ, de veenrivieren het Spaarne en de Liede en het Haarlemmermeer zijn van grote invloed geweest op het ontstaan en de begrenzing van dit gebied. Een groot deel van het poldergebied is NNN. De A9 en een hoogspanningstracé lopen van noord naar zuid door het oostelijk deel van het gebied.

(Het BPL Spaarnwoude en omgeving maakt in het oosten deel uit van de ensemble Spaarnwoude en in het westen en zuiden van het ensemble Zuid-Kennemerland uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

In BPL Spaarnwoude en omgeving zijn in hoofdlijnen drie landschapstypen: het (veen)polderlandschap in het noordoostelijk en zuidelijk deel, het strandvlaktenlandschap in het noordwestelijk deel en het droogmakerijenlandschap aan de noordzijde. In het de Vereenigde Binnenpolder ligt de strandwal met het dorp Spaarnwoude als hoger deel in het landschap. Door een vergelijkbare manier van ontginnen zijn het verkavelingspatroon en grondgebruik (grasland) in beide landschapstypen nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Het onregelmatige en soms meer regelmatige strookverkavelingspatroon is sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd. Plaatselijk komt opgaande beplanting voor, onder andere ter hoogte van het Rottepolderplein. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. De polders langs het IJ zijn ter plekke van recreatiegebied Spaarnwoude grotendeels getransformeerd. Op een aantal plekken, zoals in de het noordelijk deel van de Houtrakpolder, is het rechthoekige verkavelingspatroon van de oorspronkelijke open polders nog goed herkenbaar.

Beschrijving

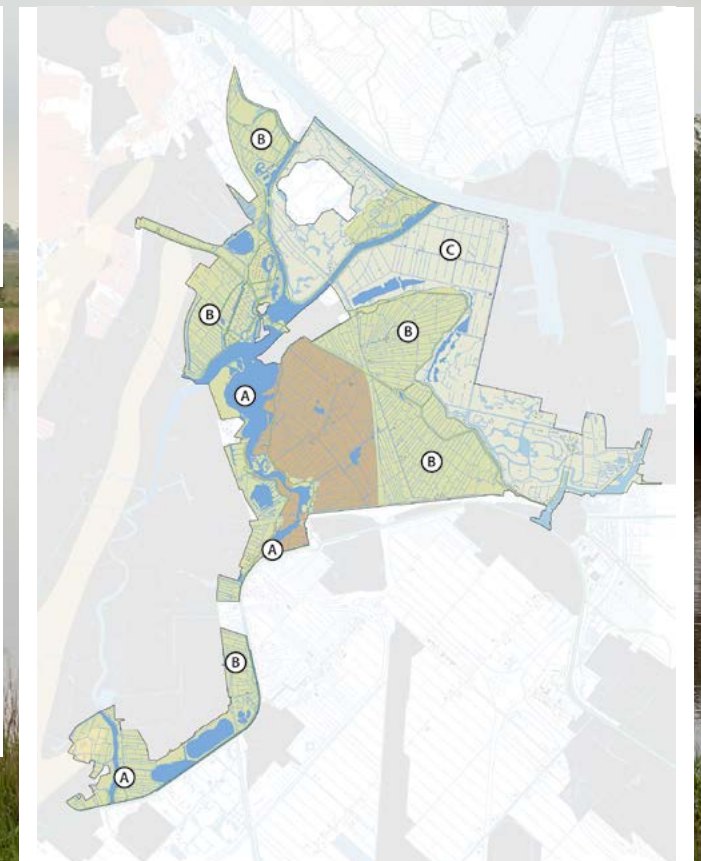
De strandwal Spaarnwoude en de omgeving daarvan is een mooi voorbeeld van een combinatie van aardkunde en cultuurhistorie: relictten van de meest landinwaarts gelegen Noordzeegrens in de vorm van de oudste strandwalresten van onze Noord-Hollandse kust die aan het oppervlak komen in een ontgonnen veenpolder (de Vereenigde Binnenpolder). De veenpolder is lokaal bedekt met klei of zand, met hier en daar nog voormalige veenputten als overblijfsel van de veenontginning. De wallen zijn zwaar aangetast en op één plaats op natuurlijke wijze doorbroken door het veenstroompje de Liede. In het omringende polderland liggen verder enkele inversiekreekruggen. De strandwal is lokaal bedekt met een laag klei, in de ondergrond bevindt zich veen.

De vorming van strandwallen en haakwallen aan de noordoostzijde, begon ca. 5000 jaar geleden. Daarna ontwikkelde de kust zich naar buiten, westwaarts. Het gebied is reeds eeuwen bewoond en omgeven door grote infrastructuurwerken (A9, A200, spoor Haarlem-Amsterdam). De strandwal is nog slechts deels intact. Enkele delen bevinden zich nog boven maaiveld, het gros onder maaiveld en meer naar het zuidenwesten onder de stad Haarlem.

De bodems zijn onderdeel van een eeuwen oud cultuurlandschap waar men 'moerdekken' en 'toemaakdekken' opracht ter verbetering van de grondkwaliteit (te vergelijken met de potstalmest van de Veluwe boerderijen). Er bevinden zich twee veenmeertjes binnen het gebied.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ruimtelijke ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: strandwal Spaarnwoude
- A. Veenrivieren en -plassen
- B. Onregelmatige en regelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige rechthoekige verkaveling droogmakerijen (IJ-polders)

In BPL Spaarnwoude en omgeving zijn in hoofdlijnen drie landschapstypen: het (veen)polderlandschap in het noordoostelijk en zuidelijk deel, het strandvlaktenlandschap in het noordwestelijk deel en het droogmakerijenlandschap aan de noordzijde. In het de Vereenigde Binnenpolder ligt de strandwal met het dorp Spaarnwoude als hoger deel in het landschap. Door een vergelijkbare manier van ontginnen zijn het verkavelingspatroon en grondgebruik (grasland) in beide landschapstypen nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Het onregelmatige en soms meer regelmatige strookverkavelingspatroon is sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd. Plaatselijk komt opgaande beplanting voor, onder andere ter hoogte van het Rottepolderplein. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. De polders langs het IJ zijn ter plekke van recreatiegebied Spaarnwoude grotendeels getransformeerd. Op een aantal plekken, zoals in de het noordelijk deel van de Houtrakpolder, is het rechthoekige verkavelingspatroon van de oorspronkelijke open polders nog goed herkenbaar.

Beschrijving

Het Spaarne en de (Binnen- en Buiten) Liede zijn veenrivieren waarvan het oorspronkelijke, bochtige verloop nog steeds goed zichtbaar is. Beide rivieren vormden aanvankelijk een verbinding met het Haarlemmermeer en het IJ. De veenplas Mooie Nel maakt hier onderdeel van uit. Kenmerkend zijn de grillige oevers en rietkragen.

Interpretatie en toetsing

De veenrivieren in het BPL Spaarnwoude en omgeving tonen de oorspronkelijke hoofdafwatering van het veengebied en volgen voor een belangrijk deel de oorspronkelijke loop. Deze waterlopen zijn onvervangbaar. De grillige structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: strandwal Spaarnwoude
- B. Veenrivieren en -plassen
- C. Onregelmatige en regelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- D. Regelmatige rechthoekige verkaveling droogmakerijen (IJ-polders)

In BPL Spaarnwoude en omgeving zijn in hoofdlijnen drie landschapstypen: het (veen)polderlandschap in het noordoostelijk en zuidelijk deel, het strandvlaktenlandschap in het noordwestelijk deel en het droogmakerijenlandschap aan de noordzijde. In het de Vereenigde Binnenpolder ligt de strandwal met het dorp Spaarnwoude als hoger deel in het landschap. Door een vergelijkbare manier van ontginnen zijn het verkavelingspatroon en grondgebruik (grasland) in beide landschapstypen nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Het onregelmatige en soms meer regelmatige strookverkavelingspatroon is sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd. Plaatselijk komt opgaande beplanting voor, onder andere ter hoogte van het Rottepolderplein. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. De polders langs het IJ zijn ter plekke van recreatiegebied Spaarnwoude grotendeels getransformeerd. Op een aantal plekken, zoals in de het noordelijk deel van de Houtrakpolder, is het rechthoekige verkavelingspatroon van de oorspronkelijke open polders nog goed herkenbaar.

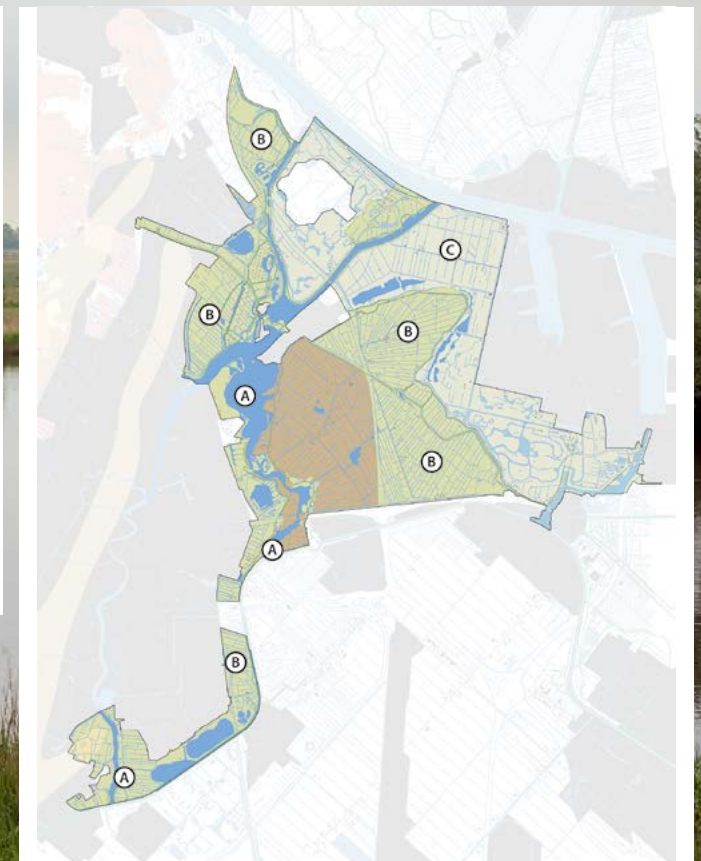
Beschrijving

Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de veenweidepolders (inclusief de polders in de voormalige strandvlakte) in het BPL Spaarnwoude en omgeving dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. In het westelijk en zuidelijk deel heeft het strookverkavelingspatroon een regelmatig karakter. Omdat loodrecht vanaf de bochtige oever van het IJ en de Binnen Liede is verkaveld hebben de Uitlaagpolder en een deel van de Vereenigde Binnenpolder een kenmerkend uitwaaiierend en meer grillig verkavelingspatroon. Dat verkavelingspatroon vormt een groot contrast met het regelmatige, rechthoekige verkavelingspatroon van de oorspronkelijke IJ-polders. Dit is in het open noordelijke deel van de Houtrakpolder nog aanwezig is. Het verkavelingspatroon is ook nog deels herkenbaar in de bospercelen, waarbij de kavelsloten zijn gehandhaafd.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon in de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de nog open delen van de Houtrakpolder worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als een aantasting beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: strandwal Spaarnwoude
- A. Veenrivieren en -plassen
- B. Onregelmatige en regelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige rechthoekige verkaveling droogmakerijen (IJ-polders)

De (veen)polders in BPL Spaarnwoude en omgeving kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het meer verdichte stedelijk gebied van Haarlem, Velsbroek en Heemstede, recreatiegebied Spaarnwoude en het Westelijk havengebied vormt deze openheid een groot contrast met de omgeving. Hierdoor wordt de openheid extra benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: fietsen en wandelen. Het gebied biedt goede omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels. De voormalige, grotendeels getransformeerde IJ-polders kenmerken zich voor een afwisseling van beboste delen, nog open delen en water.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft grotendeels een open karakter. In delen van het gebied is sprake van een meer verdicht landschap, onder meer door opgaande beplanting op percelen langs de A9. In de veenweidepolders zelf is slechts incidenteel sprake van opgaande weg- of andere beplanting. Op enkele boerderijen midden in het gebied na, liggend de meeste boerenerven op de strandwal van Spaarnwoude en langs de dijken en randen van het gebied. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. Een deel van de open ruimtes maakt onderdeel uit van de oorspronkelijke schootsvelden aan de westzijde van de forten van de Stelling van Amsterdam. Vanaf de hoger gelegen dijken en vanaf polderwegen en vanuit linten als Haarlemmerliede en Spaarnwoude is goed zicht mogelijk op de openheid. De dijken worden dan ook veel gebruikt door fietsers en wandelaars. Ook vanaf de A9 kan de openheid goed worden beleefd.

Delen van de Hourakpolder en polder Oostbroek (nu Oosterbroek) hebben nog het oorspronkelijke open karakter. Voor het overige zijn deze polders verdicht met beplanting.

Interpretatie en toetsing

Het open polderlandschap van het BPL Spaarnwoude en omgeving is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen op terreinen met een recreatieve functie zijn mogelijk ten behoeve van deze voorziening, mits deze ontwikkelingen landschappelijk zijn ingepast.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en zichtlijnen
- Habitat voor weidevogels
- A. Afwisselend besloten en meer open, groene karakter recreatiegebied Spaarnwoude

De (veen)polders in BPL Spaarnwoude en omgeving kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het meer verdichte stedelijk gebied van Haarlem, Velsbroek en Heemstede, recreatiegebied Spaarnwoude en het Westelijk havengebied vormt deze openheid een groot contrast met de omgeving. Hierdoor wordt de openheid extra benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: fietsen en wandelen. Het gebied biedt goede omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels. De voormalige, grotendeels getransformeerde IJ-polders kenmerken zich voor een afwisseling van beboste delen, nog open delen en water.

Beschrijving

De delen van de IJ-polders die behoren tot recreatiegebied Spaarnwoude hebben afwisselend open en meer besloten, groen karakter. Op meerdere plekken zijn waterpartijen aanwezig. In het noordelijk deel van het recreatiegebied liggen aan weerszijden van de 'Kanobaan' ingesloten open ruimten die overzien kunnen worden vanaf de kunstmatige heuvels aan de zijde van het Noordzeekanaal. De westelijke open ruimte wordt gemarkeerd door een kunstwerk en een klimobject.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen op terreinen met een recreatieve functie zijn mogelijk ten behoeve van deze voorziening, mits deze ontwikkelingen landschappelijk zijn ingepast.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en zichtlijnen
- Habitat voor weidevogels
- A. Afwisselend besloten en meer open, groene karakter recreatiegebied Spaarnwoude

De (veen)polders in BPL Spaarnwoude en omgeving kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het meer verdichte stedelijk gebied van Haarlem, Velsersbroek en Heemstede, recreatiegebied Spaarnwoude en het Westelijk havengebied vormt deze openheid een groot contrast met de omgeving. Hierdoor wordt de openheid extra benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: fietsen en wandelen. Het gebied biedt goede omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels. De voormalige, grotendeels getransformeerde IJ-polders kenmerken zich voor een afwisseling van beboste delen, nog open delen en water.

Beschrijving

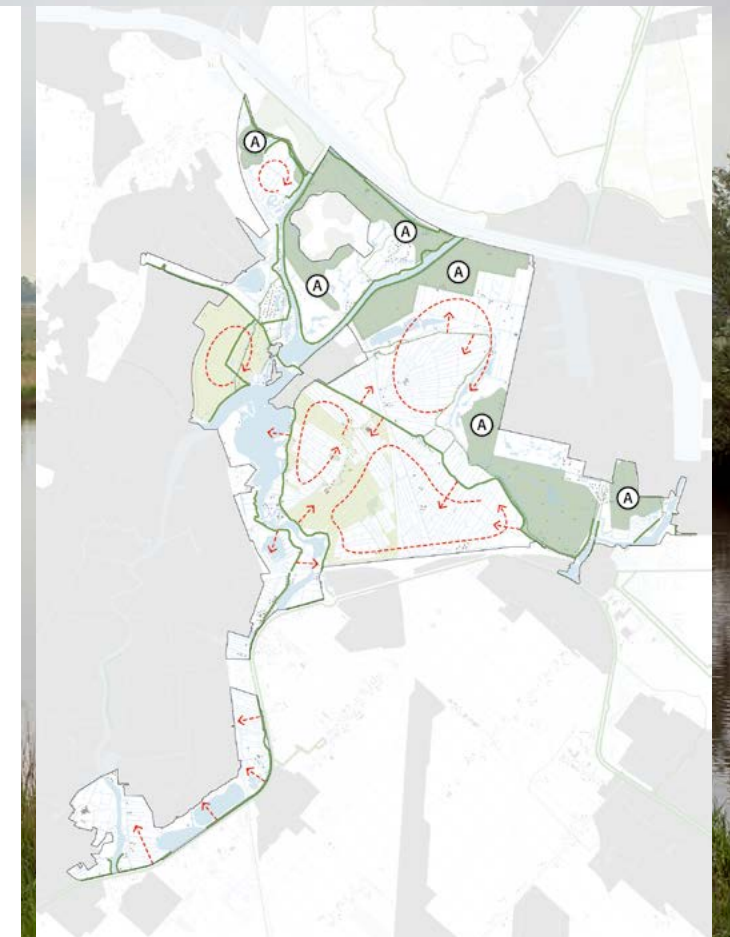
Een deel van BPL Spaarnwoude en omgeving, ter hoogte van de Oud Spaarnammerpolder en in het westelijk deel van de Verenigde Binnepolder, is een geschikt habitat voor weidevogels. Dit gebied met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een relatief hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van microreliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met het habitat voor weidevogels in de omgeving.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en zichtlijnen
- Habitat voor weidevogels
- A. Afwisselend besloten en meer open, groene karakter recreatiegebied Spaarnwoude

De (voormalige) zeedijken in het gebied zijn belangrijke ruimtelijke dragers in het gebied. Ook de kanalen ter hoogte van recreatiegebied Spaarnwoude zijn ruimtelijke dragers. Datzelfde geldt voor de bebouwingslinten van Spaarnwoude, Haarlemmerliede, Spaarndam en Zuid-Schalkwijk.

Beschrijving

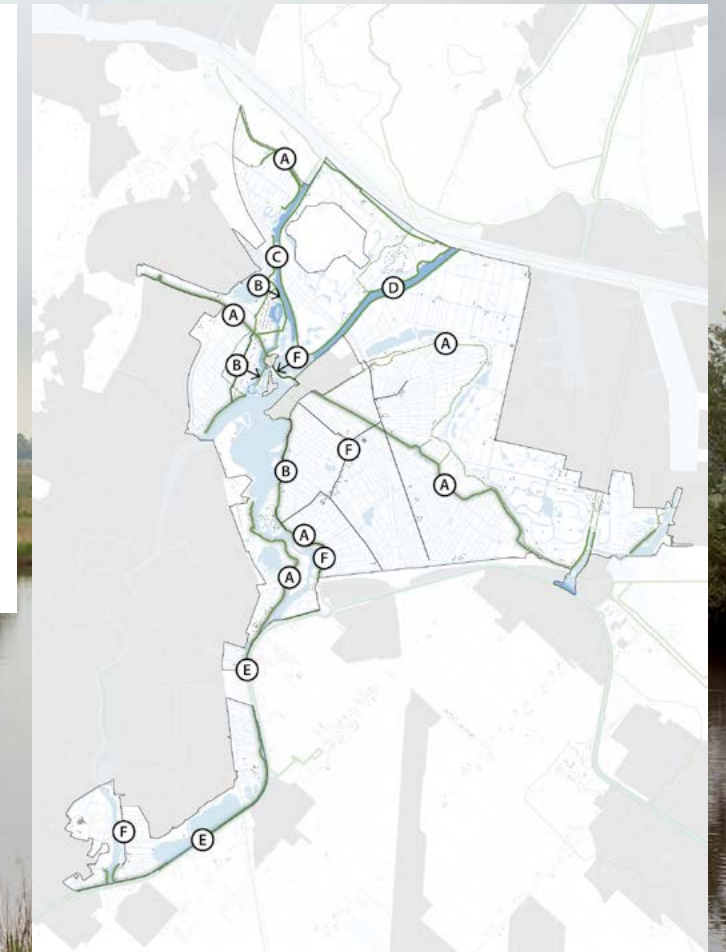
De Spaarndammerdijk midden in de openheid van het gebied is de meest opvallende dijk. Daarnaast zijn de Inlaagse Dijk rond de Inlaagpolder, de Velsers Dijk, de Lage Dijk aan de oostzijde van Mooie Nel en Binnen Liede en de Slaperdijk tussen Haarlem-Noord en Velsbroek ruimtelijke dragers. De Velsers Dijk en Lage Dijk zijn tevens liniedijken van de Stelling van Amsterdam.

Door de hoogte van de dijken zijn ze beeldbepalende en continue lijnen in het landschap. De dijken hebben een grillig tracé, mede door een aantal dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde. Hier en daar komen plassen voor die ontstonden doordat het zeewater met grote kracht door de dijk stroomde. Een voorbeeld van een dergelijke 'braak' is de Morswaal of Kleine Braak ten oosten van de A9. De braken zijn onlosmakelijk verbonden met deze kernkwaliteit. De Slaperdijk maakt onderdeel uit van een NNN-verbinding tussen de duinen en de veenpolders.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de dijken zijn uniek en onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder de liniedijk, de forten en ook de accessen en schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. (Zee)dijken
- B. Liniedijken
- C. Zijkanaal B.
- D. Zijkanaal C.
- E. Ringvaart Haarlemmermeer
- F. Bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

De (voormalige) zeedijken in het gebied zijn belangrijke ruimtelijke dragers in het gebied. Ook de kanalen ter hoogte van recreatiegebied Spaarnwoude zijn ruimtelijke dragers. Datzelfde geldt voor de bebouwingslinten van Spaarnwoude, Haarlemmerliede, Spaarndam en Zuid-Schalkwijk.

Beschrijving

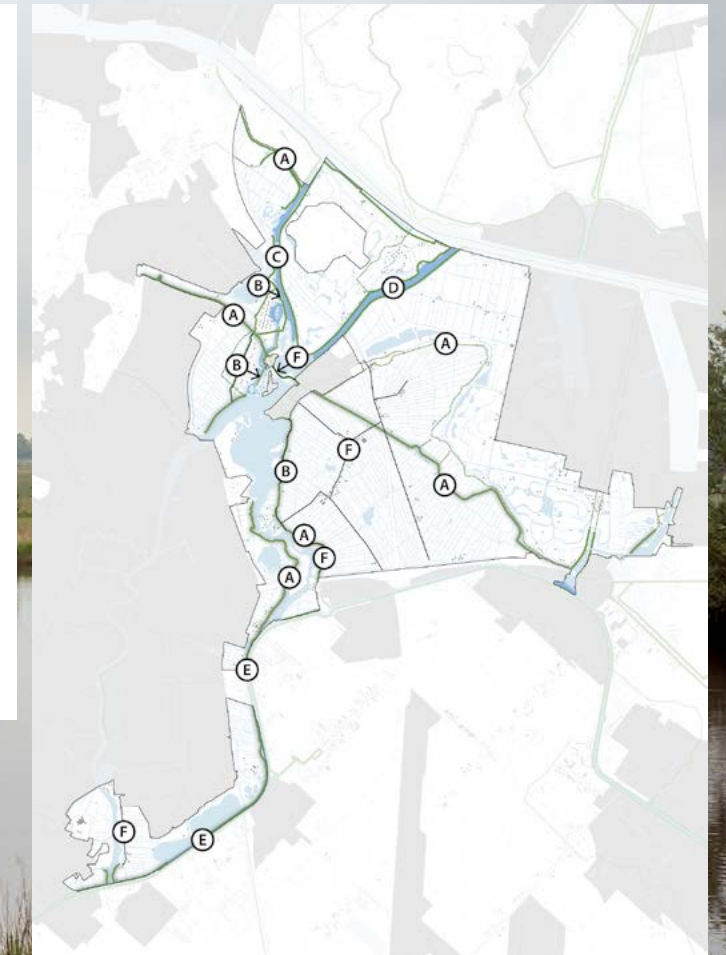
In recreatiegebied Spaarnwoude lopen twee kanalen: Zijkanaal B en Zijkanaal C. Zijkanaal C. is een vaarverbinding tussen Noordzeekanaal en de Grote Sluis in Spaarndam en verder richting het Spaarne. Het is tevens een belangrijke afwatering van het gemaal Spaarndam naar het Noordzeekanaal. Aan de noordwestzijde wordt de oever gevormd door de oorspronkelijke begrenzing van de veenlandtong van Polder Buitenhuizen. Ook zijkanaal B was een zijtak van het Noordzeekanaal richting Spaarndam. De westoever wordt gevormd door de oorspronkelijke begrenzing van polder Oostbroek en polder Westbroek, maar is door ontwikkelingen langs de oever minder goed herkenbaar. Als gevolg van afdamming aan de noordzijde in de jaren '60 is het kanaal niet meer met Noordzeekanaal verbonden. Bij de aanleg van de A9 is het kanaal doorsneden en zijn twee delen ontstaan. Langs beide oevers van het zuidelijk deel, dat nog wel in verbinding staat met Spaarndam, liggen veel woonarken. Het deel dat nu binnen recreatiegebied Spaarnwoude (de 'Kanobaan') wordt recreatief gebruikt. De kanalen zijn opvallende, langgerekte open ruimtes in het verder relatief verdichte gebied.

De Ringvaart/ringdijk van de Haarlemmermeer is een beeldbepalende structuur die de contrastrijke overgang markeert tussen de Haarlemmermeerpolder en de restanten van veenpolders in BPL Spaarnwoude en omgeving (zie voor een uitgebreidere beschrijving BPL Haarlemmermeer-Noord).

Interpretatie en toetsing

De kanalen geven uiting aan de ontginningsgeschiedenis en het (historische) gebruik van het landschap. Ringvaarten en ringdijken zijn waterstaatkundig, ruimtelijk en cultuurhistorisch waardevol voor Noord-Holland. Ze tonen de omtrek van de vroegere meren. De noordwestelijke oever van Zijkanaal C is historisch en ecologische waardevol.

Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden. Ruimtelijke ontwikkelingen langs Zijkanaal B die de samenhang en de herkenbaarheid van het oorspronkelijke kanaal versterken worden niet gezien als een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. (Zee)dijken
- B. Liniedijken
- C. Zijkanaal B.
- D. Zijkanaal C.
- E. Ringvaart Haarlemmermeer
- F. Bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

De (voormalige) zeedijken in het gebied zijn belangrijke ruimtelijke dragers in het gebied. Ook de kanalen ter hoogte van recreatiegebied Spaarnwoude zijn ruimtelijke dragers. Datzelfde geldt voor de bebouwingslinten van Spaarnwoude, Haarlemmerliede, Spaarndam en Zuid-Schalkwijk.

Beschrijving

De bebouwingslinten zijn kenmerkende structuren in het landschap. Het relatief open bebouwingslint van het dorp Spaarnwoude ligt op een hoge strandwal en laat daarmee de oudste nog zichtbare sporen van bewoning zien in het veenpolderlandschap. Het lint bestaat uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan beide kanten van de weg.

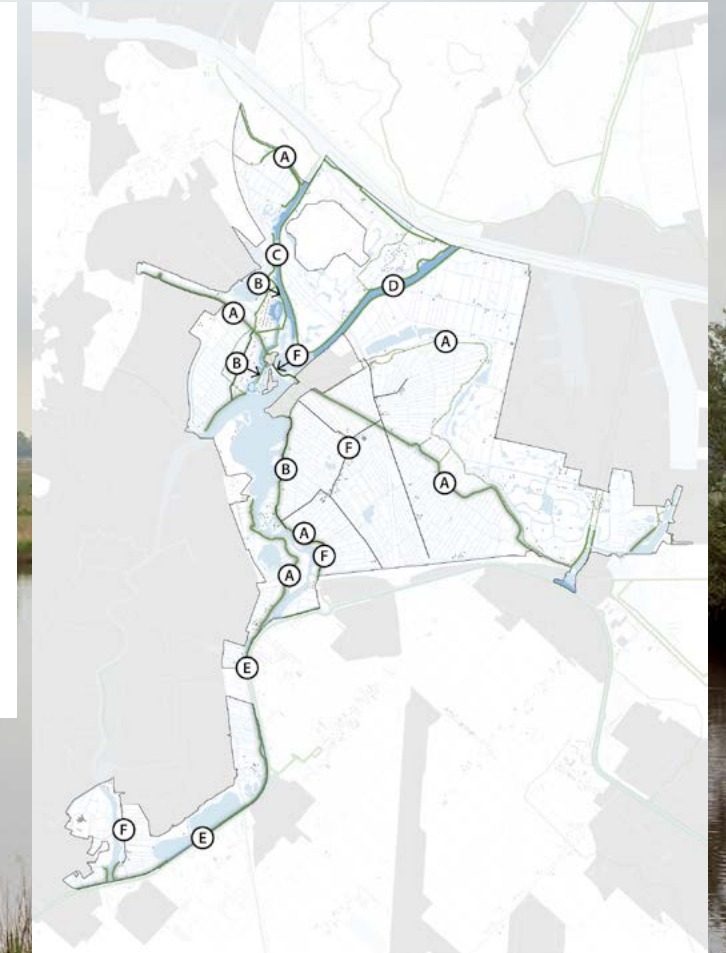
Haarlemmerliede is een lintvormig dijkdorp langs de Binnen Liede met bebouwing aan de polder- en waterzijde. Het lint is afwisselend breed en smal en heeft een karakteristiek bochtig verloop.

Spaarndam is als lintdorp ontstaan op en langs de dam die aansloot op de Spaarndammerdijk. Deze dam werd aangelegd om het Spaarne af te dammen en het achterland beter te beschermen tegen het water van het IJ. Spaarndam is de laatste decennia aan de oostzijde in de Houtrakpolder flink uitgebreid. Het oorspronkelijk lint is echter nog goed zichtbaar. Spaarndam is beschermd dorpsgezicht.

Langs het Spaarne tussen Heemstede en Haarlem ligt het bebouwingslint van het buurtschap Zuid Schalkwijk. Het afwisselend open en meer dichte lint heeft vooral bebouwing aan de waterzijde en in beperkte mate aan de polderzijde. Langs het jaagpad liggen woonboten.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in een karakteristieke, relatief korte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. (Zee)dijken
- B. Linedijken
- C. Zijkanaal B.
- D. Zijkanaal C.
- E. Ringvaart Haarlemmermeer
- F. Bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen is het zuidoostelijk deel van het Waddeneiland Texel. Het omvat zowel het Oude Land als delen van de aandijkingspolders eromheen. Het Oude Land van Texel ligt op een opgestuwde verhoogde keileemondergrond. Naast het reliëf zijn de bebouwings- en landschappelijke structuren, zoals stolpen, schapenboeten, tuunwallen en kolken karakteristiek. In de oude open aandijkingspolders rond het Oude Land ligt een aantal gebieden dat een geschikt habitat voor weidevogels is.

© Foto: Theo Baart

Texel is het grootste en meest westelijk gelegen Waddeneiland. Het eiland is omgeven door de Noordzee en de Waddenzee en wordt door het Marsdiep gescheiden van Den Helder. De keileemondergrond vormt de basis voor de begrenzing van het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen. Een aantal oude aandijkingspolders die aan het Oude Land grenzen, valt vanwege hun waarde voor weidevogels ook gedeeltelijk binnen dit BPL. Dit zijn o.a. de polders Waal en Burg, Het Noorden, Hoorndernieuwland, en de Prins Hendrik Polder. De Waddenzeedijk met erachter de Waddenzee begrenst dit BPL aan de oostzijde. De bewoning concentreert zich op het Oude Land in de kernen Den Burg, Oudeschild, Den Hoorn, Oosterend en de Waal. De N501, de belangrijkste ontsluitingsweg op Texel, doorkruist het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen ten zuiden van Den Burg. Door de lange bewonings- en ontginningsgeschiedenis kent het eiland veel cultuurhistorische waarden. Nog altijd is het landschap van Texel volop in agrarisch gebruik. Zowel op het Oude Land, in de aandijkingspolders als langs de Waddenzeedijk komen NNN-gebieden / N2000-gebieden voor. De laatste decennia is Texel erg in trek geraakt bij toeristen uit binnen- en buitenland, waardoor het aantal toeristische voorzieningen sterk is toegenomen.

(Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen maakt deel uit van het ensemble Texel in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciale processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aandijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreeken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

In het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft een opeenvolging van verschillende glaciale processen, wind en invloed van zee gezorgd voor een stuwwallandschap met hogere delen (keileembulten) en lagere delen. Dit heeft tot verschillende landschapsvormen geleid. In het reliëf en de kleinschaligheid van het landschap is de ontstaansgeschiedenis van het gebied afleesbaar.

De Hoge Berg op het Oude Land is duidelijk herkenbaar aan het glooiende reliëf. Bij Den Hoorn ligt een zichtbare en intacte steilrand aan de zuidzijde van de stuwwal. De rand laat de grens tussen de keileembult en het landschap eromheen zien.

Er zijn landschappelijke verschillen tussen de hogere en lagere gronden. Op de lagere gronden van het Oude Land zijn sloten veelal de kavelgrenzen. Op hogere gronden ontbreken sloten grotendeels en geven tuunwallen (wallen van grasplaggen) de kavelgrenzen aan.

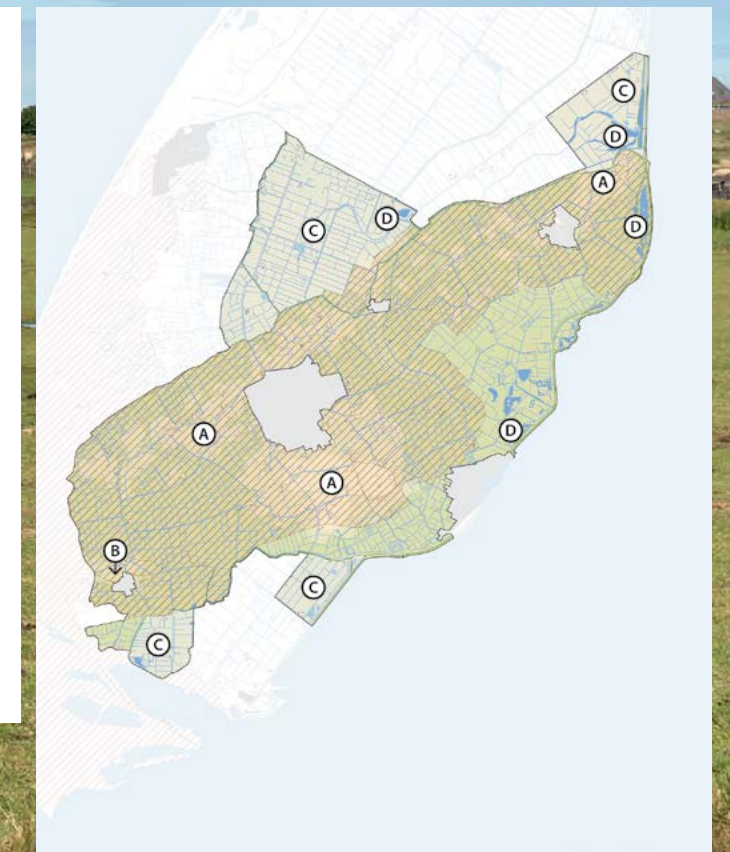
De geomorfologie van het gebied is ook van invloed op de biodiversiteit. Zo zorgt de hoger gelegen keileembult voor zoete kwel en hieraan gerelateerde flora en fauna in de lageregelegen polders.

Interpretatie en toetsing

Het stuwwallandschap, met de hogere keileembulten en lager gelegen delen, is ontstaan als gevolg van processen duizenden jaren geleden. Dit glooiende landschap is van zeer hoge cultuurhistorische waarde en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor zichtbare ophogingen of afvlakkingen van het reliëf of die de zichtbaarheid van het reliëf aanzienlijk verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot aantasting van de steilrand of vermindering van de zichtbaarheid van de steilrand.

Ontwikkelingen die het landschappelijke verschil tussen de hogere en lagere delen in hoge mate nivelleren zijn eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde Oude Land
- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Steilrand
- C. Aandijkingspolders
- D. Wadkreeken

© Foto: Theo Baart

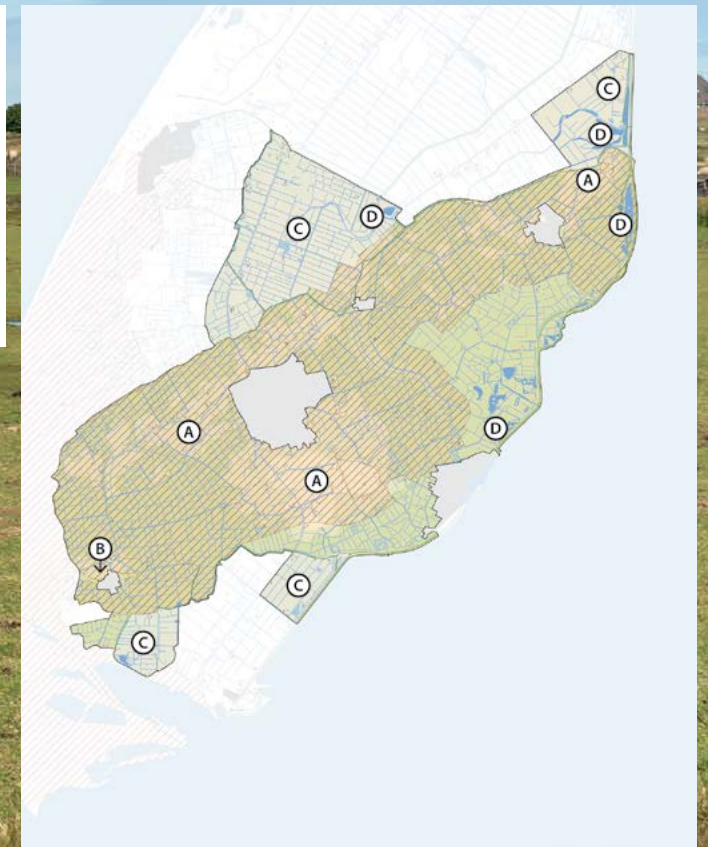
Het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciale processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aandijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreeken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

Het Oude Land van Texel heeft een onregelmatig en veelvormig verkavelingspatroon, samenhangend met het reliëf en de radiale wegenstructuur vanaf de kernen. Het onregelmatige verkavelingspatroon is extra bijzonder omdat het contrasteert met de rechtlijnige verkaveling van de aandijkingspolders Waal en Burg, Het Noorden, Hoorndernieuwland, De Kuil, Buitendijk, De Grie en Prins Hendrik Polder.

Interpretatie en toetsing

Het verschil in maat en kavelvorm tussen het Oude Land en de aandijkingspolders reflecteert de ontstaansgeschiedenis. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verschil in kavelpatroon in hoge mate nivelleren vormen een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde Oude Land
- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Steilrand
- C. Aandijkingspolders
- D. Wadkreeken

© Foto: Theo Baart

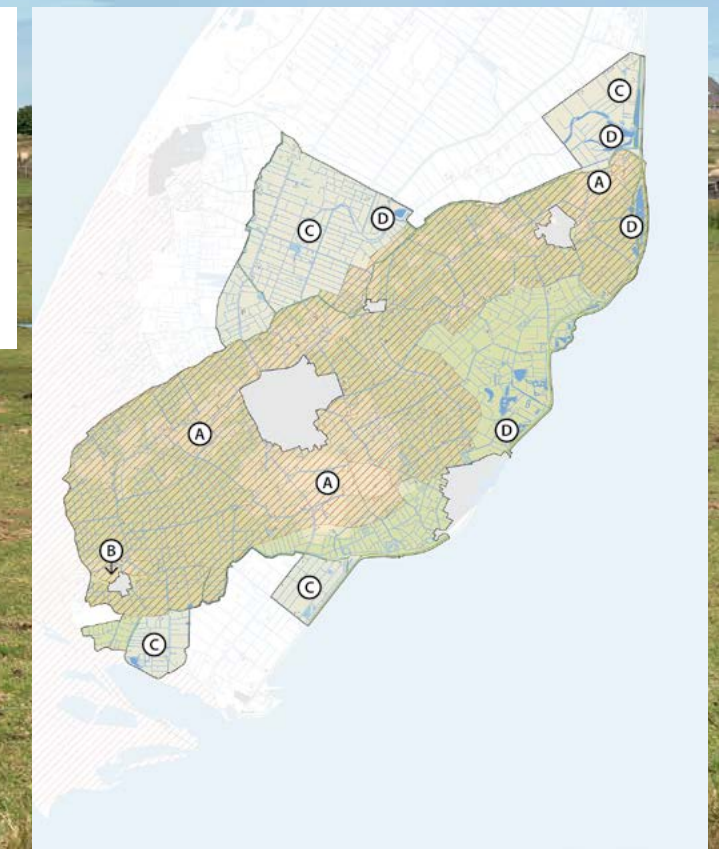
Het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciale processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aandijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreeken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

De Waddenzee heeft belangrijke invloed gehad op de vorming van het landschap van Texel. Met name de wadkreeken (of –geulen) herinneren aan het vroegere waddenlandschap waarbij getijdewater diep insneed in het landschap. De geulen hebben vaak een grillige loop die contrasteert met de rechtlijnige waterstructuur die door mensen is aangelegd. Op het Oude Land ligt een wadkreek ten noordoosten van Den Burg en ook in de aandijkingspolders van dit BPL zijn wadkreeken aanwezig.

Interpretatie en toetsing

De wadkreeken tonen de invloed van het getij op het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de wadkreeken wijzigen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Het herstellen van wadkreeken wordt niet beschouwd als een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde Oude Land
- A. Stuwwallandschap Oude Land
- B. Steilrand
- C. Aandijkingspolders
- D. Wadkreeken

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen heeft twee landschapstypen: het stuwwallandschap van het Oude Land en het aandijkingenlandschap eromheen. Het Oude Land van Texel is een kleinschalig, reliëfrijk landschap. Het is ontstaan door glaciale processen, de wind en de invloed van de zee. De aandijkingen in dit BPL hebben een eigen verschijningsvorm. Ze hebben een meer rechthoekig verkaveling, afgewisseld met dijken en natuurlijke waterlopen. In het aandijkingenlandschap en delen van het stuwwallandschap herinneren wadkreeken (getijdegeulen) aan het vroegere waddenlandschap.

Beschrijving

Het Oude Land heeft een zeer grote diversiteit aan aardkundige waarden. Het bestaat uit een oude kern van een pleistocene keileembulten, met glaciële ruggen uit de voorlaatste ijstijd en dekzanden uit de laatste ijstijd. Texel is het enige Waddeneiland met een harde pleistocene kern. Dit heeft de vorm van de totale Noordzeekust sterk beïnvloed.

De gestuwde ondergrond bestaat uit keileem en oudere afzettingen. Deze komt bij de Hoge Berg (15m) en bij Den Hoorn aan de oppervlakte. Er liggen dekzandwelvingen omheen, bijv. ten zuidwesten van Den Burg en tussen de Waal en Oosterend. Bij Den Hoorn is een steilrand (steile zuidwand) aanwezig, bestaande uit gestuwd keileem (ondergrond) afgedekt met dekzand.

Op de lagere delen heeft in het holoceen veenvorming plaats gevonden. Vanaf de late middeleeuwen (vanaf 1100) zijn hier doorbraken van de zee geweest. In het getijdenlandschap dat ontstond is een combinatie van aardkundige waarden ontstaan: relicten van kreekbbeddingen, jonge zeekleivlakten, zeegeulen en getijdeafzettingen.

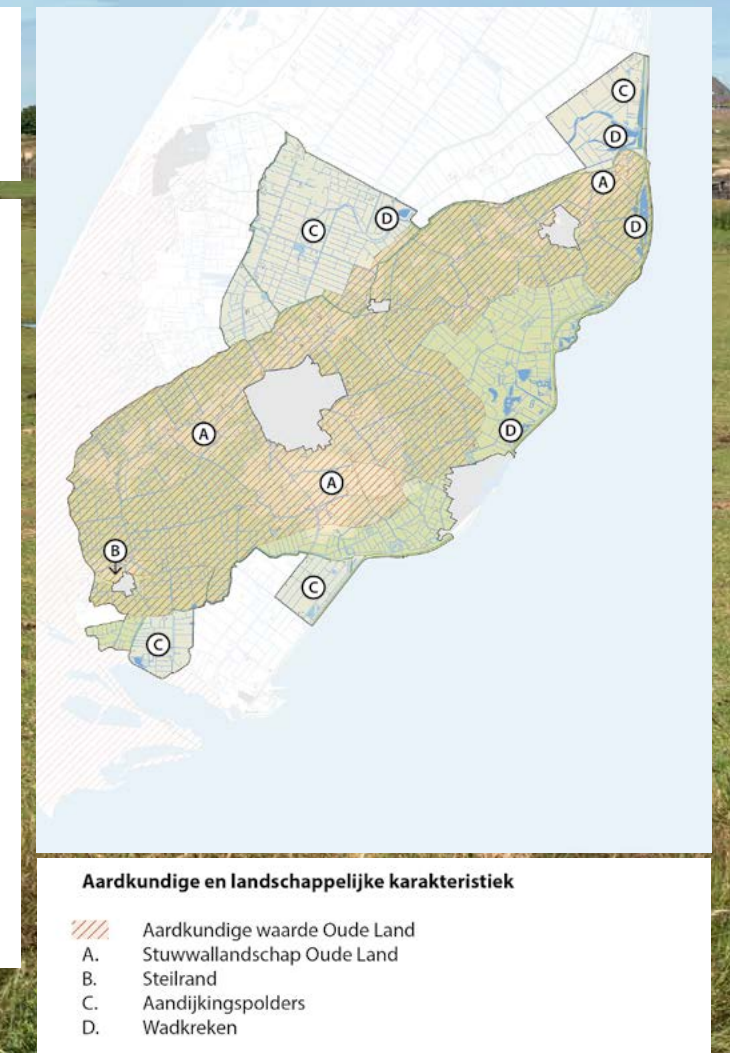
De bodems in het gebied variëren van laarpodzolen tot diverse eerd- en vaaggronden. Dit is afhankelijk van het moedermateriaal (zand, klei, keileem), het gebruik, de ligging in het landschap (laag-hoog/ nat-droog) en de ouderdom.

Er zijn infiltratiegebieden en met name in de lage delen zoete en brakke kwelgebieden waar kwelvegetatie wordt aangetroffen.

Interpretatie en toetsing

De aardkundige waarde van het Oude Land is zeer hoog en van internationaal belang. De voorkomende aardkundige verschijnselen zijn zeer zeldzaam en de meeste verschijnselen zijn redelijk gaaf (wel egalisaties door landbouw). Er bevinden zich door de bijzondere ondergrond belangrijke infiltratie- en kwelgebieden in dit BPL. Het gebied heeft een grote educatieve en wetenschappelijke waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

Het Oude Land heeft een halfopen karakter. De Hoge Berg op het Oude Land heeft een meer besloten karakter. Het reliëf en de kleinere bebouwings- en beplantingselementen zijn van invloed op de beleving van de ruimte. De oudere aandijkingen zijn ook open, maar bescheiden van maat. De dijken begrenzen de open ruimten.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk langs bestaande ontsluitingswegen waarlangs al bebouwing voorkomt. Wanneer deze ontwikkelingen leiden tot een te hoge mate van verdichting langs de wegen zijn zij eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- Openheid
- Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

Vanaf de hoger gelegen keileembulten (met name de Hoge Berg) op Texel bestaan lange zichtlijnen over het eiland. Deze zichtlijnen reiken soms bijzonder ver. De zichtlijnen verhogen de beleefbaarheid van zowel het reliëf als de omgeving.

Interpretatie en toetsing

De zichtlijnen en vergezichten vanaf de keileembulten zijn van waarde voor de beleving van het reliëf en de omgeving. Ruimtelijke ontwikkelingen die zichtlijnen blokkeren of vergezichten verstoren zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- Ⓐ Openheid
- Ⓑ Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

Verspreid in dit BPL, zowel op het Oude Land als in de aandijkingspolders liggen enkele gebieden die een geschikt habitat voor weidevogels zijn: polder Hoorndernieuwland, Buitendijk en De Grie, een deel van de Prins Hendrik Polder, polders de Schans, polders Dijkmanshuizen, een groot deel van polder het Noorden en Polder Waal en Burg. Delen hiervan zijn NNN/ N2000.

De openheid van de polders maakt samen met de bodemeigenschappen, vochtige graslanden, de hoge grondwaterstand het gebied geschikt voor weidevogels waaronder de grutto. Het open landschap van Texel als geheel bepaalt mede de kwaliteit van het habitat voor weidevogels. Ook de aanwezigheid van stilte heeft in combinatie met openheid een positieve werking op de vestiging van weidevogels.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- (A) Openheid
- (B) Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het BPL Texel - Oude Land en aandijkingen heeft door het reliëf een afwisselend landschap en daarmee ook veel verschillen in de openheid en beslotenheid. Delen van het open landschap zijn een geschikt habitat voor weidevogels.

Beschrijving

In het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen komt van oudsher een aantal eendenkooien voor. Ze zijn als losse besloten bosschages in het landschap herkenbaar en daarmee beeldbepalende elementen op het eiland. Een eendenkooi is van oorsprong een plek waar in het wild levende eenden werden gevangen voor consumptie. Een eendenkooi is veelal gelegen in open landschap en omgeven door beplanting. Erbinnen is een flinke plas aanwezig waar enkele smalle sloten op uitkomen, de zogenaamde vangpijpen. De ligging van de eendenkooien hangt samen met de natuurlijke omstandigheden van het gebied (o.a. de aanwezigheid van water).

Interpretatie en toetsing

De eendenkooien hebben een landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. Bij eendenkooien moet voldoende bos aanwezig blijven om de beslotenheid te behouden en de functie leesbaar te houden. Ook de openheid rond de eendenkooi moet in stand blijven. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan, is er sprake van aantasting van deze kernkwaliteit. Het dempen van de kooiplas is eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- Ⓐ Openheid
- Ⓑ Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen solitair in het landschap.

Beschrijving

De Waddenzeedijk is een continu lijnelement langs de oostzijde van het eiland. De dijk sluit ter hoogte van de Prins Hendrik Polder aan op de Prins Hendrik dijk, die de afbakening van deze aandijkingspolder vormt.

De Waddenzeedijk ligt grotendeels op het tracé van de historische zeedijk. Na de watersnoodramp van 1953 op Texel is de Waddenzeedijk op Texel op deltahoogte gebracht. Hierbij is de dijk op verschillende plaatsen aangepast. Op een aantal plekken werd de nieuwe dijk oostelijk of westelijk van de kronkelende oude zeedijk aangelegd, zodat er 'tussendijks' meerdere brak-waternatuurgebieden ontstonden. Inmiddels zijn zowel de Waddenzee- en de Prins Hendrikdijk opnieuw voor de komende decennia veilig gemaakt. De Waddenzeedijk is opgehoogd en versterkt. Voor de Prins Hendrikdijk is een nieuwe zanddijk aangelegd.

De Waddenzeedijk is voor het grootste deel toegankelijk voor wandelaars en fietsers. Het pad aan de Wadkant ligt meer dan 2 meter onder de kruinhoogte van de dijk. De oriëntatie is daarmee volledig op het Wad gericht. Aan de binnendijkse zijde van de dijk(en) zijn de verschillende landschapstypen in het stuwwallandschap en het aandijkingenlandschap, goed te onderscheiden

Interpretatie en toetsing

De Waddenzeedijk en de Prins Hendrikdijk staan symbool voor de bescherming tegen het zeewater en zijn bepalend geweest voor de ontwikkeling van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continue lijn van de dijken wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen solitair in het landschap.

Beschrijving

In de middeleeuwen kampten de bewoners van het Oude Land met de gevaren van de zee. Om droge voeten te houden, werden meerdere dammen gebouwd. Deze dammen beschermden in eerste instantie alleen de gebieden op de hoger gelegen gronden. Alle gebieden die in de lagere delen lagen, liepen met regelmaat onder water. In deze periode werden daarom ook de eerste dijken rond deze kwelders aangelegd. De gronden werden op die manier aan het bestaande cultuurland van het Oude Land toegevoegd. De dammen en dijken (Bomendiek, Noorddijk, Zaandammerdijk, Burgerdijk) zijn vaak nog (grotendeels) herkenbare lineaire structuren in het landschap.

Interpretatie en toetsing

De dammen en dijken zijn ruimtelijke dragers die onlosmakelijk verbonden zijn met de geschiedenis van het Oude Land en de aandijkingen. Ze zijn van cultuurhistorische waarde en belangrijk voor de beleving van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de dijk of het dijkprofiel wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen solitair in het landschap.

Beschrijving

De wegen hebben een radiaalstructuur, die reageert op het reliëf. De wegen komen vanuit de verschillende dorpen samen bij Den Burg en vormen samen een netwerk van verbindingen tussen de bebouwingskernen. De bebouwing staat langs deze wegen.

Interpretatie en toetsing

De kronkelige wegen over het Oude Land zijn een resultante van de oorspronkelijke routes over het Oude Land. Deze patronen zijn van cultuurhistorische waarde omdat het de historische relatie tussen de bebouwingskernen laat zien. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de weg aanzienlijk wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Kleine wijzigingen aan de wegen zijn toegestaan mits het radiale patroon herkenbaar blijft.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen solitair in het landschap.

Beschrijving

Tuunwallen komen vooral voor op de hogere gronden van het Oude Land. Ze vormen hier de kavelgrenzen. Tuunwallen zijn meestal opgebouwd uit gestapelde grasplaggen (vaak afkomstig van het naastliggende land). Ze zijn vaak ongeveer één à anderhalve meter hoog en een meter breed. Boven op de tuunwallen werd soms, om de schapen tegen te houden, stekelig struweel geplant. Halverwege de zoe eeuw werd een groot aantal tuunwallen geruimd, omdat ze overbodig waren geworden. Inmiddels zijn de perceelafscheidingsen beschermd verklaard en worden zelfs nieuwe exemplaren aangelegd. Tuunwallen hebben door hun specifieke waterhuishouding een karakteristieke plantengroei en een hoge natuurwaarde. Ze herbergen een rijke variatie aan insecten, vlinders, kleine zoogdieren en vogels.

Bij de erven horen ook de kolken. Op het Oude Land is op een groot aantal weilanden een kolk aanwezig. Kolken zijn gegraven ronde vergaarbekkens voor zowel regenwater als zoete kwel. Het regenwater zakt niet weg door de aanwezigheid van keileem in de ondergrond. Ze hebben een doorsnede van vijf tot tien meter. Het is van oudsher een drinkwatervoorziening voor het vee (en vroeger ook door bewoners gebruikt). Door ruilverkaveling en verandering van grondgebruik zijn in de tweede helft van de vorige eeuw ook veel kolken gedempt. De nog aanwezige kolken hebben tegenwoordig naast hun agrarische functie een ecologische waarde.

Interpretatie en toetsing

De tuunwallen en kolken op Texel hebben een cultuurhistorische-, toeristische- en ecologische waarde. Tuunwallen zijn beschermd. De gemeente voert beleid voor behoud en herstel van de tuunwallen. Ook de kolken worden door de gemeente beschermd en er is gemeentelijk beleid om ze te onderhouden.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers in het BPL Texel – Oude Land en aandijkingen zijn de Waddenzeedijk, oude dammen en dijken op en rond het Oude Land, de radiale wegenstructuren, tuunwallen, stolpenstructuren en schapenboeten. In het grotendeels open landschap zijn de tuunwallen, de stolpen met hun erven en de schapenboeten herkenbare en dominante elementen in het landschap. De tuunwallen vormen de kavelgrenzen. De Texelse stolpboerderijen liggen aan historische wegen, de schapenboeten liggen solitair in het landschap.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meerdere stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Op het Oude Land is een groot aantal stolpen bij elkaar aanwezig. Ten noordwesten van Den Burg is sprake van een lintstructuur, op het Oude Land liggen de stolpen als een zwerm over het land. De erven zijn soms rijk begroeid.

Op Texel liggen schapenboeten solitair in de open weidevelden. Dit zijn schuren met een unieke vormgeving. Ze zijn noordoost-zuidwest georiënteerd, met een afgeschuinde zuidwestkant en een platte kant naar het noordoosten. Ze functioneerden als opslagruimte voor stro en hooi en zorgden voor beschutting aan schapen bij sterke zuidwestenwind.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

De schapenboeten zijn typisch Texels. De gemeente voert beleid voor behoud en herstel van schapenboeten.

Ruimtelijke dragers

- A. Waddenzeedijk en Prins Hendrikdijk
- B. Oude dammen/dijken ten noorden van het Oude Land
- C. Radiale wegenstructuren
- D. Gebied waar veel tuunwallen voorkomen
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Tuinen van West bestaat uit een restant veenpolderlandschap en droogmakerijenlandschap ingeklemd tussen stedelijke uitbreidingen, havens en snelwegen. Delen van de ontginningsgeschiedenis zijn nog goed zichtbaar. Het groene karakter met recreatieve functies vormt een welkome afwisseling met het dichte stedelijke gebied van Amsterdam. Het gebied heeft grote en nog steeds groeiende recreatieve betekenis voor bewoners uit de stedelijke omgeving. Het accent in het gebied ligt op stadslandbouw, sportvelden en voorzieningen. Hiermee voegt Tuinen van West een waardevol onderdeel toe aan het pallet van recreatielandschappen rond de stad.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Tuinen van West wordt aan de noordzijde begrensd door het Westelijk Havengebied van Amsterdam, aan de oost- en zuidzijde door het stedelijk gebied van Amsterdam en aan de westzijde door de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De Tuinen van West is onderdeel van een van de groene scheggen van Amsterdam en maakt deel uit van de hoofdgroenstructuur van deze stad. De scheg steekt ter hoogte van de Brettenzone en bij de Sloterplas het stedelijk gebied in. Het gebied maakt deel uit van de hoofdgroenstructuur van Amsterdam. Wat betreft de oorspronkelijke landschappelijke opbouw sluit het gebied aan op andere veenpolder- en droogmakerijenlandschappen in Noord-Holland. De A5/Westrandweg loopt verhoogd door het gebied. Langs de Ringvaart van de Haarlemmermeer ligt een ecologische verbindingszone: de Groene As. Een deel van de Lutkemeerpolder en de Osdorperbinnenpolder behoort tot NNN. Sinds 2009 heeft het gebied De Tuinen van West een officiële status als recreatiegebied.

(Het BPL Tuinen van West maakt onderdeel uit van het ensemble Spaarnwoude in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van het BPL Tuinen van West is een combinatie van nieuwe landschappen en een aantal relatief gave oude delen. Er is een restant van het veenpolderlandschap en er zijn enkele droogmakerijen. De opbouw van de polders met hun kades, sloten en verkaveling vormt de onderlegger van dit nieuwe recreatielandschap. De afleesbaarheid van deze cultuurhistorische onderlegger is een belangrijke kwaliteit voor het gebied als geheel.

Beschrijving

Het BPL Tuinen van bestaat uit een aantal droogmakerijen en (een restant van) een veenweidepolder. De kenmerken hiervan zijn op veel plekken nog steeds zichtbaar. De afleesbaarheid van deze cultuurhistorische onderlegger en de samenhang tussen de delen zijn belangrijke kwaliteiten voor het gebied.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die de ruimtelijke samenhang en de afleesbaarheid van de cultuurhistorische onderlegger negatief beïnvloeden zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Te denken valt daarbij aan ontwikkelingen die barrières tussen delen vergroten en die contrasten in de ruimtelijke karakteristiek verminderen.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strookverkaveling restant veenweidepolders
- B. Rechthoekige opzet en verkaveling (verveende) droogmakerijen
- C. Lineaire Brettenzone

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van het BPL Tuinen van West is een combinatie van nieuwe landschappen en een aantal relatief gave oude delen. Er is een restant van het veenpolderlandschap en er zijn enkele droogmakerijen. De opbouw van de polders met hun kades, sloten en verkaveling vormt de onderlegger van dit nieuwe recreatielandschap. De afleesbaarheid van deze cultuurhistorische onderlegger is een belangrijke kwaliteit voor het gebied als geheel.

Beschrijving

In het zuidelijk deel van de Osdorperbinnenpolder ter hoogte van Osdorp is een restant van het oorspronkelijke veenpolderlandschap ten westen van Amsterdam. De strookvormige verkaveling is intact en staat haaks op het ontginningsbasis van de Osdorperweg.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon in het resterende deel van de Osdorperbinnenpolder is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Het landschap is in de context van de veranderende omgeving van cultuurhistorische waarde en van educatief belang. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de Osdorperbovenpolder wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strookverkaveling restant veenweidepolders
- B. Rechthoekige opzet en verkaveling (verveende) droogmakerijen
- C. Lineaire Brettenzone

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van het BPL Tuinen van West is een combinatie van nieuwe landschappen en een aantal relatief gave oude delen. Er is een restant van het veenpolderlandschap en er zijn enkele droogmakerijen. De opbouw van de polders met hun kades, sloten en verkaveling vormt de onderlegger van dit nieuwe recreatielandschap. De afleesbaarheid van deze cultuurhistorische onderlegger is een belangrijke kwaliteit voor het gebied als geheel.

Beschrijving

De Osdorperbovenpolder, het noordelijk deel van de Osdorperbinnenpolder en de Lutkemeerpolder zijn polders met een rechthoekige verkaveling. De eerste twee zijn ontstaan door vervinging, de laatste door het droogmalen van een natuurlijk meer. In de Osdorperbovenpolder en Lutkemeerpolder is de verkaveling strookvormig. De Lutkemeerpolder heeft een kenmerkende centrale ontginningsas: de Lutkemeerweg. Binnen de rechthoekige indeling van de polders zijn stedelijke voorzieningen zoals sportvelden, volkstuinten, stadslandbouw en natuurgebieden (natuurcompensatie voor de A5) gerealiseerd. Een deel van de Osdorperbovenpolder en Lutkemeerpolder is nog onbebouwd.

Interpretatie en toetsing

De droogmakerijen met hun rechthoekige opzet bieden mogelijkheden voor transformatie. Ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van de recreatieve functie die niet passen in de rechthoekige opzet van de droogmakerijen of ruimtelijke ontwikkelingen die het groene karakter verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strookverkaveling restant veenweidepolders
- B. Rechthoekige opzet en verkaveling (verveende) droogmakerijen
- C. Lineaire Brettenzone

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van het BPL Tuinen van West is een combinatie van nieuwe landschappen en een aantal relatief gave oude delen. Er is een restant van het veenpolderlandschap en er zijn enkele droogmakerijen. De opbouw van de polders met hun kades, sloten en verkaveling vormt de onderlegger van dit nieuwe recreatielandschap. De afleesbaarheid van deze cultuurhistorische onderlegger is een belangrijke kwaliteit voor het gebied als geheel.

Beschrijving

De Brettenzone is een smalle lineaire zone ingeklemd tussen het Westelijk Havengebied (dijk Daveren) en de Haarlemmertrekvaart/N200. De inrichting bestaat uit een afwisseling van sportvelden en volkstuinten, meer natuurlijk ingerichte terreinen en minder toegankelijke 'stadsjungle'. Oorspronkelijk maakte het gebied waar deze zone nu ligt deel uit van een veenweidepolder: de Spieringhornerbinnenpolder. Later werd het gebied grotendeels opgespoten om deel uit te gaan maken van het Westelijk Havengebied van Amsterdam. Restanten van de Spaarnwouderdijk zijn lokaal nog aanwezig. De Groote Braak aan de westzijde van het gebied is een goed herkenbaar restant van een dijkdoorbraak. Hier is ook nog een deel van het oorspronkelijk veenpolderlandschap zichtbaar in de verkaveling. De Brettenzone is in oost-westrichting goed ontsloten voor recreatief verkeer.

Delen van de Brettenzone behoren tot NNN: Groote Braak en middendeel.

Interpretatie en toetsing

De Brettenzone heeft een bufferende functie tussen het Westelijk Havengebied en het stedelijk gebied van Amsterdam en verbindt het Westerpark met de groengebieden van Spaarnwoude. Ruimtelijke ontwikkelingen die de breedte van de zone verkleinen of het lineaire karakter van de randen verstoren vormen een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strookverkaveling restant veenweidepolders
- B. Rechthoekige opzet en verkaveling (verveende) droogmakerijen
- C. Lineaire Brettenzone

© Foto: Provincie Noord-Holland

De afwisseling in (in omvang variërende) open ruimtes en meer besloten delen draagt bij aan een aantrekkelijk recreatielandschap. Door de aanwezigheid van bebouwing en opgaande beplanting in de randen is er in het BPL Tuinen van West geen sprake van echt open landschap. De waarde zit in 'het gevoel van buiten zijn': een groene omgeving in contrast met het stedelijk gebied. De recreatieve voorzieningen zijn onderdeel van de groene beleving.

Beschrijving

In de veenweidepolder Osdorperbinnenpolder aan de noordoostzijde van de Osdorperweg is nog sprake van een open ruimte. In de droogmakerijen is een afwisseling van openheid en meer besloten delen. Door de open ruimtes en het groene karakter zijn deze gebieden aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik.

De Brettenzone is een smalle zone met een groen karakter en een recreatieve oost-westverbinding: fietspad Sloterdijk – Haarlem. De vervlechting van de randen met de woonbuurten en industrie mist op dit moment. De aanwezigheid van natuur op korte afstand van grootschalige logistieke bedrijventerreinen en dicht stedelijk gebied draagt bij aan de kwaliteit en belevingswaarde van het gebied. Het contrast tussen de Brettenzone en de stedelijk omgeving is aan de randen extra goed te beleven.

Interpretatie en toetsing

De openheid in Osdorperbinnenpolder is een belangrijke landschappelijke kwaliteit. De open ruimte is kwetsbaar voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in het bebouwingslint aan de Osdorperweg vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

De afwisseling van open en meer besloten delen in de droogmakerijen is een belangrijke landschappelijke kwaliteit. De open ruimtes zijn kwetsbaar voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen in de open delen van de droogmakerijen die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling, of ruimtelijke ontwikkelingen die het groene karakter verminderen, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen in de meer besloten delen vormen geen aantasting wanneer ze landschappelijke worden ingepast.

De geringe breedte van de Brettenzonezone maakt ook dit gebied kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen die het groene karakter en de helderheid van de randen veranderen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen vormen geen aantasting wanneer ze landschappelijk worden ingepast.

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Tuinen van West zijn de historische Haarlemmervaart met parallel daaraan de Haarlemmerweg en de spoorlijn, de lintbebouwing langs de Osdorperweg en de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De A5 (verlengde Westrandweg) ligt 'los' van het onderliggende landschap. Daar waar de A5 belangrijke wegen en waterlopen kruist zijn de onderdoorgangen breed gehouden om continuïteit in de beleving te waarborgen.

Beschrijving

De Haarlemmervaart is de historische verbinding tussen Amsterdam en Haarlem. Deze trekvaart is weliswaar smaller dan vroeger, maar is nog goed zichtbaar. Parallel aan de trekvaart liggen de huidige verbindingen tussen beide steden: de Haarlemmerweg (N200) en de spoorlijn. De spoorlijn volgt voor een deel nog het historische tracé van de eerste spoorverbinding in Nederland. De Haarlemmerweg is ontstaan op de plek van het vroegere jaagpad langs de trekvaart en heeft er in de loop van de tijd voor gezorgd dat de trekvaart smaller is geworden.

Interpretatie en toetsing

De Haarlemmervaart is een cultuurhistorische en landschappelijke waardevol element. Samen met de Haarlemmerweg en de spoorlijn (waar deze parallel ligt aan de vaart) is het een belangrijke ruimtelijke drager. Ruimtelijke ontwikkelingen die de continuïteit van de trekvaart of de zichtbaarheid ervan verstoren zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Haarlemmervaart
- B. Ringdijken en ringvaarten droogmakerijen
- C. Bebouwingslint Osdorperweg

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Tuinen van West zijn de historische Haarlemmervaart met parallel daaraan de Haarlemmerweg en de spoorlijn, de lintbebouwing langs de Osdorperweg en de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De A5 (verlengde Westrandweg) ligt 'los' van het onderliggende landschap. Daar waar de A5 belangrijke wegen en waterlopen kruist zijn de onderdoorgangen breed gehouden om continuïteit in de beleving te waarborgen.

Beschrijving

Ten behoeve van de droogmaking van de Haarlemmermeer werden de ringvaart en ringdijk aangelegd. Samen zijn ze een herkenbare ruimtelijke drager met een karakteristiek profiel. In de Ringvaart zijn de restanten van een damsluis aanwezig van de Stelling van Stelling en van een sluis die gebruikt werd bij de verving van het noordelijk deel van de Osdorperbinnenpolder. Deze laatste polder heeft een eigen ringdijk. Ter hoogte van de Haarlemmerweg is het hoogteverschil tussen polder en omgeving goed zichtbaar. Bij de inpoldering werd ook de Osdorpervaart aangelegd. Ook de ringdijk van de Lutke-meerpolder (Wijsentkade) is een herkenbare ruimtelijke drager die deels in het nog open landschap ligt.

De Ringvaart van de Haarlemmermeer en enkele hoofdwatergangen in het gebied maken deel uit van een NNN-verbinding tussen de natuurgebieden in Spaarnwoude en het Amsterdamse Bos. De ecologische verbinding langs de Ringvaart wordt ook wel de Groene As genoemd.

Interpretatie en toetsing

De ringvaarten en ringdijken zijn waterstaatkundig, ruimtelijk en cultuurhistorisch waardevol voor Noord-Holland. Ze tonen de omtrek van de vroegere meren en zijn een omlijsting van de geometrische indeling van de droogmakerijen.

Het dwarsprofiel van de ringvaart en ringdijk is kenmerkend en specifiek voor de Haarlemmermeerpolder. Ook de ringdijken van de Lutke-meerpolder en het noordelijk deel van de Osdorperbinnenpolder hebben een eigen profiel. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de historisch waardevolle gemalen en de relatie tussen de Ringvaart van de Haarlemmermeer, gemaal en poldervaart verstoren vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Haarlemmervaart
- B. Ringdijken en ringvaarten droogmakerijen
- C. Bebouwingslint Osdorperweg

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke dragers in het BPL Tuinen van West zijn de historische Haarlemmervaart met parallel daaraan de Haarlemmerweg en de spoorlijn, de lintbebouwing langs de Osdorperweg en de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De A5 (verlengde Westrandweg) ligt 'los' van het onderliggende landschap. Daar waar de A5 belangrijke wegen en waterlopen kruist zijn de onderdoorgangen breed gehouden om continuïteit in de beleving te waarborgen.

Beschrijving

De Osdorperbovenpolder en Osdorperbinnenpolder werden vanaf de Osdorperweg ontgonnen. Langs deze weg ontstond bebouwing. Het lint is inmiddels dichtbebouwd en functies zoals kassen strekken zich vaak ver naar achteren in het landschap uit. Op enkele plekken kan het achterliggende open polderlandschap ervaren worden aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in een bebouwing lint met karakteristiek profiel. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Haarlemmervaart
- B. Ringdijken en ringvaarten droogmakerijen
- C. Bebouwingslint Osdorperweg

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Noord bestaat uit grotendeels uit veenrivierenlandschap. De Vecht is de belangrijkste rivier in het gebied en was van oorsprong een zijtak van de Rijn. De Gaasp en Diem zijn veenrivieren. Kenmerkend is het uitwaaiierende verkavelingspatroon van de polders langs de rivieren. Aan de westzijde liggen bosrijke recreatiegebieden in de Diemerscheg. Aan de oostzijde van het gebied ligt het Naardermeer dat deel uitmaakt van het veenpolderlandschap. Hier zijn de ontginningslinten en de langgerekte verkavelingspatronen kenmerkend. Het Naardermeer is het oudste natuurgebied van Nederland. Het groene karakter van Vechtstreek-Noord vormt een groot contrast met de omliggende stedelijke gebieden van Amsterdam en het Gooi.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Noord is het noordelijk deel van de Vechtstreek tussen Amsterdam en Het Gooi. In het noorden is de Zuiderzeedijk de grens en aan de oostzijde de stedelijke bebouwing van Naarden en Bussum. Aan de zuidzijde wordt de grens gevormd door de N236, de Ankeveense plassen en in de Aetveldse polder door de provinciegrens met Utrecht. Het Amsterdam-Rijnkanaal en het riviertje de Gaasp vormen samen de westelijke grens.

De Vechtstreek heeft een grote samenhang met Het Gooi, onder andere vanwege het kwelwater dat vanuit de stuwwal van Het Gooi in het gebied naar boven komt. Het BPL Vechtstreek-Noord wordt doorsneden met snelwegen en spoorlijnen die de verbinding vormen tussen Amsterdam, Almere en Amersfoort. Het Amsterdam-Rijnkanaal doorkruist het gebied aan de westzijde. Aan de westkant ligt een van de groene scheggen van Amsterdam: de Diemerscheg. Dit is een recreatief bosgebied dat functioneert als stedelijk uitloopgebied. Het gebied wordt doorsneden door snelwegen, de spoorlijn en het Amsterdam-Rijnkanaal. Ten oosten van de A6 bij Muiderberg ligt het recreatiegebied Naarderbos. De Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam liggen ten oosten van de Vecht. De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en de Nieuwe Hollandse Waterlinie staat op de nominatie daaraan toegevoegd te worden. Het militair strategisch landschap is zichtbaar door vestingsteden, forten, liniedijken, inundatiegebieden en schootsvelden.

Grote delen van het gebied bij de Diemerscheg en het Naardermeer behoren tot NNN. Natuurverbindingen over het Amsterdam-Rijnkanaal, over en onder de A1 (Waterland- en Gooimeertak) en onder de N236 verbinden de leefgebieden met de omgeving en zijn onderdeel van NNN. Het Naardermeer met de daaromheen liggende natuurgebieden is onderdeel van een structuur van laagveenmoerassen aan de voet van de stuwwal van het Gooi/Utrechtse Heuvelrug en behoort tot Natura2000. Het heeft een Internationale Wetlandstatus.

(Het BPL Vechtstreek-Noord maakt deel uit van het ensemble Vechtstreek in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundig waarde: Vecht en Aetveldsche polder en Naardermeer

Het BPL Vechtstreek-Noord bestaat uit een veenlandschap met veenrivieren en -polders. Centraal in het gebied ligt de Vecht. In de Diemerscheg in het westen zijn de polders van het veenrivierenlandschap getransformeerd tot bosrijke recreatiegebieden met de landbouwkundige verkaveling als onderlegger. Het oostelijk deel van het gebied waarin het Naardermeer ligt, is waterrijk door de voortdurende aanvoer van kwel uit de stuwwal van Het Gooi. In het Naardermeer is de opzet van een mislukte droogmakerij nog te herkennen.

Beschrijving

De voormalige getijderivier de Vecht met omliggend polderland, ontstond 3500 tot 3000 jaar geleden, toen de Vechtstreek nog één groot veenmoeras was als onderdeel van het zich vertakkende Kromme Rijn/Oude Rijn systeem. De Vecht is de hoofdstroom van dit systeem en mondde uit in het voormalige Almere en latere Zuiderzee. Het hele gebied ondervond invloed van zee. De getijdenwerking was beperkt, alleen bij storm werd klei afgezet en konden oeverwallen ontstaan. De ondergrond van de Aetveldsche polder bestaat uit een vertakkend systeem van voormalige veenrivieren, veenstromen en kreekbeddingen met oeverwallen die onder invloed van het getij stonden. Overstromingen van het Oer-IJ en de erosie vanuit de Vecht hebben de voorlopers van het Naardermeer gevormd. Voor de 12e twaalfde eeuw stroomde de Vecht via moerasgebieden en binnenmeren naar een zoetwatermeer als voorloper van de Zuiderzee. Door overstromingen van de Vecht en golfrosie door harde wind sloegen grote stukken uit de venige oevers van het Naardermeer. Midden 13e eeuw werden langs het Naardermeer een aantal dijken aangelegd. In 1383 werd de verbinding tussen de Vecht en het Naardermeer afgedamd. Na deze afdamming begon, aanvankelijk vooral aan de westzijde, verlanding (veengroei) plaats te vinden.

Interpretatie en toetsing

Het gehele systeem van vertakkende riviertjes, zoals het in dit deel van Noord-Holland (en Utrecht) voorkomt is uniek voor kustvlakten in Europa. Er is een provinciale tot internationale waardering aan de gebieden toegekend. De deelgebieden hebben zowel educatieve als wetenschappelijke waarde. Met name de Vechtloop en -delta draagt hieraan bij. De ondergrond in de Aetveldse polder is onderdeel van bovenstaand systeem. Aan de oppervlakte wordt de polder gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan tamelijk gave, kenmerkende verkavelingsvormen. Ook deze kernkwaliteit is onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Vecht en Aetveldsche Polder en Naardermeer
- A. Uitwaaiende strokenverkaveling

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke
karakteristiek

Uitwaaiierende strokenverkaveling

Het BPL Vechtstreek-Noord bestaat uit een veenlandschap met veenrivieren en -polders. Centraal in het gebied ligt de Vecht. In de Diemerscheg in het westen zijn de polders van het veenrivierenlandschap getransformeerd tot bosrijke recreatiegebieden met de landbouwkundige verkaveling als onderlegger. Het oostelijk deel van het gebied waarin het Naardermeer ligt, is waterrijk door de voortdurende aanvoer van kwel uit de stuwwal van Het Gooi. In het Naardermeer is de opzet van een mislukte droogmakerij nog te herkennen.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon met langgerekte smalle kavels in het veenrivierenlandschap heeft een uitwaaiierend karakter. Het verkavelingspatroon ontstond doordat vanaf de bochtige veenrivieren en vanaf de Zuiderzeedijk in verschillende richtingen werd ontgonnen. De kavels raken elkaar aan de achterzijde van de polders. In het veenpolderlandschap rond het Naardermeer is het kavelpatroon wat regelmatig, maar deels ook verdwenen door natuurontwikkeling.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de polders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Het is cultuurhistorisch van hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: Vecht en Aetsveldsche Polder en Naardermeer
- A. Uitwaaiierende strokenverkaveling

© Foto: Provincie Noord-Holland

Openheid en ruimtebeleving

Aaneengesloten open ruimte en vergezichten

Het BPL Vechtstreek-Noord is een open landschap dat doorsneden wordt door de rivier de Vecht en grote infrastructuurlijnen. De openheid wordt aan de westzijde van de Vecht verkleind door nieuwbouw in de Bloemendalerpolder. Het Diemberbos, Naarderbos en het Naardermeer vormen door opgaande beplanting verdichte gebieden.

Beschrijving

De openheid aan de oostzijde van de Vecht is grotendeels terug te voeren op de aanwezigheid van de schoots- en inundatievelden van de Nieuwe Hollandse Waterline/Stelling van Amsterdam. Deze openheid is nog goed te ervaren. Ondanks de fysieke barrières van de infrastructuur maakt het gebied de indruk van een aaneengesloten open gebied. De Noordpolder, de Keverdijksepolder en de Aetveldse polder hebben de grootste maten.

Het Naardermeer manifesteert zich als een moerasbos met daarbinnen open plassen. Vanaf het uitkijkpunt Muggenbult en vanaf de spoorlijn is de openheid in de lengterichting te ervaren.

Interpretatie en toetsing

De afwisseling tussen de open veenpolders en de meer besloten bos- en moerasgebieden in combinatie met de cultuurhistorische waarden maken het gebied van bijzondere landschappelijke en recreatieve waarde.

De omvang van het open weidegebied in het BPL Vechtstreek-Noord is van grote waarde. Ondanks de fysieke barrières maakt het de indruk van een aaneengesloten open landschap. De combinatie met de historische schoots- en inundatievelden is van bijzondere waarde. De openheid is kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Met name de smalle zone tussen A1 en Naardertrekvaart is extra gevoelig voor verdichting en verrommeling.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verdere verdichting of verrommeling in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Noord is een open landschap dat doorsneden wordt door de rivier de Vecht en grote infrastructuurlijnen. De openheid wordt aan de westzijde van de Vecht verkleind door nieuwbouw in de Bloemendalerpolder. Het Diemberbos, Naarderbos en het Naardermeer vormen door opgaande beplanting verdichte gebieden.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

De graslanden in de Noordpolder beoosten Muiden en de Aetsveldsche Polder zijn een belangrijke habitat voor weidevogels in het BPL Vechtstreek-Noord. De geschiktheid als broedgebied voor weidevogels hangt onder andere samen met het hoge grondwaterpeil en het aanwezige microreliëf. Daarnaast zijn het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid en beperkte verstoring van belang. De kwaliteit voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van BPL Vechtstreek-Noord als geheel en habitat voor weidevogels in de aangrenzende gebieden (onder andere Horn- en Kuierpolder ten zuiden van het gebied).

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Noord is een open landschap dat doorsneden wordt door de rivier de Vecht en grote infrastructuurlijnen. De openheid wordt aan de westzijde van de Vecht verkleind door nieuwbouw in de Bloemendalerpolder. Het Diemberbos, Naarderbos en het Naardermeer vormen door opgaande beplanting verdichte gebieden.

Openheid en ruimtebeleving

Schootsvelden Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Beschrijving

De Vechtstreek Noord is een 'strategisch landschap' met kastelen, vestingsteden en forten. De Stelling van Amsterdam ligt in dit gebied over de oudere Nieuwe Hollandse waterlinie. Alle onderdelen van de Stelling van Amsterdam w.o. schootsvelden en inundatiegebieden hebben de beschermde status van het Werelderfgoed.

Interpretatie en toetsing

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder ook de accessen en schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandse Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

De Vecht was een belangrijke basis voor de bewoning en ontginning van het gebied. In tegenstelling tot het meer zuidelijk gelegen deel van de Vecht, waar veel buitenplaatsen liggen, zijn langs de Vecht in BPL Vechtstreek-Noord vooral boerderijen te vinden. De Vecht maakte deel uit van de hoofdverdedigingslijn van de Nieuwe Hollandse waterlinie, waarlangs verschillende vestingsteden en forten gebouwd werden.

De Vecht wordt begeleid door bebouwing, wegen en beplanting, maar heeft ook open stukken met uitzicht over het achterliggende open veenpolderlandschap. Het zuidelijk deel van de Vecht behoort tot een NNN-verbinding, een natte ecologische verbinding tussen de noordelijke en zuidelijke Vechtplassen.

Interpretatie en toetsing

De Vecht heeft nog grotendeels zijn natuurlijke bochtige loop. De rivier en bijbehorende oevers heeft bijzondere landschappelijke kwaliteit en heeft een hoge cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld water wordt gedempt of oevers worden vergraven, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die het groene en kleinschalige karakter van de Vecht oevers veranderen zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandse Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

De Vecht met bijbehorende oevers

De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandse Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

De veenrivieren vormen belangrijke historische structuren in het gebied en zijn soms voor een groot deel in het stedelijk gebied opgenomen. Het Gein en delen van de Gaasp hebben hun oorspronkelijk karakter behouden. De Diem is door infrastructuur doorsneden maar heeft ecologische potentie.

Interpretatie en toetsing

De veenrivieren hebben een hoge cultuurhistorische waarde en zijn ondanks stedelijke ontwikkelingen en aanwezigheid van grootschalige infrastructuur vaak nog goed herkenbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het oorspronkelijk verloop of de continuïteit van het groene karakter veranderen of ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de veenrivieren verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandsche Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandse Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

De Zuiderzeedijk (aan de westzijde van het gebied de Diemerzeedijk en aan de oostzijde de Westdijk) is met zijn hoogte en steile profiel een beeldbepalende en continue lijn op de grens van water en land. De dijk loop ook buiten het gebied door. De dijk verbindt de historische vestingsteden Muiden en Naarden. Vanaf de Diemerzeedijk is afwisselend zicht mogelijk op het veenpolderlandschap, het verstedelijkte landschap en het IJmeer. De Westdijk aan de oostkant van Muiderberg heeft door de vele dijkdoorbraken die in het verleden hebben plaatsgevonden een bochtig karakter. Er zijn nog meerdere 'braken' (plassen) te vinden die ontstonden ten gevolge van het binnenstromende water. Ten noorden van de Westdijk zijn op de voormalige buitendijkse gronden recreatieve voorzieningen gekomen (Naarderbos), waardoor hier vanaf de dijk niet of nauwelijks zicht is op het Gooimeer. De polder aan de zuidzijde is wel goed te ervaren.

Interpretatie en toetsing

De Zuiderzeedijk is een herkenbare cultuurhistorische ruimtelijke drager die nog steeds een waterkerende functie heeft. Ruimtelijke ontwikkelingen die de herkenbaarheid, tracé of profiel aantasten doen afbreuk aan deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandsche Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

Zuiderzeedijk

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandse Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

De Muidertrekvaart en de Naardertrekvaart verbonden Amsterdam met Muiden en Naarden. De trekvaarten worden steeds voor een belangrijk deel begeleid door kades en zijn een herkenbare rechte lijn in het landschap. De trekvaart wordt aan tenminste één zijde begeleid door een weg en wordt geaccentueerd met boombeplanting.

De Muidertrekvaart direct ten westen van Muiden is nog intact, maar is meer in westelijke richting naar het noorden opgeschoven door de verbreding van de A1. Hier volgt de trekvaart dus niet meer het oorspronkelijke tracé. Aan de oostzijde vormde de Naardertrekvaart het acces (toegang) tot de Stelling van Amsterdam (Muizenfort bij Muiden). Het jaagpad langs de trekvaarten groeide uit tot Rijksstraatweg en later tot de A1.

Interpretatie en toetsing

De trekvaarten hebben een hoge cultuurhistorische waarde en zijn ondanks stedelijke ontwikkelingen en aanwezigheid van grootschalige infrastructuur nog goed herkenbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het rechte karakter en het kenmerkende profiel veranderen of ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de trekvaarten verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder ook de accessen en schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandse Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

Muidertrekvaart en Naarder trekvaart

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandsche Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

De 's-Gravelandsche Vaart was de verbinding tussen de Vecht en 's-Graveland en was belangrijk voor de ontwikkeling van de landgoederenzone bij deze plaats. Aan de oostzijde van de Vecht valt de 's-Gravelandsche Vaart samen met het acces (toegang) van fort Uitermeer van de Stelling van Amsterdam. De 's-Gravelandsche Vaart heeft in tegenstelling tot de Muider- en Naardertrekvaart een geknikt verloop en een wisselende breedte.

Interpretatie en toetsing

De 's-Gravelandsche Vaart is belangrijk geweest voor de ontwikkeling van 's-Graveland en is van cultuurhistorische waarde. De vaart volgt nog het oorspronkelijke tracé. Ruimtelijke ontwikkelingen die het profiel veranderen of ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de vaart verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder ook de schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandsche Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

's-Gravelandsche Vaart

© Foto: Provincie Noord-Holland

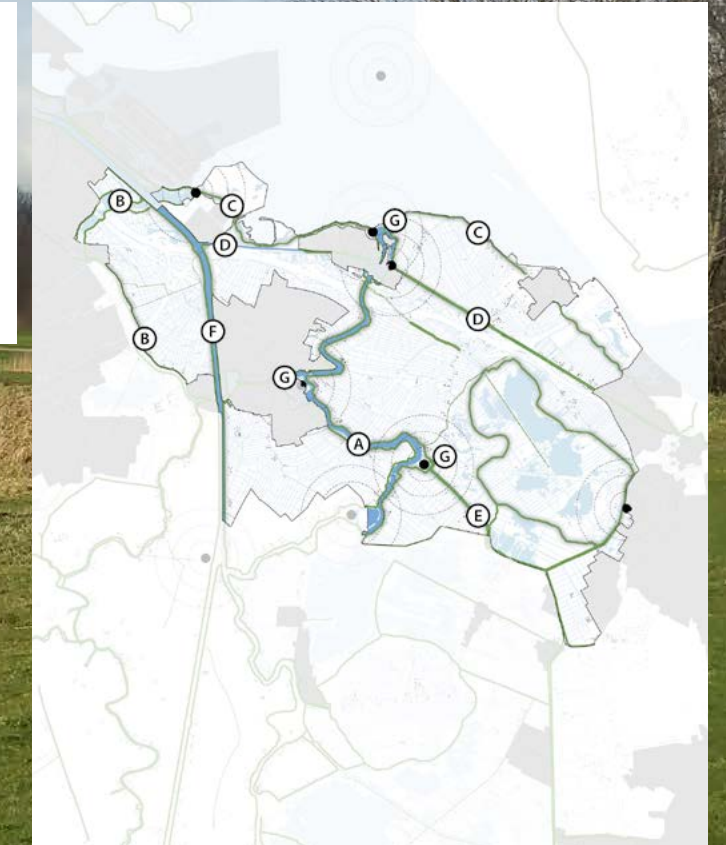
De belangrijkste ruimtelijke structuren in het BPL Vechtstreek-Noord zijn de Vecht, de Zuiderzeedijk, de Naarder- en Muidertrekvaart met jaagpaden en kaden, de 's-Gravelandse Vaart en het Amsterdam-Rijnkanaal.

Beschrijving

Het Amsterdam-Rijnkanaal doorsnijdt (en begrenst) aan de westzijde het BPL Vechtstreek-Noord. Het brede kanaal heeft een belangrijke functie als scheepvaartverbinding van en naar Amsterdam. Het kanaal verving het eerder aangelegde Merwedekanaal en werd uiteindelijk zo'n 100 m breed. Het kanaal wordt aan weerszijden begeleid door een of meerdere bomenrijen. Vooral de hoge populieren die ter hoogte van Weesp langs het kanaal staan benadrukken de aanwezigheid van het kanaal. De bruggen over het kanaal zijn oriëntatiepunten. Vooral de spoorbrug en de brug van de A1 zijn opvallende elementen.

Interpretatie en toetsing

Het Amsterdam-Rijnkanaal is door zijn breedte en begeleidende beplanting een belangrijke ruimtelijke drager in het gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen die de rechtlijnigheid en de continuïteit van het profiel verminderen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. De Vecht
- B. Veenrivieren Gein, Gaasp en Diem
- C. Zuiderzeedijk
- D. Muidertrekvaart en Naardertrekvaart met acces fort C (Muizenfort)
- E. 's-Gravelandsche Vaart met acces fort Uitermeer
- F. Amsterdam-Rijnkanaal
- G. Forten Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ruimtelijke dragers

Amsterdam-Rijnkanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

A scenic landscape featuring a calm river in the foreground, reflecting the sky and surrounding trees. The background shows a line of trees under a clear blue sky. The overall scene is peaceful and natural.

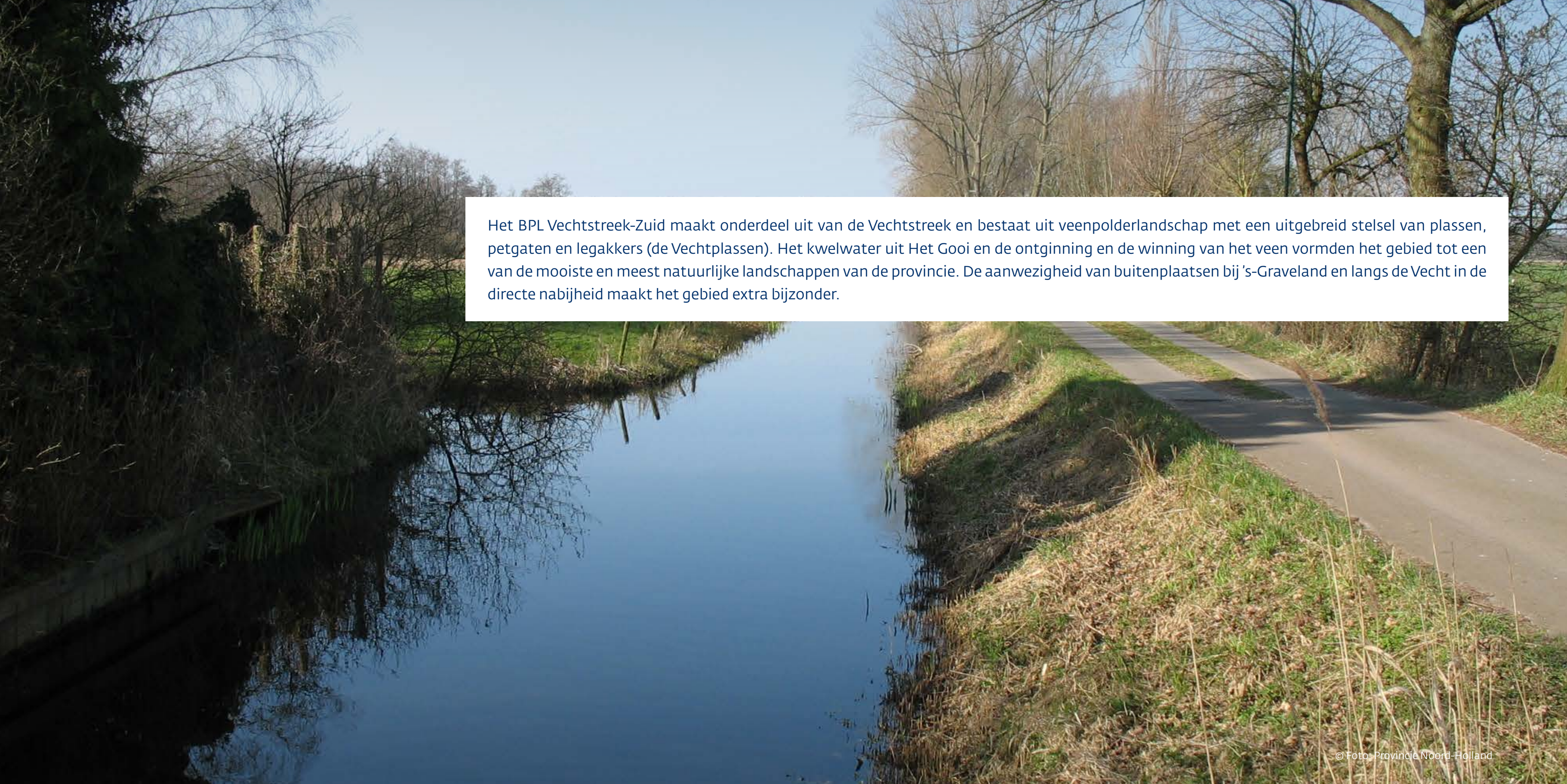
Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Zuid maakt onderdeel uit van de Vechtstreek en bestaat uit veenpolderlandschap met een uitgebreid stelsel van plassen, petgaten en legakkers (de Vechtplassen). Het kwelwater uit Het Gooi en de ontginning en de winning van het veen vormden het gebied tot een van de mooiste en meest natuurlijke landschappen van de provincie. De aanwezigheid van buitenplaatsen bij 's-Graveland en langs de Vecht in de directe nabijheid maakt het gebied extra bijzonder.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Zuid is het zuidelijk deel van de Vechtstreek tussen Amsterdam en Het Gooi. Het gebied wordt aan de west- en zuidzijde begrensd door de provinciegrens met Utrecht, aan de noordzijde door de bebouwing van Weesp en aan de oostzijde door de 's-Gravelandsche Vaart en de gemeentegrens van Hilversum.

Aan de westzijde van Vechtplassen stroomt de Vecht. Ten oosten van het gebied ligt de stuwwal van Het Gooi met de stedelijke bebouwing van Hilversum en Bussum. Vanwege het kwelwater dat vanuit Het Gooi de Vechtstreek instroomt vormen de Vechtplassen samenhang met Het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. Het landschap van de Vechtplassen loopt door in de veenverkavelingen bij Tienhoven en Maarseveen in de provincie Utrecht. Het BPL Vechtstreek-Zuid maakt deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie die op de nominatie staat voor UNESCO Werelderfgoed, als onderdeel van het reeds bestaande Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. De Stelling van Amsterdam ligt aan de noordwestzijde van het gebied.

Grote delen van het gebied behoren tot NNN en Natura2000. Het groene en waterrijke karakter van Vechtplassen is van grote landschappelijke waarde. Door het gebied lopen de provinciale wegen N236, N523 en N201, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums Kanaal.

(Het BPL Vechtstreek-Noord maakt deel uit van het ensemble Vechtstreek in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Zuid is een veenpolderlandschap met hierin uitgeveende plassen. Door windafslag groeiden de plassen aan elkaar. De plassen gaan in de oostzijde over in een uitgebreid stelsel met petgaten en legakkers omgeven door moerasbos en veenweidegronden.

Beschrijving

De verkavelingsrichting is loodrecht op de afwateringsrivieren de Vecht en de Drecht. De lintdorpen Ankeveen en Kortenhoef liggen evenwijdig aan de Vecht. De kenmerkende waaivormige verkaveling van de 'Ster van Loosdrecht' is ontstaan door een komvormig reliëf, waarschijnlijk veroorzaakt door een paraboolduin in de ondergrond.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Dit maakt het gebied cultuurhistorisch van hoge waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strokenverkaveling veenweidepolder
- B. Symmetrische opzet en regelmatig verkavelingspatroon Horstermeerpolder

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het BPL Vechtstreek-Zuid is een veenpolderlandschap met hierin uitgeveende plassen. Door windafslag groeiden de plassen aan elkaar. De plassen gaan in de oostzijde over in een uitgebreid stelsel met petgaten en legakkers omgeven door moerasbos en veenweidegronden.

Beschrijving

De Horstermeerpolder is een drooggemaakt natuurlijk meer. De naamgeving verwijst naar 'horsten': enkele hoogtes waarop boerderijen werden gevestigd. De droogmakerij heeft een symmetrische opbouw met een middenas in de lengterichting van de polder. Vanaf deze as zijn de ontginningsblokken zo regelmatig mogelijk uitgezet. De polder heeft vanwege de specifieke waterhuishouding smalle kavels, een vierkante ringsloot om de grootste kwellocatie en een brede hoofdtocht naar het gemaal. In de polder worden al langere tijd initiatieven ontplooid om wateronttrekking uit de omliggende natuurgebieden tegen te gaan.

Interpretatie en toetsing

De verkaveling en de waterhuishouding die hieraan ten grondslag ligt zijn karakteristiek voor de Horstermeerpolder. Ruimtelijke ontwikkelingen die de genoemde kenmerken van de polder respecteren worden niet beschouwd als een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Strokenverkaveling veenweidepolder
- B. Symmetrische opzet en regelmatig verkavelingspatroon Horstermeerpolder

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van de Vechtplassen bestaat uit een aantal gescheiden open ruimten. De plassen zijn de grootste open ruimtes. De veenpolders met stroken moerasbos zorgen voor een afwisselend landschap met langgerekte ruimten en houtwallen en bomenrijen. Deze beplanting zorgt voor 'coulissen' in het landschap. Deze afwisseling in combinatie met stilte, duisternis en natuurbeleving maken het gebied zeer aantrekkelijk voor mens en dier. De Loosdrechtse plassen en De Wijde Blik zijn van betekenis voor de watersport in actieve (wedstrijdzeilen, waterskiën) en recreatieve (sloepvaren) vorm.

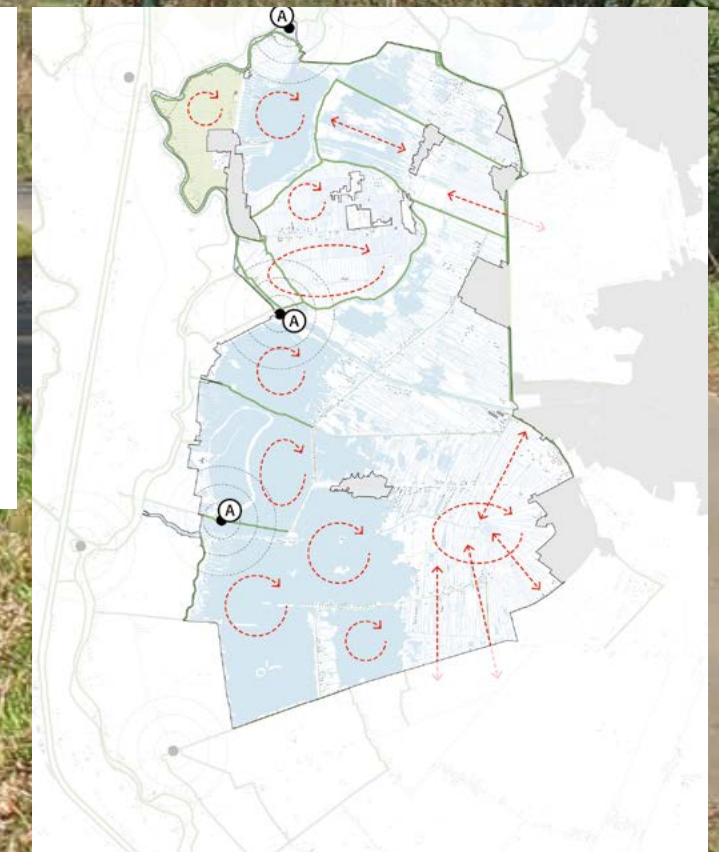
Beschrijving

De veenplassen bestaan uit meerdere open ruimtes, gescheiden door kades, soms met lintbebouwing en opgaande begroeiing. Aan de oostzijde zijn de plassen afgebakend door dichte moerasbossen op de legakkers, waardoor het gebied een afwisseling kent tussen openheid en beslotenheid.

Interpretatie en toetsing

Door de openheid van de veenplassen en de afwisseling met de meer besloten bos- en moerasgebieden, in combinatie met de cultuurhistorische waarden, is het gebied van bijzondere landschappelijke en recreatieve waarde. De openheid maakt de plassen kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen en verrommeling.

Ruimtelijke ontwikkelingen in en langs de plassen die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden van fortten

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van de Vechtplassen bestaat uit een aantal gescheiden open ruimten. De plassen zijn de grootste open ruimtes. De veenpolders met stroken moerasbos zorgen voor een afwisselend landschap met langgerekte ruimten en houtwallen en bomenrijen. Deze beplanting zorgt voor 'coulissen' in het landschap. Deze afwisseling in combinatie met stilte, duisternis en natuurbeleving maken het gebied zeer aantrekkelijk voor mens en dier. De Loosdrechtse plassen en De Wijde Blik zijn van betekenis voor de watersport in actieve (wedstrijdzeilen, waterskiën) en recreatieve (sloepvaren) vorm.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft een open karakter en is in gebruik als grasland. Aan de oostzijde van de Vecht heeft de openheid zijn oorsprong in de aanwezigheid van de schoots- en inundatievelden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze openheid is nog goed te ervaren. De openheid is vooral waarneembaar in de Horn- en Kuierpolder en in de veenpolders aan de oostzijde. De open ruimtes zijn grillig gevormd door de strokenverkaveling en de beplante boerenerven. Vanuit de buitenplaatsen van 's-Graveland zijn zichtlijnen naar het open landschap.

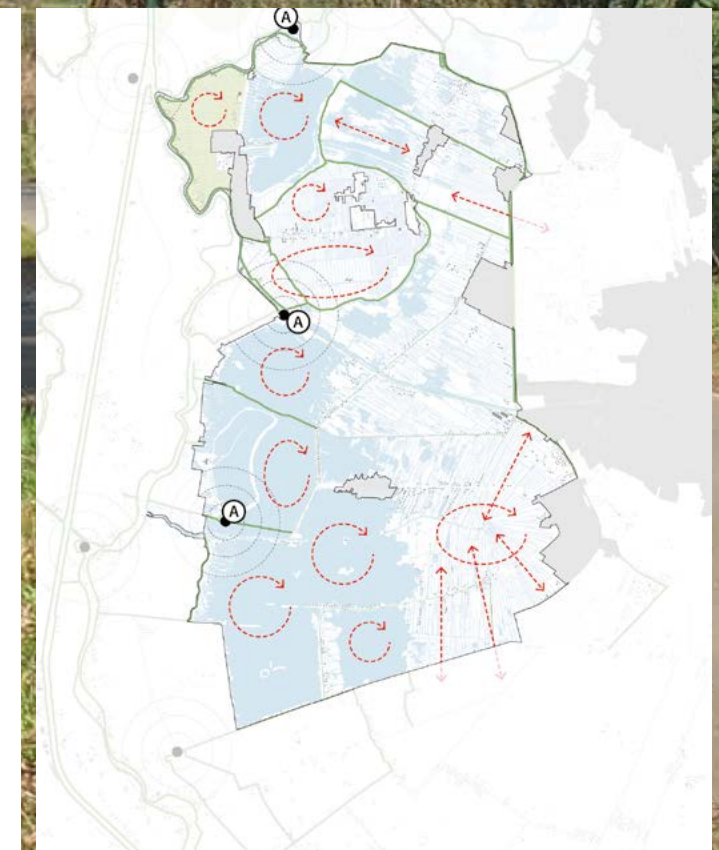
De Horstermeerpolder heeft een overwegend open karakter, maar is ter hoogte van het bedrijventerrein Nieuw Walden verdicht. Ook de natuurontwikkeling aan de zuidzijde zorgt voor verdichting van het landschap. Aan de zuidwestzijde is het landschap open vanwege schootsvelden van de Nieuwe Hollandse waterlinie (Fort Kijkuit).

Interpretatie en toetsing

Het open veenweidegebied in het BPL Vechtstreek-Zuid is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verdere verrommeling of verdichting van het open landschap van de veenpolders zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ook de openheid in de Horstermeerpolder is van grote waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verdere verrommeling of verdichting van het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verdichting langs de Middenweg of Machineweg worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd, mits deze niet verder het landschap in reiken dan de huidige functies en er nog voldoende zichtlijnen overblijven naar het achtergelegen open landschap.

De Stelling van Amsterdam is UNESCO Werelderfgoed en heeft een eigen beschermingsregime waaronder ook de accessen en schootsvelden van de forten vallen. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de regels van dit regime zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden van forten

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van de Vechtplassen bestaat uit een aantal gescheiden open ruimten. De plassen zijn de grootste open ruimtes. De veenpolders met stroken moerasbos zorgen voor een afwisselend landschap met langgerekte ruimten en houtwallen en bomenrijen. Deze beplanting zorgt voor 'coulissen' in het landschap. Deze afwisseling in combinatie met stilte, duister-
nis en natuurbeleving maken het gebied zeer aantrekkelijk voor mens en dier. De Loosdrechtse plassen en De Wijde Blik zijn van betekenis voor de watersport in actieve (wedstrijdzeilen, waterskiën) en recreatieve (sloepvaren) vorm.

Beschrijving

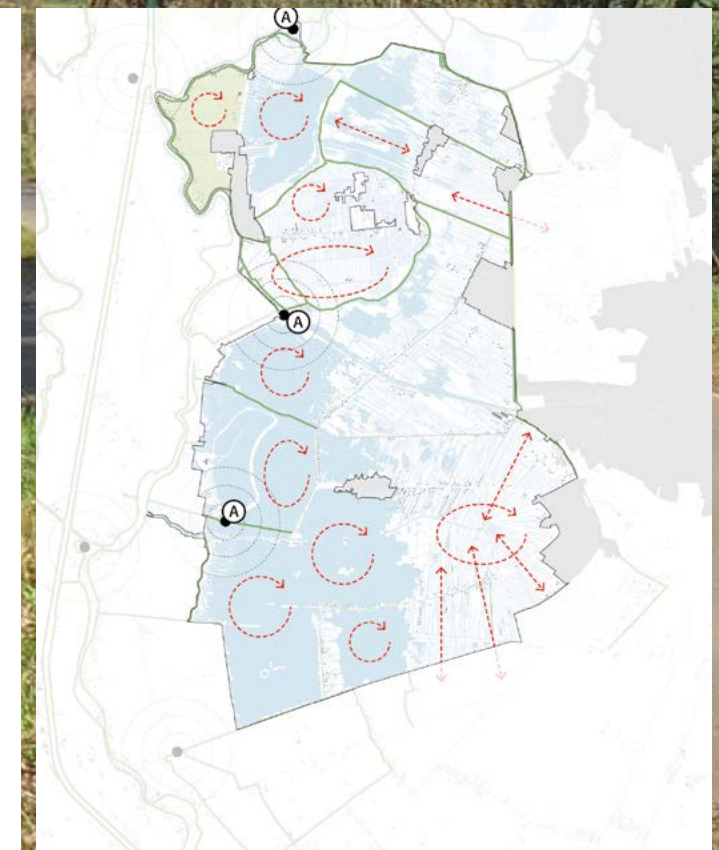
De graslanden in de Horn- en Kuierpolder zijn een belangrijke habitat voor weidevogels in het BPL Vechtstreek-Zuid. De geschiktheid als broedgebied voor weidevogels hangt onder andere samen met het hoge grondwaterpeil en het aanwezige microreliëf. Daarnaast zijn het extensieve agrarisch gebruik, openheid en beperkte verstoring van belang. De kwaliteit voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van BPL Vechtstreek-Zuid als geheel en habitat voor weidevogels in de aangrenzende gebieden (waaronder de Aetsveldsche Polder ten noorden van het gebied en de polders ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal).

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden van forten

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het landschap van de Vechtplassen bestaat uit een aantal gescheiden open ruimten. De plassen zijn de grootste open ruimtes. De veenpolders met stroken moerasbos zorgen voor een afwisselend landschap met langgerekte ruimten en houtwallen en bomenrijen. Deze beplanting zorgt voor 'coulissen' in het landschap. Deze afwisseling in combinatie met stilte, duister-
nis en natuurbeleving maken het gebied zeer aantrekkelijk voor mens en dier. De Loosdrechtse plassen en De Wijde Blik zijn van betekenis voor de watersport in actieve (wedstrijdzeilen, waterskiën) en recreatieve (sloepvaren) vorm.

Beschrijving

Aan de oostzijde van de Vecht heeft het landschap een sterke visuele relatie met de schoots- en inundatievelden van de Nieuwe Hollandse Waterline.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die de visuele relatie tussen forten en hun schoots- en inundatievelden verstoren zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Schootsvelden van forten

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in BPL Vechtstreek-Zuid zijn de langgerekte bebouwingslinten, de polderkaden en ringdijk van de Horstermeer, de accessen naar de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums kanaal.

Beschrijving

De langgerekte bebouwingslinten van Ankeveen, Kortenhoef, Horndijk, Oud- en Nieuw Loosdrecht verschillen van elkaar in detaillering. Soms is een lint tweezijdig bebouwd (Loosdrecht), soms eenzijdig (Horndijk). Vaak ligt er een watergang langs de dijk (Kortenhoef, Moleneind). Soms staat de verkaveling scheef op het bebouwingslint.

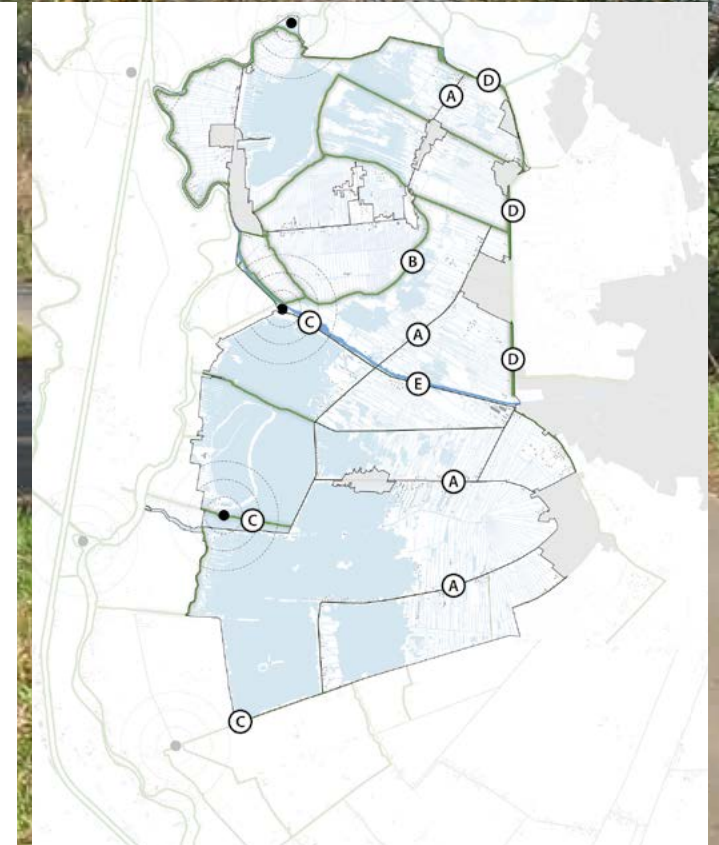
Belangrijk is de visuele relatie tussen landschap en bebouwingslint. Waar bebouwing aan één of beide zijden van de kades ontbreekt is er uitzicht op de veenplassen of veenweidegebieden. De linten van Oud- en Nieuw Loosdrecht zijn plaatselijk verdicht met recreatieve voorzieningen zoals jachthavens en recreatieparken.

Interpretatie en toetsing

De polderlinten hebben een relatie met de ontginningsgeschiedenis van het gebied en hebben ieder een onderscheidend karakter.

Objecten binnen deze structuren zijn vervangbaar tenzij het gaat om beeldbepalende of monumentale panden, die beschermd zijn via andere regels. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dienen zorgvuldig te worden ingepast in de karakteristiek van het polderlint.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten
- B. Ringdijk Horstermeer en polderkaden
- C. Accessen van forten
- D. 's-Gravelandsche Vaart
- E. Hilversums Kanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in BPL Vechtstreek-Zuid zijn de langgerekte bebouwingslinten, de polderkaden en ringdijk van de Horstermeer, de accessen naar de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums kanaal.

Beschrijving

De Dammerkade, de Stichtse kade, het Bergse pad, de Lambertszkade, de Kromme Rade, de Rading en de Nieuweweg langs Tienhovensch Kanaal zijn voorbeelden van historische polderkaden die vaak ook de grens zijn tussen de provincies Noord-Holland en Utrecht. Het zijn lange lijnen van waaruit het landschap beleefd kan worden door recreanten. De ringdijk van de Horstermeerpolder vormt een herkenbare grens tussen de diep gelegen polder en de aangrenzende veenpolders en plassen.

Interpretatie en toetsing

Deze dragers hebben cultuurhistorische waarde en hebben vaak een grote belevings- en gebruikswaarde voor recreanten. Ruimtelijke ontwikkelingen die de rechtlijnigheid of de continuïteit van de lijn verminderen vormen een aantasting van deze kernkwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het profiel van de dijk of kade wordt vergraven zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten
- B. Ringdijk Horstermeer en polderkaden
- C. Accessen van forten
- D. 's-Gravelandsche Vaart
- E. Hilversums Kanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in BPL Vechtstreek-Zuid zijn de langgerekte bebouwingslinten, de polderkaden en ringdijk van de Horstermeer, de accessen naar de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums kanaal.

Beschrijving

De 's-Gravelandsche Vaart vormde de verbinding tussen de Vecht en 's-Graveland en vormde de ontginningsbasis voor de landgoederenzone.

Interpretatie en toetsing

De 's-Gravelandsche Vaart is belangrijk geweest voor de ontwikkeling van 's-Graveland en is van cultuurhistorische waarde. De vaart volgt nog het oorspronkelijke tracé. Ruimtelijke ontwikkelingen die het profiel veranderen of ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de vaart verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten
- B. Ringdijk Horstermeer en polderkaden
- C. Accessen van forten
- D. 's-Gravelandsche Vaart
- E. Hilversums Kanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in BPL Vechtstreek-Zuid zijn de langgerekte bebouwingslinten, de polderkaden en ringdijk van de Horstermeer, de accessen naar de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums kanaal.

Beschrijving

Het Hilversums Kanaal werd in 1937 opengesteld waarbij gebruik gemaakt werd van de bestaande waterloop de Zuwe. De Vreelandse weg (N201) ligt op de kade van de Zuwe en volgt voor een deel het Hilversums Kanaal. Het Hilversums Kanaal is acces van fort Kijkuit. De N201 is van de mooiste wegen van de provincie met uitzicht op de Wijde Blick en omliggende natuurgebieden.

Interpretatie en toetsing

Het Hilversums Kanaal vertegenwoordigt een belangrijke cultuurhistorische waarde. De bruggen zijn gemeentelijk monument. Ruimtelijke ontwikkelingen die het profiel veranderen of ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtbaarheid van de vaart verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten
- B. Ringdijk Horstermeer en polderkaden
- C. Accessen van forten
- D. 's-Gravelandsche Vaart
- E. Hilversums Kanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

De belangrijkste ruimtelijke structuren in BPL Vechtstreek-Zuid zijn de langgerekte bebouwingslinten, de polderkaden en ringdijk van de Horstermeer, de accessen naar de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de 's-Gravelandsche Vaart en het Hilversums kanaal.

Beschrijving

Het Tienhovensch Kanaal, de Bloklaan en het Hilversums kanaal met Vreelandse weg (N201) vormen accessen (toegangswegen) van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en werden bewaakt door genoemde forten.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen die de directe visuele relatie tussen fort en acces verminderen vormen een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Bebouwingslinten
- B. Ringdijk Horstermeer en polderkaden
- C. Accessen van forten
- D. 's-Gravelandsche Vaart
- E. Hilversums Kanaal

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

PolderVeenhuizen en Polder Oterleek zijn stukken oud land binnen de droogmakerij Heerhugowaard. De polders bestaan voornamelijk uit grasland en hebben een onregelmatig kavelpatroon waarin de oorspronkelijke ontginning nog herkenbaar is. Met name in Polder Oterleek is deze nog zeer gaaf. De polders hebben een open landschap met verspreide bebouwing in het centrale lint of aan de randen.

© Foto: Provincie Noord-Holland

Polder Veenhuizen ligt ten noordoosten van Heerhugowaard en Polder Oterleek zuidelijk van Heerhugowaard. De begrenzing van beide polders volgt de contour van het oude land. De begrenzing van Polder Veenhuizen ligt aan de zuidzijde op de Veenhuizerkade en aan de oostzijde op de Dijkweg. In het westen volgt de grens de Groenedijk tot aan het noordelijk dijklichaam waar de N241 op ligt. De noordgrens van Polder Oterleek volgt de Molendijk, de zuidgrens is de ringdijk van de Heerhugowaard.

(Het BPL Veenhuizen en Oterleek maakt deel uit van het ensemble West-Friesland West in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Provincie Noord-Holland

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige verkaveling

Het BPL Veenhuizen en Oterleek is een oud zeeleilandschap met de karakteristiek van een veenontginningsgebied.

Beschrijving

De verkaveling in beide polders is onregelmatig en veelal blokvormig. De kavelpatronen zijn nog authentiek. In het oostelijk deel van Polder Veenhuizen is nog een stuk strokenverkaveling herkenbaar. Met name in Polder Oterleek heeft de verkaveling weinig invloed van schaalvergroting onderzonden.

Interpretatie en toetsing

De historische verkaveling is nog goed herkenbaar in dit BPL en soms nog gaaf. Het maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. De verkaveling is daarom van hoge cultuurhistorisch en landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen of leiden tot het dempen of wijzigen van sloten zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

A. Onregelmatige, veelal blokvormige verkaveling

© Foto: Provincie Noord-Holland

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimtes

Het BPL Veenhuizen en Oterleek wordt gekenmerkt door de grote mate van openheid in de nabijheid van sterk verstedelijkt gebied. Dit maakt het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil en (extensief) agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Beschrijving

Door de aanwezigheid van de centrale bebouwingslinten en erf- of wegbeplanting wordt het landschap opgedeeld in meerdere open ruimtes. Vanaf de open linten is er zicht over het polderlandschap. Vanaf de dijken en wegen of fietspaden rond de polders is de openheid vaak aan weerszijden goed te ervaren.

Interpretatie en toetsing

De openheid is van landschappelijke en recreatieve waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting langs de ontsluitingswegen of in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimtes
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Provincie Noord-Holland

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Het BPL Veenhuizen en Oterleek wordt gekenmerkt door de grote mate van openheid in de nabijheid van sterk verstedelijkt gebied. Dit maakt het gebied aantrekkelijk voor recreatief gebruik. In combinatie met het hoge waterpeil en (extensief) agrarische beheer zorgt de openheid voor ideale omstandigheden voor weidevogels.

Beschrijving
Het grootste deel van het BPL Veenhuizen en Oterleek is een geschikt habitat voor weidevogels. De variatie in bodemsamenstelling zorgt voor structuurrijk grasland met een gevarieerd bodemleven en vegetatie. Dit maakt in combinatie met de openheid het gebied aantrekkelijk voor weidevogels. De kwaliteit van het habitat voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van West-Friesland als geheel.

Interpretatie en toetsing
Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.
Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.
Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

- Open ruimtes
- Habitat voor weidevogels

Ruimtelijke dragers

Oude dijken rond de polders

De belangrijkste ruimtelijke dragers in Polder Veenhuizen en Polder Oterleek zijn de centrale linten en oude dijken langs de randen van de polders.

Beschrijving

Rond Polder Veenhuizen vormen de in de middeleeuwen aangelegde dijken een heldere grens met de omgeving. Dit zijn de Veenhuizerkade (langs de ringvaart van de Berkmeer) in het zuiden, de Groenedijk in het westen, de Dijkweg in het oosten en de dijk in het noorden met de N241.

Aan de zuidzijde van Polder Oterleek ligt de Huijendijk (ringdijk Heerhugowaard) met een redelijk steil en herkenbaar profiel. De dijk vormt een duidelijke begrenzing van de polder. Een kenmerkend lijnelement is ook de 13e-eeuwse Zomerdijk (Somerdijckie), een voormalige dijk en vanaf de 16e eeuw de scheiding tussen het noordelijke en zuidelijk gedeelte van de polder Oterleek.

Interpretatie en toetsing

De oude dijken zijn onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis van de polders. Ze zijn van zeer hoge cultuurhistorische waarde en belangrijk voor de beleving van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen die het dijkprofiel wijzigen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Oude dijken rond de polders
- B. Bebouwingslinten

© Foto: Provincie Noord-Holland

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

De belangrijkste ruimtelijke dragers in Polder Veenhuizen en Polder Oterleek zijn de centrale linten en oude dijken langs de randen van de polders.

Beschrijving

In Polder Veenhuizen is de bebouwing van oudsher geconcentreerd in het centrale lint in de polder en aan de randen van de polder. De bebouwing ligt meestal verspreid met grote tussenruimtes aan beide zijden van de weg. Het lintdorp Oterleek ligt aan beide zijden van de weg en is meer compact en gesloten van opzet. Hier vindt al vanaf de 11e eeuw bewoning plaats. In Polder Oterleek ligt eveneens centraal in de polder een lint. Hier ligt de bebouwing verspreid met tussenruimtes aan de weg. Dit is bijna volledig enkelzijdig, aan de noordkant. De zuidkant is vrijwel onbebouwd.

Interpretatie en toetsing

De linten zijn een resultante van de ontginningsgeschiedenis. Zij zijn van hoge cultuurhistorische waarde en dragen bij aan de identiteit van het gebied. Het zicht op het open polderlandschap vanaf de linten is eveneens waardevol. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Oude dijken rond de polders
- B. Bebouwingslinten

© Foto: Provincie Noord-Holland

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Waterland strekt zich uit tussen Amsterdam en Edam/Volendam. Het is een veenpolderlandschap met natuurlijke, grillige waterlopen (dieën). Verspreid in het gebied liggen kleinere droogmakerijen. Het gebied kent een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de strokenverkaveling van de veenweidepolders, de dieën en de restanten van dijkdoorbraken. De grote openheid is een bijzondere waarde, zowel voor bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs dijken, ontginningsassen en langs wegen of vaarten in polders.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Waterland wordt aan de oostzijde begrensd door het Markermeer, aan de zuidzijde door de A10, aan de westzijde door het Noordhollandsch Kanaal en N235 en aan de noordzijde door de stedelijke bebouwing van Purmerend en Edam-Volendam. De Waterlandse Zeedijk, onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, markeert de grens met het Markermeer en IJmeer. Landschappelijk en historisch gezien is het BPL Waterland, één samenhangend geheel met de omliggende veenweidepolders. De zone met forten en inundatiegebieden van UNESCO Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam ligt ten noorden van het gebied; het Vuurtoreneiland en buitendijkse gronden ten zuidwesten van het gebied horen ook bij de Stelling van Amsterdam. Een deel van het poldergebied, met name in de oostelijke helft en in het Varkensland aan de westzijde, behoort tot NNN. Het Varkensland behoort tevens tot Natura2000. Belangrijke wegverbindingen in het gebied zijn de N247 en de N235.

(Het BPL Waterland maakt deel uit van het ensemble Waterland in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Natuurlijke veenwaterlopen

Het landschap van het BPL Waterland wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Het gebied is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen (dieën, ook Ae of Ee genoemd). De breedte van deze waterlopen is karakteristiek voor het BPL Waterland. De dorpen liggen van oudsher aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In dit veenpolderlandschap liggen overwegend kleinere droogmakerijen, zoals de Belmermeer, Monnikenmeer en Broekermeer. Deze hebben een regelmatige, rechthoekige verkaveling. Door hun diepere ligging, het regelmatigere verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders. Aan de zijde van het IJmeer en Markermeer liggen buitendijkse gronden, die grotendeels onderdeel zijn van het BPL.

Beschrijving

De natuurlijke veenwaterlopen (dieën) dooraderen Waterland. Voorbeelden zijn de Uitdammer Die, De Leek en de Kerk Aa. Ze zijn karakteristiek vanwege hun natuurlijk gevormde, grillige en brede loop met rietkragen. Ze vormen belangrijke natuurverbindingen binnen en buiten NNN.

Interpretatie en toetsing

De grillige veenwaterlopen tonen de natuurlijke afwatering van het veen en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige natuurlijke structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen (dieën)
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders en regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

Het landschap van het BPL Waterland wordt grotendeels gevormd door een waterrijk veenpolderlandschap. Het gebied is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen (dieën, ook Ae of Ee genoemd). De breedte van deze waterlopen is karakteristiek voor het BPL Waterland. De dorpen liggen van oudsher aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In dit veenpolderlandschap liggen overwegend kleinere droogmakerijen, zoals de Belmermeer, Monnikenmeer en Broekermeer. Deze hebben een regelmatige, rechthoekige verkaveling. Door hun diepere ligging, het regelmatigere verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders. Aan de zijde van het IJmeer en Markermeer liggen buitendijkse gronden, die grotendeels onderdeel zijn van het BPL.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het verkavelingspatroon staat in het westelijk deel van het BPL Waterland meestal loodrecht op de veenstromen. Door de kronkelige loop van de veenstromen is hierdoor sprake van een afwisselende kavelrichting- en breedte. Elders vormen andere, meer rechte ontginningslijnen (waterlopen en wegen) de basis van waaruit is verkaveld en hebben de kavels een rechter en regelmatig karakter.

In het gebied liggen enkele relatief kleine droogmakerijen. Met hun rechthoekige verkaveling en diepere ligging vormen deze een contrast met de veenweidepolders. De droogmakerijen, die vanaf de 17e eeuw tot eind 19e eeuw zijn ontstaan door het droogmalen van meertjes, hebben een symmetrische opbouw, met een middenas en haaks daarop de verkaveling. Door hun ringdijk en ringvaart zijn de droogmakerijen duidelijk afgebakende ruimtelijke eenheden.

Het contrast in verkavelingspatroon tussen de veenpolders en droogmakerijen, in combinatie met verschillen in hoogteligging van het maaiveld, draagt bij aan de unieke landschappelijke kwaliteit van het BPL Waterland.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt de geschiedenis van het landschap zichtbaar. Het is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de droogmakerijen worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als een aantasting beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen (dieën)
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving
Open ruimte en vergezichten

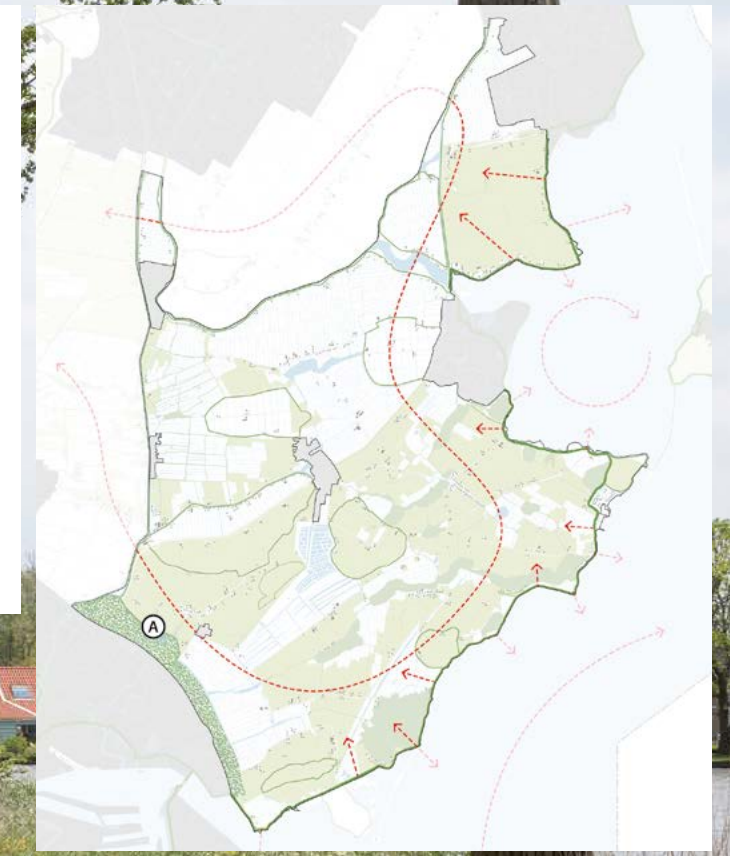
Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stille is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap met kleine droogmakerijen heeft een zeer open karakter. De verspreid in het gebied liggende dorpen, lintbebouwingen, wegbeplanting en erven zorgen voor een incidentele onderbreking van de openheid. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. De openheid is extra goed beleefbaar vanaf de hoger gelegen dijken. De Waterlandse Zeedijk (ruimtelijke drager) biedt niet alleen vergezichten over het Markermeer, maar ook over Waterland. Vanuit de linten is op veel plekken sprake van zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

De omvang van het open weidegebied in het BPL Waterland is van bijzondere waarde. De openheid is kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Door de verschillende verkavelingsrichtingen in het gebied is de openheid extra gevoelig voor verrommeling. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving
- - - Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels
A. Groene randzone met stedelijke voorzieningen

© Foto: Theo Baart

Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving
Het grootste deel van BPL Waterland is geschikt als habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een (zeer) hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van microreliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels.

Interpretatie en toetsing
Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.
Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.
Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringszone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Theo Baart

Zowel de veenweidepolders als de droogmakerijen kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij Amsterdam vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van BPL Waterland. Mede door de openheid en stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede) gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en dieën een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

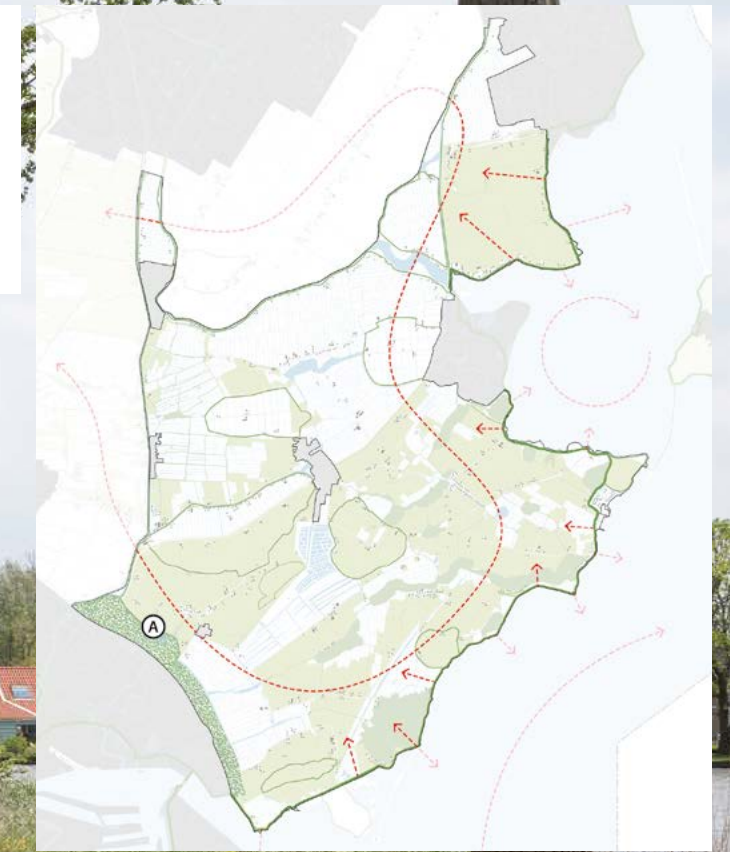
Groene randzone met stedelijke voorzieningen

Beschrijving

De groene randzone tussen de A10 en het open veenweidegebied is onderdeel van het BPL Waterland. Deze zone biedt ruimte aan stedelijke voorzieningen als volkstuincomplexen, sportvelden, een golfterrein en een waterzuivering. Door de opgaande, afschermdende beplanting vormt deze zone een groene scheiding tussen Waterland en het stedelijk gebied van Amsterdam.

Interpretatie en toetsing

Ruimtelijke ontwikkelingen op terreinen met een stedelijke recreatieve functie zijn mogelijk ten behoeve van deze voorziening, mits deze ontwikkelingen landschappelijk zijn ingepast.

Openheid en ruimtebeleving

- Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels
- A. Groene randzone met stedelijke voorzieningen

© Foto: Theo Baart

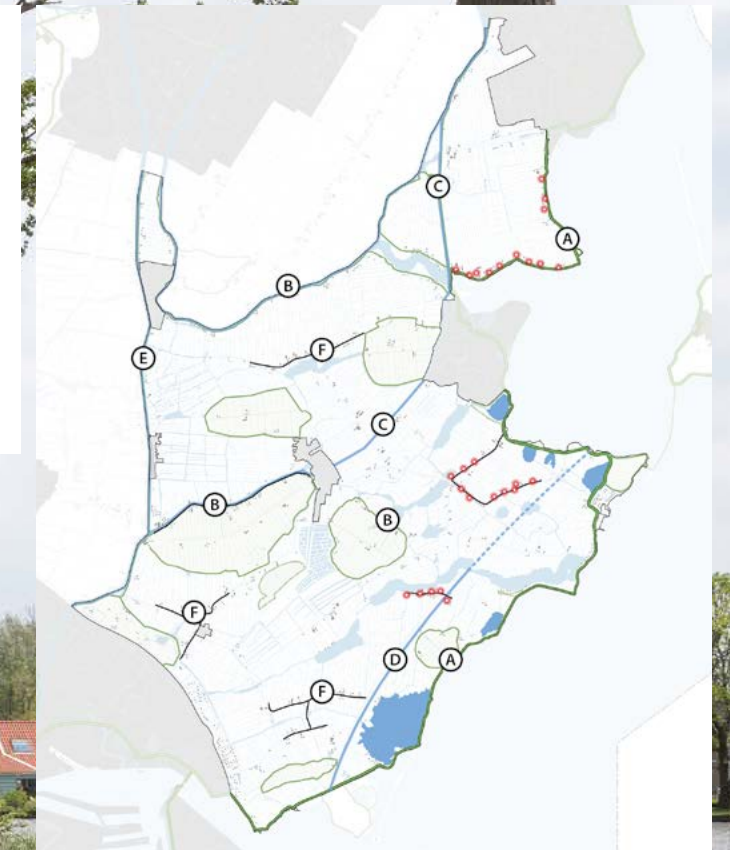
De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De Waterlandse Zeedijk is onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, een stelsel van dijken tussen Beverwijk en Hoorn. Door de hoogte van de dijk is het een beeldbepalende en continue lijn in het landschap. De dijk heeft door de vele dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde een grillig tracé.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de Waterlandse Zeedijk zijn uniek en onvervangbaar. De Zeedijk is, samen met de buitendijkse gronden en binnendijkse restanten van dijkdoorbraken, Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Waterlandse Zeedijk

© Foto: Theo Baart

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

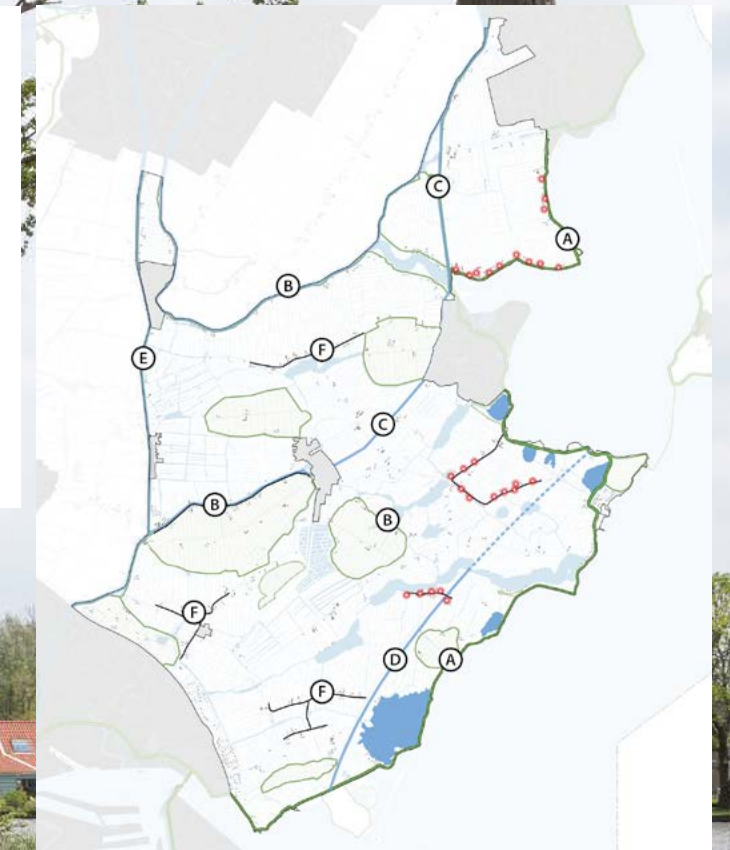
Beschrijving

De ringdijken en -vaarten om de droogmakerijen zijn de kenmerkende en contrasterende lijnen tussen de dieper gelegen droogmakerijen en het hoger gelegen veenweidegebied. Vanuit de droogmakerijen zijn de dijken goed zichtbaar. Vanaf de ringdijken, daar waar deze toegankelijk zijn, is goed zicht mogelijk over de lager gelegen droogmakerijen.

De Purmerringvaart en veenwaterloop De Leek maken deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze verbinding bestaat uit de waterlopen en oevers en is een migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden. Het kenmerkende landschapsbeeld bestaat uit een netwerk van natuurlijke oevers. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting. Ook de ringvaart aan de zuidzijde van polder Monnikenmeer is onderdeel van een NNN-natuurverbinding.

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en -vaarten zijn de ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Waterland. Ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Ringdijken en -vaarten

© Foto: Theo Baart

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

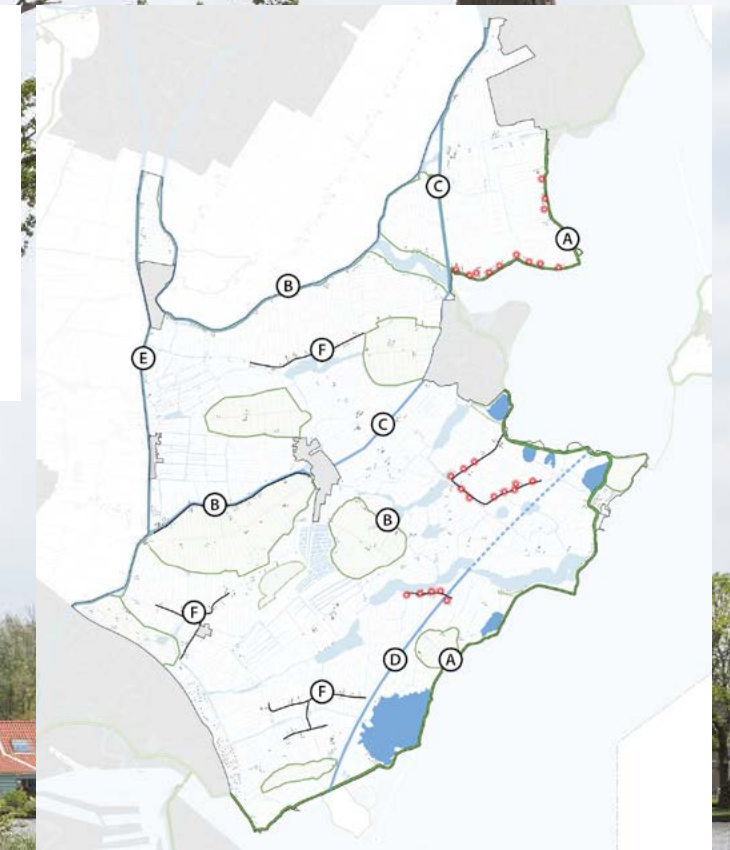
Beschrijving

De voormalige trekvaart langs de N247 was onderdeel van een stelsel van trekvaarten vanaf Amsterdam richting Hoorn en Alkmaar (Zesstedenvaart). Tussen Broek in Waterland en Monnickendam is de trekvaart nog zichtbaar aanwezig. De noordelijke ringvaart van de Broekermeerpolder was ook onderdeel van het trekvaarttracé.

In het oostelijk deel van het gebied, tussen Durgerdam en de Waterlandse Zeedijk ten noorden van Uitdam, zijn in de vorm van een bredere waterloop en kavelgrenzen de resten herkenbaar van het niet voltooide Goudriaankanaal. De weg van Ransdorp naar Holysloot volgt het licht gebogen tracé van het kanaal. Ook op Marken is het tracé zichtbaar (zie het BPL Marken).

Interpretatie en toetsing

De relictten van het Goudriaankanaal en de Zesstedenvaart zijn in het huidige landschap nog zichtbaar en geven uiting aan de unieke ontginningsgeschiedenis en het historische gebruik van het landschap. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het water wordt gedempt of de oevers worden vergraven, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Trekvaart en Goudriaankanaal

© Foto: Theo Baart

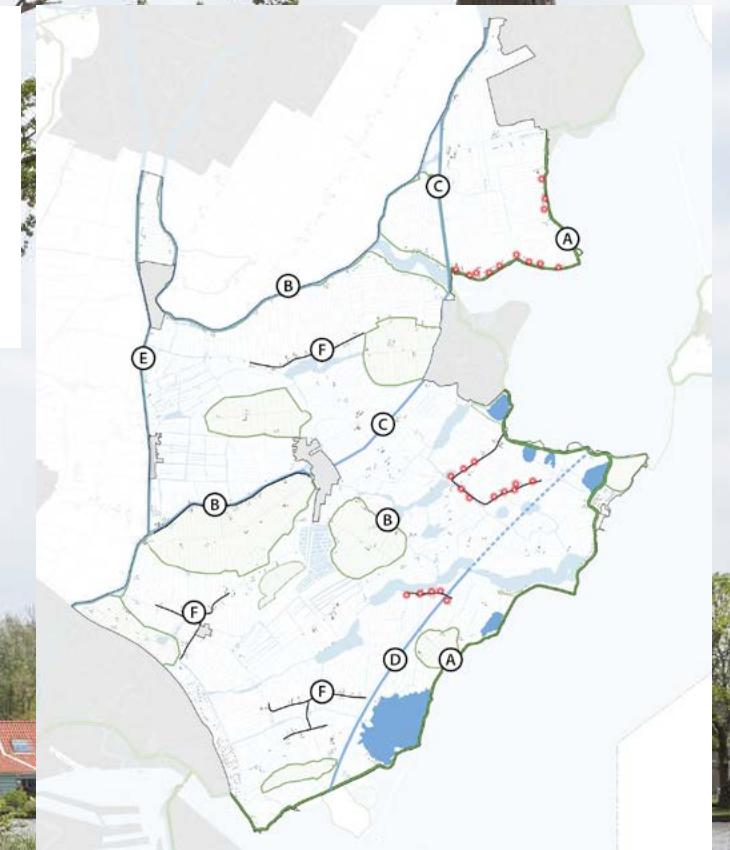
De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

Het Noordhollandsch Kanaal is de westgrens van het BPL Waterland en komt als ruimtelijke drager vooral tot uiting door de aanwezige laanbeplanting tussen kanaal en provinciale weg aan de oostzijde en de beplante erven aan beide zijden van het kanaal. Het kanaal is een begrenzing, maar door de relatief transparante beplanting en het zicht tussen de erven door, is er hier en daar sprake van een doorzicht richting het veenweidegebied aan de andere zijde van het kanaal (BPL Oostzaner- en IJperveld).

Interpretatie en toetsing

Het Noordhollandsch Kanaal benadrukt aan de westzijde de ruimtelijke grens van het gebied. Ook het doorzicht richting het veenweidegebied aan de westzijde is een kwaliteit. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er nog voldoende doorzichten blijven bestaan.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Noordhollandsch Kanaal

© Foto: Theo Baart

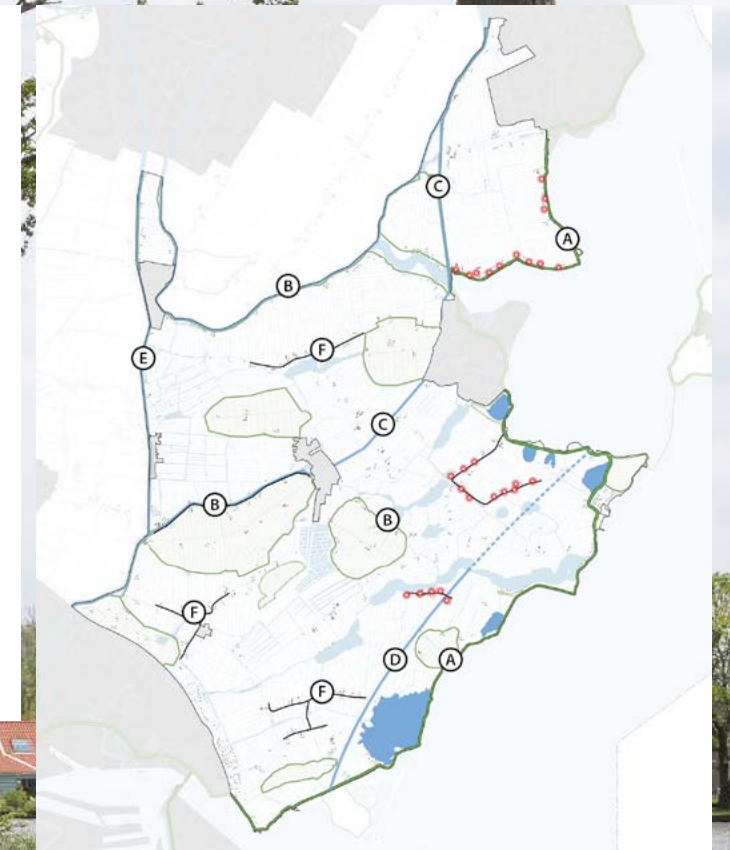
De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

De veelal korte bebouwingslinten zijn kenmerkende opgaande structuren in het landschap. De linten bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. Vanuit de linten is steeds de openheid van Waterland te ervaren, aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door. De oorsprong van de lintdorpen loopt uiteen. Zo is Uitdam, een karakteristieke lintdorp langs de Waterlandse Zeedijk, ontstaan op de plek waar de Uitdammerdie werd afgedamd. Holysloot en Zuiderwoude zijn bijvoorbeeld langs een veenwaterloop ontstaan.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke korte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Korte bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

De meest prominente ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Waterlandse Zeedijk (Uitdammerdijk en de Zeedijk langs de Gouwzee) en het Noordhollandsch Kanaal en de ringdijk en -vaart van de Purmer. Daarnaast zijn de (korte) lintbebouwingen (al dan niet met stolpenstructuren), ringvaarten- en dijken rond kleinere droogmakerijen en (restanten) van trekvaarten en kanalen ruimtelijke dragers in het gebied.

Beschrijving

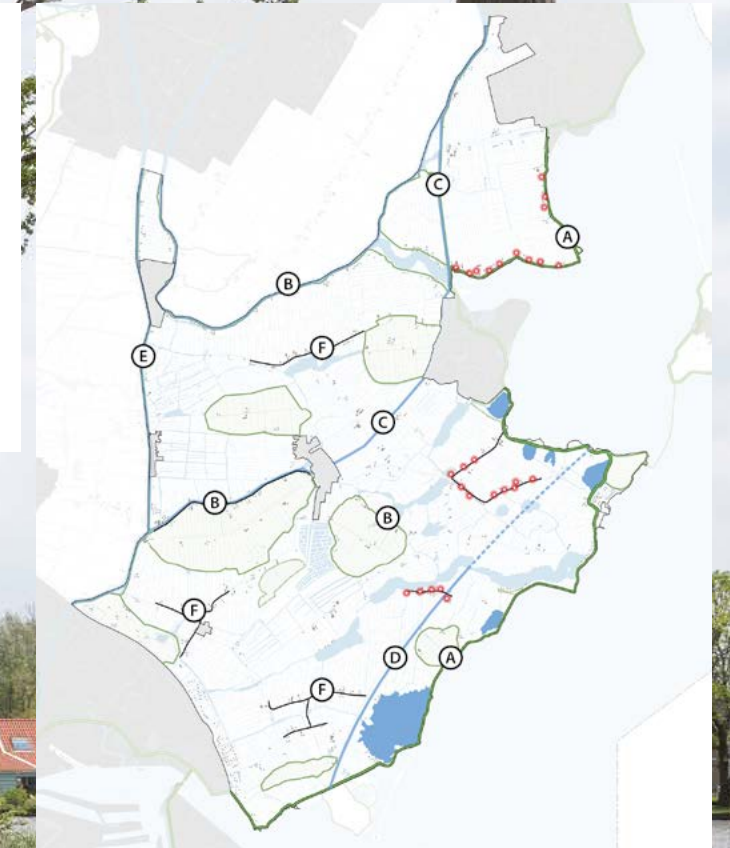
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Waterland is langs de Waterlandse Zeedijk tussen Volendam en Monnickendam sprake van een stolpenstructuur (dijklint). Ook langs waterloop de Zwet in Zuiderwoude, ten zuiden van Monnickendam en in de lintbebouwing van Holysloot langs de Holysloter Die is sprake van een stolpenstructuur. In beide laatste gevallen gaat het om veenlinten.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Waterlandse Zeedijk met restanten van dijkdoorbraken
- B. Ringdijken en -vaarten
- C. Trekvaart
- D. Goudriaankanaal
- E. Noordhollandsch kanaal
- F. Korte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

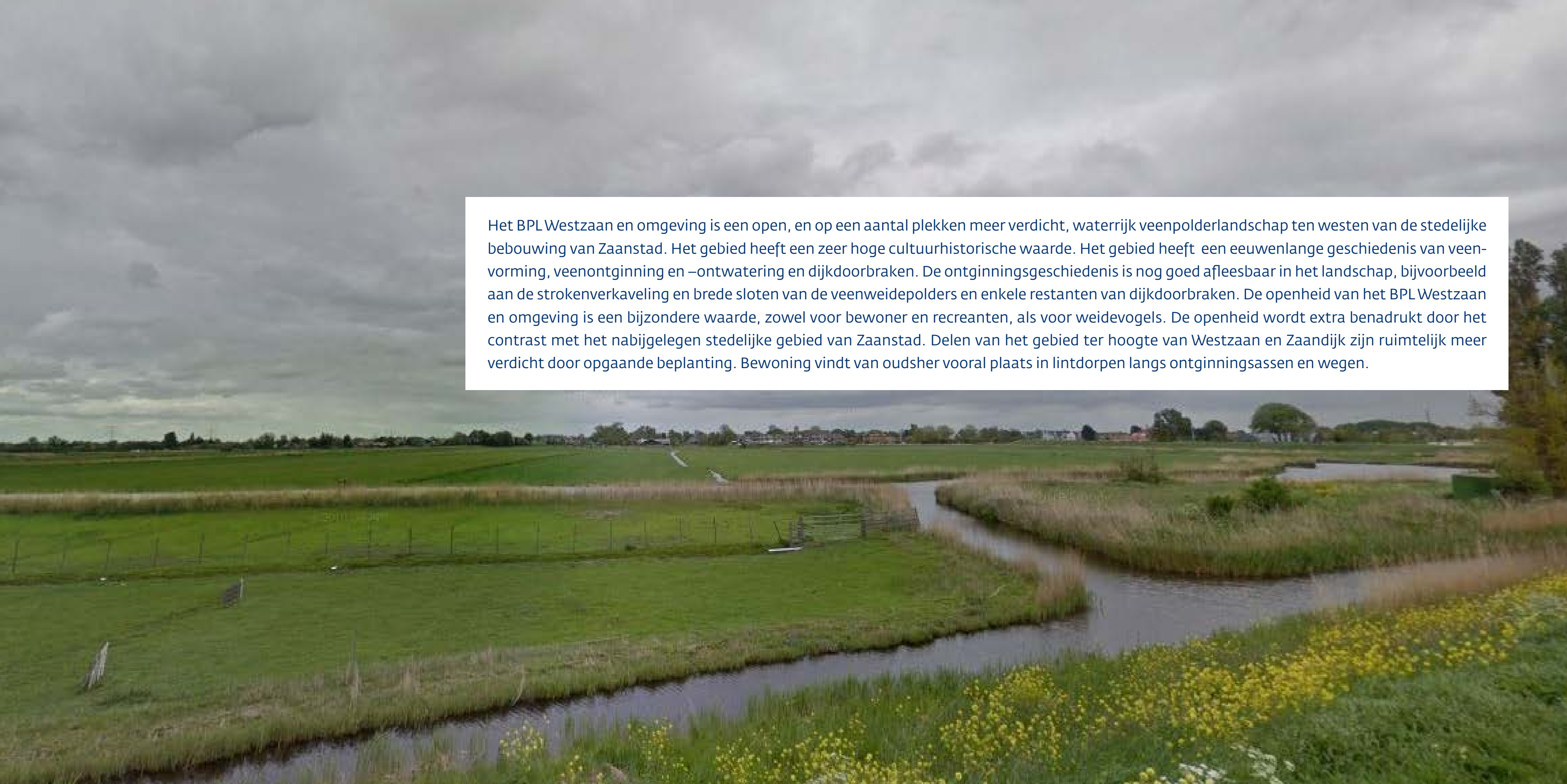

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

Het BPL Westzaan en omgeving is een open, en op een aantal plekken meer verdicht, waterrijk veenpolderlandschap ten westen van de stedelijke bebouwing van Zaanstad. Het gebied heeft een zeer hoge cultuurhistorische waarde. Het gebied heeft een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en –ontwatering en dijkdoorbraken. De ontginningsgeschiedenis is nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de strokenverkaveling en brede sloten van de veenweidepolders en enkele restanten van dijkdoorbraken. De openheid van het BPL Westzaan en omgeving is een bijzondere waarde, zowel voor bewoner en recreanten, als voor weidevogels. De openheid wordt extra benadrukt door het contrast met het nabijgelegen stedelijke gebied van Zaanstad. Delen van het gebied ter hoogte van Westzaan en Zaandijk zijn ruimtelijk meer verdicht door opgaande beplanting. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs ontginningsassen en wegen.

Het BPL Westzaan en omgeving wordt aan de oostzijde begrensd door de stedelijk bebouwing van Zaandam (wijk Westerwetering), Koog a/d Zaan (Westerwijk), Zandijk (Rooswijk), aan de noord-oost- en noordzijde door de spoorlijn Amsterdam-Den Helder met daarachter de bebouwing van Wormerveer, aan de westzijde door de Nauernasche Vaart en aan de zuidzijde door de Overtoom/ Westzoner Zeedijk (onderdeel van de Noorder IJ- en zeedijken) op de grens met de IJ-polders met industrie- en bedrijventerreinen van het Westelijk Havengebied. Landschappelijk en historisch gezien is BPL Westzaan en omgeving één samenhangend geheel met de veenweidegebieden in de omgeving. Het grootste deel van het poldergebied behoort tot NNN en Natura2000. Een groot deel van het gebied is niet ontsloten voor autoverkeer. Grotere doorgaande wegen zijn Rijksweg A8 die het gebied ten noorden van Westzaan op een verhoogd talud doorsnijdt en de provinciale weg N515 net iets ten zuiden hiervan. Andere provinciale wegen, de N246/N8 en N203 lopen respectievelijk langs de west- en noordrand van het gebied.

(Het BPL Westzaan en omgeving maakt deel uit van het ensemble Assendelft-Krommenie in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Brede veensloten

Het landschap van het BPL Westzaan en omgeving is een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels veranderd patroon van strokenverkaveling. Het veenpolderlandschap is vooral in gebruik als grasland (veenweide). Een deel van het gebied is ontwikkeld als natuurgebied met rietruigte en opgaande beplanting.

Beschrijving

In het veenpolderlandschap ligt een aantal voornamelijk noord-zuid lopende brede veensloten. Ze zijn karakteristiek vanwege hun breedte en grillige (riet) oevers die gevormd worden door de achterkanten van de veenkavels. Dwars hierop liggen brede sloten, die van oudsher dienst doen als hoofdafwatering richting de Zaan, waar ze via een sluis op de rivier uitkomen.

De Reef en de Gouw in het zuidelijk deel van de polder zijn kilometers lange veensloten. Haaks op de Gouw is de brede Mallegatsloot een belangrijke afwateringssloot naar de Zaan. Aan de noordzijde is de Watering de belangrijkste veensloot. Haaks daarop liggen onder meer de brede Zuidersluissloot en de Noorder Watermolensloot.

Interpretatie en toetsing

De brede veensloten in het BPL Westzaan en omgeving tonen de oorspronkelijke hoofdafwatering van de veenontginning en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

Het landschap van het BPL Westzaan en omgeving is een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een sinds de middeleeuwen grotendeels onveranderd patroon van strokenverkaveling. Het veenpolderlandschap is vooral in gebruik als grasland (veenweide). Een deel van het gebied is ontwikkeld als natuurgebied met rietruigte en opgaande beplanting.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de BPL Westzaan en omgeving dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkavelingspatroon is voornamelijk oost-west georiënteerd. Aan de noordzijde bij Wormer is de kavelrichting meer op de Zaan gericht.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Brede veensloten
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimte en vergezichten

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft grotendeels een open karakter. Rond Westzaan is een meer verdicht landschap, onder meer door opgaande beplanting in natuurgebieden en de hoger gelegen A8. Dit en de bebouwing en beplanting in de lintdorpen zorgt globaal voor een driedeling in het polderlandschap: een open deel aan de noordzijde en twee open delen aan weerszijden van de langgerekte lintbebouwing van Westzaan/Zuideinde. In de veenweidepolders zelf is incidenteel sprake van opgaande weg- of andere beplanting. Aan de zuidzijde liggen enkele boerderijen aan de rand van de polder. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. In de linten zijn regelmatig zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Westzaan en omgeving is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke verdichting die het gevolg is van natuurontwikkeling, in aansluiting op reeds bestaande beplante percelen met natuurwaarden, wordt niet als aantasting gezien.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad. Hierdoor wordt deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Mede door de openheid en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

Bijna heel het BPL Westzaan en omgeving is een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met de weidevogelkerngebieden in de aangrenzende droogmakerijen en veenweidepolders verderop.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De Overtoom/Westzener Zeedijk is onderdeel van de Noorder IJ- en Zeedijken, een stelsel van dijken tussen Beverwijk en Hoorn. Door de hoogte van de dijk is het een beeldbepalende en continue lijn in het landschap. De dijk heeft, mede door een aantal dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde, een grillig tracé. De Grootte Braak, ten noorden van de dijk, aan de zuidwestzijde van Polder Westzaan is een nog goed zichtbaar restant van een dijkdoorbraak. De 'braken' zijn onlosmakelijk verbonden met deze kernkwaliteit.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de zeedijk is uniek en onvervangbaar. De dijk is samen met de bijbehorende 'braken' Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

Zeedijk

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De Nauernasche Vaart is de westgrens van het gebied en ligt op de voormalige ontginningsgrens tussen Polder Westzaan en de veenweidepolders rond Assendelft. De vaart heeft een functie voor de scheepvaart en voor de afwatering van aangrenzende polders, ook de meer noordelijk gelegen veenpolders en de Schermer. De loop van de vaart wordt geaccentueerd door de dijk aan weerszijden, die wat hoger ligt dan de veenpolders, en de wegbeplanting langs de N246 (N8) die afwisselend aan de oost- en westzijde van de vaart ligt.

Interpretatie en toetsing

De Nauernasche Vaart is een ruimtelijke drager die de grens tussen polder Westzaan en de polders rond Assendelft benadrukt. De vaart is onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Westzaan en omgeving en de meer naar het noorden gelegen polders. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

Ruimtelijke dragers

Nauernasche Vaart

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied hoofdzakelijk van noord naar zuid doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Andere ruimtelijke dragers zijn de Overtoom en Westzanerdijk aan de zuidrand en de Nauernasche Vaart aan de westrand van het gebied.

Beschrijving

De aan elkaar gegroeide bebouwingslinten van Westzaan, Middel, Kerkbuurt en Zuidereinde (Westzaan-Zuid) bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. In het oost-west lopende, dichtbebouwde lint van Weiver is aan de noordzijde deels sprake van een dubbele rij bebouwing. Het meer open lint van Middel is door de aanleg van de A8 van de rest van de lintbebouwing afgesneden. De langgerekte lintbebouwing is karakteristiek voor het gebied en is geënt op de ontginningssassen uit de vroege middeleeuwen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar een nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. Delen bij Westzaan (Kerkbuurt) en Zuidereinde (Westzaan-Zuid) zijn uitgebreid tot kernen of hebben kleine buurtjes of woonstraten aan de achterzijde. Op andere delen heeft zich langs de linten een mix aan functies gevestigd. Deze strekken zich aan de achterzijde soms verder in het veenweidegebied uit. In het gebied zijn het voornamelijk melkveehouderijen.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke langgerekte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Overtoom / Westzener Zeedijk
- B. Nauernasche Vaart
- C. Langgerekte bebouwingslinten

Ruimtelijke dragers

Langgerekte bebouwingslinten

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Wieringen is een voormalig (wadden)eiland met eraan vast de aandijking Polderwaard-Nieuwland. Het eiland is ontstaan door de opstuwing van de ondergrond en heeft een kern van keileem. Pas in 1930 was Wieringen, met de drooglegging van de Wieringermeerpolder, geen eiland meer. Wieringen kent een gevarieerd landschap. Het bestaat uit het glooiende hoger gelegen, besloten stuwwallandschap en meer vlakke, lager gelegen delen. Polderwaard-Nieuwland heeft een rationeel agrarisch landschap.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen ligt in het noordoosten van Noord-Holland. Het gebied wordt aan de noord- en oostzijde begrensd door de Waddenzee en aan de zuidzijde door het Amstelmeerkanaal dat de grens vormt tussen Wieringen en de ingedijkte polder Wieringermeer. Aan de westzijde van Wieringen ligt het Amstelmeer. Aan de oostzijde grenst dit BPL aan een stukje IJsselmeer (Zuiderhaven) en het Robbenoordbos. De Afsluitdijk, die de grens vormt tussen de Waddenzee en het IJsselmeer, sluit ter hoogte van Den Oever aan op Wieringen. Wieringen is een voormalig eiland dat als een keilembult in een uitgestrekt veengebied lag. Na het wegslaan van dit veen, kwam Wieringen in de Waddenzee te liggen. Polder Waard-Nieuwland is een aandijking aan het oude eiland en hoort eveneens bij het BPL Wieringen. Aan de zuidzijde van het oude eiland (deels grenzend aan Polder Waard-Nieuwland) ligt de Wierdijk. Dit is een provinciaal monument. Verspreid over het eiland en langs de dijken liggen verschillende NNN-gebieden. Midden over het eiland loopt de N99, overgaand in de A7/Afsluitdijk.

(Het BPL Wieringen maakt deel uit van het ensemble Wieringen-Wieringermeer in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Glooiend stuwwallandschap

Het historische reliëfrijke en kleinschalige landschap is typerend voor Wieringen. Het stuwwallandschap op het voormalige eiland heeft afwisselend hogere keileembulten en lagere kogen (vlakke en open hooilanden) en polders. Door de aanwezigheid van het open Amstelmeer zijn de keileembulten met name vanuit het westen goed zichtbaar. Het open vlakke landschap van de aandijking Polder Waard-Nieuwland staat hiermee in contrast.

Beschrijving

Over de gehele lengterichting van Wieringen is het reliëf van de keileembulten te zien. Met name bij Oosterland, Stroe en Westerland zijn ze goed te herkennen. Hiermee is de natuurlijke vorming van het reliëf door landijs afleesbaar in het landschap. Het laat ook nog steeds zien dat Wieringen een eiland was in een overwegend laaggelegen gebied. Het contrast tussen dit glooiende landschap en de vlakke polders in de omgeving, maakt deze kernkwaliteit extra bijzonder.

Interpretatie en toetsing

Het stuwwallandschap met keileembulten en lagere kogen is ontstaan door glaciële processen duizenden jaren geleden. Dit glooiende landschap is van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Het is onvervangbaar en kwetsbaar voor ophogingen of afvlakkingen. Ontwikkelingen die zorgen voor zichtbare ophogingen of afvlakkingen van het reliëf of die de zichtbaarheid van het reliëf verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde eiland Wieringen
- A. Glooiend stuwwallandschap
- B. Verkaveling eiland Wieringen
- C. Verkaveling polder Waard-Nieuwland

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Verkaveling eiland Wieringen en Polder Waard-Nieuwland

Het historische reliëfrijke en kleinschalige landschap is typerend voor Wieringen. Het stuwwallandschap op het voormalige eiland heeft afwisselend hogere keileembulten en lagere kogen (vlakke en open hooilanden) en polders. Door de aanwezigheid van het open Amstelmeer zijn de keileembulten met name vanuit het westen goed zichtbaar. Het open vlakke landschap van de aandijking Polder Waard-Nieuwland staat hiermee in contrast.

Beschrijving

Wieringen heeft een kleinschalig en onregelmatig blokvormig verkavelingspatroon. Het eiland is vanaf de linten in verschillende richtingen verkaveld. De ruilverkaveling in 1948 heeft voor een verandering van het landschap gezorgd, maar heeft wel voortgeborduurd op de oude verkaveling.

Polder Waard-Nieuwland heeft een geometrische opzet met een middenas in de lengterichting van de polder. Daaraan is een rechthoekige verkaveling opgehangen. Door de diepe ligging in combinatie met de rationele verkaveling is het een herkenbare eenheid in het landschap. De polder vormt met de rationele rechthoekige verkaveling een contrast met het kleinschalige verkavelingspatroon van stuwwallandschap op het voormalige eiland.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon op Wieringen is karakteristiek vanwege de onregelmatigheid die samenhangt met het reliëf. Deze verkaveling is samen met de kronkelige linten één van de belangrijkste kenmerken van het eiland. De geometrische opzet en het rationele verkavelingspatroon van Polder Waard-Nieuwland staat in contrast met die van het voormalige eiland. De opzet en verkaveling heeft zijn eigen unieke waarde en geeft de ontginningsgeschiedenis van de aandijkingspolder weer.

Het verschil in maat en kavelvorm op het eiland en in de nieuwe polder reflecteert de ontstaansgeschiedenis. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verschil in kavelstructuur op het eiland en in de jonge polder in hoge mate nivelleren zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde eiland Wieringen
- A. Glooiend stuwwallandschap
- B. Verkaveling eiland Wieringen
- C. Verkaveling polder Waard-Nieuwland

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundige waarden

Het historische reliëfrijke en kleinschalige landschap is typerend voor Wieringen. Het stuwwallandschap op het voormalige eiland heeft afwisselend hogere keileembulten en lagere kogen (vlakke en open hooilanden) en polders. Door de aanwezigheid van het open Amstelmeer zijn de keileembulten met name vanuit het westen goed zichtbaar. Het open vlakke landschap van de aandijking Polder Waard-Nieuwland staat hiermee in contrast.

Beschrijving

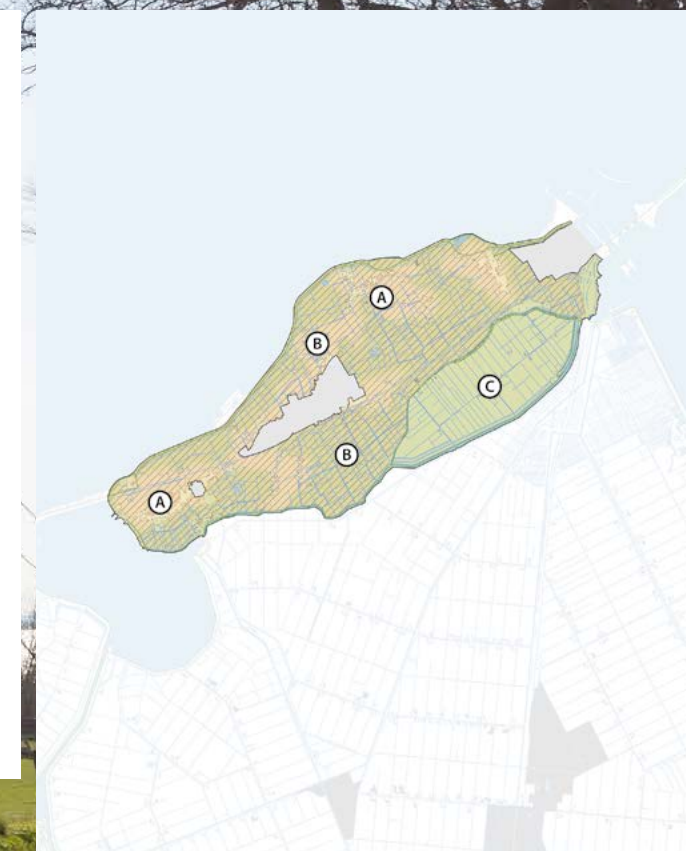
Op het voormalige eiland Wieringen komen hoge keileembulten voor; heuvels van gestuwde grondmorenes uit de laatste terugtrekkingsfase van het landijs in het Saalien. Ze zijn na vorming "overreden" door het landijs. Het zijn de oudste aardkundige landschapselementen (relicten) van de provincie Noord-Holland. Er zijn drie bulten: aan de westkant bij Westerland (+12-13 m), in het noordoosten nabij Den Oever bij Stroe-Oosterland (ca +7m) en de derde hier tussenin bij Oosterklief (+8m). Andere verschijnselen uit deze tijd zijn ongestuwde grondmorene, smeltwaterdalen of droge dalen.

Later heeft de invloed van de zee gezorgd voor kliffen (ten noordwesten van Stroe en ten westen van Westerland). Deze kliffen zijn naast Wieringen alleen te vinden in Gaasterland, Urk en Vollenhove. Op de overgang naar de getijdenvlakte liggen abrasievlaktes. Dit zijn vlaktes waar het keileem is afgeschaafd. In de voormalige getijdenvlakte bevinden zich zee-erosiegeulen met oeverwallen. Gedurende de laatste ijstijd werden dekzanden afgezet op de flanken en lagere hellingen. Onder de toen heersende periglaciaire omstandigheden werden smeltwaterdalen gevormd. In het holoceen nam de invloed van de zee weer toe, met bijbehorende getijde-afzettingen en erosiegeulen.

Interpretatie en toetsing

Het eiland Wieringen is een representatief voorbeeld van een glaciële opduiking. De stuwwallen van keileem met de zeldzame kliffen, de abrasievlaktes en getijde-invloeden maken het gebied aardkundig van zeer hoge waarde en onvervangbaar. De educatieve en wetenschappelijke waarde is van belang voor de reconstructie van de ontstaansgeschiedenis van Noord-Holland. Aan het gebied is een internationale waardering toegekend.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde eiland Wieringen
- A. Glooiend stuwwallandschap
- B. Verkaveling eiland Wieringen
- C. Verkaveling polder Waard-Nieuwland

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Afwisseling openheid en beslotenheid

Wieringen heeft een afwisseling tussen beslotenheid en openheid met lange zichtlijnen vanaf de hoger gelegen delen. De bodemeigenschappen en het agrarisch beheer vormen samen met de openheid en stilte in dit BPL een goed vestigingsklimaat voor weidevogels.

Beschrijving

Wieringen kenmerkt zich door een afwisseling tussen openheid en beslotenheid. Het grootste gedeelte van Wieringen heeft een besloten en kleinschalig karakter. Dit komt hoofdzakelijk door het reliëf en de beplanting. In de kogen is openheid en ook Polder Waard-Nieuwland is aan weerszijden van de middenas open. Deze afwisseling tussen openheid en beslotenheid zorgt voor een hoge ruimtelijke kwaliteit in dit BPL.

Interpretatie en toetsing

De afwisseling tussen openheid en beslotenheid is een kwaliteit die het landschap van Wieringen bijzonder maakt. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap van de kogen en Polder Waard-Nieuwland zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering hierop zijn bijv. fietspaden, omdat deze niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk in bestaande linten. Wanneer die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten zijn deze ontwikkelingen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- (A) Openheid
- (B) Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Wieringen heeft een afwisseling tussen beslotenheid en openheid met lange zichtlijnen vanaf de hoger gelegen delen. De bodemeigenschappen en het agrarisch beheer vormen samen met de openheid en stilte in dit BPL een goed vestigingsklimaat voor weidevogels.

Beschrijving

Vanaf de hoge keileembulten op Wieringen bestaan lange zichtlijnen over het eiland. Deze zichtlijnen reiken bijzonder ver, tot over het wad en over de Wieringermeer. Deze zichtlijnen verhogen de beleefbaarheid van zowel het reliëf als de omgeving.

Interpretatie en toetsing

De zichtlijnen en vergezichten vanaf de keileembulten zijn van waarde voor de beleving van het reliëf en de omgeving. Ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtlijnen blokkeren of vergezichten verstoren zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

Zichtlijnen vanaf de keileembulten

Openheid en ruimtebeleving

- Openheid
- Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Wieringen heeft een afwisseling tussen beslotenheid en openheid met lange zichtlijnen vanaf de hoger gelegen delen. De bodemeigenschappen en het agrarisch beheer vormen samen met de openheid en stilte in dit BPL een goed vestigingsklimaat voor weidevogels.

Beschrijving

Grote delen van het oude eiland Wieringen zijn een geschikt habitat voor weidevogels. Het betreft vooral de open graslanden in de kogen en polders. Naast de aanwezige hoogteverschillen als gevolg van de hooggelegen stuwwal en laaggelegen kogen, hebben de gebieden ook (meer kleinschalige) verschillen in reliëf binnen de kavels. In combinatie met een mozaïek van verschillende vormen van graslandbeheer biedt dit variatie in vegetatiegroei en daarmee een hoge geschiktheid voor weidevogels. Ook de afwisseling tussen brakke en zilte graslanden langs de zeedijk, deels binnen- en deels buitendijks, en de meer landinwaarts gelegen graslanden in de polders is van belang. Het meest westelijke deel van Polder Waard-Nieuwland is eveneens geschikt habitat voor weidevogels.

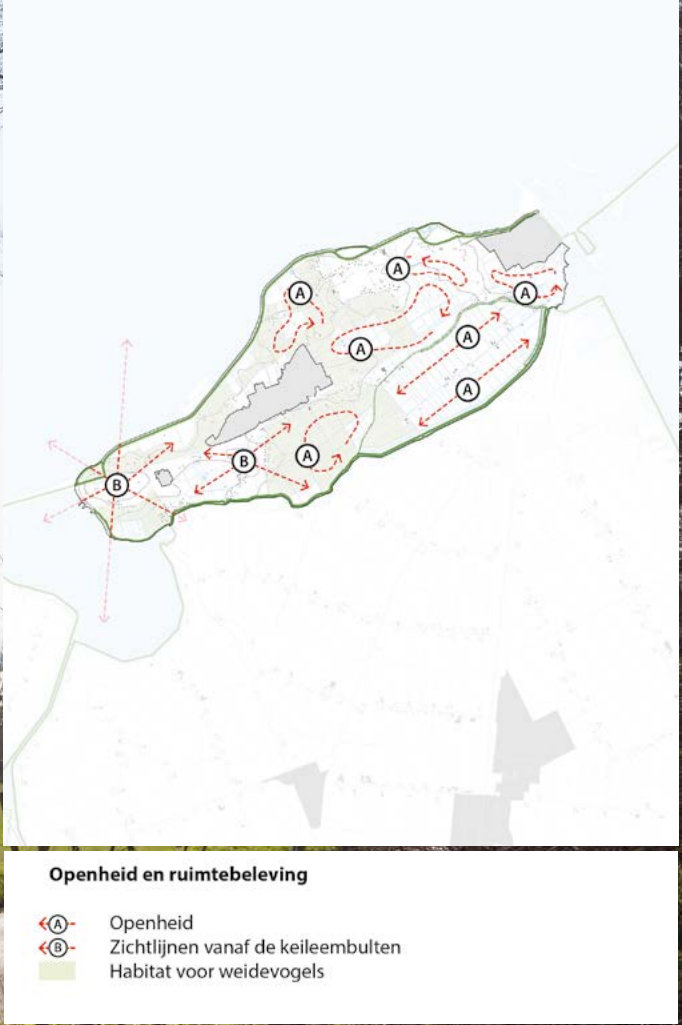
Het noordelijke en zuidelijke deel van Wieringen heeft bovendien stilte als kwaliteit. Deze stilte maakt het gebied ook aantrekkelijk voor weidevogels.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Eendenkooien

Wieringen heeft een afwisseling tussen beslotenheid en openheid met lange zichtlijnen vanaf de hoger gelegen delen. De bodemeigenschappen en het agrarisch beheer vormen samen met de openheid en stilte in dit BPL een goed vestigingsklimaat voor weidevogels.

Beschrijving

Op Wieringen komen van oudsher een aantal eendenkooien voor. Ze zijn als losse besloten bosschages in het landschap herkenbaar en daarmee beeldbepalende elementen op het eiland. Een eendenkooi is van oorsprong een plek waar in het wild levende eenden werden gevangen voor consumptie. Een eendenkooi is veelal gelegen in open landschap en omgeven door beplanting. Erbinnen is een flinke plas aanwezig waar enkele smalle sloten op uitkomen, de zogenaamde vangpijpen. De ligging van de eendenkooien hangt samen met de natuurlijke omstandigheden van het gebied (o.a. de aanwezigheid van water).

Interpretatie en toetsing

De eendenkooien hebben een landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. Bij eendenkooien moet voldoende bos aanwezig blijven om de beslotenheid te behouden en de functie leesbaar te houden. Ook de openheid rond de eendenkooi moet in stand blijven. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan, is er sprake van aantasting van deze kernkwaliteit. Het dempen van de kooiplas is eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- (A) Openheid
- (B) Zichtlijnen vanaf de keileembulten
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen kent verschillende ruimtelijke dragers, waaronder de historische wegen, dijken en linten. Er zijn een groot aantal stolpboerderijen, die samen een zogenaamde 'stolpenzwerm' vormen.

Beschrijving

Kenmerkend voor Wieringen zijn de kronkelige wegen over het glooiende landschap met kleinschalige lintbebouwing of haagbeplanting. Historische wegen lopen onder andere vanaf Den Oever naar Stroe en vanaf Den Oever door Hippolytushoef naar Westerland. Deze wegen zijn vermoedelijk al in de vroege middeleeuwen aangelegd en hebben een kronkelend karakter omdat de wegen de hoogtes in het land volgen.

Interpretatie en toetsing

De kronkelige wegen over het eiland volgen de oorspronkelijke routes over de hoge delen van het eiland. Deze oude patronen zijn hiermee afleesbaar in het landschap en daarmee van cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de weg aanzienlijk wijzigen zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Kronkelige historische wegen
- B. Wierdijk
- C. Dijk Polder Waard-Nieuwland
- D. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren: stolpenzwerm

Ruimtelijke dragers

Kronkelige historische wegen

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen kent verschillende ruimtelijke dragers, waaronder de historische wegen, dijken en linten. Er zijn een groot aantal stolpboerderijen, die samen een zogenaamde 'stolpenzwerm' vormen.

Beschrijving

De Wierdijk ligt als historische waterkering aan de zuidzijde van het voormalige eiland. De dijk is gemaakt van aangestampt zee gras, beschermd met houten palen, zand/aarde en stenen. Lange tijd vormden wierdijken de belangrijkste zeewering langs de Zuiderzee.

Samen met het Amstelmeerkanaal maakt het westelijke deel van de Wierdijk deel uit van een NNN-natuurverbinding die de natte natuurgebieden langs de Waddenkust en het IJsselmeer met elkaar verbindt. Het ecologisch streefbeeld vanuit NNN bestaat uit een water- en moerasverbinding met natuurlijke oevers met een brede zone van kruidenrijke moerasvegetatie en een aanliggende bloemrijke grasdijk. De ecologische functie en bijbehorend streefbeeld passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van de Wierdijk en het Amstelmeerkanaal.

Interpretatie en toetsing

De Wierdijk is een beeldbepalende lijn in het landschap en een levend bewijs van de strijd tegen het water door de eeuwen heen. De Wierdijk is Provinciaal Monument en heeft eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Kronkelige historische wegen
- B. Wierdijk
- C. Dijk Polder Waard-Nieuwland
- D. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren: stolpenzwerm

Ruimtelijke dragers

Wierdijk

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen kent verschillende ruimtelijke dragers, waaronder de historische wegen, dijken en linten. Er zijn een groot aantal stolpboerderijen, die samen een zogenaamde 'stolpenzwerm' vormen.

Beschrijving

De dijk van Polder Waard-Nieuwland markeert de grens tussen de polder en de Wieringermeer (voorheen zee) aan de zuidkant. De dijk vormt een heldere, autonome en beeldbepalende lijn in het landschap. Vanuit de polder is de dijk herkenbaar als rand. De dijk en het Amstelmeerkanaal maken deel uit van een NNN-natuurverbinding (zie onder de kernkwaliteit Wierdijk).

Interpretatie en toetsing

De dijk van Polder Waard-Nieuwland is net als de Wierdijk een beeldbepalende lijn in het landschap. De dijk is zowel van landschappelijke als cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Kronkelige historische wegen
- B. Wierdijk
- C. Dijk Polder Waard-Nieuwland
- D. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren: stolpenzwerm

Ruimtelijke dragers

Dijk Polder Waard-Nieuwland

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen kent verschillende ruimtelijke dragers, waaronder de historische wegen, dijken en linten. Er zijn een groot aantal stolpboerderijen, die samen een zogenaamde 'stolpenzwerm' vormen.

Beschrijving

In het stuwwallandschap en polders van het oude eiland ligt een aantal bebouwingslinten. De linten hangen samen met het reliëf. De bebouwing is kleinschalig en divers en staat vaak aan weerszijden van de weg. Soms is het lint volledig gesloten, soms heeft het enkele doorzichten en hier en daar ligt de bebouwing verder uit elkaar.

Het middenlint aan de Polderweg in Polder Waard-Nieuwland fungeert als hoofdas en is bepalend geweest voor de verkaveling in de polder. Dit middenlint scheidt de polder in twee gelijke delen met geometrische kavels die loodrecht op deze middenas staan. De bebouwing ligt langs de Polderweg als verspreide enclaves in het open landschap.

Interpretatie en toetsing

De bebouwingslinten in het stuwwallandschap hangen samen met het reliëf. Het middenlint van Polder Waard-Nieuwland is de historische basis voor indeling van de polder. De linten zijn van landschappelijke en cultuurhistorische waarde.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Kronkelige historische wegen
- B. Wierdijk
- C. Dijk Polder Waard-Nieuwland
- D. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren: stolpenzwerm

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten in stuwwal-landschap en het middenlint van Polder Waard-Nieuwland

© Foto: Theo Baart

Het BPL Wieringen kent verschillende ruimtelijke dragers, waaronder de historische wegen, dijken en linten. Er zijn een groot aantal stolpboerderijen, die samen een zogenaamde 'stolpenzwerm' vormen.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meerdere stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

De Wieringer stolpboerderijen staan in zogenaamde 'zwermen' op de hoger gelegen delen van het eiland. Ze staan soms scheef ten opzichte van de weg; soms met hun voorgevel of zijgevel aan de weg en soms van de weg af. De Wieringer stolpboerderij onderscheidt zich van andere stolpen in Noord-Holland doordat de stolp aan één zijde is afgekapt en het woongedeelte als haaks uitspringend deel op de voorraadschuur staat. Karakteristiek voor de Wieringer stolp is de hoge houten gepotdekselde en geteerde achtergevel van de schuur (het skuurskot).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

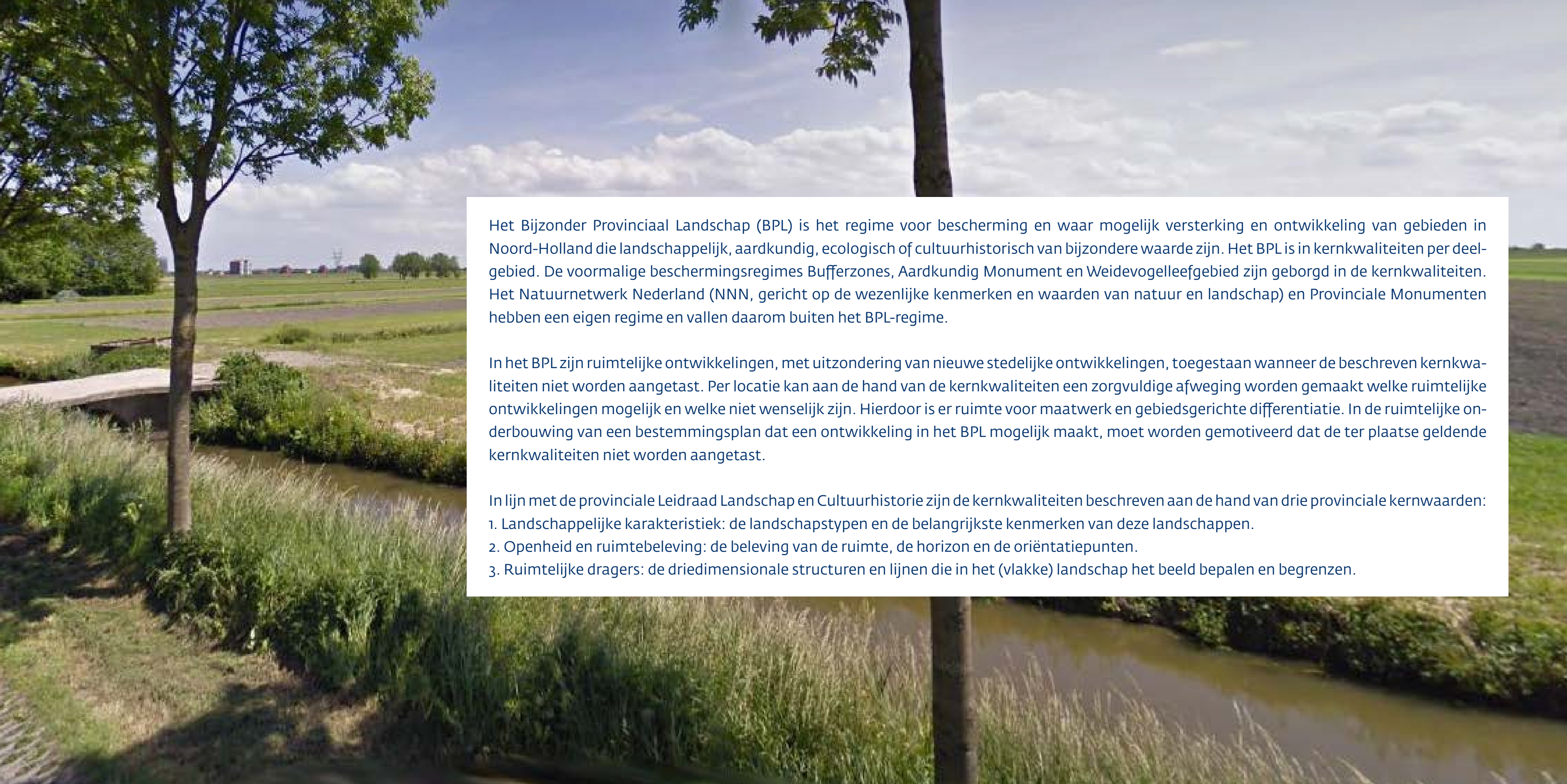
- A. Kronkelige historische wegen
- B. Wierdijk
- C. Dijk Polder Waard-Nieuwland
- D. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren: stolpenzwerm

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuur: stolpenzwerm

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

De Wijde Wormer is een droogmakerij in het uitgestrekte veenweidelandschap van Laag Holland. Het voormalige binnenmeer werd in de 17e eeuw drooggelegd. Het gebied heeft een hoge cultuurhistorische waarde. De Wijde Wormer wordt begrensd door een ringdijk en ringvaart. Het maai-veld ligt aanzienlijk lager dan dat van de aangrenzende veenpolders. Kenmerkend zijn de grote openheid, de rationele, rechthoekige verkaveling, de twee bebouwingslinten langs de ontginningsassen en de middenas (Middentocht) van de polder. De verkaveling contrasteert met de grillige strookverkaveling van de aangrenzende veenpolders. De droogmakerij is vooral in gebruik als grasland. Het BPL Wijde Wormer wordt doorsneden door de snelweg A7 die langs de middenas van de droogmakerij is gelegd.

De ringvaart en –dijk begrenzen het BPL Wijde Wormer. Ten westen en noordwesten van het gebied ligt het veenpolderlandschap van het BPL Wormer- en Jisperveld, met onder ander polder de Enge Wormer en het Jagersveld, ten noordoosten ervan ligt de bebouwing van Purmerend, ten zuidoosten van het BPL ligt het veenpolderlandschap van het BPL Oostzander en Ilperveld en ten zuidwesten van het gebied de bebouwing van Zaanstad. Het uiterst zuidwestelijke deel van de polder behoort tot NNN.

(Het BPL Wijde Wormer maakt deel uit van het ensemble Wormerland-Oostzaan in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Rationele ruimtelijke opzet en rechthoekig verkavelingspatroon droogmakerij

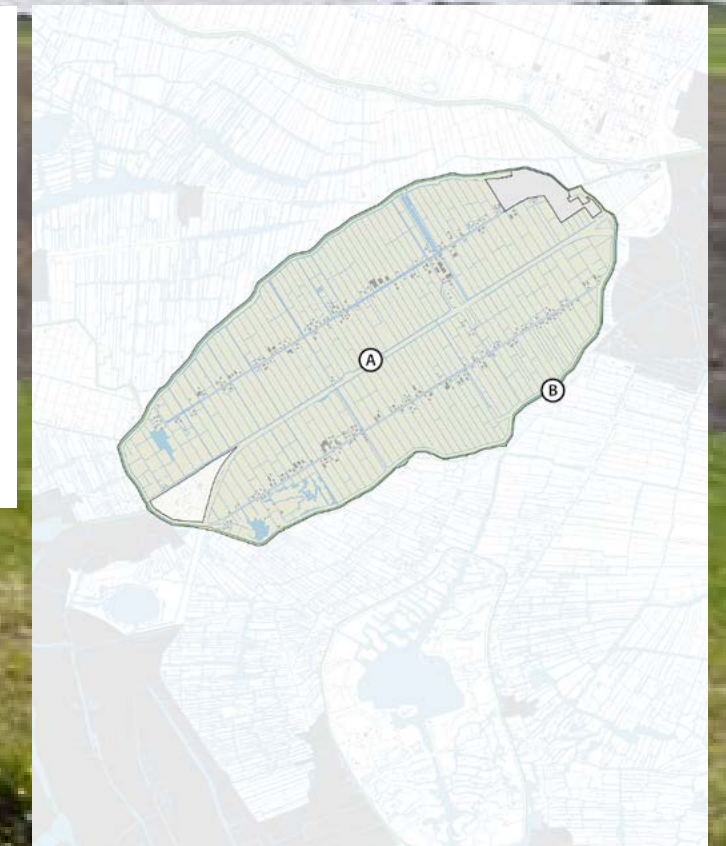
De Wijde Wormer is een open landschap met een duidelijk waarneembare aaneengesloten ringdijk. De droogmakerij ligt 2 tot 2,5 meter lager dan de omliggende veenpolders. Kenmerkend is de rationale indeling: een middenas en twee parallel daaraan liggende ontginningsassen met bebouwingslinten en haaks daarop poldersloten en een rechthoekige verkaveling. De indeling uit de ontginningsfase is nog goed herkenbaar. De percelen zijn voornamelijk in gebruik als grasland.

Beschrijving

De Wijde Wormer heeft een rationale, symmetrische opzet met drie lengteassen: een middenas en twee daaraan evenwijdig lopende assen. De assen bestaan uit de belangrijkste wegen en hoofdwaterlopen van de droogmakerij. Haaks daarop liggen rechthoekige smalle kavels en een aantal bredere sloten (voormalige molentochten). De polder kent van oorsprong twee dwarswegen de Oosterdwarsweg en de Westerdwarsweg.

Interpretatie en toetsing

De rationale opzet en het rechthoekige verkavelingspatroon van de Wijde Wormer zijn sinds de ontginning van de droogmakerij grotendeels onveranderd gebleven en maken de geschiedenis van het landschap afleesbaar. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de droogmakerij wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Rationele ruimtelijke opzet en rechthoekig verkavelingspatroon droogmakerij
- B. Ringdijk en ringvaart

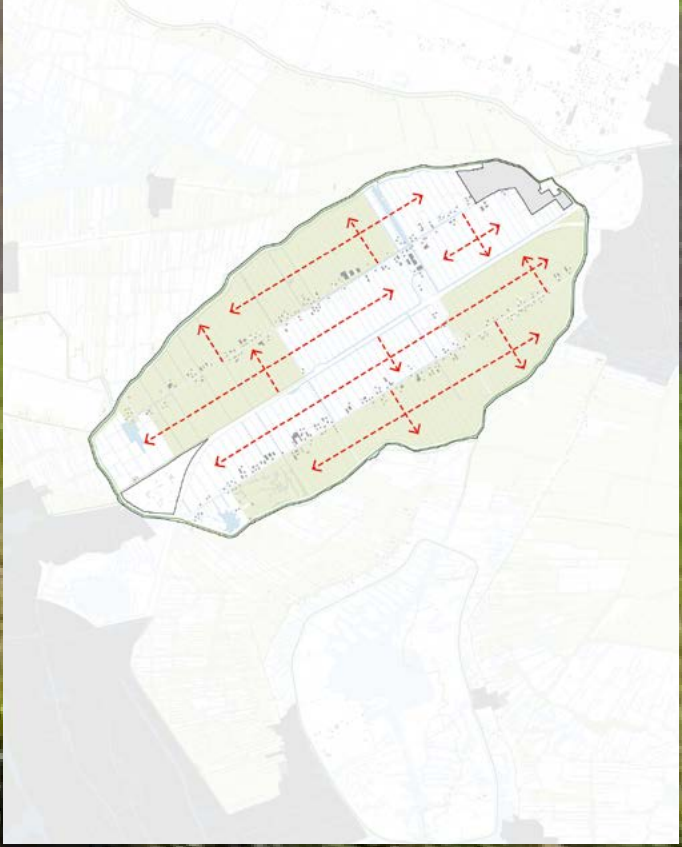
De Wijde Wormer heeft een grote mate van openheid. Deze is vanaf de linten en vanaf de A7 in de polder zelf, maar vooral ook vanaf de hoger gelegen ringdijk goed beleefbaar. Tussen de linten is in de lengterichting van de polder sprake van kilometers lange zichtlijnen. Mede door de openheid en de relatieve stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede)gebruik. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. Deze kernkwaliteit hangt nauw samen met de goede omstandigheden voor weidevogels in de aangrenzende veenpolders. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Open ruimte en vergezichten

Beschrijving
De droogmakerij heeft een zeer open karakter. De bebouwing en beplanting langs de Noorder- en Zuiderweg en meer recente beplanting en bebouwing aan de zuidwest- en noordoostzijde langs de A7 en bij de Ooster Dwarsweg zorgen voor een onderbreking van de openheid. Verder is er in de polder nauwelijks bebouwing of opgaande beplanting. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimtes aan weerszijden van de linten en de vergezichten die deze mogelijk maken. De openheid is van extra waarde door het contrast met het stedelijk gebied van Zaanstad en Purmerend. Vanuit de linten zijn vaak brede doorzichten naar de daarachter gelegen openheid van de droogmakerij.

Interpretatie en toetsing
Het open weidegebied in het BPL Wijde Wormer is van bijzondere waarde en is vier eeuwen na de drooglegging nog grotendeels aanwezig. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

De Wijde Wormer heeft een grote mate van openheid. Deze is vanaf de linten en vanaf de A7 in de polder zelf, maar vooral ook vanaf de hoger gelegen ringdijk goed beleefbaar. Tussen de linten is in de lengterichting van de polder sprake van kilometers lange zichtlijnen. Mede door de openheid en de relatieve stilte is het gebied aantrekkelijk voor recreatief (mede)gebruik. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. Deze kernkwaliteit hangt nauw samen met de goede omstandigheden voor weidevogels in de aangrenzende veenpolders. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

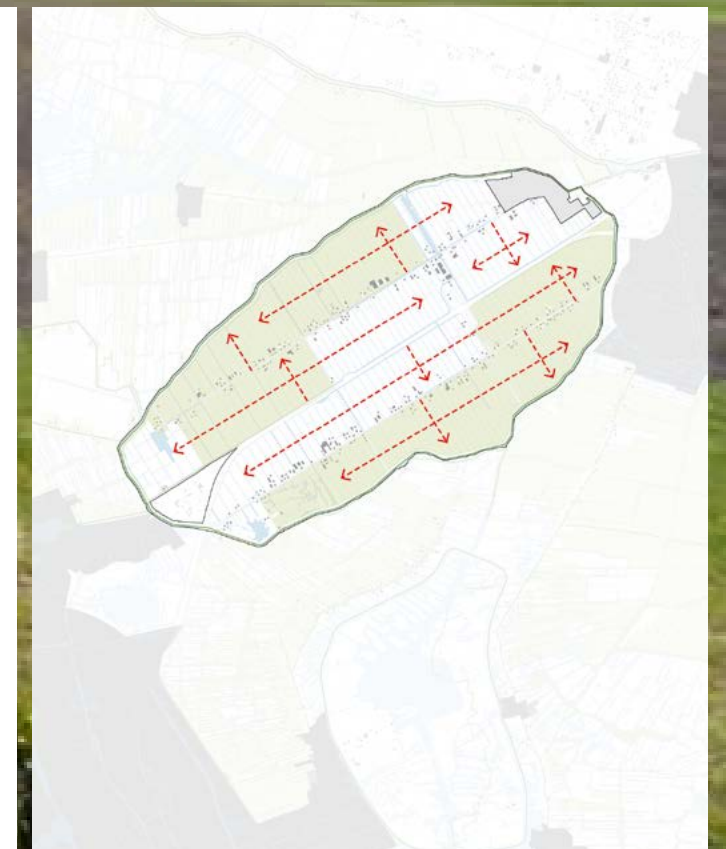
Ongeveer de helft van de Wijde Wormer is een geschikt habitat voor weidevogels en is aangemerkt als weidvogelkerngebied met agrarisch natuurbeheer. Het bestaat globaal uit twee delen: aan de noordwestzijde en aan de zuidoostzijde. Het open polderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een relatief hoog grondwaterpeil, een fijnmazig slotenpatroon, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met de weidevogelkerngebieden in de aangrenzende veenpolders.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving

← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

Ruimtelijke dragers

Ringdijk en ringvaart

De belangrijkste ruimtelijke dragers van het BPL Wijde Wormer zijn de ringdijk- en ringvaart als begrenzing van de droogmakerij en de twee langgerekte bebouwingslinten (tevens stolpenstructuren) langs de Noorderweg en Zuiderweg.

Beschrijving

De ringdijk en -vaart van het BPL Wijde Wormer markeren de rand van de dieper liggende droogmakerij en zijn de grens met het omliggende veenlandschap. De ringdijk is een beeldbepalende lijn in het landschap, vooral vanuit de droogmakerij zelf gezien, maar ook vanuit de aangrenzende veenpolders. De ringdijk is onbeplant en vanaf de ringdijk is goed zicht mogelijk over de lager gelegen droogmakerij.

De ringvaart is waardevol als doorgaande waterstructuur en heeft een belangrijke functie in de afwatering van de droogmakerij. De ringvaart maakt aan de zuidwest- en noordoostzijde van de droogmakerij onderdeel uit een NNN-natuurverbinding. Deze verbinding bestaat uit de ringvaart en de aangrenzende oeverlanden. De natuurverbinding dient als migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden zoals het Wormer- en Jisperveld en Twiske.

Interpretatie en toetsing

De ringdijk en -vaart zijn ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken en zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Wijde Wormer. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers

- A. Ringdijk en ringvaart
- B. Langgerekte bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

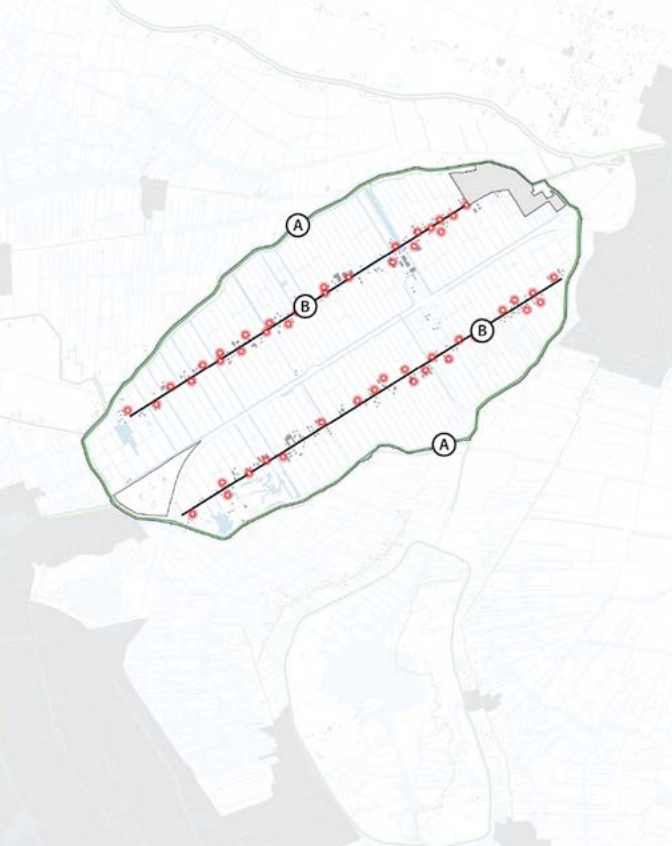
De belangrijkste ruimtelijke dragers van het BPL Wijde Wormer zijn de ringdijk- en ringvaart als begrenzing van de droogmakerij en de twee langgerekte bebouwingslinten (tevens stolpenstructuren) langs de Noorderweg en Zuiderweg.

Ruimtelijke dragers

Langgerekte bebouwingslinten

Beschrijving
De zuidwest-noordoost lopende bebouwingslinten langs de Noorderweg en Zuiderweg zijn de belangrijkste structuren met bebouwing en opgaande beplanting in de Wijde Wormer. Ze dragen samen met de wegbeplanting in hoge mate bij aan de symmetrische opzet van de droogmakerij. De bebouwingslinten bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan beide zijden van de weg. De erven liggen soms naast elkaar, maar vaak zit ruimte tussen. Deze wisselt van plek tot plek van omvang. Aan beide zijden van de weg ligt een (vaak brede) sloot. Elk erf is via een brug of dam over deze sloot bereikbaar. Veel erven zijn de laatste jaren flink in omvang toegenomen, maar het ritme van boerderijen is grotendeels onveranderd gebleven.

Interpretatie en toetsing
De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke langgerekte bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers
A. Ringdijk en ringvaart
B. Langgerekte bebouwingslinten
Stolpenstructuren

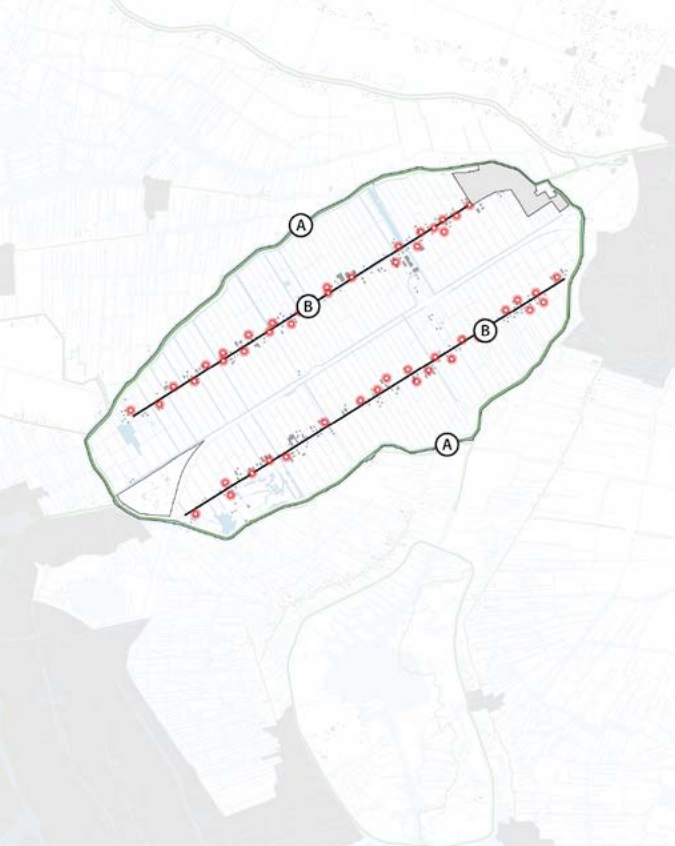
De belangrijkste ruimtelijke dragers van het BPL Wijde Wormer zijn de ringdijk- en ringvaart als begrenzing van de droogmakerij en de twee langgerekte bebouwingslinten (tevens stolpenstructuren) langs de Noorderweg en Zuiderweg.

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

Beschrijving
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.
Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.
In het BPL Wijde Wormer is sprake van (langgerekte) stolpenstructuren in de bebouwingslinten langs de Noorderweg en Zuiderweg (polderlinten).

Interpretatie en toetsing
Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers
A. Ringdijk en ringvaart
B. Langgerekte bebouwingslinten
Stolpenstructuren

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

Het BPL Wormer- en Jisperveld is een open en waterrijk veenpolderlandschap tussen de stedelijke bebouwing van Wormer en Zandijk en de droogmakerijen de Beemster en Wijde Wormer in. Het gebied kent een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de onregelmatige strokenverkaveling en brede sloten van de veenweidepolders en de natuurlijke grillige veenstromen. In grote delen van het gebied is eerder sprake van water met eilanden, dan van veenweidekavels. In het gebied liggen twee kleinere droogmakerijen: de Enge Wormer en de Schaalsmeerpolder. De grote openheid van het BPL Wormer- en Jisperveld is een bijzondere waarde, zowel voor bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Bewoning vindt van oudsher vooral in lintdorpen langs ontginningsassen en wegen plaats. Verspreid langs de rand van het gebied en in de droogmakerijen komen boerenerven voor.

Het BPL Wormer- en Jisperveld wordt aan de zuidwestzijde begrensd door de bebouwing van Wormer en Zandijk, aan de noordwestzijde door de Knollendammervaart (tevens ringvaart Starnmeerpolder), aan de noordzijde door het Noordhollandsch kanaal (tevens ringvaart van de Beemster) en aan de oost- en zuidoostzijde door de ringvaart van droogmakerij Wijde Wormer. Landschappelijk en historisch gezien vormt BPL Wormer- en Jisperveld één samenhangend geheel met de andere veenweidepolders in de omgeving. Aan de noordzijde grens het gebied aan de zone met forten en inundatievelden van UNESCO Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Grote delen van het BPL Wormer- en Jisperveld (inclusief de kleiner droogmakerijen) behoren tot NNN en Natura2000. Het grootste deel van het gebied is niet ontsloten voor autoverkeer; de kavels zijn hier alleen per boot bereikbaar. Grotere doorgaande wegen ontbreken in het gebied, met uitzondering van de N515 in het uiterste zuiden.

(Het BPL Wormer- en Jisperveld maakt deel uit van het ensemble Wormerland-Oostzaan in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Natuurlijke veenwaterlopen

Het BPL Wormer- en Jisperveld is grotendeels een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. In het gebied liggen enkele brede grillige veenwaterlopen en een aantal plassen die mede het gevolg zijn van turfwinning. Grote delen van het gebied hebben een fijnmazig patroon met een afwisseling van bredere sloten met eilandjes van trilveen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide). In dit veenpolderlandschap liggen twee kleinere droogmakerijen: de Schaalsmeerpolder en de Enge Wormer. Deze zijn vooral in gebruik als grasland. Door de diepere ligging, het regelmatig verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders.

Beschrijving

De natuurlijke veenwaterlopen dooraderen het veenpolderlandschap. Naast veenrivier de Zaan aan de westzijde van het gebied zijn De Poel en de Noorderganssloot voorbeelden. Ze zijn karakteristiek door hun natuurlijk gevormde, grillige en brede loop met rietkragen.

De veenwaterloop Kromme Ganssloot is in het oostelijk deel van het gebied onderdeel van een NNN-natuurverbinding die zich in zuidoostelijke richting voortzet langs de ringvaart van de Wijde Wormer. De verbinding bestaat uit de waterloop en oevers en dient als migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden zoals het Wormer- en Jisperveld en Twiske.

Interpretatie en toetsing

De grillige veenwaterlopen in het BPL Wormer- en Jisperveld laten de natuurlijke afwatering van het veen zien en volgen de oorspronkelijke loop. Ze zijn onvervangbaar. De grillige natuurlijke structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen en wijzigingen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders en regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

Het BPL Wormer- en Jisperveld is grotendeels een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit grotendeels onvergraven veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. In het gebied liggen enkele brede grillige veenwaterlopen en een aantal plassen die mede het gevolg zijn van turfwinning. Grote delen van het gebied hebben een fijnmazig patroon met een afwisseling van bredere sloten met eilandjes van trilveen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide). In dit veenpolderlandschap liggen twee kleinere droogmakerijen: de Schaalsmeerpolder en de Enge Wormer. Deze zijn vooral in gebruik als grasland. Door de diepere ligging, het regelmatig verkavelingspatroon en grotere drooglegging contrasteren ze met de veenweidepolders.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het strookvormige en soms meer grillige verkavelingspatroon heeft door de verschillende ontginningssassen, die vaak een natuurlijke basis hadden, een veelheid aan kavelrichtingen en -vormen.

De twee kleinere droogmakerijen Engewormer en Schaalsmeerpolder vormen met hun rechthoekige verkaveling en diepere ligging een contrast met de veenweidepolders. De droogmakerijen, die vanaf in de eerste helft van de 17e eeuw zijn ontstaan door het droogmalen van meertjes, hebben een symmetrische opbouw, met een middenas (sloot) en haaks daarop de verkaveling. Door hun ringdijk en ringvaart zijn de droogmakerijen duidelijk afgebakende ruimtelijke eenheden.

Het contrast in verkavelingspatroon tussen de veenweidepolders en droogmakerijen, in combinatie met verschillen in hoogteligging van het maaiveld, draagt bij aan de unieke landschappelijke kwaliteit van het BPL Wormer- en Jisperveld.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het is van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon van de veenweidepolders wijzigen of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

In de droogmakerijen worden ruimtelijke ontwikkelingen die uitgaan van het rechthoekig karakter van de verkaveling niet als aantasting beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Onregelmatige strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige verkaveling symmetrische droogmakerijen

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van het BPL Wormer- en Jisperveld. Mede door de openheid, stilte en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

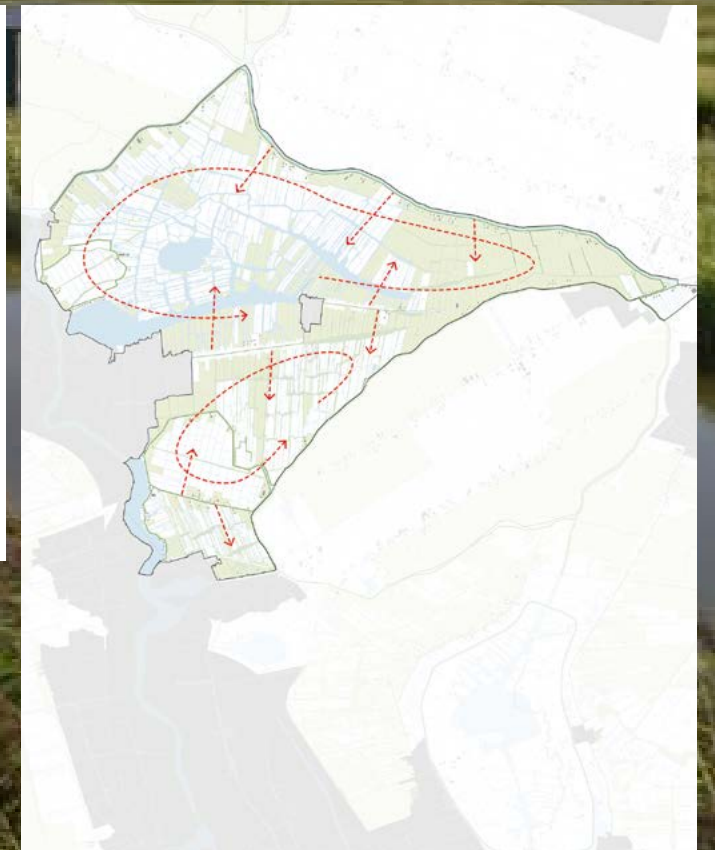
Open ruimte en vergezichten

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft een zeer open karakter. De bebouwing en beplanting in de lintdorpen en op incidentele erven zorgen voor onderbreking van de openheid. In de veenweidepolders zelf is nauwelijks opgaande weg- of andere beplanting. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. Vanuit de linten is regelmatig sprake van zichtlijnen naar de daarachter gelegen openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Wormer- en Jisperveld is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Open ruimte en vergezichten
- Habitat voor weidevogels

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Door de ligging nabij het stedelijk gebied vormt deze openheid een groot contrast met de stad, waardoor deze extra wordt benadrukt en gewaardeerd. Stilte is ook een kenmerk van het BPL Wormer- en Jisperveld. Mede door de openheid, stilte en de veelheid aan water is het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik: varen, fietsen en wandelen. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden en brede waterlopen een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Openheid en ruimtebeleving

Habitat voor weidevogels

Beschrijving

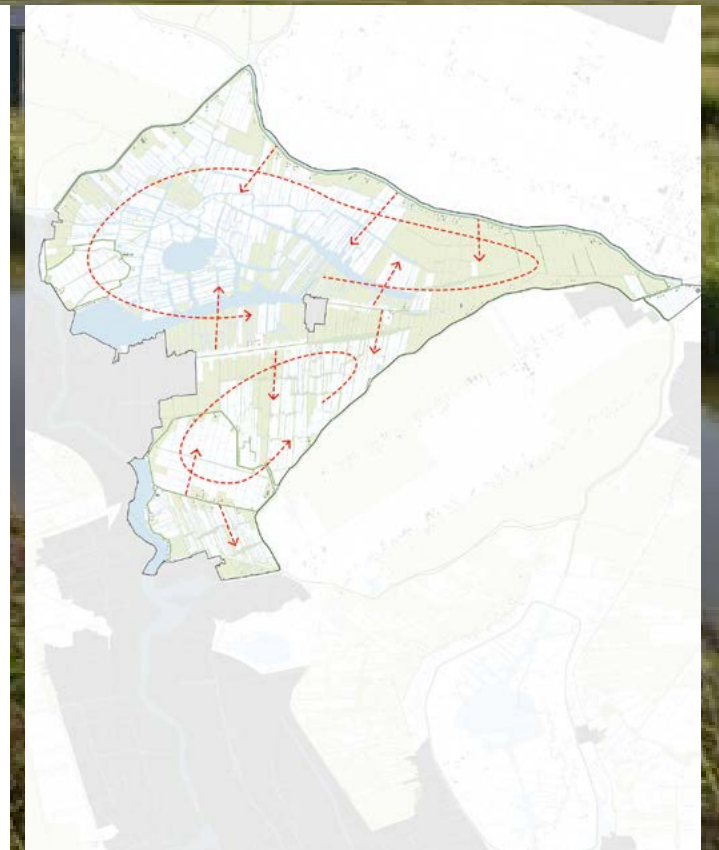
Bijna heel het BPL Wormer en Jisperveld is een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels. De kwaliteit voor weidevogels hangt nauw samen met de weidevogelkerngebieden in de aangrenzende droogmakerijen en veenweidepolders verderop.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

Openheid en ruimtebeleving
← Open ruimte en vergezichten
Habitat voor weidevogels

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied van oost naar west doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Oostknollendam en Haaldersbroek zijn kleinere bebouwingslinten aan de rand van het gebied. In Jisp is het bebouwingslint tevens een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken- en vaarten rond de droogmakerijen. De Knollendammervaart en het Noordhollandsch Kanaal zijn structuurdragere aan de rand van het gebied.

Beschrijving

De ringdijken en -vaarten om de droogmakerijen zijn de kenmerkende en contrasterende lijnen tussen de dieper geleden droogmakerijen en het veenweidegebied. Ze vormen tevens de begrenzing van het gebied. De kleinere droogmakerijen Engewormer en Schaalsmeerpolder hebben geen brede ringvaart, maar een ringsloot langs delen van de polders. Vanuit de droogmakerijen zijn de dijken goed zichtbaar. Andersom is vanaf de ringdijken goed zicht mogelijk over de lager gelegen droogmakerijen en over het veenweidegebied. De Knollendammervaart is de westgrens van het gebied en is tevens de ringvaart voor de Starnmeerpolder aan de oostzijde hiervan. De vaart valt op door de brede rietkragen en de beplante erven. Aan de westzijde bij Oostknollendam is de vaart een NNN-verbinding richting de Krommenieër-Woudpolder. Het Noordhollandsch Kanaal is de noordgrens van het gebied en valt hier samen met de ringvaart van de Beemster. Hij komt als ruimtelijke drager vooral tot uiting door de erven aan de zuidzijde en de begeleidende bomerij aan de noordzijde (Beemster).

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en -vaarten (en -sloten) zijn ruimtelijke dragers die de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder benadrukken. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Wormer en Jisperveld. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

Ruimtelijke dragers
Ringdijken en -vaarten (en -sloten), inclusief Knollendammervaart en Noordhollandsch Kanaal

- Ruimtelijke dragers**
- A. Knollendammervaart / ringdijk en -vaart Starnmeerpolder
 - B. Noordhollandsch kanaal / ringdijk en -vaart Beemster
 - C. Ringdijk en -vaart Wijde Wormer
 - D. Ringdijk en -sloot Schaalsmeerpolder en Engewormer
 - E. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

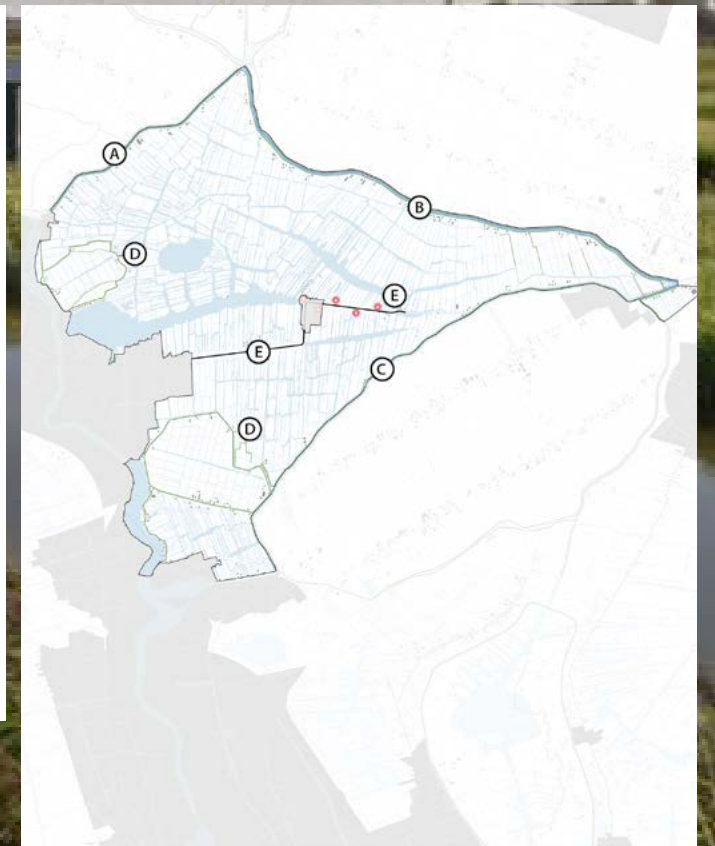
De bebouwingslinten die de openheid van het gebied van oost naar west doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Oostknollendam en Haaldersbroek zijn kleinere bebouwingslinten aan de rand van het gebied. In Jisp is het bebouwingslint tevens een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken- en vaarten rond de droogmakerijen. De Knolldammervaart en het Noordhollandsch Kanaal zijn structuurdragere aan de rand van het gebied.

Beschrijving

De aan elkaar gegroeide bebouwingslinten van Wormer en Jisp bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. Deze langgerekte bebouwingslinten zijn karakteristiek voor het gebied en zijn geënt op de ontginningsassen uit de vroege middeleeuwen. De boerderijen liggen veelal naast elkaar op een eigen kavel op de plek waar een nederzetting zich bevond wanneer de ontginning voltooid was. De karakteristieke houten woningen en de stolpen zijn onderdeel van de ontstaansgeschiedenis van het landschap. Haaldersbroek en Oostknollendam zijn kortere linten aan de rand van het gebied. Delen van de linten zijn uitgebreid tot kernen. Op andere delen is langs de linten een mix aan functies terecht gekomen die zich aan de achterzijde soms tot ver in het veenweidegebied uitstrekken. In het veenpolderlandschap is de relatie tussen de weg-sloot en het lint belangrijk. Deze sloot was de basis voor de verkaveling. Op diverse plekken, met name in Wormer en Jisp, is deze relatie nog goed zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke langgerekte polderlinten en enkele kortere (dijk)linten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Knolldammervaart / ringdijk en -vaart Starnmeerpolder
- B. Noordhollandsch kanaal / ringdijk en -vaart Beemster
- C. Ringdijk en -vaart Wijde Wormer
- D. Ringdijk en -sloot Schaalsmeerpolder en Engewormer
- E. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Bebouwingslinten

De bebouwingslinten die de openheid van het gebied van oost naar west doorsnijden zijn de belangrijkste ruimtelijke dragers. Oostknollendam en Haaldersbroek zijn kleinere bebouwingslinten aan de rand van het gebied. In Jisp is het bebouwingslint tevens een stolpenstructuur. Andere ruimtelijke dragers zijn de ringdijken- en vaarten rond de droogmakerijen. De Knollendamervaart en het Noordhollandsch Kanaal zijn structuurdragere aan de rand van het gebied.

Beschrijving

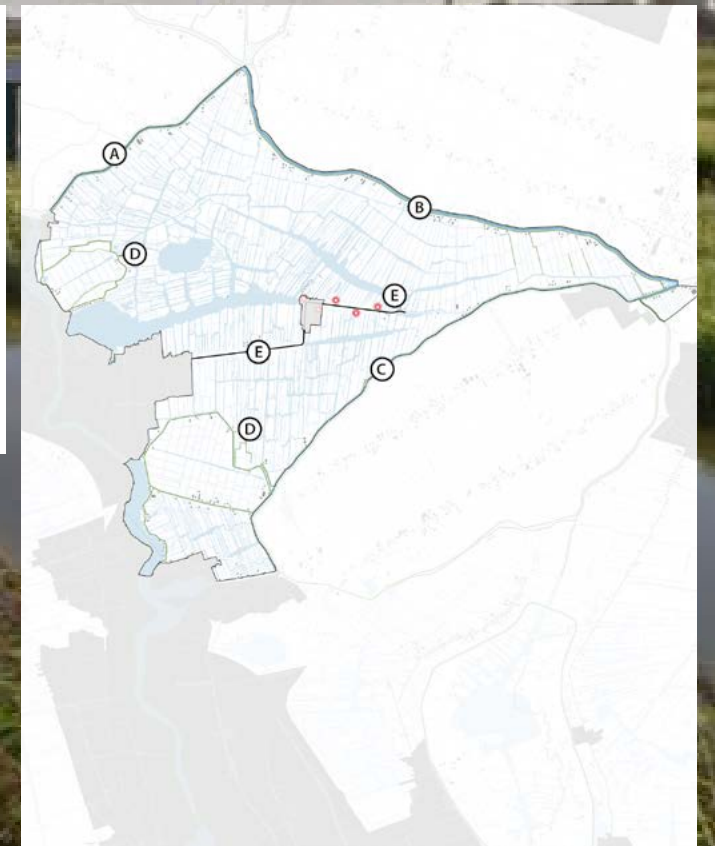
Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Wormer- en Jisperveld is in de lintbebouwing van Jisp sprake van een stolpenstructuur (veenlint).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Knollendamervaart / ringdijk en -vaart Starnmeerpolder
- B. Noordhollandsch kanaal / ringdijk en -vaart Beemster
- C. Ringdijk en -vaart Wijde Wormer
- D. Ringdijk en -sloot Schaalsmeerpolder en Engewormer
- E. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

Ruimtelijke dragers

Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Zeevang is een veenpolderlandschap. Naast polder Zeevang vallen ook de polders Kleine Koog, Grote Koog en Beetskoog in dit BPL. De kogen zijn voormalige buitendijkse gebieden. Het gebied kent een eeuwenlange geschiedenis van veenvorming, veenontginning en -ontwatering, dijkdoorbraken en inpolderingen. De ontginningsgeschiedenis en de kracht en beteugeling van het water zijn nog goed afleesbaar in het landschap, bijvoorbeeld aan de voor polder De Zeevang kenmerkende veevormige strokenverkaveling, de natuurlijke, grillige waterlopen en de kronkelige Markermeerdijk met restanten van vroegere dijkdoorbraken. De meer kleirijke kogen ten noorden van polder De Zeevang onderscheiden zich qua verkaveling nauwelijks van de veenweidepolder. De grote openheid is een bijzondere waarde, zowel voor bewoners en recreanten, als voor weidevogels. Bewoning vindt van oudsher vooral plaats in lintdorpen langs dijken, ontginningsassen en langs wegen of vaarten in polders.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Zeevang wordt aan de oostzijde begrensd door het Markermeer, aan de zuidzijde door de bebouwing van Edam, droogmakerij de Purmer en de bebouwing van Purmerend, aan de westzijde door droogmakerij de Beemster en aan de noordzijde door de Westfrieze Omringdijk met parallel daaraan de Beemsteruitwatering en de lintbebouwing van Oudendijk. Het veervormige verkavelingspatroon is echter uniek voor polder De Zeevang. De Markermeerdijk, onderdeel van de Noorder IJ- en Zee-dijken, markeert de grens met het Markermeer. Het zuidelijk deel van het BPL Zeevang, met onder meer fort Edam en zijn schootsveld, de liniedijk en de als inundatiegebied bedoelde delen van de polder, hoort tot UNESCO Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Een (in tegenstelling tot de andere veenweidegebieden in de omgeving) beperkt deel van het poldergebied behoort tot NNN. Een groot deel het poldergebied behoort tot Natura 2000. De provinciale weg N247 langs de voormalige trekvaart tussen Edam en Hoorn loopt over de hele lengte van zuid naar noord door het gebied. Aan de noordzijde wordt het gebied doorsneden voor rijksweg A7, die als autonome weg door de verkaveling van polder Kleine Koog en Beetskoog loopt. Ook de spoorlijn van Purmerend naar Hoorn doorsnijdt het gebied over de hele lengte en trekt zich weinig aan van het verkavelingspatroon.

(Het BPL Zeevang maakt deel uit van het ensemble Zeevang in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Natuurlijke veenwaterlopen

Het landschap van het BPL Zeevang is grotendeels gevormd een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit onvergraven veen en klei op veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. Het is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide). Voor de dorpen speelde het water een belangrijke structurerende rol: ze liggen allemaal aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In het gebied ligt een aantal ingepolderde 'braken' met de kenmerken van droogmakerijen. Aan de zijde van het Markermeer liggen buitendijkse gronden, die voor het merendeel onderdeel zijn van het BPL Zeevang. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde.

Beschrijving

Het BPL Zeevang wordt dooraderd door relatief brede, natuurlijke veenwaterlopen. De IJde en in het verlengde daarvan de Kromme IJde hebben de meest grillige, natuurlijke vorm. Andere voorbeelden met een wat minder grillig verloop zijn de Wijzend en de Korsloot. Ten zuiden van Middellie loopt een NNN-verbinding richting de ringvaart van de Purmer.

Interpretatie en toetsing

De veenwaterlopen in het BPL Zeevang laten de natuurlijke afwatering van het veen zien en volgen nog de oorspronkelijke loop. De grillige natuurlijke structuur moet zichtbaar blijven. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van de waterloop zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit. Kleine oeveraanpassingen (zoals beschoeiing en steigers), mits niet over grote lengte, worden niet als een aantasting van deze kernkwaliteit beschouwd.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige blokverkaveling ingepolderde braken
- D. Buitendijkse voorlanden (landschap voormalige Zuiderzee)

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Strookverkaveling veenweidepolders en regelmatige blokverkaveling ingepolderde braken

Het landschap van het BPL Zeevang is grotendeels gevormd een waterrijk veenpolderlandschap, bestaande uit onvergraven veen en klei op veen met een onregelmatig verkavelingspatroon. Het is dooraderd met grillige natuurlijke veenwaterlopen. Het veenpolderlandschap is in gebruik als grasland (veenweide). Voor de dorpen speelde het water een belangrijke structurerende rol: ze liggen allemaal aan een waterloop of op een dam in een afgedamde veenstroom. In het gebied ligt een aantal ingepolderde 'braken' met de kenmerken van droogmakerijen. Aan de zijde van het Markermeer liggen buitendijkse gronden, die voor het merendeel onderdeel zijn van het BPL Zeevang. Het gebied is cultuurhistorisch van hoge tot zeer hoge waarde.

Beschrijving

Het verkavelingspatroon en hieraan gekoppeld slotenpatroon in de veenweidepolders dateert uit de middeleeuwen en is veelal nog intact. Het meest opvallende is het veevormige kavelpatroon in polder Zeevang. Hierbij is sprake van lange, smalle kavels van wisselden breedte, en bredere en smallere sloten, die bij de veenstromen een hoekverdraaiing hebben. De verkaveling in de kogen (polder Beetskoog, Kleine Koog en Grootte Koog), die na het inpolderen begin 14e eeuw vanaf de randen zijn ontgonnen, lijkt op die van polder Zeevang maar is wat regelmatiger.

In het gebied liggen enkele ingepolderde braken (voormalige kolkgraten die ontstonden bij dijkdoorbraken). De ingepolderde Etersheimerbraak, Heintjesbraak en Zandbraak liggen net iets lager in het landschap dan de veenweidepolders en zijn herkenbaar aan een lage ringdijk, soms ook een ringsloot. Ze hebben een regelmatig, blokvormig kavelpatroon. Door hun beperkte omvang en diepte, in combinatie met het gebruik als grasland onderscheiden ze zich nauwelijks van het veenpolderlandschap.

Interpretatie en toetsing

Het verkavelingspatroon van de veenweidepolders is eeuwenlang grotendeels onveranderd gebleven en maakt het landschap met haar geschiedenis zichtbaar. Het is van hoge cultuurhistorische waarde. Hetzelfde geldt voor het wat meer blokvormige kavelpatroon in de ingepolderde braken. Deze kernkwaliteit is onvervangbaar. Ruimtelijke ontwikkelingen die het verkavelingspatroon wijzigen, of ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen of wijzigen van sloten en andere waterlopen van het gebied, inclusief de ingepolderde braken, zijn in ieder geval een aantasting van de kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Natuurlijke veenwaterlopen
- B. Strookverkaveling veenweidepolders
- C. Regelmatige blokverkaveling ingepolderde braken
- D. Buitendijkse voorlanden (landschap voormalige Zuiderzee)

© Foto: Theo Baart

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Daarbij is ook de stilte een kwaliteit. Mede door de openheid en stilte is het BPL Zeevang aantrekkelijk voor recreatief (mede)gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Het veenpolderlandschap heeft een zeer open karakter. Erven en lintbebouwing, soms in combinatie met recente uitbreidingswijken, zorgen voor een incidentele onderbreking van de openheid. Langs de N247 is sprake van soms meerdere rijen bomen, waardoor deze weg ook een ruimtebegrenzende werking heeft. De waarde van de openheid wordt bepaald door de doorlopende open ruimte en de vergezichten die deze mogelijk maakt. De openheid is extra goed beleefbaar vanaf de hoger gelegen dijken. De Markermeerdijk (ruimtelijke drager) biedt niet alleen vergezichten over het Markermeer, maar ook over polder De Zeevang, de Kogen en de dorpen. Ook vanaf de ringdijken van de Purmer en Beemster, de Westfriese Omringdijk en vanaf dijken langs bedijkte veenwaterlopen (Korsloot en Beemsteruitwatering) is goed zicht mogelijk op het polderlandschap. Vanuit de linten is op veel plekken sprake van zichtlijnen naar de openheid van de veenweidepolders.

Interpretatie en toetsing

Het open weidegebied in het BPL Zeevang is van grote waarde. De openheid is zeer kwetsbaar omdat in het vlakke land bijna elke ruimtelijke ingreep zichtbaar is. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

De veenweidepolders kenmerken zich door een grote openheid. Daarbij is ook de stilte een kwaliteit. Mede door de openheid en stilte is het BPL Zeevang aantrekkelijk voor recreatief (mede)gebruik. Het is via een wandel- en fietsnetwerk toegankelijk. Het gebied biedt ideale omstandigheden voor weidevogels. In de winter zijn de natte graslanden een belangrijk overwinteringsgebied voor watervogels.

Beschrijving

Een groot deel van het BPL Zeevang is een geschikt habitat voor weidevogels. Het open veenpolderlandschap met (kruidenrijk) grasland wordt gekenmerkt door een (zeer) hoog grondwaterpeil, een hoge diversiteit in bodemleven en de aanwezigheid van micro-reliëf. Het microreliëf zorgt voor afwisseling in vochtigheidsgraad en daarmee variatie in vegetatie. Samen met het extensieve agrarisch gebruik, voldoende openheid rond de kerngebieden en de stilte (beperkte verstoring) biedt dit een ideale broedgelegenheid voor weidevogels

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Markermeerdijk, de ringdijken- en vaarten van de Purmer en de Beemster en de Westfriesse Omringdijk. In het gebied zelf zijn de langere en kortere lintbebouwing (soms in combinatie met stolpenstructuren of dijken) en de beplanting langs de N247 en (voormalige) trekvaart belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

De Markermeerdijk maakt onderdeel uit van de Noorder IJ- en Zeedijken, een stelsel van dijken tussen Beverwijk en Hoorn. Door de hoogte van de dijk is het een beeldbepalende en continue lijn in het landschap. De dijk heeft door de vele dijkdoorbraken en dijkherstel dat daarop volgde een grillig tracé. De dijk is, samen met de buitendijkse gronden en binnendijkse restanten van dijkdoorbraken, provinciaal monument.

Interpretatie en toetsing

De ontstaansgeschiedenis en de historisch ontstane vorm van de Markermeerdijk zijn uniek en onvervangbaar. Deze dijk is, samen met de buitendijkse gronden en binnendijkse restanten van dijkdoorbraken, Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Markermeerdijk
- B. Ringdijk en -vaart Purmer
- C. Ringdijk en -vaart Beemster
- D. Westfriesse Omringdijk en Beemsteruitwatering
- E. Trekvaart
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Markermeerdijk, de ringdijken- en vaarten van de Purmer en de Beemster en de Westfriesse Omringdijk. In het gebied zelf zijn de langere en kortere lintbebouwing (soms in combinatie met stolpenstructuren of dijken) en de beplanting langs de N247 en (voormalige) trekvaart belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

De ringdijken en -vaarten van de Beemster en Purmer, die grenzen aan het BPL Zeevang, zijn kenmerkende en contrasterende lijnen tussen de dieper gelegen droogmakerijen en het hoger gelegen veenweidegebied. Vooral vanuit de droogmakerijen zelf, maar ook vanuit het veenweidegebied zijn de dijken goed zichtbaar. Andersom is vanaf de ringdijken goed zicht mogelijk over de droogmakerijen en veenweidepolders. De ringdijk van de Beemster valt door de begeleidende boombeplanting meer op dan de ringdijk van de Purmer.

De Purmerringvaart maakt aan de zijde van Edam deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze verbinding bestaat uit de waterlopen en oevers en dient als migratieroute tussen water- en moerasrijke natuurgebieden, zoals Zeevang, Ilperveld en Varkensland. Het kenmerkende landschapsbeeld bestaat uit een netwerk van natuurlijke oevers. Er is niet of nauwelijks sprake van opgaande beplanting.

De Westfriesse Omringdijk is samen met de Beemsteruitwatering de noordgrens van het gebied. De noordgrens wordt ruimtelijk extra benadrukt door de lintbebouwing van Oudendijk aan de noordzijde van de dijk.

Interpretatie en toetsing

De ringdijken en -vaarten van de grotere droogmakerijen Purmer en Beemster benadrukken als ruimtelijke dragers de grens tussen droogmakerij en veenweidepolder. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het BPL Zeevang. Ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven of het water wordt gedempt, zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk, mits de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aangetast worden.

De Westfriesse Omringdijk is Provinciaal Monument en heeft een eigen beschermingsregels in de verordening (afd. 4.6 Cultureel erfgoed). Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen deze regels zijn een aantasting van de kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Markermeerdijk
- B. Ringdijk en -vaart Purmer
- C. Ringdijk en -vaart Beemster
- D. Westfriesse Omringdijk en Beemsteruitwatering
- E. Trekvaart
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Markermeerdijk, de ringdijken- en vaarten van de Purmer en de Beemster en de Westfriesse Omringdijk. In het gebied zelf zijn de langere en kortere lintbebouwing (soms in combinatie met stolpenstructuren of dijken) en de beplanting langs de N247 en (voormalige) trekvaart belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

De voormalige trekvaart langs de N247 was onderdeel van een stelsel van trekvaarten vanaf Amsterdam richting Hoorn en Alkmaar (Zesstedenvaart). De trekvaart is een doorgaande rechte lijn in het landschap en een belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteit. Het jaagpad langs de trekvaart groeide uit tot de huidige provinciale weg. De trekvaart is tussen Edam en Oosthuizen nog goed zichtbaar. Ten noorden van Oosthuizen, waar het tracé een knik maakt, ligt de N247 op de plaats van de trekvaart en is het voormalige jaagpad een parallelweg. De beplanting langs de weg bestaat op veel plekken uit meerdere rijen bomen en accentueert het tracé van de (voormalige) trekvaart.

Interpretatie en toetsing

Het tracé van de trekvaart is in het huidige landschap, mede door de aanwezige wegbeplanting, nog goed zichtbaar en laat de unieke ontginningsgeschiedenis en het historische gebruik van het landschap zien. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot het dempen van water of het vergraven van oevers zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Markermeerdijk
- B. Ringdijk en -vaart Purmer
- C. Ringdijk en -vaart Beemster
- D. Westfriesse Omringdijk en Beemsteruitwatering
- E. Trekvaart
- F. Bebauwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Markermeerdijk, de ringdijken- en vaarten van de Purmer en de Beemster en de Westfriesse Omringdijk. In het gebied zelf zijn de langere en kortere lintbebouwing (soms in combinatie met stolpenstructuren of dijken) en de beplanting langs de N247 en (voormalige) trekvaart belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

De veelal langgerekte bebouwingslinten zijn kenmerkende opgaande structuren in het landschap. Deze bebouwingslinten zijn karakteristiek voor het gebied en zijn geënt op de ontginningsassen uit de vroege middeleeuwen. Voorbeelden zijn Kwadijk, Middellie en Warder. Hobrede is een korter lint. De linten bestaan uit één rij van individuele erven in een onregelmatig ritme aan één of beide kanten langs de weg. Vanuit de linten kan men de openheid van Zeevang steeds ervaren, aan één zijde van de weg of tussen de bebouwing door. Bij de Kogen liggen de linten van Beets en Oosthuizen/Etersheim aan de rand van de polder. Schardam, een karakteristiek lintdorp langs de Markermeerdijk, is ontstaan op de plek waar de Schar werd afgedamd.

Interpretatie en toetsing

De ontginningsgeschiedenis van het gebied heeft geresulteerd in karakteristieke langgerekte en kortere bebouwingslinten. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende doorzichten in het lint blijven bestaan en zij zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het lint. Ruimtelijke ontwikkelingen die bestaande doorzichten volledig blokkeren zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

- Ruimtelijke dragers**
- A. Markermeerdijk
 - B. Ringdijk en -vaart Purmer
 - C. Ringdijk en -vaart Beemster
 - D. Westfriesse Omringdijk en Beemsteruitwatering
 - E. Trekvaart
 - F. Bebouwingslinten
 - Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De belangrijkste ruimtelijke dragers zijn de randen van het gebied: de lange structuur van de Markermeerdijk, de ringdijken- en vaarten van de Purmer en de Beemster en de Westfriese Omringdijk. In het gebied zelf zijn de langere en kortere lintbebouwing (soms in combinatie met stolpenstructuren of dijken) en de beplanting langs de N247 en (voormalige) trekvaart belangrijke ruimtelijke dragers.

Beschrijving

Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan, vormen deze door hun ruimtelijke samenhang een zogenaamde 'stolpenstructuur'. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

In het BPL Zeevang is in de lange bebouwingslinten van Oosthuizen, Warder, Kwadijk en Beets sprake van stolpenstructuren (veenlinten). Ook langs de Markermeerdijk ten zuiden van Warder en in Hobrede zijn stolpenstructuren aanwezig (dijklinten).

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Markermeerdijk
- B. Ringdijk en -vaart Purmer
- C. Ringdijk en -vaart Beemster
- D. Westfriese Omringdijk en Beemsteruitwatering
- E. Trekvaart
- F. Bebouwingslinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

De Zijpepolder is een aandijkingslandschap. Het is een van de eerste grote polders in Noord-Holland die bedijkt is en in agrarisch gebruik genomen is, met een rechthoekig patroon en een rationele verkaveling. Het was daarmee een voorbeeld voor andere polders zoals de Beemster, Purmer, Wormer en Schermer. De polder is open en wijds. De bebouwing ligt verspreid langs de ontsluitingswegen als diffuse linten, waardoor de enorme openheid vrijwel overal beleefbaar is en er lange zichtlijnen zijn. De dijken om de polder begrenzen de openheid. Het BPL Zijpepolder Noord en Zuid omvat drie delen van de Zijpepolder. Deze drie delen hebben de kwaliteiten die nodig zijn voor o.a. weidevogels.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Zijpepolder Noord en Zuid omvat drie losse polderdelen van de Zijpepolder. Twee ervan liggen aan de noordkant van de polder en één helemaal aan de zuidkant van de polder. Het noordwestelijke polderdeel (deelgebied 1) ligt tussen de Zijperdijk, de Korte Bosweg en de Koning Willem II-weg. Het noordoostelijke polderdeel (deelgebied 2) ligt tussen de spoorlijn, Grote Sloot, het Stolpen-Schagen Kanaal, de Korte Ruigeweg, de Korte Belkmerweg en de Zijperdijk. Het zuidelijke polderdeel (deelgebied 3) wordt omsloten door de Hazeweg en de Hazerdijk, De Burgerweg en de Belkmerweg en wordt ook wel Polder Q genoemd. Een aantal kavels in deze drie delen van de Zijpepolder maken onderdeel uit van het NNN. Het zuidelijke deelgebied is N2000. De twee noordelijke polderdelen, deelgebied 1 en 2, maken onderdeel uit van een bollenconcentratiegebied.

(Het BPL Zijpepolder Noord en Zuid maakt deel uit van het ensemble Zijpe- en Hazepolder in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Polderindeling en rationale verkaveling

De Zijpepolder heeft een rechthoekige opbouw met een rationale verkaveling en contrasteert daarmee met de aangrenzende veen- en zeekleipolders en het duingebied. De Zijpepolder 'verkleurt' van west naar oost: dichtbij de kust is de bodem meer zandig en vindt bollenteelt plaats, afgewisseld met recreatieve voorzieningen. Aan de (noord)oostzijde en in het zuiden ligt de polder iets lager, met een overgang naar de zeekleigebieden. Deze delen zijn in gebruik als grasland en akkerland. Het meest noordwestelijke deel van de polder (waarin deelgebied 1 ligt) en het zuidwestelijke deel van de polder (waarin deelgebied 3 ligt), bestaan zelfs bijna volledig uit grasland.

Beschrijving

De Zijpepolder heeft een kenmerkende opbouw met een raster van lang-gerekte, noord-zuid georiënteerde linten en vaarten met haaks daarop staande dwarswegen die de Westfrieze Omringdijk met de Noordzeekust verbinden. Op de kruising van lange linten en dwarswegen liggen de kruisdorpen. De verkaveling heeft een sterk rationeel patroon. De verkaveling staat haaks op de lange linten van de polder, vaak met een sloot achter op de kavels. Deze worden ook wel egalementsloten genoemd. Veel elementen in de polder zijn zowel landschappelijk als cultuurhistorisch waardevol: structuren van stolpen en lintbebouwing, molens, herenboerderijen, landgoederen. In de deelgebieden 1 en 2 liggen ook enkele eendenkooien.

Interpretatie en toetsing

De Zijpepolder is het resultaat van de eerste bedijking en drooglegging van een polder van formaat in Noord-Holland. De rationale verkaveling vormt samen met de lange, rechte linten de basis van de polder en is het resultaat van technieken en mogelijkheden uit de 16e eeuw. Dit patroon is sinds het ontstaan van de polder nagenoeg onveranderd gebleven. Dat maakt de polderlinten en de verkaveling (op hoofdlijn) cultuurhistorisch en landschappelijk van zeer hoge waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de loop van de polderlinten wijzigen of het verkavelingspatroon in hoge mate wijzigen of leiden tot het dempen of wijzigen van grote sloten of waterlopen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

A. Polderindeling en rationale verkaveling

© Foto: Theo Baart

Het aandijkingslandschap van de Zijpepolder is een zeer open landschap met alleen beplanting rond de recreatievoorzieningen, rondom erven en langs een deel van de linten. Door de ligging dichtbij de kust en de invloed van de wind, is de erfbeplanting bovendien vaak bescheiden van omvang. Hoe verder van de kust hoe omvangrijker de erfbeplanting. De N248, N249, het Noordhollandsch Kanaal en Stolpen-Schagen Kanaal zijn grotendeels onbeplant, wat past in deze omgeving. De structuren van stolpen en lintbebouwing zijn daardoor goed zichtbaar in het open landschap. De dijken rond de polder begrenzen de openheid aan de randen en zijn belangrijk voor de beleving van het gebied. Het zicht vanaf de dijken zorgt voor een heldere oriëntatie binnen (en buiten) het gebied.

Beschrijving

De Zijpepolder kenmerkt zich door openheid. Doordat vrijwel alle bebouwing buiten de kust- en kruisdorpen aan de lange polderlinten is gesitueerd, biedt de polder lange zichtlijnen in de lengterichting. De linten zijn veelal niet gesloten, de vrijstaande bebouwing ligt verspreid aan weerszijden van de polderweg. Dit maakt de openheid goed beleefbaar, zelfs daar waar beplanting langs de weg voorkomt. Ook de overgebleven molens staan langs de polderlijnen, verspreid door de polder en zijn goed zichtbaar.

Interpretatie en toetsing

De openheid en de lange zichtlijnen in de drie deelgebieden van de polder zijn een kernkwaliteit die samenhangt met de opbouw van de polder. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot een te hoge mate van verdichting in de linten vormen eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit. Zichtlijnen vanaf de dijken moeten behouden te blijven.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Openheid en lange zichtlijnen
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

Het aandijkingslandschap van de Zijpepolder is een zeer open landschap met alleen beplanting rond de recreatievoorzieningen, rondom erven en langs een deel van de linten. Door de ligging dichtbij de kust en de invloed van de wind, is de erfbeplanting bovendien vaak bescheiden van omvang. Hoe verder van de kust hoe omvangrijker de erfbeplanting. De N248, N249, het Noordhollandsch Kanaal en Stolpen-Schagen Kanaal zijn grotendeels onbeplant, wat past in deze omgeving. De structuren van stolpen en lintbebouwing zijn daardoor goed zichtbaar in het open landschap. De dijken rond de polder begrenzen de openheid aan de randen en zijn belangrijk voor de beleving van het gebied. Het zicht vanaf de dijken zorgt voor een heldere oriëntatie binnen (en buiten) het gebied.

Beschrijving

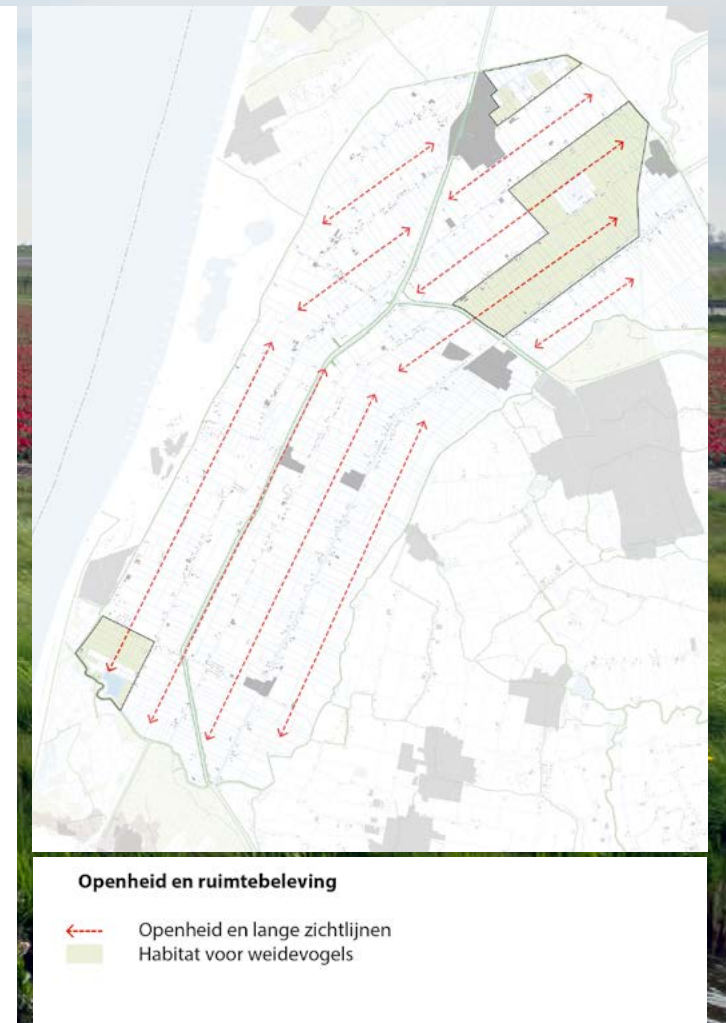
De drie deelgebieden in de Zijpepolder die behoren tot het BPL vormen een geschikt habitat voor weidevogels. De gebieden worden gekenmerkt door een groot aandeel grasland, een grote mate van rust, stilte en openheid (met uitzondering van eendenkooibossen en erfbeplanting). Ondanks de relatief beperkte oppervlakte zijn de graslanden van groot belang voor weidevogels. De kwaliteit van het habitat voor weidevogels wordt mede bepaald door het open landschap van de Zijpepolder als geheel.

Interpretatie en toetsing

Het ideale habitat voor weidevogels heeft een combinatie van de volgende ruimtelijke sleutelfactoren: omvangrijke aaneengesloten gebieden gekenmerkt door openheid, het ontbreken van verstoring (door opgaande elementen, zoals bebouwing, beplanting en masten en door infrastructuur en activiteiten die geluid en onrust veroorzaken), de aanwezigheid van micro-reliëf, graslandareaal en een relatief hoog waterpeil. De aanwezigheid van deze combinatie van factoren in dit BPL is onvervangbaar. Kwetsbare weidevogelsoorten keren bij verstoring doorgaans niet terug.

Ruimtelijke ontwikkelingen die het habitat voor de weidevogels verkleinen zijn in beginsel een aantasting. Verstoring of het toevoegen van opgaande elementen die leiden tot een verkleining van het habitat, of ruimtelijke ontwikkelingen die een verlaging van het waterpeil tot gevolg hebben zijn eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot verstoring, maar waarbij de verstoring valt binnen de verstoringzone van bestaande elementen zoals bijvoorbeeld gebouwen en wegen, verkleinen het habitat niet. Ze worden daarom niet als aantasting van de kernkwaliteit beschouwd.

© Foto: Theo Baart

Het aandijkingslandschap van de Zijpepolder is een zeer open landschap met alleen beplanting rond de recreatievoorzieningen, rondom erven en langs een deel van de linten. Door de ligging dichtbij de kust en de invloed van de wind, is de erfbeplanting bovendien vaak bescheiden van omvang. Hoe verder van de kust hoe omvangrijker de erfbeplanting. De N248, N249, het Noordhollandsch Kanaal en Stolpen-Schagen Kanaal zijn grotendeels onbeplant, wat past in deze omgeving. De structuren van stolpen en lintbebouwing zijn daardoor goed zichtbaar in het open landschap. De dijken rond de polder begrenzen de openheid aan de randen en zijn belangrijk voor de beleving van het gebied. Het zicht vanaf de dijken zorgt voor een heldere oriëntatie binnen (en buiten) het gebied.

Beschrijving

In het BPL Zijpepolder Noord en Zuid komen van oudsher een aantal eendenkooien voor. Ze zijn als losse besloten bosschages in het landschap herkenbaar en daarmee beeldbepalende elementen in de open polder.

Een eendenkooi is van oorsprong een plek waar in het wild levende eenden werden gevangen voor consumptie. Een eendenkooi is veelal gelegen in open landschap en omgeven door beplanting. Erbinnen is een flinke plas aanwezig waar enkele smalle sloten op uitkomen, de zogenaamde vangpijpen. De ligging van de eendenkooien hangt samen met de natuurlijke omstandigheden van het gebied (o.a. de aanwezigheid van water).

Interpretatie en toetsing

De eendenkooien hebben een landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. Bij eendenkooien moet voldoende bos aanwezig blijven om de beslotenheid te behouden en de functie leesbaar te houden. Ook de openheid rond de eendenkooi moet in stand blijven. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan, is er sprake van aantasting van deze kernkwaliteit. Het dempen van de kooiplas is eveneens een aantasting van de kernkwaliteit.

Openheid en ruimtebeleving

- ← Openheid en lange zichtlijnen
- Habitat voor weidevogels

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers binnen de Zijpepolder zijn de lange polderlinten die grofweg evenwijdig aan de kust lopen. Langs deze lange lijnen staat vrijstaande bebouwing aan beide zijden, waartussen doorzichten zijn naar het achterliggende landschap. In de linten zijn vele stolpen te vinden. Met name langs de Grote Sloot is er sprake van een stolpenstructuur. De dijken zijn eveneens belangrijke ruimtelijke dragers en vormen een duidelijke begrenzing van de polder.

Beschrijving

De dijken rond de polder hebben ruimtelijk een uitgesproken karakter en vormen door hun hoogte een duidelijke begrenzing van de polder.

De dijk aan de noordkant en een aantal grotere watergangen in het gebied maken deel uit van een NNN-natuurverbinding. Deze vormt een ecologische verbinding tussen natuurgebieden langs de Waddenzeekust en de vastelandsduinen. De ecologische functie en bijbehorend streefbeeld rietruigtes en bloemrijke grasdijken passen naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van de Zijpepolder.

Interpretatie en toetsing

De dijken zijn niet vervangbaar. Zij zijn het resultaat van de ontginningsgeschiedenis en dragen bij aan de identiteit van het gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn een aantasting van de kernkwaliteit wanneer zij de dijken zelf wijzigen of de zichtbaarheid van de dijk verstoren. Ruimtelijke ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld het dijkprofiel wordt vergraven zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Dijkverbeteringen zijn mogelijk mits zij de continue lijn en het herkenbare dijkprofiel niet aantasten.

Ruimtelijke dragers

- A. Dijken rond de polder
- B. Lange polderlinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers binnen de Zijpepolder zijn de lange polderlinten die grofweg evenwijdig aan de kust lopen. Langs deze lange lijnen staat vrijstaande bebouwing aan beide zijden, waartussen doorzichten zijn naar het achterliggende landschap. In de linten zijn vele stolpen te vinden. Met name langs de Grote Sloot is er sprake van een stolpenstructuur. De dijken zijn eveneens belangrijke ruimtelijke dragers en vormen een duidelijke begrenzing van de polder.

Beschrijving

De lange polderlinten zijn dé ruimtelijke dragers binnen de Zijpepolder. Ieder lang polderlint heeft een eigen sfeer/ karakteristiek. Zo bepaalt bij de Grote Sloot de brede vaart met aan beide zijden een weg in belangrijke mate het beeld. Langs de weg liggen veel stolpen en beplante, groene erven met hier en daar een sloot rond het erf (watercarré). Tussen de erven zijn er open ruimtes die doorzichten bieden op de achterliggende polder. De Korte Ruigeweg wordt getypeerd door dichte begroeiing langs beide zijden van de weg, met enkel openingen ter hoogte van erven. De Belkmerweg en de Bosweg zijn juist heel open, met sloten aan beide zijden van de weg. De bebouwing, waaronder stolpen en agrarische bedrijfsbebouwing, staat hier op afstand van elkaar aan het lint. De dwarswegen buiten de kernen zijn meestal onbebouwd (zoals de Keinsmerweg). De N249 doorkruist het gebied parallel aan de polderlinten en is ook onbebouwd.

Interpretatie en toetsing

De polderlinten hebben een relatie met de ontginningsgeschiedenis van het gebied en hebben ieder een onderscheidend karakter. Het is een ruimtelijke structuur die van zeer hoge cultuurhistorische waarde is. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk mits er voldoende afstand tussen de bebouwing blijft bestaan en voldoende doorzichten blijven bestaan. Ontwikkelingen moeten zorgvuldig worden ingepast in de karakteristiek van het polderlint. Tweedelijnsbebouwing in de linten is ook een aantasting van de kernkwaliteit. Er is sprake van tweedelijns bebouwing als een nieuw gebouw niet ondergeschikt is aan het bestaande hoofdgebouw in het lint, als de ontsluiting van bebouwing parallel aan het lint gelegd wordt of wanneer bebouwing langs een nieuwe dwarsweg wordt ontwikkeld en 'hofjes' worden gecreëerd.

Ruimtelijke dragers

- A. Dijken rond de polder
- B. Lange polderlinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

De ruimtelijke dragers binnen de Zijpepolder zijn de lange polderlinten die grofweg evenwijdig aan de kust lopen. Langs deze lange lijnen staat vrijstaande bebouwing aan beide zijden, waartussen doorzichten zijn naar het achterliggende landschap. In de linten zijn vele stolpen te vinden. Met name langs de Grote Sloot is er sprake van een stolpenstructuur. De dijken zijn eveneens belangrijke ruimtelijke dragers en vormen een duidelijke begrenzing van de polder.

Beschrijving

In de Zijpepolder is een groot aantal stolpen te vinden. Stolpen zijn kenmerkend voor het Noord-Hollandse platteland en geven uiting aan de Noord-Hollandse agrarische geschiedenis. De stolp was het karakteristieke bouwtype voor boerderijen vanaf halverwege de 16e eeuw en is toegepast tot ca. 1950. Veel stolpen zijn rijksmonument of provinciaal monument.

Met name langs de Grote Sloot vormen de vele stolpen samen een stolpenstructuur. Hiervan is sprake op plekken waar meer dan zes stolpboerderijen bij elkaar in de buurt staan en een ruimtelijk samenhang met elkaar vertonen. De samenhang bestaat uit de visuele relatie tussen de stolpen onderling en tussen de stolp, het erf en het landschap eromheen.

Interpretatie en toetsing

Stolpenstructuren zijn kenmerkend en uniek voor Noord-Holland. Verstoringen van de onderlinge visuele samenhang binnen de stolpenstructuur en de relatie met het erf en het landschap zijn een aantasting van de kernkwaliteit. Vervanging van een stolp door een nieuwe 'stolp' op dezelfde locatie, in dezelfde hoofdvorm en met hetzelfde volume wordt niet als aantasting beschouwd.

Ruimtelijke dragers

- A. Dijken rond de polder
- B. Lange polderlinten
- Stolpenstructuren

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

In het BPL zijn ruimtelijke ontwikkelingen, met uitzondering van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, toegestaan wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast. Per locatie kan aan de hand van de kernkwaliteiten een zorgvuldige afweging worden gemaakt welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk en welke niet wenselijk zijn. Hierdoor is er ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte differentiatie. In de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan dat een ontwikkeling in het BPL mogelijk maakt, moet worden gemotiveerd dat de ter plaatse geldende kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Zuid-Kennemerland bestaat uit restanten van het strandwallen- en strandvlaktenlandschap tussen de duinen en de bebouwde gebieden van Santpoort, Haarlem en Heemstede. Het bestaat uit een reeks van noord-zuid georiënteerde versnipperde open gebieden, voornamelijk bestaande uit graslanden en bollenvelden. Het gebied kent een groot aantal buitenplaatsen die, gebruikmakend van landschappelijke overgangen aan de voet van de duinen, het groene karakter van het landschap mede hebben bepaald.

© Foto: Theo Baart

Het BPL Zuid-Kennemerland ligt globaal tussen de duinen in het westen, het Noordzeekanaal in het noorden, het bebouwd gebied van Haarlem en Heemstede in het oosten en de provinciegrens met Zuid-Holland in het zuiden. Het BPL Zuid-Kennemerland beslaat delen van de binnenduinrand en maakt deel uit van een brede zone van strandwallen en strandvlakten. Het BPL sluit qua landschappelijke opbouw aan op het BPL Noord-Kennemerland. Soms zijn sportvelden of andere recreatieve voorzieningen in het BPL opgenomen. Let op: Het BPL Zuid-Kennemerland komt niet overeen met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland in de Kennemerduinen. De duinen zijn aangewezen als Naturazoo en zijn opgenomen in het NNN. Ook delen van de binnenduinrand, de strandvlakten en strandwallen maken deel uit van NNN en/of Nzooo. Door en langs de deelgebieden van dit BPL lopen provinciale wegen en spoorlijnen, zowel in noord-zuidrichting als in oost-westrichting.

(Het BPL Zuid-Kennemerland maakt deel uit van het ensemble Zuid-Kennemerland in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.)

© Foto: Theo Baart

© Foto: Theo Baart

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Aardkundige waarde: duinzoom

Het landschap van het BPL Zuid-Kennemerland heeft een noord-zuidgerichte opbouw evenwijdig aan de kust en kent in oost-westrichting een grote diversiteit. Achter de brede duinzone van het jonge duinlandschap bevindt zich het strandwallen en -vlaktenlandschap. Strandwallen zijn oude duinenrijen, strandvlakten zijn de van oorsprong vochtige laagten tussen de strandwallen. Aan de voet van het duinlandschap ligt een overgangszone op de westelijke strandwal, de 'duinzoom' met bossen, buitenplaatsen en villawijken. In de duinzoom zijn landschap en bebouwing sterk met elkaar verweven (het 'landschappelijk kantwerk'). Op de westelijke strandwal liggen de kernen los van elkaar, met een afwisseling van bebouwde en onbebouwde gebieden. Door de jaren heen zijn de kernen op de middelste strandwal (Heemstede, Haarlem) naar elkaar toe gegroeid, waardoor een aaneengesloten bebouwd gebied is ontstaan.

Beschrijving

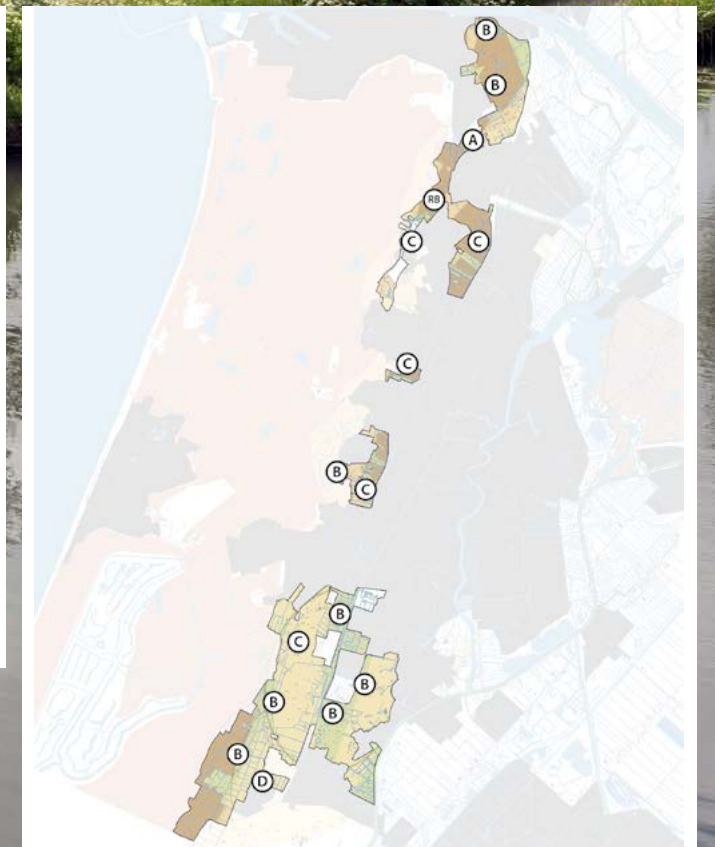
Delen van duinzoom zijn waardevol vanwege hun relatie met het aardkundig waardevolle jonge duingebied. Veel delen van de duinzoom zijn echter vergraven voor zandwinning (Elswout), waterwinning, bollenteelt (geestgronden), verdedigingswerken tijdens WOII (tankgracht) en villaparken (Bloemendaal) of kelders onder villa's.

In de open gebieden zijn op de onbebouwde percelen met landbouwkundig gebruik de aardkundige waarden nog aanwezig. In de beboste gebieden zijn de aardkundige waarden niet aanwezig ter plekke van bebouwing. In het zuiden liggen aardkundige kwaliteiten bij het Huis te Vogelenzang, direct ten noorden ervan (duinbeek) en op de geestgronden ten zuiden van de camping.

Interpretatie en toetsing

De (jonge) duinen zijn aardkundig van internationaal belang. Ondanks vergravingen is de aardkundige kernkwaliteit in de binnenduinzoom aan de duinzijde van zeer hoge waarde en onvervangbaar.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk indien de leesbaarheid van de aardkundige kernkwaliteit in stand blijft. Dit betekent dat het bodemprofiel en reliëf (bijv. door activiteiten als heien, graven en egaliseren) niet significant mogen worden aangetast. Bij ontwikkelingen die beroering tot een diepte van 1 m onder maaiveld vergen is in beginsel geen sprake van aantasting van de aardkundige kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- Aardkundige waarde: duinzoom
- A. Omgeving Santpoort
- B. Buitenplaatsen en landgoederen, Ruïne van Brederode (RB)
- C. Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede
- D. Geestgronden

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Omgeving Santpoort

Het landschap van het BPL Zuid-Kennemerland heeft een noord-zuidgerichte opbouw evenwijdig aan de kust en kent in oost-westrichting een grote diversiteit. Achter de brede duinzone van het jonge duinlandschap bevindt zich het strandwallen en -vlaktenlandschap. Strandwallen zijn oude duinenrijen, strandvlakten zijn de van oorsprong vochtige laagten tussen de strandwallen. Aan de voet van het duinlandschap ligt een overgangszone op de westelijke strandwal, de 'duinzoom' met bossen, buitenplaatsen en villawijken. In de duinzoom zijn landschap en bebouwing sterk met elkaar verweven (het 'landschappelijk kantwerk'). Op de westelijke strandwal liggen de kernen los van elkaar, met een afwisseling van bebouwde en onbebouwde gebieden. Door de jaren heen zijn de kernen op de middelste strandwal (Heemstede, Haarlem) naar elkaar toe gegroeid, waardoor een aaneengesloten bebouwd gebied is ontstaan.

Beschrijving

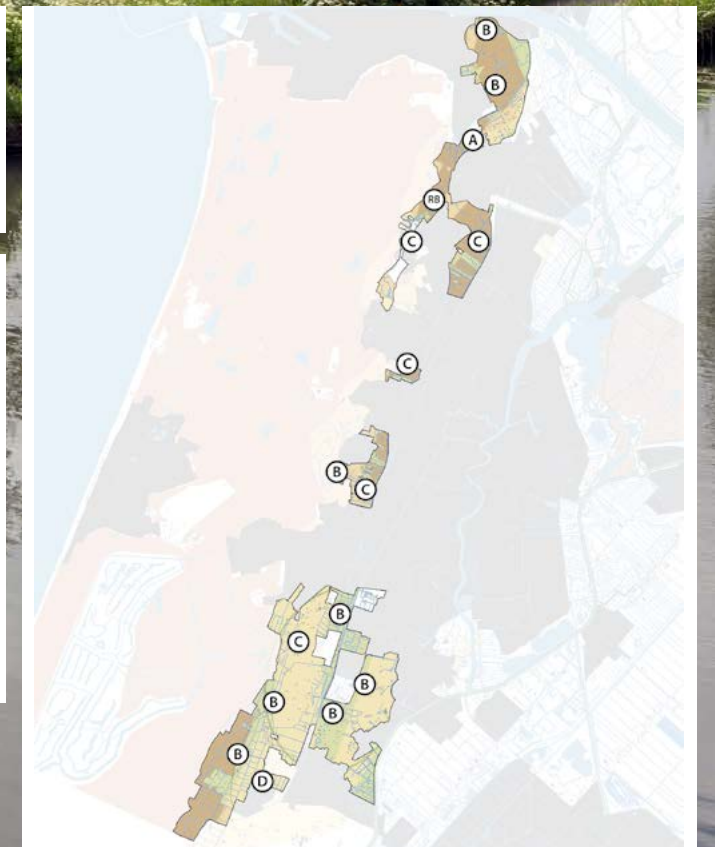
Het gebied tussen Beverwijk en Santpoort heeft een andere opbouw dan het lineaire strandwallen- en vlaktenlandschap van Kennemerland omdat hier jonge duinen direct via duinbeken afwaterden op het Wijkermeer (bijvoorbeeld de beek van Beeckesteijn). De blokvormige verkaveling in dit gebied staat haaks op de beken. Tussen Santpoort-Noord en Driehuis is in de verkaveling de richting van de uitlopers van de jonge duinen en tussenliggende laagten terug te zien. Ten oosten van de Hagelingsweg heeft het gebied een opzet van vierkante kamers. Ten westen van deze weg is het gebied opener. De gebiedjes ten westen van de spoorlijn zijn grillig gevormde open laagtes in de omringende beboste duinen. Bospartijen delen de ruimten. Het Burgemeester Rijkenspark (bos) ligt op een strandwal en heeft een fijnmazige wandelpadenstructuur.

Een aantal waterlopen en groenstructuren in de omgeving van Santpoort maakt deel uit van een NNN-natuurverbinding. De natuurverbinding is de ecologische verbinding tussen Zuid-Kennemerland, de landgoederen bij Driehuis en Santpoort en de natuurgebieden in Spaarnwoude en bestaat uit een netwerk van waterlopen en (park)bossen in de binnenduintrand. Het ecologisch streefbeeld bestaat uit opgaande beplantingen, duinrellen en water-

gangen met helder water en ondergedoken vegetatie en soortenrijke hooilandjes. Het streefbeeld van de ecologische verbinding past naadloos bij het kenmerkende landschapsbeeld van dit landschap.

Interpretatie en toetsing

Santpoort en omgeving heeft binnen het BPL Zuid-Kennemerland een eigen kenmerkende landschappelijke opbouw en verkavelingspatroon. Deze zijn van grote landschappelijk en cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de landschappelijke structuur, het verkavelingspatroon en de waterlopen significant wijzigen zijn in ieder geval aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: duinzoom
- B. Omgeving Santpoort
- C. Buitenplaatsen en landgoederen, Ruïne van Brederode (RB)
- D. Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede
- E. Geestgronden

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Buitenplaatsen en landgoederen

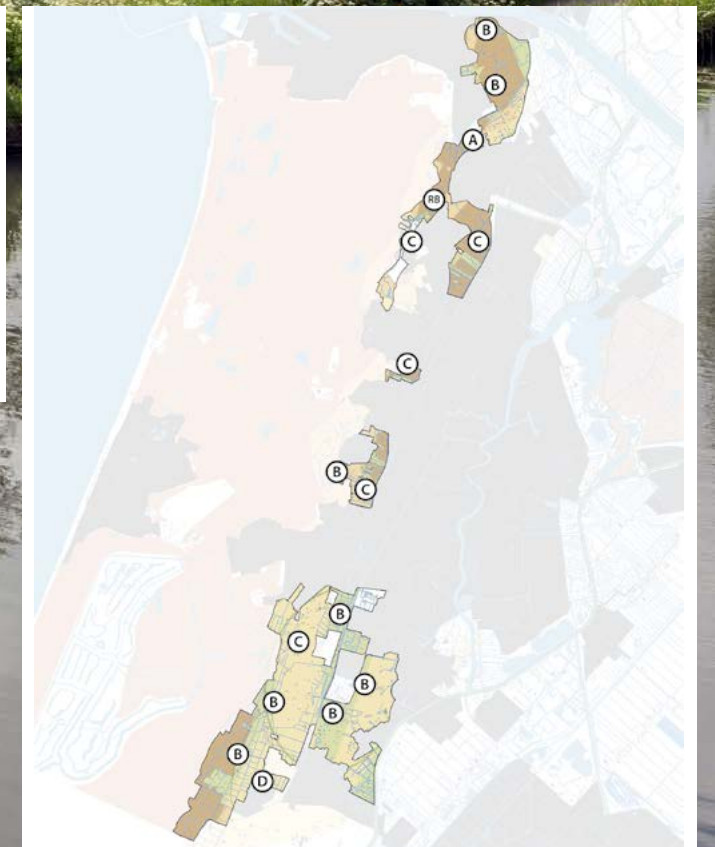
Het landschap van het BPL Zuid-Kennemerland heeft een noord-zuidgerichte opbouw evenwijdig aan de kust en kent in oost-westrichting een grote diversiteit. Achter de brede duinzone van het jonge duinlandschap bevindt zich het strandwallen en -vlaktenlandschap. Strandwallen zijn oude duinenrijen, strandvlakten zijn de van oorsprong vochtige laagten tussen de strandwallen. Aan de voet van het duinlandschap ligt een overgangszone op de westelijke strandwal, de 'duinzoom' met bossen, buitenplaatsen en villawijken. In de duinzoom zijn landschap en bebouwing sterk met elkaar verweven (het 'landschappelijk kantwerk'). Op de westelijke strandwal liggen de kernen los van elkaar, met een afwisseling van bebouwde en onbebouwde gebieden. Door de jaren heen zijn de kernen op de middelste strandwal (Heemstede, Haarlem) naar elkaar toe gegroeid, waardoor een aaneengesloten bebouwd gebied is ontstaan.

Beschrijving

In geheel Zuid-Kennemerland liggen buitenplaatsen en landgoederen verspreid op de strandwallen. In Velsen zijn dit Velserbeek, Waterland en Beeckestijn. In Bloemendaal zijn dit bijvoorbeeld. Caprea, Vaart en Duin, Koningshof, Elswout, Boekenrode, Vinkenduin, Leijduin, Woestduin en Vogelenzang. Ten zuiden Heemstede ligt een aantal buitenplaatsen langs de Herenweg waaronder Berkenrode, Ilpenrode, Huis te Manpad, De Hartenkamp en Groenendaal. We hanteren de term 'landgoederen' om huis, tuin én parkbos aan te duiden. De landgoederen zijn op basis van hun landschappelijke setting in te delen in duinlandgoed, meerlandgoed, strandwallandgoed en trekvaartlandgoed (Zie Leidraad landschap en Cultuurhistorie). Het specifieke karakter van de landgoederen en de zichtlijnen vanuit de buitenplaats vormen een belangrijke kernkwaliteit.

Interpretatie en toetsing

De landgoederen hebben een hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen op landgoederen die niet uitgaan van de oorspronkelijke ruimtelijke opzet van het landgoed en de samenhang met de omgeving respecteren, zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: duinzoom
- B. Omgeving Santpoort
- C. Buitenplaatsen en landgoederen, Ruïne van Brederode (RB)
- D. Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede
- E. Geestgronden

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede

Het landschap van het BPL Zuid-Kennemerland heeft een noord-zuidgerichte opbouw evenwijdig aan de kust en kent in oost-westrichting een grote diversiteit. Achter de brede duinzone van het jonge duinlandschap bevindt zich het strandwallen en -vlaktenlandschap. Strandwallen zijn oude duinenrijen, strandvlakten zijn de van oorsprong vochtige laagten tussen de strandwallen. Aan de voet van het duinlandschap ligt een overgangszone op de westelijke strandwal, de 'duinzoom' met bossen, buitenplaatsen en villawijken. In de duinzoom zijn landschap en bebouwing sterk met elkaar verweven (het 'landschappelijk kantwerk'). Op de westelijke strandwal liggen de kernen los van elkaar, met een afwisseling van bebouwde en onbebouwde gebieden. Door de jaren heen zijn de kernen op de middelste strandwal (Heemstede, Haarlem) naar elkaar toe gegroeid, waardoor een aaneengesloten bebouwd gebied is ontstaan.

Beschrijving

Ten westen van Bloemendaal liggen restanten van een strandvlakte (De Ruïne van Brederode is gelegen op het eind van de westelijk strandwal). De reeks van afwisselende open ruimten van deze strandvlakte zet zich in zuidelijke richting voort ten westen van de Brederodelaan (Park Brederode, meertje van Caprea) (en buiten BPL langs de Lage Duin en Daalseweg (Halve Maantje)). Bijzonder voor deze gebieden is het dagzomen van het duinwater in meertjes en waterlopen. De oorspronkelijke kwelsituatie is hier nog intact. In de strandvlakte liggen sportvelden.

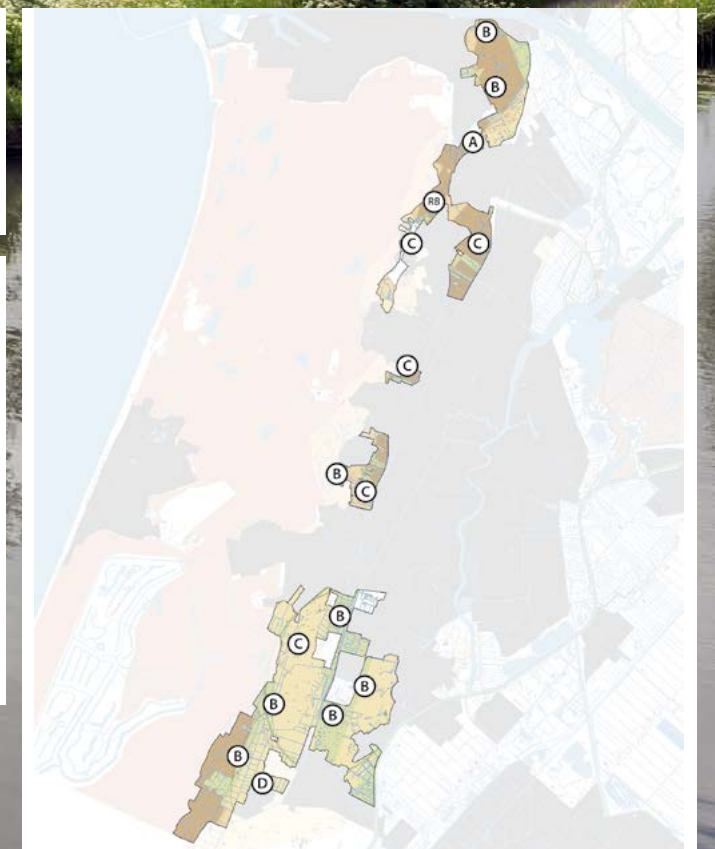
De strandvlakte ten westen van Haarlem eindigt in het noorden bij de Slaperdijk in Santpoort. Voor de aanleg van deze dijk stond de strandvlakte in open verbinding met het Oer-IJ en later het Wijkermeer. De Delft was de centrale afwatering naar het noorden. Deze ligt nu tegen de N209 Delftlaan/Westelijke Randweg. Het noordelijk deel van de strandvlakte heeft een smalle veenweideverkaveling.

In middendeel van de strandvlakte ligt het Westelijk Tuinbouwgebied. Hier werd de waterhuishouding aangepast voor tuinbouw en snijbloementeelt. De Houtvaart zorgt hier voor de afwatering.

Het meest zuidelijk gelegen deel van de strandvlakte, bij Vogelenzang, heeft een blokverkaveling en is omgeven door bossen op de duinen en strandwallen. De afwatering vindt plaats door een centrale sloot.

Interpretatie en toetsing

De verschillende delen van de strandvlakte (inclusief het Westelijk Tuinbouwgebied) hebben een eigen kenmerkende landschappelijke opbouw en verkavelingspatroon. Ze zijn landschappelijk, hydrologisch en cultuurhistorisch van grote waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de landschappelijke kenmerken, het verkavelingspatroon of de waterlopen significant wijzigen zijn in ieder geval een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: duinzoom
- A. Omgeving Santpoort
- B. Buitenplaatsen en landgoederen, Ruïne van Brederode (RB)
- C. Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede
- D. Geestgronden

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

Geestgronden

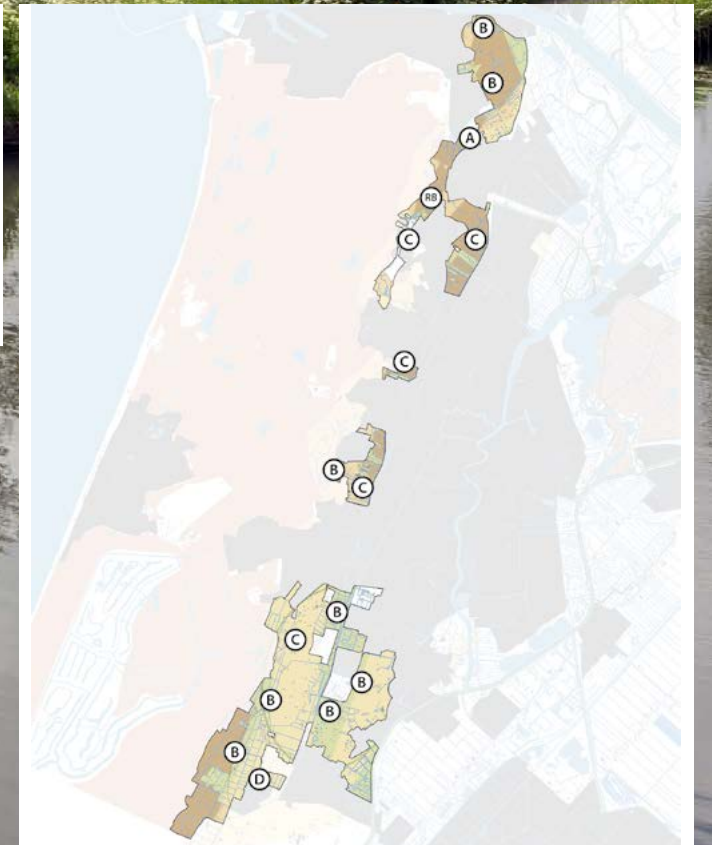
Het landschap van het BPL Zuid-Kennemerland heeft een noord-zuidgerichte opbouw evenwijdig aan de kust en kent in oost-westrichting een grote diversiteit. Achter de brede duinzone van het jonge duinlandschap bevindt zich het strandwallen en -vlaktenlandschap. Strandwallen zijn oude duinenrijen, strandvlakten zijn de van oorsprong vochtige laagten tussen de strandwallen. Aan de voet van het duinlandschap ligt een overgangszone op de westelijke strandwal, de 'duinzoom' met bossen, buitenplaatsen en villawijken. In de duinzoom zijn landschap en bebouwing sterk met elkaar verweven (het 'landschappelijk kantwerk'). Op de westelijke strandwal liggen de kernen los van elkaar, met een afwisseling van bebouwde en onbebouwde gebieden. Door de jaren heen zijn de kernen op de middelste strandwal (Heemstede, Haarlem) naar elkaar toe gegroeid, waardoor een aaneengesloten bebouwd gebied is ontstaan.

Beschrijving

Tussen Woestduin en Vogelenzang werden delen van de duinzoom en strandwal vergraven ten behoeve van de bollenteelt. Men creëerde ten opzichte van het grondwater vlakliggende percelen met een blokvormige verkaveling. Op de randen waar de strandwal werd vergraven ontstonden steilranden.

Interpretatie en toetsing

De geestgronden hebben een belangrijke landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die het vlakke en open karakter van deze gebieden of de (zichtbaarheid van) de steilranden verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek

- A. Aardkundige waarde: duinzoom
- B. Omgeving Santpoort
- C. Buitenplaatsen en landgoederen, Ruïne van Brederode (RB)
- D. Strandvlakten ten westen van Bloemendaal en Haarlem/Heemstede
- E. Geestgronden

Openheid en ruimtebeleving
Open gebieden Santpoort en omgeving

Delen van de strandvlakten in BPL Zuid Kennemerland hebben een relatief open karakter. Ze vormen een contrast met het aangrenzende, meer verdichte stedelijk gebied en maken hierdoor de afwisseling in (open) strandvlakten en (verdichte) strandwallen inzichtelijk. De open gebieden zijn vanuit de woonomgeving snel te bereiken en worden daarom extra gewaardeerd. De samenhang tussen de delen van de strandvlakten is extra goed zichtbaar als men zich in beweegt over de noord-zuid lopende N208 Delftlaan/Westelijke Randweg of de spoorlijnen.

Beschrijving
Het deel van het BPL Zuid-Kennemerland dat tussen Driehuis en Santpoort ten oosten van de Hagelingerweg ligt, is een kleinschalig en halfopen met kavelbeplantingen en beplantingen rond voorzieningen. Het begraafplaatsje De Biezen ligt als een bebost eilandje in de ruimte. De akkers ten westen van de Hagelingerweg zijn meer open, het stedelijk gebied bepaalt de randen, de spoorlijn doorsnijdt het gebied.
Ten westen van de spoorlijn vinden we open ruimten (graslanden) omzoomd door bos. Vanaf de duinzoom (Duin en Kruidbergerweg) is de afwisseling in meer open en meer besloten delen goed te ervaren. Vanuit het landgoed Duin en Kruidberg is een zichtlijn naar de open ruimte.
De Ruïne van Brederode staat in de rand van een groene, door bos omgeven ruimte en domineert deze ruimte
De reeks van afwisselende open ruimten van de strandvlakte zet zich in zuidelijke richting voort langs de Brederodelaan.

Interpretatie en toetsing
De open ruimten tussen de kernen Driehuis en Santpoort-Noord zorgen voor een ruimtelijk scheiding tussen de kernen. Ze hebben een belangrijke landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen aan de oostzijde van de Hagelingerweg zullen de openheid minder snel beïnvloeden dan aan de westzijde. Ruimtelijke ontwikkelingen aan de westzijde van de Hagelingerweg in het open landschap zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid.
Ruimtelijke ontwikkelingen die beleving van openheid en beslotenheid verstoren of de zichtlijn van de Duin en Kruidbergerweg belemmeren zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.
De Ruïne van Brederode is een belangrijk middeleeuws monument. Ruimtelijke ontwikkelingen die afbreuk doen aan de beleving van de ruïne en de verhouding van de ruïne tot de groene ruimte waar deze in staat verstoren zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.. De ruïne heeft deze neutrale groene ruimte om zich heen nodig om tot zijn visuele expressie te komen. Ruimtelijke ontwikkelingen dienen zeer terughoudend ingepast te worden in de groene setting.

© Foto: Theo Baart

Openheid en ruimtebeleving

Langgerekte open ruimten
strandvlakten

Delen van de strandvlakten in BPL Zuid Kennemerland hebben een relatief open karakter. Ze vormen een contrast met het aangrenzende, meer verdichte stedelijk gebied en maken hierdoor de afwisseling in (open) strandvlakten en (verdichte) strandwallen inzichtelijk. De open gebieden zijn vanuit de woonomgeving snel te bereiken en worden daarom extra gewaardeerd. De samenhang tussen de delen van de strandvlakten is extra goed zichtbaar als men zich in beweegt over de noord-zuid lopende N208 Delftlaan/Westelijke Randweg of de spoorlijnen.

Beschrijving

Langs de N208 Delftlaan/Westelijke Randweg liggen langgerekte open ruimten. Dit zijn de restanten van de strandvlakten bij Santpoort-Zuid, Overveen en het Westelijk Tuinbouwgebied. Langs de spoorlijn Haarlem-Leiden ligt die van Boekenroode - Leyduin. De strandvlakte van Vogelenzang is vooral beleefbaar vanaf de N206/Vogelenzangseweg (tussen de kern Vogelenzang en de Boekenroodeweg).

In de strandvlakte bij Santpoort-Zuid hebben veel ontwikkelingen plaats gevonden en de ruimte wordt opgedeeld door kavels volkstuinten en sportvelden. Er is een zichtrelatie met het (voormalige) landgoed Bosbeek.

In het Westelijk Tuinbouwgebied liggen enkele grote bollenschuren, waarvan een deel geen agrarische bestemming meer heeft. Vanuit het landgoed Elswoud is er een belangrijke zichtlijn op de St. Bavokerk in Haarlem.

De strandvlakte van Leyduin wordt onderbroken door de installaties van de Amsterdamse Waterleidingmaatschappij. Zichtlijnen zijn er vanuit het (voormalig) landgoed Boekenrode en vanuit het landgoed Leyduin (richting Belvédère Groenendaal).

In de strandvlakte van Vogelenzang zijn voetbalvelden, een golfbaan (Mariënwede) en een camping ontwikkeld. Er is een zichtlijn vanuit het Huis te Vogelenzang.

Interpretatie en toetsing

De open ruimtes op de strandvlakten hebben een belangrijke landschappelijke waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap die leiden tot (verdere) verdichting of verrommeling zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Een uitzondering vormen bijvoorbeeld fietspaden, omdat die niet van invloed zijn op de openheid. Ruimtelijke ontwikkelingen die de zichtlijnen vanuit de landhuizen of vanaf de noord-zuid lopende wegen belemmeren zijn ook een aantasting van deze kernkwaliteit.

© Foto: Theo Baart

Kenmerkende dragers in het BPL Zuid-Kennemerland zijn de noord-zuid lopende wegen, de trekvaart en spoorlijnen. Deze dragers benadrukken deze landschappelijke opbouw en zijn belangrijke lange lijns waarlangs de open ruimten beleefd kunnen worden.

Beschrijving

De landschappelijke opbouw van het gebied was bepalend voor de ontwikkeling van de noord-zuid lopende infrastructuur.

Ruimtelijke dragers binnen het BPL Zuid-Kennemerland zijn de Hagelingerweg (onderdeel voormalige Rijksweg) tussen Santpoort-Noord en Driehuis, de Nzo8 Delftlaan/Westelijke Randweg, de Leidsevaartweg en de Nzo6/Vogelzangseweg en Nachtegalenlaan.

De spoorlijnen Haarlem – Velsen en Haarlem – Leiden tussen respectievelijk de stations Bloemendaal en Santpoort-Noord en Heemstede/Aerdenhout en Hillegom zijn eveneens ruimtelijke dragers.

Interpretatie en toetsing

Deze wegen en spoorlijnen kenmerken zich door hun lengte en rechtlijnigheid in noord-zuidrichting. Ze zijn belangrijk voor de beleving van de open delen van de strandvlakten en de samenhang daartussen. Ruimtelijke ontwikkelingen die het zicht wegnemen op de open delen van de strandvlakten zijn een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Landschappelijke overgang Duinzoom
- B. Noord-zuid georiënteerde wegen en spoorlijnen
- C. Trekvaart Haarlem – Leiden

Ruimtelijke dragers

Noord-zuid georiënteerde wegen en spoorlijnen

Kenmerkende dragers in het BPL Zuid-Kennemerland zijn de noord-zuid lopende wegen, de trekvaart en spoorlijnen. Deze dragers benadrukken deze landschappelijke opbouw en zijn belangrijke lange lijnen waarlangs de open ruimten beleefd kunnen worden.

Beschrijving

De trekvaart Haarlem – Leiden is een historische verbinding tussen de beide steden en ontsloot de landgoederen. De Leidsevaartweg is ontstaan uit het jaagpad langs de trekvaart.

Interpretatie en toetsing

De trekvaart Haarlem – Leiden heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke ontwikkelingen die de rechte continue lijn wijzigen of de beleving van deze lijn verminderen zijn een aantasting van deze kernkwaliteit. Vanwege de samenhang tussen de trekvaart en het jaagpad zijn ruimtelijke ontwikkelingen tussen vaart en weg eveneens een aantasting van deze kernkwaliteit.

Ruimtelijke dragers

- A. Landschappelijke overgang Duinzoom
- B. Noord-zuid georiënteerde wegen en spoorlijnen
- C. Trekvaart Haarlem – Leiden

Ruimtelijke dragers

Trekvaart Haarlem – Leiden

© Foto: Theo Baart